

A. J. LUTZ
PREST I DOMINIKANERORDENEN

KJENN
DIN
RELIGION

OSLO 1945
ST OLAVS FORLAG

Imprimatur
Oslo, 1. juni 1945
+ Jac. Mangers
Apostolisk Vikar, biskop av Selja

REGISTER

- Forord
- I. Åpenbaringen
- II. Gud
- III. Gud og verdensaltet
- IV. Guds forsyn
- V. Den guddommelige Treenighet
- VI. Mennesket og syndefallet
- VII. Jesus, Gud og menneske
- VIII. Guds Sønnns liv på jorden
 - A. Jesus vårt forbilde
 - B. Jesus, menneskenes lærer og venn
- IX. A. Jesu lidelse og offerdød
 - B. Jesu død som årsak til vår frelse
- X. Jesu absolutte syndefrihet og fullkomne hellighet
- XI. Kristus i herligheten
 - A. Jesus i dødsriket
 - B. Jesu oppstandelse
 - C. Jesu himmelfart
 - D. Kristi kongedømme
- XII. Antikrist
- XIII. Nådens liv
 - A. Den helliggjørende nåde
 - B. Hvorledes mennesket forbereder seg til nåden. Den understøttende nåde
 - C. Viljefriheten og frelsesvissheten ..
- XIV. De overnaturlige sjelsevner
 - A. Troen .
 - B. Håpet
 - C. Kjærligheten
 - D. De overnaturlige moralske dyder
 - E. Den Hellige Ånds gaver
 - F. Andre nådegaver
 - G. Fortjenesten
- XV. Kirken
 - A. Kirken som Kristi Legeme .
 - B. Kirken som synlig samfunn
 - C. Tradisjon
 - D. Ufeilbarhet
 - E. Bibelen .. .
 - F. Den sanne Kirkes synlige egenskaper
 - G. "Utenfor Kirken er det ingen frelse" ..
- XVI. Den kristne moral
 - 1. Menneskets evige endemål
 - 2. Loven
 - 3. Samvittigheten

XVII. Våre plikter mot Gud

A. Troen

B. Håpet

C. Kjærligheten

D. Gudsdyrkelsen

XVIII. Kjærlighet til oss selv og til våre medmennesker

1. Kjærlighet til oss selv

2. Nestekjærlighet

XIX. Krig og fred

XX. De fire hoveddyder

A. Klokskap

B. Rettferd

1. De enkelte mennesker seg imellom

2. Rettferdigheten mellom de enkelte mennesker og samfunnet

a. Familiesamfunnet

b. Det politiske samfunn

3. Stat og kirke

C. Måtehold

D. Styrke

XXI. Kirkens bud

XXII. Synden

XXIII. Sakramentene

A. Dåpen

B. Fermingen (Konfirmasjon)

C. Alterets sakrament (Eukaristien)

1. Jesu virkelige nærvær i alterets sakrament

2. Det hellige messeoffer

3. Den hellige kommunion

D. Botens sakrament

1. Syndsforlatelsen

2. Avlaten

E. Den siste salving (De sykes sakrament)

F. Prestevigslingen

G. Ekteskapet

XXIV. Sakramentaliene

XXV. Bønn og liturgi

XXVI. Døden og det hinsidige

1. Døden

2. Dommen

3. Himmelen

4. Helvetet

5. Skjærsilden

XXVII. Tidenes ende

1. Kristi gjenkomst (Parousia)

2. Kjødets oppstandelse

3. Dommedag

4. Den nye himmel og den nye jord

FORORD

Din religion er den katolske. En annen finnes ikke. Du påstår kanskje at der finnes religioner i hopetall. Du tenker f. eks. på den hedenske verden i gamle og nye tider, hvor religiøs tro og kultus opptrer under så helt andre former og i så broket mangfoldighet. Men det egentlig religiøse hos alle hedenske folk: troen på eller anelsen om en høyere makt som vi er avhengige av, er katolsk. Når mennesket forestiller seg det guddommelige som noe mangfoldig eller som iboende i kilder og trær eller i solen og stjernene som en slags verdenssjel eller som identisk med en stat eller en hersker, så er dette ikke religion, men blasfemi. Kanskje kaller du deg for buddhist eller teosof. Du kommer ikke utenom den katolske religion. Alt virkelig religiøst i din sjelelige holdning: trangen til visdom fra en høyere verden, trangen til lutring, soning og frelse, lengselen etter evig fred i noe uendelig er katolsk; resten er ikke religion, men forloren poesi og gold tankelek.

"Jeg er israelitt", sier du. "Jeg tror på Moses og profetene." Men om du vil eller ikke, det religiøse i din tro er **katolsk**. Fra den katolske religion som Gud evig hadde fastsatt og som den gamle pakt var en forberedelse til, har du troen på den ene sanne Gud, verdens skaper og herre og det evige opphav til moralloven. Fra den har du bønner, og ofret, og troen på en Frelser i hvem alle folkeslag skal bli velsignet. Du nekter å ta imot Jesus Kristus som Guds Sønn, og den sanne Messias. Dette er ikke religion, men utroskap mot dine fedres Gud, og sneversynt feiltolkning av profetene.

Åndre sier: "Vi tror på Muhammed. Vår religion heter Islam." Nå vel. Islam betyr den fullstendige overgivelse til Gud. Også dette er katolsk, og alt det edle som Islam innbefatter eller foreskriver: troen på Guds allmakt, forsyn, rettferd og miskunn, bønn og faste m. m., alt dette er katolsk. Muhammed. fant det i Bibelen og i det naturlige religiøse instinkt. Hva han ellers lærer og foreskriver, er ikke religion, men bunner i uvitenhet, overtro, herskesyke og andre syndige drifter. Religionens høyeste åpenbaringer: den guddommelige Treenighet og Jesu guddom ble alltid fremmede for ham.

I den kristne verden møter vi de mange protestantiske samfunn og menigheter. Alle påberoper seg den kristne åpenbaring. Men alle er enige med hverandre i å tilbakevise den katolske religion. Og likevel er alt det de eier av religiøse verdier katolske: troen på Guds åpenbaring, troen på arvesynden og Guds uforskyldte nåde, troen på Kristi stedfortredende lidelse, troen på dåpen og nattverden, bønn, bibellesning, salmesang, hedningemisjonen, karitativ virksomhet, alt har sitt utspring i den katolske kristendom. Visstnok er den katolske religion ennå meget rikere på sannhet og liv. Protestantene tilbakeviser en god del av dens rikdom: Kirken som én og universell, åpenbaringen som en levende tradisjon, den ufeilbare læremyndighet og det hierarkiske prestedømme, messeofferet, Eukaristien som Kristi varige nærvær under brødets skikkelser, de fleste sakramenter og mange andre ting av mindre betydning, men som har sitt utspring i åpenbaringen. Dessuten hevdet de protestantiske reformatorer nye læresetninger som er fremmede for apostlene og kirkefedrene, f. eks. om den totalt fordervede natur, om den trellbundne og døde vilje, om menneskets fullstendige passivitet overfor Guds nåde, om Kristi rettferdighet som blir oss bare tilregnet uten at den fornyer sjelens indre ved den helliggjørende nåde osv. Men hverken reformatorenes avvisende holdning overfor en stor del av det katolske trosliv, eller det nye de fant på, har sitt utspring i deres religion, dvs. i deres samfunn med Gud, men må føres tilbake til forskjellige andre årsaker, f. eks. filosofiske særmeninger, mangel på sjelelig likevekt, historiske feilsyn, og fremfor alt til de helt vilkårlige og ukristelige påstander at den eneste åpenbaringskilde skulde være bibelen og at enhver skulde være i stand til uavhengig av den apostoliske læremyndighet å forstå bibelens sanne mening. Slikt er ikke religion, men en selvovervurdering som nødvendigvis fører til sektvesen og innebærer den største fare for religionen, nemlig den å forkaste alt

overnaturlig, dvs. alt det som overstiger den menneskelige naturs fatteevne eller ikke svarer til den enkeltes personlige opplevelse. Der finnes bare én religion som i alle sine bestanddeler er av Gud; bare én som med hele sin lære, sine lover, sin bønn, sine sakramenter, sin samfunnsorden, kan føres tilbake til den guddommelige åpenbaring i Jesus Kristus, bare én, altså som er sann, liksom det bare er én Gud, én menneskeslekt og én Frelser. Denne religion er den katolske, dvs. den universelle. Gud kan ikke motsi seg selv ved å anerkjenne en annen som sann.

Å kjenne denne religion er derfor din viktigste oppgave her på jorden. Alle andre kunnskaper kan ha betydning for livet i denne verden. Religionen derimot lærer deg veien til ditt evige endemål. Men nettopp derfor er den også det beste vern mot de onde makter som undergraver freden og lykken i denne verden.

Kjenn derfor din religion, for å elske den og først og fremst for å leve etter den.

"Vi kjenner den bare altfor godt", sier mange protestanter, både teologer og legfolk. De mener å tale som sakkyndige når de går løs på Kirken med alle slags beskyldninger. Men de far feil; deres motvilje bunner i uvitenhet, en uvitenhet som forøvrig ofte går hånd i hånd med en total uvitenhet om selve protestantismens vesen. Under navn av katolisisme går en, blanding av vrangforestillinger og urimeligheter; under navn av lutherdom en rekke ekte katolske trosverdier, mens det egentlig lutherske, det for hvis skyld Luther brøt med Kirken, forblir ukjent for den store masse av de religiøse protestanter. Dette er meget beklagelig. Men for ærlige mennesker er det ikke vanskelig å råde bot på uvitenhetens onde. Til de mange lærebøker og opplysende skrifter legges det herved en ny og lettlest framstilling av den katolske religion. Les den for å kjenne din religion.

Oslo, 7. juni 1945.

A. J. Lutz.

1. ÅPENBARINGEN

Den kristne religion har sitt utspring i en guddommelig åpenbaring. Vel bidrar også vårt medfødte, naturlige religiøse instinkt til å utforme den. Men det som skiller den kristne religion fra alle andre religioner er først og fremst noe som ikke er av denne verden, noe som kommer ovenfra og "som ikke øyet har sett og ikke øret har hørt og som ikke er kommet opp i noe menneskes hjerte" (1. Kor. 2,9), m.a.o. en åpenbaring fra Gud.

På en måte er også naturen, hele verdensaltet og vårt eget naturlige sjeleliv en Guds åpenbaring. Verdensaltet med sin grenseløse mangfoldighet, sin storhet, skjønnhet og orden lærer oss at Gud er til som ur grunn og endemål for alle ting. "Himlene forteller Guds ære og hvelvingen forkynner hans hendes gjerning" (Salme 19, 2). Derfor erklærer også apostelen Paulus at de hedenske filosofer er uten unnskyldning for sin avgudsdyrkelse, "for fra verden ble skapt har en kunnet se Guds usynlige vesen, hans evige kraft og guddom

ved å tenke over de skapte ting" (Rom. 1, 20). Vår samvittighet fra sin side vitner om en høyeste lovgiver og dommer. For var mennesket selv opphav til den moralske lov som bor i oss, så kunne mennesket også - utslette eller forandre den; men det er umulig. Alltid vil samvittigheten hos normale mennesker hevde en del moralske grunnsannheter, anklage eller forsvare oss og sette seg opp mot en vilkårlig tolkning av vår plikt. Vårt hjertes udødelige lengsel etter et evig og grenseløst gode, en lengsel som intet skapt gode og heller ikke summen av alle skapte goder kan bringe til hvile, er også et vitnesbyrd om Gud.

Men den kristne åpenbaring er meget mer enn dette. For Gud er uendelig mer enn den makt som styrer verdensaltet og råder over menneskets sjeleliv. Gud er for det første alt det gode, edle, vakre vi kjenner eller aner, men fritt for all ufullkommenhet eller forandring. Deretter er Han det uransakelige mysterium som intet ord kan utsi, og som ingen analogi med de skapte vesener kan gi oss en anelse om. Det er bare én som kjenner Gud til bunns, Gud selv. Skal engler og mennesker få kunnskap om Guds indre så må Gud selv åpenbare det.

Det var det Gud gjorde da "Ordet ble kjød og har bodd iblant oss" (Joh. 1, 14). "Ingen har noensinne sett Gud. Den Enbårne som er i Faderens fang har talt om Ham" (Joh. 1, 18). Men liksom morgenrøden går forut for solens oppgang, således hadde Gud lenge før Ordet ble kjød begynt å undervise menneskene ved sitt ord. Han valgte seg trofaste tjenere, patriarkene og profetene, besjelet dem med sin Ånd og sendte dem for at de på hans vegne skulle opplyse, rettlede, formane; men fremfor alt ga Han dem det profetiske blikk som så i framtiden den Frelser som skulle fullbyrde Guds åpenbaring. "Etter at Gud fordem hadde talt mange ganger og på mange måter til fedrene gjennom profetene har Han til sist i disse dager talt til oss gjennom Sønnen, som Han har satt til arving over alle ting, og ved Ham har Han også skapt verden" (Hebr. 1, 1). Profetene og patriarkene opplevet ikke disse velsignete dager; men "de så dem langt borte og hilste dem" (Hebr. 11, 13).

Den fullkomne åpenbaring er altså Gud selv i menneskelig skikkelse, Jesus Kristus, med all den rikdom av sannhet og liv Han har brakt oss. Etter hans bortgang var det hans apostler som forkynte åpenbaringen, opplyst og styrket av hans Ånd. Med den siste apostels død var åpenbaringsens store verk avsluttet. Men så lenge der finnes mennesker på jorden vil den åpenbarte sannhet alltid leve videre i Kristi Kirke.

Så er då åpenbaringen virkelig sannhet fra Gud, en virkelig kunngjøring av Guds evige liv og av Guds vilje med hensyn til menneskeslekten. Gud sender oss sitt ord for at vi av Gud selv skal lære hvem Han er og hva Han vil være for oss. Det er viktig å ha dette for øye, for å være på vakt mot feilaktige oppfatninger av den kristne åpenbaring. Ofte blir den framstilt på en måte som berøver den dens guddommelige innhold. Gud, heter det, gjør ikke annet enn å sette vår religiøse følelse i sving. Under påvirkning av en slik "gudsopplevelse" forsøker da mennesket selv å uttrykke det guddommelige i menneskelige bilder og ideer. Eller det påstås at åpenbaringen bare er en hjelp Gud sender oss til med vår fornuft å oppdage Gud i naturen. Nei, åpenbaringen er meget mer. Gud kunngjør virkelig realiteter for oss som Han alene kjenner og som evig ville forbli skjult i det guddommelige mysteriums avgrunn, hvis Han ikke selv uttalte det utsigelige. "Ingen kjenner Faderen uten Sønnen og den som Sønnen vil åpenbare det for" (Matt. 11, 27).

Den åpenbarte lære er derfor sann i se selv; den er et uttrykk for den evige uskapte og fullkomne sannhet. Den blir ikke sann for oss i den utstrekning vi oppfatter den, eller den "ligger" for oss eller har "praktisk" verdi for oss. Den eier sannheten i seg selv. Å ville omforme den etter våre egne religiøse erfaringer eller tvinge den inn i andre menneskelige rammer er ensbetydende med å fornekte den. Det er tvert om

åpenbaringen som vil gjenskape og høyne både fornuft og hjerte, for å helbrede og berike oss. All sannhet, også den vi finner i naturen ved vår erfaring og vår fornuft, er velgjørende, berikende, oppløftende. For tenker vi den til bunns så oppdager vi Skaperen gjennom den skapte verden. Men på uendelig høyere måte er Guds åpenbarte ord vår sjels liv. For det er ikke ord og lover som bare påtvinges oss av en allmechtig Herre, som vi i lydighet bøyer oss for, nei, vi mottar hans sannhet i vårt hjerte som et gode fra himmelen, som en hellig og vennlig makt, som virker livgivende og helbredende. "Ditt ord, å Herre, helbreder alt" (Visdommens bok 16, 12).

Der finnes så meget usant i verden. Menneskenes ord går så ofte bare ut på å dåre og forføre ved løgn og hyklerske løfter. Og selv om de mener det ærlig med oss, hvor ofte er de ikke selv villedet av illusjoner eller av en overfladisk vitenskap eller forutfattede ideer. Guds åpenbaring er guddommelig sannhet; og Guds sannhet er Gud selv. Derfor virker hans ord så trøstende og fred:, bringende. Vår søkende sjel hviler i det, som i Guds favn.

Å føre menneskene til dette velsignede vennskap med Gud, det var åpenbaringens hensikt. Når Gud selv steg ned til oss for å bo iblant oss, så var det for å oppløfte oss høyt over våre naturlige kår. Vi skal bli "Guds husfolk", (Ef. 2, 19). Guds barn "født av Gud" (Joh. 1, 13). Det var altså en overnaturlig orden Gud opprettet ved åpenbaringen.

Den naturlige orden ville ha vært å innrette oss i denne verden, å dyrke jorden, å bygge våre hjem, å danne våre samfunn, å oppnå en viss åndelig kultur og en viss lykketilstand ved å bruke våre naturlige fysiske og åndelige evner og skaffe oss de goder som denne verden og samfunnslivet kunne gi oss. Men Gud har skapt mennesket til en høyere tilværelse. Vi er kalt til et livssamfunn med Gud selv, til å kjenne og elske Ham ikke bare som opphav til verdensaltet, men til å bli delaktig i Guds eget indre liv slik som det evig utfolder seg før himmel og jord ble skapt, uavhengig av all skapning. "Delaktige i den guddommelige natur" (2. Pet. 1, 4). Vårt åndsliv skal være å tenke Guds tanke og å elske Ham med den kjærlighet som er Gud selv.

Overnaturlig er denne orden. For ikke av vår egen kraft kunne vi nå så høyt, men bare fordi Gud selv griper inn i vårt livs gang med den myndighet Han har over alle skapninger. Vi lever altså ved den guddommelige åpenbarings nåde på et høyere plan enn det som svarer til våre naturlige medfødte energier og lengsler. "Alle legemer til sammen og alle ånder til sammen og alt det 'de frambringer er intet mot den minste rørelse av nådens liv. Det tilhører en uendelig høyere orden" (Pascal).

Skjønt denne orden ligger uendelig høyere enn vår natur, har likevel ingen lov til i sin naturs navn å vegre seg ved å underkaste seg den. Gud er Herre over hele naturen og alle skapninger. Når mennesket er fristet til å si: "Jeg finner sannheten i meg selv, i min autonome fornuft", så svarer Gud: "Alle skal bli lært av Gud" (Joh. 6, 45). Hvorfor skulle vi nekte å ta imot Guds gave? Den tar intet fra oss; den alene bevarer og helbreder vår natur, og baner veien til en evig salighet. Det var av kjærlighet Gud kalte oss til den overnaturlige orden. "Så har Gud elsket verden at Han ga oss sin Sønn, den Enbårne, så hver den som tror på Ham ikke skal gå tapt, men ha det evige liv" (Joh. 3, 16). Hva Gud ga oss av kjærlighet skal vi ta imot med kjærlighet.

II. GUD

Ved åpenbaringen ville Gud selv undervise menneskene. Det er av Gud selv vi mottar våre religiøse kunnskaper når Kirken, "sannhetens støtte og grunnvoll" (1. Tim. 3, 15) framsetter sin lære for oss eller når vi leser bibelen i samfunn med Kirken og den apostoliske tradisjon.

Hva er det da Gud lærer oss? Ikke noe annet enn Gud selv. Sant nok både de hellige bøker og den kirkelige læremyndighet gir oss opplysninger om mange andre ting. Vi hører om verdens skapelse, om syndefallet, om det utvalgte folks liv gjennom årtusener. Vi lærer å kjenne frelseshistorien, Jesu liv, død og oppstandelse, vi ser Kirkens tilblivelse og organisasjon og vekst, vi mottar moralske bud og forbud. Men alt dette blir framsatt med henblikk på Gud. Han er opphav til alt og det siste endemål for alt. Det er seg selv Gud vil meddele oss ved sitt ord i bibelen og i Kirken.

Først og fremst lærer Gud oss hvem Han er. Hva er Gud? er et av de store spørsmål som tanken stadig kretser om hos alle mennesker som tenker. Men deres tanker har på en dobbelt måte faret vill. Enkelte fortapte seg i hovmod, i overvurdering av sin egen åndskraft og mente å kjenne det guddommelige med sin fornuft alene. Det er sant at vi ved ettertanke over verdensaltet kommer til den fornuftsslutning at Gud må være til som høyeste årsak og som urgrunn til alt. Men hva Gud er, det kan fornuften ikke si oss så lenge den er overlatt til seg selv. Andre mente at de på forhånd måtte gi opp og erklærte at det guddommelige i det hele tatt ikke kan erkjennes, og at en åpenbaring er umulig. Hvis Gud eksisterer, påstår de, så må Han være uendelig fremmed for oss, i den grad fremmed at alt det mennesket sier om Ham bare er tomme ord.

De tar feil, de siste som de første. Guds vesen kan ikke erkjennes av den menneskelige fornuft, så lenge den ikke ved en særlig hjelp fra Gud blir høynet og styrket." Men har vi fått denne hjelp - og vi får den nettopp ved åpenbaringen - så er Gud ikke lenger fremmed for oss. Vel kan Gud alene kjenne Gud fullkomment, men Gud ville opphøre med å være Gud dersom det ikke stod i hans makt å gi seg til kjenne til mennesker som Han har skapt i sitt bilde. Vår menneskelige ånd er for svak og for snever til å oppfatte det guddommelige mysterium. Selv våre høyeste ideer er for begrensede til å gjengi det. For alle våre ideer er lånt fra den skapte verden og avspeiler begrensede og forkrenkelige ting. Men når Gud vil, så kan Han opplyse vår forstand på en høyere måte enn vår naturlige erkjennelsesvei. Han kan berike vår ånd med en høyere kunnskap enn den vi finner i naturen og i oss selv. Han kan la en avglans av sitt vesen skinne igjennom våre menneskelige ideer og ord, slik at vi i det minste får en anelse om hans opp, høyede vesen. Det er det Gud har gjort ved åpenbaringen.

På spørsmålet hvem Gud er, har Gud selv gitt oss svar. "Da sa Moses til Gud: Men når jeg nå kommer til Israels barn og sier til dem: Deres fedres Gud har sendt meg til dere, og de så spør meg: Hva er hans navn? - hva skal jeg da svare dem? Og Gud sa til Moses: jeg er den som er; og han sa: Så. skal du si til Israels barn: "Jahve" (Jeg er) har sendt mig til dere" (2. Mos. 3, 13, 14). Ikke noe annet vesen kan gjøre krav på. dette navn "jeg er". Ikke noe av alt det som finnes i himmelen og, på jorden, den høyeste engel, like så litt som det minste sannkorn har sin tilværelse ved sin egen makt. Alle disse veseners egentlige navn er intethet. Når de allikevel er til, så er det fordi Gud gav dem å være og å virke. Ved å gjøre dem delaktig i sin egen grenseløse virkelighet utfridde han dem fra deres intethet. "I ham lever vi, rører vi oss og er vi" (Ap. gj. 17, 29). "På den måten er Gud til at de skapte ting sammenlignet med ham ikke er til. Betrakter vi dem uten å sammenligne dem med Gud, så er de, all den stund de er av ham, men betrakter vi dem ved siden av Gud, så er de ikke, for

bare den virkelighet som er av seg selv, er den egentlige sanne virkelighet og Gud alene er den" (St. Augustin, in psalm. 134).

"Den som er" er altså Guds navn. Det vil si et vesen som har i seg selv og ved seg selv all virkelighetsfylde slik at det ikke finnes noe virkelig i den materielle eller den åndelige verden, som ikke har sitt utspring i Gud.

Tenker vi nærmere over det, forstår vi også hvordan alle andre egenskaper som åpenbaringen tillegger Gud, utledes av dette høyeste navn Jahve. A) Gud kalles den ene. "Hør Israel, Herren vår Gud, Herren er én" (5. Mos. 6, 4). "En Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Fader, som er over alle, ved alt og i oss alle" (Ef. 4,6). Er Gud det høyeste vesen, hvordan kunne det være flere guder? Både hedningenes avguder og manikeernes tro på to høyeste vesener, det ene den gode Gud, den andre den onde, er fostre av en villedet fantasi som forestiller seg det guddommelige etter menneskelige bilder. B) Gud er også den fullkomne sannhet. Den høyeste virkelighet er også det som er gjenstand for den høyeste erkjennelsesevne. "Gud er lys og det finnes ikke mørke i ham" (1. Joh. 1, 5). Alt det som ellers er sant, det vil si alt det som opplyser vår forstand har sin kilde i den guddommelige sannhet, liksom det har sin tilværelses -opphav i den høyeste virkelighet. C) Av den samme grunn kalles Gud også det fullkomne gode og den absolutte skjønnhet. "Ingen er god uten Gud alene" (Luk. 18, 19). Om Guds visdom står det skrevet: "Den er herligere enn solen og stjernenes prakt, den er renere enn alt lys" (Visd. 7, 29). Alt det som er elskelig og attråverdig, alt det som gleder og oppløfter hjertet ved sin skjønnhet og harmoni, har sitt utspring i Gud og finnes bare i ham uten mangler og uten grenser. Med sin grenseløse lønndomsfulle rikdom av fullkommenhet er Gud opphav til den dype higen etter sannhet, salighet og skjønnhet som gjør menneskets hjerte urolig inntil det hviler i ham. D) Det absolutte og høyeste vesen er også nødvendigvis evig og uforanderlig. "Før fjellene ble til og du skapte jorden og jorderike, ja fra evighet til evighet er du, Gud" (Salme 90, 2). "De skal forgå, men du blir stående; de skal alle eldes som et klede, som et kledebon omskifter du dem, og de omskiftes, men du er den samme, og dine år får ingen ende" (Salme 102, 27. 28). "All god gave og all fullkommen gave er ovenfra og kommer ned fra lysenes far, og hos ham er det ikke forandring eller skygge av omskifte" (Jak. 1, 17). Gud ble ikke til, han er. Gud opphører aldri, han er. Hvilken makt har kunnet gi ham eller kunnet frata ham tilværelsen, siden han er selv innbegrepet av all virkelighet. Og Guds tilværelse måles ikke etter dager og år, han er over tiden, hans liv utfolder seg ikke, det er selve livets fylde. Han eier sitt vesen i et evig, eneste nå som aldri forgår. Uendelig høyt over alle omskiftninger, i evig uforanderlig majestet hersker Gud over alle tider.

Vi mennesker som er tiden underkastet og står under en uopphørlig omskiftningslov kan ikke forestille oss evigheten. Vi tenker det evige under bilder fra den flyktige tid og forestiller oss det .som en lang rekke av årtusener og Guds uforanderlighet er vi fristet til å tenke oss som noe ensformig, uvirksomt og livløst. Nei, Gud er uforanderlig og evig, nettopp fordi han er livets fylde. "Vi må altså ikke med Guds evige ro forbinde tanken med uvirksomhet, treghet, slapphet, like så litt som vi må tenke oss hans virken forbundet med anstrengelse, med nye tiltak og beregninger. Han forstår. a virke midt i sin evige ro og rolig å hvile midt i sin virksomhet. "Novit quiescens agere et agens quiescere". (St. Aug. De Civ. Dei XII, 15.) E) Det absolutte, evige vesen er nødvendigvis ånd, den høyeste, reneste ånd. En sammenblanding av det guddommelige med noe materielt eller legemlig er umulig. Gud ville da ikke være den evige uforanderlige, han ville heller ikke være lyset uten mørke, heller ikke den absolutte visdom eller kjærlighet. For alt det som går inn i begrepet åndelig liv, nemlig forstand, vilje, kjærlighet må Gud eie il en enestående fullkommenhet. Det vil si slik at både hans forstand og vilje er identisk med selve den guddommelige natur og således hevet over all begrensning.

Disse og lignende navn bruker åpenbaringen for å tale om Gud. Disse navn er sanne, de kunngjør oss virkelig noe av det guddommelige vesen. Men åpenbaringen minner oss også om at vi aldri kan nå til bunns i Guds mysterium. Gud alene kjenner Gud fullkomment. For oss er han den uransakelige, den utsigelige. "Men Moses sa: La meg da få se din herlighet. Og han sa: Du kan ikke se mitt åsyn; for intet menneske kan se meg og leve" (2. Mos. 33, 18. 20). "Nå ser vi som i et speil, i en gåte, men da: åsyn til åsyn. Nå skjønner jeg stykkevis, men da skal jeg kjenne fullt ut som jeg selv er kjent fullt ut" (1. Kor. 13, 12). Men det lille vi oppfatter av Guds mysterium i vår begrensede ånd, om det så bare er et svakt glimt og liksom det matte, kalde skjær som fjelltoppene i polareggen oppfanger av den fjerne sol ved middagstid seinhøstes, gir oss likevel uendelig mer av den evige sannhet enn all verdens vitenskap. I et eneste ord fra Gud og om Gud er det mer visdom, fred, håp og glede enn i alt åndsliv som stammer fra den skapte verden.

III. GUD OG VERDENSALTET

"I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden" (1. Mos. 1, 1) Intet var til av alt det som finnes omkring oss og over oss. Heller ikke tiden var til. For dager, måneder og år fantes først da solen og månen og stjernene hadde begynt sine løpebaner. Men han "som gjør de døde levende og kaller det som ikke er til, som om det var til" (Rom. 4, 17) han sa: Det bli! Så ble verdensaltet til med sin vidunderlige mangfoldighet og prakt, så våknet livet i planter og dyr, så "ble mennesket til en levende sjel" skapt i Guds bilde med forstand, vilje og makt til å råde over jorden, men framfor alt med evnen til å kjenne sin skaper og elske ham. I mennesket som i skapningens midtpunkt møtes det åndelige og det fysiske til et hemmelighetsfullt samliv.

Verdensaltet ble altså ikke til ved en blind utvikling av det materielle stoff. Ordenen kan ikke komme fra kaos. Livet kan ikke stamme fra døden. Åndslivet kan ikke ha sitt utspring i det rent animalske. Intet kan gi hva det ikke selv eier. Og selve stoffet har ikke skapt seg selv, heller ikke gitt seg selv de krefter som bor i det. Alt det som er til, har sin virkelighet av den evige virkelighet. Den alene er seg selv nok. Den alene er også den høyeste intelligens som bærer evig i seg selv universets plan og målet for alt det som rører seg i den fysiske og åndelige natur. "I ham lever, rører vi oss og er vi" (Ap. gj. 17, 28).

Foruten mennesket skapte Gud andre vesener som skulle kjenne og elske ham, rene ånder som ikke ved en legemlig natur er innordnet i den synlige verden. Åpenbaringen kaller dem engler. De eier et meget fullkomnere åndsliv enn menneskene. Deres forstand er ikke som menneskenes avhengig av den sansbare verden. Deres vilje er ikke som menneskenes påvirket og hemmet av inntrykk og lidenskaper. De lever på et høyere plan. De har også evner som setter dem i stand til å gripe inn både i den fysiske verdens gang og i den region av den menneskelige natur hvor det åndelige og det legemlige liksom flyter over i hverandre. De kan altså påvirke vår innbilningskraft, våre sanser og våre følelser. Men over menneskets frie vilje har de ingen direkte makt. Gud alene hersker over menneskets sjel med en uinnskrenket myndighet.

Gud skapte himmel og jord fordi han er kjærlighet. Det er altså ingen naturnødvendighet i Guds vesen som tvinger ham til skapergjerningen. Det finnes ingen annen naturnødvendighet i Gud enn den at han evig er seg selv bevisst og evig salig i seg selv. Skapningens opphav er Guds frie vilje som vil meddele av sin rikdom.

Mellom Gud og verdensaltet er det ingen uoverstigelig kløft. Tvert imot, Gud er overalt nærværende i den materielle verden som i den åndelige. Gud er i alle ting. Ikke slik som enkelte filosofer, de såkalte panteister, innbilder seg det. De oppfatter det guddommelige som identisk med naturen eller som verdens sjel eller som den eneste substans som i verdensaltet bare opptrer under forskjellige måter å være på. Alt dette er ensbetydende med å fornekte Gud. Alt det som gjør Gud til Gud, hans evige uforanderlige og uavhengige væren, ville forsvinne i det store alt, hvor det ikke ville finnes hverken ånd eller frihet eller godhet eller visdom, men bare blinde naturkrefter. Med sitt evige vesen er Gud altså uendelig høyt både over de åndelige og materielle skapninger, men ved sin skapende allmakt er Gud i alle ting. Disse er jo bare til og består bare ved å motta sin tilværelse av Gud. Siden Gud virker i alle ting er han også i alle ting og over alt. "Hvor skal jeg gå fra, din Ånd, og hvor skal jeg fly fra ditt åsyn? Farer jeg opp til himmelen, så er du der, og vil jeg rede mitt leie i dødsriket, se, da er du der. Tar jeg morgenrødens vinger, og vil jeg bo ved havets ytterste grense, så fører også der din hånd meg, og din høyre hånd holder meg fast. Og sier jeg: Mørket skjule meg, og lyset omkring meg bli natt - så gjør heller ikke mørket det for mørkt for deg, og natten lyser som dagen, mørket er som lyset." (Salme 139, 7-12).

Som uavhengig av den skapte verden kan Gud også utfolde sin allmakt ved undergjerninger. De såkalte fritenkere innvender mot miraklet snart det ene snart noe annet. Miraklet skal være umulig fordi naturen har sin lovbundne gang. Det er sant, 'men naturen er hva den er ene og alene ved Guds skapergjerning. Naturlovene binder ikke Gud. De er selv laget av Gud og kan på ingen måte innskrenke hans makt. Mot dette innvender andre at miraklet ville bevise mot Gud, for, sier de, vi ville da være nødt til å tenke oss Gud som en ufullkommen verksmester som kan ta feil og som må foreta forandringer for å få verdensmaskinen til å gå. Miraklet ville ta seg ut som et slags lappverk. Også dette er et svært overfladisk syn. Guds skapergjerning er identisk med Guds visdom og kjærlighet. Altså identisk med Gud selv. Dens virkninger, både de naturlige og de mirakuløse, inntreffer i tidens løp på det fastsatte øyeblikk, men alt er klart forutsett i Guds evige idé og besluttet i Guds evige vilje. Atter andre mener at miraklet selv om det var mulig, ikke kan bli vitenskapelig fastslått, fordi vi ikke kjenner alle naturkrefter. Det vi kaller mirakuløst er bare en virkning av skjulte energier i verdensaltet.

Vi må innrømme at dette kan være sant i enkelte tilfeller. Men derav å trekke den slutning at miraklet i det hele tatt ikke kan konstateres er helt urimelig. For vi vet vel ikke alt som naturen kan, men vi vet godt hva den ikke kan. Kjennemerket på naturens virkninger er alltid den lovbundne regelmessighet. De samme årsaker framkaller alltid de samme virkninger og på den samme måte. Miraklet derimot viser seg alltid som en virkning av en makt som med suveren overlegenhet setter seg ut over naturens lover. Den virker når den selv vil og uavhengig av alle de hjelpemidler som naturen bruker. Naturen kan nok ved hjelp av en kyndig lege helbrede en lungetuberkulose eller en kreft, men ikke på et par minutter. Og legen må nok bruke andre metoder enn bare å gjøre korsets tegn over den syke. Og hvor mange andre sykdommer finnes det ikke hvor både naturen og legens kunst er helt avmektige, mens en overnaturlig makt helbreder dem liksom lekende. "For Gud er ingen ting umulig".

Den allmektige er også den allvitende. Gud ser alt i den materielle og den åndelige verden, det som er, det som var og det som skal skje i framtiden. Selv våre hemmeligste tanker og ønsker kjenner han. "For hans åsyn er ingen skapning usynlig, men alle ting ligger bart og åpent for hans øyne" (Hebr. 4, 13), Ikke slik å forstå at Gud henter sin viten fra skapningene. Gud kjenner ikke tingene fordi de er til, men de er til fordi Gud kjenner og elsker dem. Ewig bærer Gud i seg selv ideen om alt det som i tidens løp kommer til å være og planen til verdensaltets utvikling og viljen til tingenes eksistens. Og denne idé, denne plan og denne vilje er identisk med Guds vesen.

Det eneste som ikke finnes i Gud er det onde, for det onde er bare noe negativt, en mangel i tingenes vesen eller virksomhet. Det onde, det vil si alt det som heter mangler, ufullkommenhet, uorden, feil, synd henger sammen med den kjensgjerning at alle skapte ting er skapt av intet. De er til, men de er ikke av seg selv. Deres natur gir dem ikke krav på å være. Intetheten har et slags herredømme over dem og gjør seg gjeldende derved at de på en eller annen måte er forgjengelige, begrensede, ufullkomne. Skapt av intet innebærer de liksom en tilbøyelighet og en mulighet til å vende tilbake til intetheten, enten ved å forgå, for så vidt de hører den materielle verden til, eller ved å ta feil i sine handlinger og å vende seg bort fra sitt endemål, når det er åndelige vesener som engler og mennesker. Gud er evig seg selv. Det onde finnes ikke i ham. Han er hevet over all ufullkommenhet, han er det absolutte sanne og gode, lyset uten mørke, livets evige fylde, innbegrepet av alt det som kalles godt og edelt og uendelig mer enn alle våre ord kan uttale. Derfor går det gjennom hele skapningen en uendelig higen tilbake til det absolutte gode hvor den har sitt utspring. "I dette gode henger himmelen og hele naturen" (Aristoteles) ved en bevisst eller ubevisst lengsel.

IV. GUDS FORSYN

Hele verdens gang med alle naturlige og overnaturlige gjerninger og begivenheter styres av Guds forsyn. Gud har satt opp en endemål for alle ting og dette endemål er atter Gud selv. De åndelige skapninger når målet ved å erkjenne og elske Gud og finne sin evige lykke i ham. De ufornuftige skapninger når sitt mål ved å åpenbare Guds storhet for menneskene og yte dem den hjelp de trenger til deres livsopphold under deres jordiske tilværelse.

Også det onde går inn i Guds evige verdensplan. Som oftest innser vi ikke, i alle fall ikke med en gang, hvordan sykdom, katastrofer, krig, osv. kan ha sin plass i Guds verdensorden, dersom Gud er allmechtig, allvitende og god. Vi forstår ikke Guds hensikter, men Gud forstår dem og det er nok. Gud er visdom og kjærlighet. Han vil bare det gode. Sant nok, Gud dømmer ikke om godt og ondt etter sansenes inntrykk eller etter tidens interesser eller etter en begrenset fornufts beregninger. Han overskuer alle tider og hele menneskeslekten og hans blikk er stadig festet på det ene evige gode som er endemålet for alt og som er ham selv. Virkelig og absolutt godt er bare det som tjener til det evige liv, virkelig ondt er bare det som fjerner oss fra Gud. "For jeg mener at lidelsene i den tid vi nå lever i, ikke er til å sammenligne med den herlighet som skal åpenbares for oss. For hele skapningen venter med lengsel på Guds barns åpenbaring. Skapningen er nemlig lagt under forgjengelighet, ikke med sin vilje, men etter hans vilje som la den under (forgjengeligheten) i håp, fordi også skapningen selv skal frigjøres fra forgjengelighetens treldom til Guds barns herlige frihet" (Rom. 8, 18-21). Den bitterhet vi finner under vårt jordeliv, gir oss visdom og fred. Den lærer oss den sannhet at Gud alene er god og den frigjør oss fra illusjoner som kunne hemme oss på veien mot vårt evige mål. "Og vi vet at alle ting tjener til det gode for dem som elsker Gud, dem som etter Guds rådslutning er kalt som hellige" (Rom. 8, 28).

Men selv det onde som er synden faller under Guds evige forsyn. Gud vil ikke synden. Men når mennesket med sin frie vilje gjør opprør mot Gud, så vet Gud allikevel å styre verden slik at også onde menneskers misgjerninger og svake menneskers villfarelser til syvende og sist tjener til det beste. "Å, dyp av Guds rikdom og visdom og kunnskap! Hvor uransakelige hans dommer er og usporlige hans veier! For hvem har kjent Herrens tanker? Eller hvem var hans rådgiver? Eller hvem har gitt ham noe først, så han skulle få

vederlag for det? For av ham og ved ham og i ham er alle ting. Ham være ære i evighet! Amen." (Rom. 11, 33-36).

Imidlertid må vi vel vokte oss for å oppfatte Guds styrende allmakt slik at den opphever de skapte naturers virksomhet. Gud gir tingene ikke bare å være, men også å virke og handle, hver etter sin egenart. De livløse og ufornuftige skapninger handler ubevisst, drevet av naturlovene og av medfødte impulser. De fornuftige handler bevisst og med fri vilje. Hedningene tenkte seg en skjebne, et "fatum", som med jernhard nødvendighet hersket over guder og mennesker. En blind og ubønhørlig makt som knuste all frihet. Moderne rasjonalister, de såkalte deister derimot tenkte seg en Gud som nok har skapt verden, men ikke videre bekymrer seg over sitt verk og lar verden gå sin gang, ene og alene etter iboende naturlover. Begge forestillinger er uriktige og både Gud og mennesket uverdige. Med sin allmakt virker Gud i alle ting, men hans virksomhet tilintetgjør ikke de skapte veseners energier. Tvert imot, det er Guds virksomhet som framkaller og vedlikeholder disse energier. Guds allmakt er skapende og livgivende. "Guds visdom strekker seg fra verdens ene ende til den andre og ordner alt mildt og harmonisk" (Visd. 8, 1).

Guds allmakt er også kjærlig og vennlig mot oss. Gud bor høyt over alle himler "i et lys som ingen kan komme til" (1. Tim. 6, 16). Allikevel er han ikke langt borte fra oss, men våker over oss med faderlig omsorg. Hva Gud har skapt av kjærlighet, styrer han også med kjærlighet. "Se på fuglene under himmelen; de sår ikke, de høster ikke, de samler ikke i lader; og deres himmelske Fader gir dem mat. Er ikke dere meget mer enn de? Og hvorfor sørger dere for klærne? Se på liljene på marken, hvorledes de vokser; de arbeider ikke, de spinner ikke. Men jeg sier dere at ikke en gang Salomo i all sin herlighet var kledd som en av dem" (Matt. 6, 26, 28, 29). Vår holdning like overfor Guds forsyn er altså hverken mørk eller tung fatalisme eller en følelse av forlatthet midt i verdens kamp og nød, men tillit og fred i troen på Guds allmakt og vennskap.

Vi vet også at Gud styrer menneskeslekten med rettferdighet og miskunn. Rettferdigheten er den gode vilje til å gi andre det vi skylder dem. I den forstand kan vi ikke si at Gud er rettferdig mot oss, for Gud skylder oss ingen ting. Han skapte oss av bare kjærlighet. Han gir oss sine gaver uten at vi på noen måte kan fortjene dem. "Hvem har gitt ham noe først, så han skulle få vederlag for det?" (Rom. 11, 35). "Hva har du som du ikke har fått? Men dersom du har fått det, hvorfor roser du deg som om du ikke hadde fått det?" (1. Kor. 4, 7). Men det finnes også hos oss mennesker en annen art av rettferdighet, som er særegen for styresmaktene. Den består deri at de overordnede tildeler alle sine undergivne det mål av rettigheter og plikter som svarer til samfunnets beste, at de også lønner og straffer etter fortjeneste. Denne rettferdighet har sitt forbilde i Gud. Han gir alle sine skapninger en oppgave i verdensaltet og han gir dem også hva de trenger til å oppfylle den. Hva menneskene angår så er deres store livsoppgave å oppnå det evige liv i himmelen. For Gud har skapt oss til seg. "Og han har av én dannet hele menneskeætten til å bo på hele jordkloden, og fastsatt visse tider for dem og landemerker for deres bosted, så de skulle søke Gud om de skulle kunne føle og finne ham, enda han ikke er langt borte fra hver av oss" (Ap. gj. 17, 26, 27). "For dem som han kjente i forveien, dem har han også i forveien bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde, så han skulle bli den førstefødte mellom mange brødre. Men dem han har bestemt i forveien, har han også kalt, og dem han har kalt, har han også rettferdiggjort; men dem som han har rettferdiggjort, har han også herliggjort" (Rom. 8, 29, 30). Vi oppfyller dette vårt kall ved trofast å elske og adlyde Gud. Som lønn for våre gode gjerninger gir Gud oss den himmelske salighet, mens de ulydige som hovmodig og hardnakket sier nei til Gud, får sin fortjente straff ved evig å være utelukket fra himmelen. "Jeg har stridd den gode strid, fullført løpet, holdt troen. Så ligger nå rettferdskronen ferdig til meg, og den vil Herren. den rettferdige dommer, gi meg på hin dag, men ikke bare meg, men også alle dem som elsker hans gjenkomst" (2. Tim. 4, 7, 8). "For han vil gjengjelde hver og en etter hans gjerninger, med evig liv dem som holder ved i god gjerning og søker etter herlighet og ære og

uforgjengelig, men med vrede og harme dem som strir imot og ikke vil tro sannheten, men gir seg over til urettferdighet" (Rom. 2, 6, 7, 8).

Imidlertid må vi ikke oppfatte det slik at det er vi som gjør Gud til vår skyldner. Også våre fortjenester er Guds gave. Det er hans nåde alene som setter oss i stand til å gjøre gjerninger som har verdi i hans øyne. De er verdifulle, ikke fordi de er våre, men fordi de er av ham. "Den som handler etter sannheten kommer til lyset, så hans gjerninger kan bli åpenbart, for de er gjort i Gud" (Joh. 3, 21). "Gud kroner sine gaver, ikke dine fortjenester" (St. Augustin). Straffen derimot har det syndige menneske virkelig selv fortjent ved å tilbakevise Guds nåde. Gud kaller vel ikke alle til den samme grad av herlighet i himmelen, men alle får av Gud den hjelp de trenger til å oppnå sitt evige endemål. "Gud vil at alle mennesker skal bli salige og komme til erkjennelse av sannheten" (1. Tim. 2, 4). Selv de mennesker som aldri har hørt evangeliets glade budskap kan ikke klage over at Gud har forlatt dem. Guds nåde har mange veier for å nå menneskets hjerte og vekke i det tanken på evigheten og trangen til å be den "ukjente Gud" om lys. De som tar imot nådens inngivelse vil Gud nok føre til seg, enten ved å sende dem en budbringer av evangeliet eller en indre inspirasjon.

Den rettferdige Gud er også den barmhjertige. Vi har alle fortjent å bli straffet, men Gud tilgir den angrende sjel. "Dersom du, Herre, vil gjemme på misgjerninger, Herre, hvem kan da bli stående? For hos deg er tilgivelsen, for at du må fryktes" (Salme 130, 3, 4). Med sin egen kraft kan nok synderen ikke omvende seg til Gud. Ble han overlatt til seg selv, så ville han synke dypere og dypere i avgrunnen. Men den barmhjertige Gud "vil ikke den ugudeliges død, men at han omvender seg fra sin ferd og lever" (Esek. 33, 11). "Gud har ikke skapt døden og fryder seg ikke over de levendes undergang" (Visd. bok 1, 13). Gud sender sin nåde for at synderen skal innse sin ulykke og med et angrende hjerte rope om hjelp.

Allikevel kan menneskets ondskap være så stor at han inntil sitt livs siste øyeblikk lukker sitt hjerte for Guds nåde og blir skyldig "i evig synd" (Mark. 3, 30). Disse ulykkelige blir ikke fordømt av Gud, de fordømmer seg selv. En kortsynt følelseskristendom mener at den barmhjertige Gud skulle gjøre synden umulig ved å frata mennesket den frie vilje. Gjorde Gud dette, så ville nok synden og fortapelsen være umulig, men også tro, håp og kjærlighet, også den evige salighet ville være umulig. Ånden ville opphøre å være ånd hvis den ble fratatt den frie vilje og ville ikke lenger være mottagelig hverken for nåde eller salighet.

Rettferdighet og barmhjertighet synes ved første blick å stå i motsetning til hverandre. Nei, ikke hos Gud. Barmhjertigheten vinner over rettferdigheten. "Når du straffer de onde, så er dette rettferdig fordi det svarer til deres fortjeneste. Når du derimot skåner dem, er det også rettferdig fordi det svarer til din kjærlig. het" (St. Anselm). I denne trøstefulle overbevisning ber Kirken: "Gud, du som især åpenbarer din allmakt ved å skåne og forbarme deg, utgyd din mangfoldige barmhjertighet over oss, så at du gjør oss som streber mot dine forjettelser, delaktige i de himmelske goder." (Kirkebønn tiende søndag etter pinse). "Allmektige, evige Gud, du som i din overvettes store faderkjærlighet skjenker de bedende langt mer enn de fortjener og ønsker, utgyd din barmhjertighet over oss, så du fjerner hva vår samvittighet frykter, og gir hva vår bønn ikke våger å begjære" (Kirkebønn ellefte søndag etter pinse).

V. DEN GUDDOMMELIGE TREENIGHET

Da Jesus sendte sine apostler ut for å gjøre alle folk til disipler, sa han "døp dem i Faderens, Sønnens og den Hellige Ånds navn" (Matt. 28, 19). Disse tre hellige navn møter vi ofte ellers i evangeliet og i apostlenes skrifter. Og alltid betegner de personligheter med guddommelig makt og storhet. "Min Fader har overgitt meg alle ting; og ingen kjenner Sønnen uten Faderen; heller ikke kjenner noen Faderen uten Sønnen, og den som Sønnen vil åpenbare det for" (Matt. 11, 27). "Ingen har noensinne sett Gud; den enbårne Sønn, som er i Faderens fang, han har fortalt om det" (Joh. 1, 18). "Hva min Fader har gitt meg, er større enn alt, og ingen kan rive det ut av min Faders hånd. jeg og Faderen er ett" (Joh. 10, 29, 30). "For liksom Faderen har livet i seg selv, slik har han også gitt Sønnen den gave å ha livet i seg selv" (Joh. 5, 26). "Filip, den som ser meg, ser også Faderen; hvorledes kan du da si: Vis oss Faderen? Tror de ikke at jeg er i Faderen, og at Faderen er i meg?" (Joh. 14, 9, 10). "Og engelen svarte og sa til henne: Den Hellige Ånd skal komme over deg, og kraft fra den Høyeste skal overskygge deg; derfor skal også det hellige som fødes av deg, kalles Guds sønn" (Luk. 1, 35). "Men da Jesus var døpt, steg han straks opp av vannet, og se, himlene åpnet seg for ham, og han så Guds Ånd stige ned som en due og komme over ham. Og se, det hørtes en røst fra himmelen, som sa: "Dette er min Sønn som jeg elsker, og som jeg har min glede i" (Matt. 3, 16, 17). "Dette har jeg talt til dere mens jeg ennå er hos dere; men Talsmannen, den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, han skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere." (Joh. 14, 25, 26). "For alle de som drives av Guds Ånd, de er Guds barn. For de har ikke fått en trelldomsånd, så de atter skulle bli redde; men de har fått en sønnkårs ånd som gjør at vi roper: "Abba, Fader" (Rom. 8, 14-16). "Gud har åpenbart det for oss ved sin Ånd; for Ånden gransker alt, også Guds dyp" (1. Kor. 2, 10).

Alle disse og andre skriftens ord kunngjør for oss den kjensgjerning at det er tre personer som eier den guddommelige natur eller at den guddommelige natur består i tre personer, Faderen, Sønnen og den Hellige Ånd. Vi kaller det den hellige Treenighets mysterium. Den apostoliske tradisjon og Kirkens læremyndighet har alltid forkynt dette mysterium som åpenbaringsens dypeste og helligste innhold. I den dogmatiske formel som kalles den apostoliske trosbekjennelse og som fra oldtiden av brukes i forbindelse med dåpen heter det: jeg tror på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper og på Jesus Kristus, hans enbårne Sønn jeg tror på den Hellige Ånd.

Etterhvert som den religiøse tenkning forsøkte å trenge dypere inn i åpenbaringsens vitnesbyrd om dette mysterium, ble også trosformlene mer utførlige. I den såkalte Athanasianske trosbekjennelse leser vi: Faderen er en person for seg, Sønnen er en person for seg, den Hellige Ånd er en person for seg, men Faderen, Sønnen og den Hellige Ånd eier en og den samme guddom, den samme herlighet, den samme evige majestet Faderen er Herren, Sønnen er Herren, den Hellige Ånd er Herren, allikevel er det ikke tre Herrer, men én Herre. Også i den liturgiske gudstjeneste bekjenner Kirken sin tro på dette mysterium med vakre ord. Prefasjon i søndagsmessen er for eks. både en dogmatisk framstilling av det og et uttrykk for begeistret tilbedelse: "I sannhet, det er tilbørlig og rett, billig og gagnlig at vi alltid og overalt takker deg, du hellige Herre, allmektige Fader, evige Gud! Du som med din enbårne Sønn og den Hellige Ånd er én Gud og én Herre, ikke i én persons enhet, men i det ene vesens trefoldighet. Ti hva vi ifølge din åpenbaring. tror om din herlighet, det tror vi også om din Sønn, det samme tror vi om den Hellige Ånd uten å anerkjenne noen adskillende ulikhet. Vi bekjenner altså den samme evige guddom og tilber i personene deres særegenhet, i deres vesen enheten og deres fullkomne likhet i majesteten. Denne prises av engler og erkeengler, av kjeruber og serafer som ikke opphører daglig å rope med én røst: Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskares Gud".

Åpenbaringen lærer oss ikke bare at den guddommelige natur består i tre personer. Den viser også hvordan Sønnen og den Hellige Ånd har sitt utspring i Gud. Guds Sønn kalles Guds Ord eller Guds Tanke. "Fra først

av var Ordet, og Ordet var hos Gud og Ordet var Gud" (Joh. 1, 1). Han utgår av Faderen, men han er evig i Faderens skjød. Også våre menneskelige ideer framgår av vår ånd og bor samtidig i dem og er ett med dem. Men våre tanker er mangfoldige og de avspeiler ikke vårt eget vesen, men den ytre verden. Guds tanke derimot er Guds bevissthet om seg selv. Guds Sønn utgår av Faderen som "avglansen av Guds herlighet og bildet på hans vesen" (Hebr. 1, 3), men et bilde som er guddommelig fullkomment, en avglans som innebærer hele det guddommelige "lys uten mørke", "Gud fra Gud, lys fra lyset, sann Gud fra den sanne Gud" (Trosbekjennelsen fra Nikea).

I Den Hellige Ånd framgår av Faderen og Sønnen. Han et Faderens Ånd. "For det er ikke de som taler, men deres Faders Ånd som taler i dere" (Matt. 10, 20). Han er også Sønnens Ånd. "Fordi de er barn, har Gud sendt sin Sønnens Ånd i deres hjerter, som roper: "Abba, Fader" (Gal. 4, 6). Han er Faderens og Sønnens innbyrdes kjærlighet og salighet. For ved å erkjenne seg selv, elsker Gud seg selv som det absolutte gode. Liksom han er evig seg selv bevisst ved sin tanke, slik er han også evig salig i seg selv på grunn av sitt vesens uendelige rikdom. Treenigheten er altså Guds indre liv slik som det evig utfolder seg før all skapning.

Ved å overveie dette forstår vi også bibelens ord om at mennesket er skapt i Guds bilde. Vår sjel er et åndelig livsprinsipp, den ligner altså Faderen. Vårt sjeleliv er erkjennelse eller tenkning, det utledes altså fra Sønnen, "fra det sanne lys som opplyser hvert menneske som kommer til verden" (Joh. 1, 9). Vårt sjeleliv er også vilje og kjærlighet; det har altså sitt utspring i den Hellige Ånd, i den guddommelige kjærlighet. Filosofer og diktere har skrevet meget om menneskets verd og storhet. Men dette eneste ord fra Guds munn at vi er skapt i hans bilde, sier uendelig mer om vår naturs adel enn alt hva de største genier har funnet ut. Det advarer med guddommelig myndighet mot synden som nedverdiger menneskene og mot all politikk som går ut på å ofre menneskene i millionvis for en eller annen drøm om jordisk storhet.

Vårt kall er imidlertid ikke bare med vårt naturlige åndsliv å ligne de tre guddommelige personer, men også ved nådens gjen,: skapende og oppløftende makt å leve et fellesliv med dem, å bli delaktig i Guds eget indre liv. "For de er døde, og deres liv er skjult med Kristus i Gud" (Kol. 3, 3). Kristus lovet oss dette da han sa: "Om noen elsker meg, skal han holde mitt ord og min Fader skal elske ham og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham" (Joh. 14, 23). Hver av de tre personer skaper og vedlikeholder på sin måte vårt liv som kristne. Faderen antar oss som sine barn, "vi er født av Gud". Sønnen er vårt evige forbilde, "for Gud har i forveien bestemt oss til å bli likedannet med hans Sønnens bilde, så han skulle bli den førstefødte mellom mange brødre" (Rom. 8, 29). Den Hellige Ånd er drivkraften som får Faderen og Sønnen til å oppløfte oss til seg. "Så har Gud elsket verden at han ga oss sin Sønn den enbårne" (Joh. 3, 16). "Ånden selv gir vår ånd det vitnesbyrd at vi er Guds barn" (Rom. 8, 16).

Faderen åpenbarer Sønnen for oss og sender den Hellige Ånd. "Men Jesus svarte og sa til ham: "Salig er du, Simon, sønn av Jonas; for kjød og blod har ikke åpenbart deg det, men min Fader som er i himmelen" (Matt. 16, 17). "Men Talsmannen, den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, Han skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere" (Joh. 14, 26).

Sønnen åpenbarer Faderen og seg selv. "Ingen kjenner Faderen uten Sønnen og den som Sønnen vil åpenbare det for" (Matt. 11, 27). "Den som elsker meg, skal min Fader elske og jeg skal elske ham og åpenbare meg for ham" (Joh. 14, 21).

Den Hellige Ånd åpenbarer Faderen og Sønnen. "Fordi dere er barn, har Gud sendt sin Sønnns Ånd i deres hjerter som roper: "Abba, Fader" (Gal. 4, 6). "Ingen kan si: "Herre Jesus", uten i den Hellige Ånd" (1. Kor. 12, 3).

Faderen elsker oss. "Faderen selv elsker dere fordi dere har elsket meg og trodd at jeg er gått ut fra Gud" (Joh. 16, 27). Sønnen gir oss sitt guddommelige vennskap. "Jeg kaller dere ikke lenger tjenere men venner. fordi jeg har kunngjort dere alt det jeg har hørt av min Fader" (Joh. 15, 15). Den Hellige Ånd er kjærlighetens evige flamme som meddeler oss av sin glød. "Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved den Hellige Ånd som vi har fått" (Rom. 5, 5). Således bor den treenige Gud i vår sjel som i et tempel, hvor vi tilber Ham, eier Ham og finner vår glede i Ham.

Et livssamfunn med de tre guddommelige personer, dette er kristendommen. Derfor blir vi døpt i Faderens, Sønnens og den Hellige Ånds navn, for at vårt liv som kristne skal utledes av de tre som av en tredobbelt kilde. Derfor begynner og slutter vi vår bønn og vårt arbeid med å gjøre korsets tegn idet vi sier: "I Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn". Vi bekjenner derved at Kristi frelsende død har ført oss til den treenige Gud. Overveier vi dette så vil vi ikke være fristet til å kalle Treenighetens dogme for abstrakt teologi som ikke har noen betydning for vår frelse. Treenigheten er frelsens evige opphav og det evige livs fylde. "Herre Jesus Kristus, den levende Guds Sønn, Du som etter Faderens vilje, under den Hellige Ånds medvirkning ved din død har skjenket verden livet, frels meg ved dette ditt høyhellige legeme og blod fra alle mine synder og fra alt ondt; gi at jeg alltid følger dine bud, og tillat ikke at jeg noensinne skilles fra deg. Du som med den samme Gud Fader og den Hellige Ånd lever og regjerer, Gud, fra evighet og til evighet. Amen". (Messen.)

VI. MENNESKET OG SYNDEFALLET

"Og Gud sa: La oss gjøre mennesker i vårt bilde, etter var lignelse, og de skal råde over fiskene i havet og over fuglene under himmelen og over feet og over jorden og over alt kryp som rører seg på jorden" (1. Mos. 1, 26). "Og Gud Herren dannet mennesket av jordens muld og blåste livets ånde i hans nese; og mennesket ble til en levende sjel" (1. Mos. 2, 7). Den menneskelige natur har altså sitt utspring for legemets vedkommende i den materielle verden. Sjelen derimot er umiddelbart skapt av Gud som et åndelig livsprinsipp. Den lære som påstår at mennesket ved en årtusenlang utvikling stammer fra en eller annen dyreart er likeså uforenlig med den sunne fornuft som med Guds åpenbaring. Det rent animalske liv kan ikke gi hva det ikke eier. Dyret har hverken fornuft eller fri vilje, dyret har ingen trang til den absolutte sannhet og det universelle gode. Dyret har ingen evighetslengsel, ingen skjønnhetssans, ingen ansvarsfølelse. Det har bare sanser, instinkter og drifter som gjør det nok mottagelig for dressur, men ikke for intellektuell kultur eller etikk. Og om en dyreart enn lever i millioner av år, så vil den aldri oppløfte seg fra det animalske plan til det åndelige, hverken ved sin egen kraft eller ved hjelp av andre skapte krefter, like så litt som fjellenes granitt kan få liv i seg, om den står i aldri så mange årtusener. Ikke engang for det menneskelige legemes vedkommende kan vi si at det har utviklet seg fra dyret. Umulig ville det ikke ha vært at Gud på et bestemt tidspunkt i en dyrearts historie omskapte den til menneske ved å gi den en åndelig sjel, istedenfor den animalske. Men det finnes ikke noe vitenskapelig bevis for at vi må tolke bibelen i den forstand når den sier at mennesket er skapt av muld.

Den menneskelige sjel er udødelig. "Støvet vender tilbake til jorden og blir som det var før og ånden vender tilbake til Gud som gav den" (Pred. 12, 7). "Og vær ikke redd for dem som slår ihjel legemet, men ikke kan slå ihjel sjelen" (Matt. 10, 28). Dyrenes og plantenes sjel, dvs. deres livsprinsipp, har ingen andre livsfunksjoner enn å gjøre levende en fysisk organisme. De dør derfor bort med den. Menneskets sjel derimot er ikke helt inn, fanget i det vegetative og sanselige. Den er ikke helt innordnet i den fysiske verdens gang. Våre edleste energier, fornuften og viljen, lever sitt eget liv på et høyere plan enn den verden hvor liv og død avløser hverandre. "Med sin materielle storhet oppsluker universet meg som et punkt, med min tanke er det meg som omfatter det" (Pascal). Det finnes bare en makt som kunne tilintetgjøre sjelen, Guds allmakt. Men Gud som skapte sjelen slik at den er mottagelig for Gud selv, vil ikke frata den livet. "Gud er ikke de dødes Gud, men de levendes" (Matt. 22, 32).

Det liv Gud ga oss da han skapte mennesket var imidlertid ikke bare det naturlige. På samme tid som mennesket "ble til en levende sjel", ble det også beriket med et høyere liv med den helliggjørende nåde. Gud ville ikke bare være vår skaper, men også vår fader og venn. Vi skulle ikke bare kjenne og elske ham slik som han åpenbarer seg i den skapte verden og som vi kan oppfatte ham med vår naturlige fornuft, men vi skulle bli delaktige i det liv han evig lever i seg selv, "delaktige i den guddommelige natur" (2. Pet. 1, 4), delaktige i Guds evige tanke og i Guds evige kjærlighet. Det var et vennskap mellom Gud og våre stamforeldre. Med uendelig gavmildhet skjenket Gud dem ikke bare de goder som svarer til vår natur, han meddelte seg selv ved å bo i deres sjel. De levde et fellesliv med Fader, Sønn og Hellig Ånd, altså et overnaturlig som sjelen vel er mottagelig for all den stund den er ånd, men ute av stand til å oppnå ved sine medfødte krefter. Spiren til dette høyere liv ligger ikke i den menneskelige sjel, men i Guds evige kjærlighet. Derfor skulle mennesket også gå inn i Guds evige salighet.

Men dette nådens liv hadde også en velsignelsesrik virkning på vår natur. Det var opphav til en fullkommen harmoni mellom det fysiske og åndelige i oss, mellom sansene og fornuften. De åndelige evner hersket, de lavere adlød. Mellom trangen til de åndelige og de evige goder og trangen til de jordiske og timelige var det ikke strid, men orden og fred. Mennesket var helt rot-, festet i Gud. Således kom også det naturlige åndsliv hos de første mennesker til å eie en vidunderlig klarhet, kraft og dybde. Deres personlighet var helt igjennom edel, rik og ren. Selv legemet var på sin måte delaktig i nådens liv: Mennesket skulle ikke dø. "Gud har skapt mennesket udødelig.... ved djevelens misunnelse er døden kommet inn i verden" (Visd. 2, 23, 24). Så livgivende virket Guds nåde, så stor og mektig var sjelen blitt ved sin forening med Gud, at den formådde å holde på avstand all forstyrrende innflytelse fra den fysiske verden som ellers ville ha gjort sin makt gjeldende på legemet ved å bringe skrøpeligheter, sykdommer og til slutt døden.

Men så kom katastrofen. For å sette menneskets troskap på prøve hadde skaperen satt opp en lov forbundet med en trussel. "Og Gud Herren bød mennesket: Du må fritt ete av alle tråer i haven; men treet til kunnskap om godt og ondt, det må du ikke ete av; for på den dag du eter av det, skal du visselig dø" (1. Mos. 2, 16, 17). Den bibelske beretning må forstås billedlig.* Vi vet ikke hva som egentlig var gjenstand for Guds bud eller forbud. Vi vet bare at Gud krevde et bevis på lydighet for å minne mennesket om at skaperen er herre over alle skapninger. Adam og Eva bestod ikke prøven. De lot seg dåre av Satan. "De skal bli liksom Gud og kjenne godt og ondt" (1. Mos. 3, 5) hadde slangen sagt. Å bli som Gud, dvs. å være sin egen herre, å være i den grad uavhengig at dets egen dom skulle være den avgjørende norm for godt og ondt, for sant og usant, det var det Satan lærte mennesket å etterstrebe som den høyeste ære og lykke. Hovmodet fikk mennesket til å elske sin egen vilje framfor Guds vennskap. Den første synd var altså en hovmodssynd.

Ved å kaste Guds vennskap fra seg, mistet mennesket ikke bare nådens liv, men også den legemlige udødelighet og alle de andre overnaturlige gaver som var forbundet med det. "Synden kom inn i verden ved et menneske og døden ved synden" (Rom. 5, 12). Syndefallet forandret nok ikke menneskets naturlige vesen; etter synden som før var mennesket et vesen med forstand, fri vilje. Evnen til å erkjenne det sanne og å ville det gode ble ikke utryddet. Heller ikke mistet mennesket sin medfødte lengsel etter det uendelige gode eller bevisstheten om moralsk godt og ondt. Men den harmoniske orden som utgjorde menneskets adel og lykke før syndefallet var gått tapt. Det ble strid mellom "ånd og kjød". Ånden hadde villet gjøre seg uavhengig av Gud. Til straff begynte de lavere krefter, de sanselige drifter og instinkter å gjøre opprør mot ånden og å trekke forstanden med seg ned i illusjonenes tåkete verden og å dåre hjertet med forkrenkelig, syndig attrå. Mennesket hadde mistet sitt hjertes uskyld. Det forstod ikke lenger å se naturen i dens riktige orden, i dens sammenheng med Guds skaperplan. "Da ble begges øyne åpnet og de ble var at de var nakne" (1. Mos. 3, 7).

Adams fall medførte også andre ulykkelige følger for ham og hele hans avkom. Jordlivet står nå under en slags forbannelse. "Jorden skal være forbannet for din skyld, med møye skal du nære deg av den alle ditt livs dager; torner og tistler skal den bære deg og du skal ete urtene på marken. I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød, inntil du vender tilbake til jorden, for av den er -du tatt. For støv er du og til støv skal du vende tilbake" (1. Mos. 3, 17-19). Sykdom og trengsler ble vår felles lodd. Men en meget verre ulykke var at vi "av naturen ble vredens barn" (Ef. 2, 3) og at synden bor i oss. Vi mistet Guds vennskap og dermed håpet på den himmelske salighet. Hovmod, avindsyke, sanselighet, egoisme og en mengde andre syndige drifter villeder og fornedrer oss og blir årsak til åndelig forblindelse, voldshandlinger og endeløse lidelser. Isteden for en klar og fredfull tilværelse er livet blitt en bitter kamp, en tung vandring gjennom en forbannet verden. Og etter døden venter den evige fortapelse på oss i helvetes avgrunn.

Alt dette kom over oss fordi vi ved livets naturlige forplantning stammer fra Adam. I Adams person ble vår felles menneskelige natur gjort til en syndig natur, berøvet Guds nåde, fornedret, svekket, såret. Adams synd ble en arvesynd. Den er altså ikke -vår personlige synd, men naturens synd. "I Adam har personen fordervet naturen; hos Adams avkom er det naturen som forderver personen" (St. Thomas). Vi har altså andel både i Adams skyld og i dens straff, nemlig den uordnede begjærighet, livets møysommeligheter og den legemlige død. "Se, jeg er født i misgjerning og min mor har unnfanget meg i synd" (Salme 50, 7).

Men Gud glemte ikke at han hadde skapt mennesket i sitt eget bilde og bestemt det til himmelen. Den rettferdige Gud er også den barmhjertige. I samme stund da han uttalte dommen over Adams slekt, lovet han også en frelser som skulle overvinne synden og Satan. "Jeg vil sette fiendskap mellom deg og kvinnen, sa Gud til slangen, mellom din ætt og hennes ætt. Den skal knuse ditt hode, men du skal knuse dens hæl" (1. Mos. 3, 15). Et hemmelighetsfullt løfte som først ble klart da den velsignede blant kvinnene hadde født verdens frelser, Jesus Kristus.

VII. JESUS, GUD OG MENNESKE

Den frelser Gud lovet å sende for at han skulle bryte syndens makt og gjenopprette vennskapet mellom Gud og mennesket, er Guds enbårne Sønn. "For oss mennesker og for vår frelses skyld steg han ned fra himmelen" (Nikenske trosbekjennelse). Mennesket selv var ute av stand til å reise seg opp fra sitt fall. Like så litt som et dødt legeme av egen kraft kan våkne til livet igjen, kunne mennesket ved sine medfødte evner

fri seg ut fra den åndelige død og oppnå nådens liv igjen. For nådens liv det er å være "delaktig i den guddommelige natur". Gud alene kan føre oss til Gud.

Riktignok finner vi frelsesideen i noen hedenske religioner. Konger og keisere i den antikke verden lot seg kalle Gud og frelser. De orientalske mysteriereligioner som i det første og annet århundre etter Kristus fikk innpass i det romerske rike, forkynte også en frelse i sine guders navn for de innviede. Men den frelse de hedenske religioner lovet, var enten bare en frelse fra jordisk nød. eller når den gjaldt det hinsidige var det bare en lykke slik som mennesket med sin forstand eller sin fantasi kunne forestille seg den, altså en frelse uendelig langt borte fra den salighet "som øyet ikke så og øret ikke hørte og som ikke er kommet opp i noe menneskes hjerte" (1. Kor. 2, 9).

I den nyere tid forsøkte motstandere av kristendommen å fortrenge den kristne frelsestanke ved å vise menneskene en ny vei til salighet. Frelsen skal ganske simpelthen bestå deri at man kaster syndsbevisstheten fra seg, erklærer syndefallet for en myte og betrakter naturen med alle dens drifter som sunn og edel uten hensyn til kristne moralbegreper. Teosofien og antroposofien mener å oppnå frelsen ved reinkarnasjonen. I hver ny tilværelse soner sjelen det forrige livs synder og når således fram til en høyere grad av renhet og til slutt til salighet.

Mot alle disse naturalistiske eller mytologiske villfarelser hevder den kristne religion at mennesket ble skapt for evig å være salig i Gud, at dette håp var gått tapt ved et syndefall, men at Gud, i sin nåde ville frelse oss fra undergang ved å sende sin Sønn til verden. "For så har Gud elsket verden at han har gitt sin Sønn, den Enbårne, så hver den som tror på ham, ikke skal gå tapt, men ha det evige liv" (Joh. 3, 16). Uten å være urettferdig ville Gud ha kunnet overlate mennesket til den skjebne det selv hadde valgt. Han kunne også gi oss nådens liv tilbake uten noen synlig frelsesgjeming, men han ville åpenbare sin uendelige kjærlighet.

Han hadde åpenbart den allerede en gang ved å skape oss, nå gjør han det ved en gjeming som er større enn skapelsen. Guds Sønn stiger ned fra himmelen og bor iblant oss. Kjærlighetens innerste trang er å gi: den guddommelige kjærlighet gir på en guddommelig fullkommen måte. Derfor ville han ikke bare la oss få skapte goder, men skjenke seg selv til menneskene ved å leve i den menneskelige natur og oppløfte den til seg, for at Vi alle skulle ha del i hans eget evige liv. "Men Gud som er rik på miskunn, har i sin store kjærlighet som han har elsket oss med, gjort oss også, da vi var døde i syndene, levende med Kristus - ved hans nåde er de frelst - og vakt oss opp med ham og latt oss få sæte med ham i himmelen i Kristus Jesus" (Ef. 2, 4-6).

Den guddommelige frelsesvilje ble klarere og klarere kunngjort i den gamle pakt etter hvert som tidene gikk. Til Abraham og siden til Isak og Jakob gav Gud det løfte at alle jordens slekter skulle bli velsignet i deres ætt. "Og jeg vil velsigne dem som velsigner deg, og den som forbanner deg, vil jeg forbanne; og i deg skal alle jordens slekter velsignes" (1. Mos. 12, 3). "Og jeg vil gjøre din ætt tallrik som stjernene på himmelen, og jeg vil gi din ætt alle disse land, og i din ætt skal alle jordens folk velsignes" (1. Mos. 26, 4). "Og din ætt skal bli som støvet på jorden, og du skal utbrede deg mot vest og mot øst og mot nord og mot syd, og i deg og i din ætt skal alle jordens slekter velsignes" Q. Mos. 28, 14). Profeten Isaias synger: "Et barn er oss født, en sønn er oss gitt og herredømmet er på hans skuldre og han kalles den underfulle, rådgiveren, den sterke Gud, evighetens fader, fredens, fyrste" (9, 6). "På den tid skal hedningefolkene søke til Isais rotskudd, som står som et banner for folkeslag, og hans bolig skal være herlighet" (Is. 11, 10). Mika forkynte hans fødsel i Betlehem

(5, 1). Det Guds rike Frelseren skulle grunnlegge og som hos profetene ofte blir skildret under bilder av politisk storhet og jordisk lykke ble nok av de jordisksinnede israelitter helt misoppfattet. De levte seg inn i en drøm om en mektig konge som skulle gi dem herredømmet over alle folk. De beste blant Israels folk forstod imidlertid profetenes sanne mening. Vi har vakre vitnesbyrd om det i Sakarias' og i Simeons lovsang. "Han skulle frelse oss fra våre fiender og fra alle dem som hater oss, for å vise miskunn mot våre fedre og minnes sin hellige pakt, den ed han svor Abraham, vår far, for å fri oss fra våre fienders hånd og gi oss å tiene ham uten frykt, i hellighet og rettferdig for hans åsyn alle vårt livs dager" (Luk. 1, 71-75). "Herre, la nå din tjener fare bort i fred, etter ditt ord; for mine øyne har sett din frelse, som du har gjort rede for alle folks åsyn: et lys til I lyse for hedningene, og en ære for ditt folk Israel" (Luk. 2, 29-32).

Da tidens fylde var kommet, ble Frelseren født i Betlehem av jomfru Maria. For å gi sin Sønn en verdig mor, hadde Gud bevart Maria ren for arvesynden. Som alle barn av Adams ætt skulle også hun ha del i slektens felles synd, men Gud ville det annerledes. Det var Guds Sønn uverdigg å bli født av en mor som hadde stått under Satans makt. Derfor var hun fra sitt livs første øyeblikk av i sin mors skjød "full av nåde". Etterat menneskeslekten i årtusener hadde vandret på jorden under syndens trelldom og vanære, ble det født en Davids datter, prydet med slektens opprinnelige uskyld, elsket og velsignet av Gud over alle andre skapninger. Ikke slik at Maria ingen forløsning trengte. Også hun stod i gjeld til den frelser Gud hadde lovet å sende. Men for Marias vedkommende var hans gjerning en annen enn for andre mennesker. Den bestod ikke i å ta synden bort fra henne, men i å verne, om henne for at synden ikke skulle nå henne, Frelsesgjerningen var vel ennå ikke fullbyrdet som historisk kjensgjerning, men den var evig besluttet hos Gud. Den frelsende kjærlighet er hevet over alle tider. Også patriarker og profeter og andre rettferdige før Kristus døde jo i Guds vennskap og nåde og fikk rett til å kalle seg Guds arvinger og Kristi medarbeidere på grunn av Kristi sonende kjærlighet, skjønt "de døde uten å ha oppnådd løftene, men de så dem langt borte og hilste dem og vedkjente seg at de var fremmede og utlendinger på jorden" (Hebr. 11, 13).

Som morgenstjernen går opp i sin rene glans og innvarsler solen, således fødtes altså den velsignede blant kvinnene og kom til jorden ren og hellig og hennes uskyld vitnet på forhånd om Kristi frelsende nåde for hele verden. "I hennes skjød tok Guds Sønn vår menneskelige natur som brud, det dødelige kjød som han ville gjøre udødelig; derfra gikk han ut som en brudgom fra sitt brudekammer og frydet seg som en helt til å løpe sin bane (Salme 19 og St. Augustin, Confessiones IV. 12).

Ved Kristi fødsel ble Isaias' spådom oppfylt: "Se, jomfruen skal bli mor og føde en sønn og han skal kalles Emmanuel (Is. 7, 14). Jesu far er Gud. "Du er min Sønn, i dag har jeg født deg", sier David når han under den Hellige Ånds inspirasjon taler om Guds Ord som evig framgår av Faderen (Salme 2, 7). Det var ikke rimelig at Guds Sønn i sin menneskelige natur skulle ha en annen far enn i sin guddommelige. Det var heller ikke rimelig at han som kom for å frelse menneskene fra synden selv skulle trenge til frelse. For hadde Guds Sønn fått sin menneskelige natur ved livets naturlige forplantning, så ville han ha stått under arvesyndens lov og bare unngått den ved en særlig nådegave i likhet med hans hellige mor. "Og Herrens miskunns makt det store under gjorde som var i spådom sagt." "Men Maria sa til engelen: "Hvorledes skal dette gå til, da jeg ikke kjenner noen mann." Og engelen svarte og sa til henne: Den Hellige Ånd skal komme over deg, og kraft fra den Høyeste skal overskygge deg; derfor skal også det hellige som fødes av deg, kalles Guds Sønn" (Luk. 1, 34. 35). Den rettferdige Josef var-bare Jesu pleiefar. Maria hadde viet seg med sjel og legeme til Gud alene. Når hun allikevel var trolovet med Josef, så hadde Guds forsyn anordnet det slik for at hun i livets vanskeligheter og farer skulle ha en støtte for det guddommelige barn og seg selv. "Folk mente om Josef at han var Jesu far" (Luk. 3, 23). Først etter Jesu oppstandelse og himmelfart betrodde Maria sin himmelske hemmelighet til apostlene og, den første Kirke. Frelserens seier over døden var et så klart bevis på hans

guddommelige natur at ingen kunne finne det urimelig å tro også på hans underfulle fødsel av en ukrenket jomfru. Også etter Jesu fødsel forble Maria jomfru. Herrens brødre og søstre som omtales i det nye testamente var bare nære slektninger. De kalles brødre etter orientalsk språkbruk, liksom f. eks. Abraham kaller Lot sin bror (1. Mos. 13, 8) og Jakob og Laban kaller hverandre brødre. Hadde Maria hatt andre sønner, så ville den døende Jesus ikke ha overgitt sin mor i Johannes' varetekt.

I Jesu person møttes den guddommelige og den menneskelige natur til en underfull enhet. For Jesus er både sann Gud og sant menneske. "Gud født av Faderens vesen før verden og menneske født av moderens vesen i verden" (Athanasianske trosbekjennelse). Den dogmatiske formel som på en fyldestgjørende måte uttaler foreningen mellom det guddommelige og det menneskelige i Kristus, ble ikke funnet med en gang. Den kristne tro måtte først overvinne mange slags vrangforestillinger. Det forekom en del kristne tenkere at en forening av den menneskelige natur med den guddommelige var umulig; enten den ene eller den andre måtte frakjennes Kristus. De såkalte doketister frakjente ham den menneskelige natur og påstod at Jesus bare tilsynelatende var menneske. Arius framsatte den påstand at Guds Sønn ikke var vesens-én med Faderen, altså ikke Gud, men bare den høyeste av alle skapninger. Nestorius forkastet arianismen og lærte at Guds Sønn virkelig er Gud; men ved siden av den guddommelige person som er Guds Sønn antok han en menneskelig person i Kristus. Slik at Jesus ikke var Gud og Maria ikke skulle kalles Guds mor, men bare Jesu mor. Etter Nestorius var altså Jesus ikke på noen annen måte ett med Gud enn ved sin tro, sin bønn, sitt hellige liv. Mot Nestorius forsvarte Eutyches den sanne tro at det i Kristus ikke finnes noen menneskelig person, men bare den guddommelige. Men han lot seg henrive til det motsatte ekstrem og hevdet ikke bare personens enhet, men også naturens. Han påstod at Jesu menneskelige natur blev slukt opp av den guddommelige og forvandlet til den. I likhet med doketistene lærte han at alt menneskelig i forbindelse med Guds Sønn var bare tilsynelatende. Åpenbaringens sanne mening slik som den ble fastslått på de fire første alminnelige kirkemøter er den at Jesus er Guds Sønn, av samme vesen som Faderen, og at Jesus er én person, nemlig Guds Sønn i to naturer. Som Gud lever han i evig enhet med Faderen og den Hellige Ånd. Som menneske begynte han å leve på et historisk tidspunkt.

Det er altså den samme guddommelige person, det samme guddommelige jeg som lever og virker i den guddommelige natur og den menneskelige. Når Jesus sier "jeg tørster" eller "min sjel er bedrøvet inntil døden", så taler han om sin menneskelige natur. Når han sier "jeg og Faderen er ett" og "før Abraham var, er jeg", så taler han om sin guddommelige natur. Vi finner en viss analogi til dette mysterium i vårt eget vesen som menneske. Også mennesket er på sett og vis en person, et jeg i to naturer, den legemlige og den åndelige. Når mennesket sier "jeg våkner" eller "jeg er trett", så taler det om sin fysiske natur. Når det sier "jeg tenker" eller "jeg vil", taler det om sin åndelige. "Liksom den fornuftige sjel og legemet er et menneske, således er Gud og mennesket en Kristus" (Athanasianske trosbekjennelse). Ved sin forening med den guddommelige person er den menneskelige natur i Kristus i den grad blitt adlet at den er innbegrepet av all fullkommenhet som vår natur er mottagelig for. I ham finnes den høyeste åndskraft, det reneste hjerte, den edleste vilje, den åndelige storhet som setter Jesus Kristus høyt over alle genier og helgener. Derfor er mennesket Jesus den absolutte norm for alt menneskelig.

Fra sine første dager av levet Kirken i en urokkelig tro på Kristus som Gud og menneske. Han er "Herren", "livets opphav" (Ap. gj. 3, 15). I denne tro føler de kristne seg trygge. De omvendte israelitter finner i evangeliets lære den endelige forklaring av alle profetiske ord. I Jesus Kristus eier de den trøst, den fred, den frihet, det Guds rike som Gud hadde lovet i den gamle pakt. Den hellenske verden hadde søkt visdom. Dens filosofer fordypet seg i lengselsfulle betraktninger om en "logos", en høyeste intelligens, en guddommelig sannhet. Nå er logos kommet, tilgjengelig for alle. For Kristus er nettopp den himmelske logos, Faderens

evige Ord som er blitt kjød og har bodd iblant oss, men en logos uendelig høyere enn filosofenes, "for ingen kjenner Sønnen uten Faderen" (Matt. 11, 27). De hedenske religioner hadde oppfattet det guddommelige som synlig under menneskelige former eller som vesentlig iboende i verdensaltet. Nå er den ene sanne Gud virkelig blitt synlig i menneskelig skikkelse, og den materielle natur i den grad hedret at den under et menneskelig legeme er opphøyet til en usigelig forening med Skaperen. "For ved ham er alt skapt i him-, lene og på jorden, det synlige og det usynlige, det være troner og herredømmer eller fyrstedømmer eller makter; alt er skapt ved ham og for ham" (Kol. 1, 16. 17). "For i ham bor hele guddomsfylden legemlig" (Kol. 2, 9).

Dette var Kirkens tro fra apostlenes dager av. Ikke før var den blitt forkynt, før verden i jødisk og hedensk overtros navn reiste seg til kamp mot den. Men i den glade overbevisning om å eie guddommelig sannhet og guddommelig liv i Kristus, fant de kristne i alle århundrer kraft til å trosse verden og antikrist.

VIII. GUDS SØNNES LIV PÅ JORDEN

A. Jesus vårt forbilde.

Guds Sønn kom til oss i den menneskelige natur for ved sin død å frelse oss fra synden, men også for å være vårt forbilde ved sitt hellige liv. Vi ser ham i hans barndom som forbilde for barn. "Han gikk med dem og kom til Nasaret og var lydige mot dem og Jesus tok til i visdom og alder og nåde hos Gud og menneskene" (Luk. 2, 51. 52). Maria og Josef var av kong Davids ætt, men deres slekt var blitt fattig. Josef var håndverker. Det ble altså Jesu lodd å vokse opp i et fattig hjem. Han ville aldri eie jordisk gods, men levde av almisser til sin død. De fattige lærer av ham å tåle savn og nød. De rike ser i ham et forbilde på høysinnet ringeakt for denne verdens goder. "Han som var rik, ble fattig for deres skyld, så de kunne bli rike ved hans fattigdom (2. Kor. 8, 9). Så snart hans legemlige utvikling tillot det, arbeidet Jesus i sin pleiefars verksted. "Er ikke dette tømmermannen, sønn av Maria, (Mark. 6, 3) spurte folk i Nasaret da Jesus hadde begynt å lære.

Å leve som tømmermann i ringe kår var nok ikke egnet til å skaffe Jesus anseelse. Kroppsarbeide stod ikke høyt i den antikke verdens omdømme. Menneskene var delt i to store kategorier: på den ene side de som tok seg av åndelig kultur, politikk, krig og idrett. Disse var de egentlige mennesker. På den andre side slavene som sørget for de andres underhold og var så godt som rettsløse. Å arbeide på et håndverk eller på et jordbruk ble mer og mer betraktet som vanærende etterhvert som kulturen forfinedes. Følgen var at slaveriet utbredte seg i en uhyggelig målestokk. Ikke bare ble krigsfanger og borgerne i erobrede byer dømt til trelldom, men de stater som var mektige nok førte krig bare for å skaffe seg slaver og slavehandelen ble en av de mest innbringende forretninger. Arbeidet hadde på den måte mistet sitt verd som menneskelig gjerning.

Ved Kristus fikk det sin ære tilbake. På verkstedet i Nasaret ble arbeidet opphøyet til en guddommelig gjerning. Dette ble årsak til den største sosiale omveltning i verden. Slavene fikk nok ikke med en gang sin frihet, men den kjensgjerning at Gud var steget' ned på jorden "i en trelles skikkelse" tok grunnen bort under

en økonomisk orden som var bygget på forakt for arbeidet og på underkuelsen av den svake. I den utstrekning verden forneker den kristne tro, vender den derfor også tilbake til hedensk umenneskelighet.

Samtidig som Jesus hedret arbeidet, var han også for alle det herligste eksempel på renhet, rettferd, kjærlighet og from underkastelse under Guds lov. Så lenge den mosaiske lov stod ved makt - og den ble først satt ut av kraft ved Jesu offerdød da "vårt påskelam Kristus ble slaktet" (1. Kor. 5, 7) - ville Jesus anerkjenne og overholde den som guddommelig institusjon. "Og da åtte dager var til ende, og barnet skulle omskjæres, ble han kalt Jesus, som han var kalt av engelen før han ble unnfanget i mors liv" (Luk. 2, 21). Siden ble han framstillet for Herren i templet og løskjøpt for den offergave som fattigfolk pleiet å gi, et par turtelduer eller to dueunger. Hvert år drog Maria og Josef til Jerusalem til påskefesten. Så snart Jesus var voksen nok, ble han med på disse store folkemøter hvor israelitter fra alle land samledes. På sabbatsdagene innfant han seg i synagogen i Nasaret for å tilbe Gud med salmesang og lytte til lovens og profetenes ord.

Så kom den dag da hans stille, fredelige tilværelse i Nasaret var til ende. Nå skulle han begynne sin store gjerning å grunn-, legge Guds rike. "Dertil er jeg født og derfor er jeg kommet til verden for at jeg skal vitne om sannheten" (Joh. 18, 37). Men før han begynte å opptre som sannhetsvitne ville han møte sin forløper Johannes for i hans nærvær å motta et høytidelig vitnesbyrd av sin himmelske Fader. Johannes døpte ved Jordan. Alle fromme israelitter grepet av en hemmelighetsfull anelse om at Frelserens tid var inne og besjelet av trangen til å forberede seg, drog ut til Jordan og lot seg døpe som tegn på bot og tro på den kommende Messias. Jesus trengte ingen botsdåp. Han så i ånden en annen dåp som ventet på ham. "Jeg må døpes med en dåp og hvilken angst lider jeg ikke før den er fullbyrdet" (Luk. 12, 50). Allikevel ville han gjøre som det fromme folk og for de mindre ivrige ville han være et eksempel. "Men da Jesus var døpt, steg han straks opp av vannet og se himlene åpnet seg for ham, og han så Guds Ånd stige ned som en due og komme over ham. Og se, det hørtes en røst fra himmelen, som sa: Dette er min Sønn som jeg elsker, og som jeg har min glede i" (Matt. 3, 16. 17). Dette vitnesbyrd ga Johannes videre. Nå visste han at verdens frelser var kommet og at hans egen gjeming var fullbyrdet. "Den som har bruden, han er brudgommen; men brudgommens venn som står og hører på ham, gleder seg inderlig over brudgommens røst. Denne min glede er nå blitt fullkommen. Han bør vokse, men jeg minke" (Joh. 3, 29. 30).

Jesu kamp for Guds rike begynte med et personlig møte med "fyrsten av denne verden". Satan kaltes med rette for denne verdens fyrste, for bortsett fra det lille folk Israel hadde hele verden gitt seg over til falske guder. Satans rike syntes å stå fast, solidarisk som det var med alle de store verdensriker som fulgte etter hver, andre. Det var denne mørkets makt Jesus ville møtes med i ørkenen. Satan visste ikke at Jesus var Gud selv. Den sanne mening i navnet Guds Sønn var skjult for ham, men han formodet at Jesus kanskje var den Messias profetene hadde forutsagt og som skulle gjøre ende på mørkets rike. Han var klar over at Jesus hadde fått en misjon av Gud. Det var denne misjon djevelen ville få Jesus til å svikte. Jesus skulle forledes til utroskap mot Gud liksom Adam og Eva.

Fristelsen var tredobbelt, men det var den samme synd den gikk ut på. Den synd som er Satans egen innerste ondskap og roten til alt ondt, hovmod. "Er du Guds Sønn så si at disse steiner skal bli brød". Jesus hadde fastet i førti dager. Det var ikke vanskelig å skaffe seg føde ved å vende tilbake til et bebodd sted. Nå frister Satan ham til hovmod. Har han fått en så høy oppgave i verden at han kalles Guds Sønn, så kan han også gjøre krav på guddommelige rettigheter. Han må kunne skaffe seg brød ved et mirakel. Jesus tilbakeviser fristelsen ved høymodig ringeakt. Vår sanne storhet ligger deri at vi er mottagelige for Guds ord.

Så forsøker Satan en annen vel. Jesus kunne ikke utføre sin gjerning uten å vinne autoritet over menneskene. Det var også hans mening å trekke alt til seg ved sin lære, sitt hellige liv og især ved sin sonende død. Djevelen foreslår en annen framgangsmåte som med en gang vil gjøre ham til gjenstand for beundring i hele landet og spare ham for all møye. Hvilket inntrykk ville det ikke gjøre på folket hvis han fra tempeltaket kastet seg ned i Kedrondalen. For en annen ville dette bli døden, men er han ikke Guds Sønn? For ham ville Gud gjøre det som står skrevet i Davids salmer: "Han skal gi sine engler befaling om deg og de skal bevare deg på alle dine veier. De skal bære deg på hendene for at du ikke skal støte din fot på noen stein" (Salme 90, 11. 12). En så vidunderlig maktutfoldelse ville gjøre ham til herre over hele folket. Satans skjulte hensikt var atter å forføre Jesus til hovmod. For hovmod ville det være å ville tvinge Gud til å ta ham i sin varetekt når han selv velger å utsette seg for døden. Jesus svarer med den sjelsstorhet som bare de ydmyke eier. "Det står skrevet: du skal ikke friste Herren din Gud" (5. Mos. 6, 16). Med den samme verdighet nektet han siden fariseerne et tegn fra himmelen.

Endelig avslører Satan sin skjulte hensikt og angriper Jesu ydmykhet på en måte som mange ganger hadde skaffet ham seieren over store mennesker. Ofte nok har Satan fått mennesker i sin makt ved å vise dem verdens riker og deres herlighet. Til mange store genier har han sagt: alt dette vil jeg gi deg, dvs. hjelpe deg til å vinne ved vold og list, hvis du vil velge meg istedenfor Gud. Og de svarte ja. De sa til Satan: min Gud og mitt alt. Men da Satan dristet seg til å friste Jesus med en slik handel, fikk han det svar som kastet ham tilbake til helvetes avgrunn. "Vik bort Satan, for det er skrevet, du skal tilbe Herren din Gud og tjene ham alene. Da forlot djevelen ham og se, engler kom til ham og tjente ham" (Matt. 4, 10. 11). Siden fikk Satan anledning til å hevne seg. Den romerske verdensmakt lot seg bruke av ham til å overgi Jesus til døden. Det var besluttet i Guds frelsesplan. Men Satans seier varte ikke lenger enn fra fredags aften til påskemorgen.

Også ved sin seier over verdens herre er Jesus blitt et fon: bilde for oss alle. "For vi har ikke strid mot kjød og blod, men mot fyrstedømmer og makter, mot ondskapens åndehær under himmelen" (Ef. 6, 12). Men Jesus sier til oss alle "Vær frimodige, jeg har overvunnet verden" (Joh. 16, 33). Sannheten er sterkere enn løgneren, ydmykheten sterkere enn hovmodet.

B. Jesus, menneskenes lærer og venn

Så kom Jesus tilbake til Galilea og forkynte det glade budskap om Guds rike. "Tiden er fullkommet og Guds rike er nær. Gjør bot og tro evangeliet" (Mark. 1, 15). Ved ord så enkle at selv de mest ulærde kunne forstå dem og allikevel så dype at menneskenes tenkning aldri når til bunns i dem, ved lignelser og bilder lånt fra naturen, fra bondens, fiskerens, kjøpmannens liv, framsatte Jesus sin lære om Gud vår Fader, om nådens gjenskapende makt, om vårt samfunn med Gud og det evige liv, om seg selv som Frelseren, veien, sannheten og livet. Men det hendte også at Jesus talte med lønndomsfulle ord om ting som skulle hende i framtiden. Hans guddommelige blikk så det som lå skjult bak de kommende tidens slør. Han forutså sin lidelse, sin død og oppstandelse, Jerusalems undergang, sin Kirkes kamp og seier over mørkets makter. Hans tale var mild og mektig og levende som ingen annen før eller etter ham. Han talte ikke som de skriftlærde, men med guddommelig myndighet. Han fant ikke sannheten i bøker, men i sitt eget hjerte hvor "hele guddommens fylde bor". I sitt hjerte fant han også en kjærlighet uten grenser for den lidende menneskehet. "Kom hit til meg, alle de som er trette og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile! Ta mitt åk på dere, og lær av meg; for jeg er saktmodig og ydmyk av hjertet; og de skal finne hvile for deres sjeler; for mitt åk er mildt, og min

byrde er lett" (Matt. 11, 28-30). Han var ubønhørlig intolerant for alt som er usannhet og synd, men han var uendelig overbærende med de syndige og villfarende mennesker når de bare ville innse sin skrøpelighet og åpne sine hjerter for -nåden. Like overfor hyklere derimot, like overfor de frivillig blinde som av hat imot lyset fører andre vill, ble han grepet av hellig vrede. Den første betingelse for å forstå hans ord var et barnlig, åpent sinn. "På den tid tok Jesus ordet og sa: jeg priser deg, Fader, himmelens og jordens herre, fordi du har skjult dette for de vise og kloke og åpenbart det for de små. Ja, Fader, for således tektes det deg. Min Fader har overgitt meg alle ting; og ingen kjenner Sønnen uten Faderen; heller ikke kjenner noen Faderen uten Sønnen, og den som Sønnen vil åpenbare det for" (Matt. 11, 25-27).

Samtidig som Jesus åpenbarte Faderen for oss, lærte han oss også å be til ham. Den bønn "Fader vår" som Jesus ga oss, er hans egen bønn. Med slike ord talte han med sin Fader når han trakk seg tilbake på et fjell eller i ødemarken. Slik bad han på menneskenes vegne om Guds rikes vekst og om lindring for menneskenes nød.

For å hjelpe syke, for å trøste en gråtende mor eller gråtende søstre, for å bryte Satans makt over ulykkelige mennesker, men også for å vise sin egen guddommelige makt og bekrefte sin læres sannhet, gjorde Jesus utallige undergjerninger. "Men for at de skal vite at Menneskesønnen har makt på jorden til å tilgi synder - så sier han til den lamme: Stå opp, ta sengen din og gå hjem" (Matt. 9, 6). Jesu personlighet med dens opphøyede åndelighet og guddommelige adel var vel vitnesbyrd sterke nok for hans læres sannhet. Som lyset vitner om sin eksistens ved sin egen klarhet, slik innebar Jesu ord beviset på sin egen sannhet. Imidlertid var det mange som vegret seg ved å tro uten noen mer håndgripelige bevis. Jesus klaget over det med vemod. "Dersom de ikke ser tegn og under, tror de ikke" (Joh. 4, 48). Allikevel ga han etter for deres bønn når de ropte: "Mester, forbarm deg over meg". Det var ham umulig å la et menneske gå bort uten å trøste dets sorgtunge hjerte.

Å forkynne det glade budskap om Guds rike var en gjerning som ikke skulle opphøre med Jesu bortgang. Derfor valgte Jesus tolv menn blant sine disipler med Simon Peter som den første og kalte dem apostler, dvs. sendebud. Deres oppgave skulle være å fortsette Jesu verk. Jesus underviste dem med særlig omhu og med uendelig tålmodighet. For også disse tolv levde i den populære jødiske drøm om et Guds rike av denne verden, en frelser under form av en jordisk makthaver. Når tiden var inne skulle de få den Hellige Ånd som skulle "vitne om Jesus", dvs. gi dem den fullkomne forståelse av hans personlighet, av hans lære og av hans frelsergjerning. Så skulle de bli delaktige i Jesu egen makt, en makt som de skulle gi videre til andre for at alle folk i alle tider skulle kjenne Guds åpenbaring og veien til himmelen. Da Jesus ved sjøen Genesaret sa til Peter og Andreas, til Jakob, Johannes og de øvrige "følg meg, jeg skal gjøre dere til menneskefiskere" (Mark. 1, 17), åpenbarte han for første gang sin hensikt å grunn-, legge en Kirke, dvs. å gi sin religion form av et organisert samfunn med en autoritet som taler på hans vegne.

Flere ganger i de tre år apostlene var sammen med Jesus kunngjorde Mesteren for dem sin kommende lidelse og død. Han visste at hans død ville bli en stor forargelse for sine disipler, skjønt han også forutsa sin seier over døden. For å gjøre dem trygge, ville han la noen av dem på forhånd få en åpenbaring av hans herlighet. "Han tok Peter, Jakob og Johannes med seg og førte dem av, sides opp på et høyt fjell og han ble forkåret for deres øyne og hans ansikt strålte som solen og hans klær ble hvite som sne. Og se, Moses og Elias viste seg for dem og talte med ham" (Matt. 17, 1-3). Et syn av overveldende storhet. Jesu sjel var alltid oppfylt av den himmelske glorie. Også under sin jordiske tilværelse skuet han Gud åsyn til åsyn som de salige i himmelen. Hans sjeleliv eiet jo den høyeste fullkommenhet som et menneske er mottagelig for, all den stund hans menneskelige natur var forenet med den guddommelige i den ene guddommelige person. Men hans

disipler ante intet om denne fylde av himmelsk klarhet som opplyste Jesu sjel. Nå plutselig stråler den ut over hans åsyn og innhyller hele hans skikkelse i en overjordisk glans. Guds Sønn står foran dem i guddommelig herlighet, slik som han engang skal komme ved tidenes ende. Og for på en øyensynlig måte å forvise disiplene om at denne Jesus er den herlige konge som var forutsagt i den gamle pakt, stiger to store skikkelser fra fortiden fram fra døds, riket og taler med denne Jesus som de bare hadde sett i troen, i ånden, langt i det fjerne, mens de levet her på jorden. Apostlene følte seg hensatt til en høyere verden og ville nok ha ønsket at denne himmelske opplevelse i en vidunderlig ensomhet langt borte fra menneskene, skulle vedvare og avslutte Jesu verk. Men Jesus var kommet som frelser for alle. Hans verk skulle ikke fullbyrdes på Tabor, men på Golgata. Det himmelske syn varte ikke lenge, og kort tid etter lød Jesu ord til dem: "Menneskesønnen skal overgis i menneskers hender. Og de -skal slå ham ihjel og han skal stå opp den tredje dag. Og de ble meget sorgfulle" (Matt. 17, 21. 22).

IX.

A. Jesu lidelse og offerdød.

Jesu maktfulle tale og hans grenseløse medlidenhet med menneskenes nød hadde vunnet ham skarer av tilhengere. Men fra de første dager av da han lærte offentlig støtte han også på motstand og hat. Motstanden ble sterkere og sterkere, hatet ble alltid bitrere, hans fiender ville for enhver pris rydde ham av veien. Endelig lyktes det for dem å få ham utlevert ved en troløs disippels forræderi og dømt til døden av det høye råd i Jerusalem.

Det var tre slags fiender som domfelte Jesus. For det første de jødiske prester. I deres øyne var Jesus skyldig i blasfemi, fordi han lærte at han var Guds Sønn, ett med Faderen i den guddommelige natur. "Jeg og Faderen er ett. Da tok jødene atter steiner og ville steine ham. Jesus svarte dem: Mange gode gjerninger har jeg vist dere fra min Fader. Hvilke av disse gjerninger steiner de meg for? For noen god gjerning steiner vi deg ikke, men fordi du har spottet Gud, og fordi du som er et menneske, gjør deg selv til Gud" (Joh. 10, 30-33). Da Jesus stod for deres domstol, spurte øverstepresten ham. "Er du Kristus, den velsignede Guds Sønn? Men Jesus sa til ham: Jeg er det, og de skal se Menneskesønnen sitte ved Guds krafts høyre hånd og komme med himmelens skyer. Men øverstepresten rev sine klær i stykker og sa: Hva skal vi med flere vitner? De har hørt gudsbespottelsen; hva synes de? Og de dømte ham alle skyldig til døden" (Mark. 14, 61-65).

Var da budskapet om at Gud skulle stige ned til oss i menneskelig skikkelse for å frelse oss så fremmed for de jødiske prester? Nei. De kjente profetenes skrifter; deres skrifter ble jo hver sabbat lest i synagogene. Dessuten hadde Jesus bekreftet sitt utsagn ved undergjerninger. Den guddommelige allmakt var gått i borgen for Jesu lære. Mens de ydmyke, "de små" blant det jødiske folk tok imot Jesu budskap med glede over denne underfulle åpenbaring av Guds kjærlighet, lukket prestene sine hjerter for Guds gave. Den ydmyke, saktmodige og fattige Jesus svarte ikke til det bilde av Messias som de hadde utformet i sin fantasi. Skriftens bokstav hadde drept ånden hos dem. "Vi har en lov, og etter loven er han skyldig til å dø, fordi han har gitt seg ut for Guds Sønn" (Joh. 19,7).

En annen gruppe av fiender var fariseerne. De hatet Jesus fordi han hadde avsløret deres hykleriske iver for lovens bokstav og svekket deres anseelse hos folket. Også disse ville gjøre det Guds rike som profetene

hadde forkynt, til et rike av denne verden. Jesus kunne umulig være den lovede Messias siden han kjærlig tok imot syndere, var en venn av de lavere folkeklasser og satte seg ut over loven ved å helbrede syke på sabbaten. Men særlig var de forarget over Jesus fordi han fordømte deres rasehovmod og forkynte et Guds rike som skulle omfatte alle folk. Hedningene skulle være likeberettiget med Israel. Israel skulle endog forkastes hvis det ikke omvendte seg og ydmykt fulgte Jesus.

Fariseerne hadde mot seg en annen sekt som forkastet troen på sjelens udødelighet og i det hele tatt fornektet alt åndelig. "For sadduseerne sier at det ikke er noen oppstandelse, og ikke finnes engler eller ånder; men fariseerne vedkjenner seg begge deler" (Ap. gj. 23, 8). Deres livssyn var helt jordbundet. Også i disse menneskers øyne var Jesus skyldig til å dø, han som satte sjelen høyere enn hele verdens rikdom og makt, han som sa- "Jeg er oppstandelsen og livet" og kalte alle til et evig liv i samfunn med de hellige engler.

Det høye råds dom kunne ikke fullbyrdes uten å være stadfestet av den romerske landshøvding. Pontius Pilatus var overbevist om at Jesus var uten skyld, men jødene forstod å gjøre Jesu sak til en politisk sak og truet Pilatus med keiserens unåde hvis han nektet å la dem få sin vilje. Pilatus ga etter. En avdeling romerske soldater skulle fullbyrde dødsdommen ved korsfestelse.

Døden på korset var den mest vanærende og smertefulle døds måte. Den var bestemt for røvere og forbryteriske slaver. Men for Jesus var korsfestelsen dobbelt kvalfull etter alle de pinsler han hadde lidd i forveien: dødsangsten i Oljehaven hvor han kjente hele verdens synd som lå tungt på hans sjel; hudstrykelsen, tornekrøningen og andre mishandlinger fra rå soldaters side. Nå hang han i tre timers dødsangst på et kors med gjennomborte hender og føtter, forlatt av nesten alle sine disipler og med sjelen senket ned i en avgrunn av sorg. Ved korsets fot stod hans mor sammen med noen andre kvinner fra Galilea, og Johannes. Å ha sin hellige og trofaste mor med seg i dødens time gjorde imidlertid Jesu sjele kval ennå dypere. Hun led med ham og han led med henne. Heller ikke hos sin Fader i himmelen fant han trøst. En hemmelighetsfull natt var kommet over hans sjel. All den glede han ellers fant i følelsen av Faderens kjærlighet, var blitt borte. "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg", ropte han med høy røst. Endelig var alt fullbrakt. Atter ropte Jesus med høy røst: "Fader, i dine hender overgir jeg min ånd". Så bøyet han sitt hode og oppgav ånden.

Jødernes hat, Judas' forræderi, Pilatus' feighet, bødlenes råhet, var de menneskelige årsaker til Jesu død. Men denne død hadde ennå en annen og meget dypere årsak. Den skulle være et sonoffer som Jesus ville frambære for alle mennesker. Slik var det evig besluttet hos Gud. Jesus gikk altså ikke i døden av tvang, men frivillig. "Derfor elsker Faderen meg, fordi jeg setter mitt liv til for atter å ta det igjen. Ingen tar det fra meg, men jeg setter det til av meg selv. jeg har makt til å sette det til, og jeg har makt til å ta det igjen: dette bud har jeg fått av min Fader" (Joh. 10, 17. 18). Jesus ville dø for å være lydige mot Faderen i himmelen. "Han ydmyket seg selv og ble lydige til døden, ja til døden på korset" (Filip. 2, 8). Det er sant at døden stod for ham som noe redselsfullt. Jesus var menneske og vedkjente seg alle menneskelige følelser. "Og han gikk litt fram, falt på sitt ansikt og ba og sa: Min Fader, er det mulig, da la denne kalk gå forbi meg" (Matt. 26, 39). Han viste imidlertid sin sjelsstyrke ved ikke å la redselen få makt over seg. "Men ikke som jeg vil, men som du vil". Derfor gjorde han intet for å fri seg ut av menneskenes hender, men "lik et lam som føres bort for å slaktes, og lik et får som tier når de klipper det, oppløst han ikke sin munn" (Is. 53, 7). Hvorfor krevet Gud et slikt offer? Han hadde i sin uendelige miskunn besluttet å frelse den syndige menneskeslekt. Men hvorfor ville han ikke gi oss sitt vennskap tilbake uten Golgatas redsler? Fordi Gud ville "vise sin kjærlighet til oss ved det at Kristus døde for oss til fastsatt tid, mens vi ennå var syndere" (Rom. 5, 8). Vi kan ikke tenke oss

en mer gripende åpenbaring av Guds kjærlighet enn at han selv går i døden for å sikre oss det evige liv. "Ingen har større kjærlighet enn den at han setter sitt liv til for sine venner" (Joh. 15, 13). Ansikt til ansikt med den korsfestede Guds Sønn forstår vi at Gud er kjærlighet. En tillit uten grenser og en uendelig trykghetsfølelse våkner i vår sjel. "Er Gud med oss, hvem er da mot oss? Han som ikke har spart sin egen Sønn, men gitt ham for alle skulle ikke han ha gitt oss alt med ham? (Rom. 8, 32).

B. Jesu død som årsak til vår frelse.

Jesu død var en offerdød. Jesus er både prest og offergave. "Kristus har elsket oss og gitt seg selv til oss som offergave og slaktoffer, Gud til en herlig duft" (Ef. 5, 2). "For en slik høyesteprest måtte vi ha, som var hellig, uskyldig, ren, skilt fra sy dere og opphøyet over himlene, en som ikke trenger til slik som øverste, prestene å bære fram offer daglig først for sine egne synder, så for folkets; for dette gjorde han engang for alle da han ofret seg selv" (Hebr. 7, 26. 27). Et offer er nok først og fremst en åndelig usynlig gjerning, nemlig sjelens fullkomne hengivelse til Gud ved kjærlighet og lydighet. Dette indre offer frambar Jesus uavlatelig, og i all evighet fortsetter han å frambære det i himmelen. Hvert øyeblikk kunne han si "Fader, i dine hender overgir jeg min ånd". Men det ligger i det religiøse menneskes natur å forbinde det indre offer med en synlig handling, med en ritus som både kunngjør og utdyper det fromme sinnelag og vekker de; hos andre. Dette var meningen med ofrene i den gamle pakt, hos alle virkelig fromme israelitter Det er også meningen med ofrene i de hedenske religioner, for så vidt de har sitt utspring i den naturlige religiøse følelse og ikke er blandet med overtro og umoral. Også Jesus ville åpenbare sitt indre offer ved en synlig ritus. Han ville utgyte sitt eget blod og gi sitt liv under bitre kvaler. I hans tanke var dette synlige offer alltid forbundet med hans indre offer. Alltid så han i ånden det kors som ventet på ham, alltid samtykket han i å bli "opphøyet fra jorden". "Derfor sier han da han kommer inn i verden: Offer og gave ville du ikke ha, men et legeme har du skaffet meg. Du hadde ikke lyst på brennoffer for synden. Da sa jeg: Se, jeg kommer, Gud, for å gjøre din vilje" (Hebr. 10, 5-7).

Ved sitt offer har Kristus frelst oss fra den evige død og gitt oss adgang til himmelen. Hans død er en fyldestgjørende soning på vegne av hele menneskeslekten. "Sannelig, våre sykdommer har han tatt på seg, og våre piner har han båret; men vi aktet ham for plaget, slått av Gud og gjort elendig" (Is. 53, 4). "Ham har Gud stillet fram som sonoffer ved troen på hans blod, for å vise sin rettferdighet ved å tilgi de synder som var gjort før" (Rom. 3, 25). Mennesket hadde krenket den guddommelige majestet. Gud hadde krav på en tilsvarende erstatning hvis ikke mennesket skulle gå evig fortapt. Hvem blant menneskene kunne yte den uendelige fyldestgjørelse som en uendelig fornærmelse krever? Ingen annen enn Kristus, som med sin guddommelige personlighet gir alle sine menneskelige gjerninger en guddommelig verdi. "En egentlig fyldestgjørende erstatning for en fornærmelse ytes av den som gir den fornærmede noe han finner en like stor eller større glede i enn han følte smerte over fornærmelsen. Dette gjorde Kristus. Ved å lide døden av kjærlighet og lydighet ga han Gud en større erstatning enn hele menneskeslektens synd krevet" (St. Thomas). "Djevelen hadde ført menneskeslekten bort til evig fangenskap. Herren Jesus kom, frambar sin død isteden for alle andres død, utgjøt sitt blod isteden for alle andres blod" (St. Ambrosius). Jesu trofaste kjærlighet til Faderen og hans rene, edle sinnelag har større verdi i Guds øyne enn den lydighet og den troskap som våre stamforeldre vegret seg ved å bevare. Større verdi også enn alt det gode som alle andre mennesker kunne ha gjort, hvis syndefallet ikke hadde fjernet dem fra Gud. "At Kristus frivillig led døden, det var en så edel gjerning at Gud på grunn av dette gode som fantes i den menneskelige natur, nådig tilgav alle menneskeslektens synder" (St. Thomas).

Imidlertid tok Jesus sonoffer ikke bare straffansvaret fra oss. Den største ulykke ved synden er selve synden, altså det at den fratrar oss Guds vennskap. Synden er altså ikke overvunnet 'så lenge ikke mennesket med hele sitt hjerte vender tilbake til Gud.

Og det kan vi bare derved at Gud gir oss den helliggjørende nåde tilbake. Ved sitt offer har Jesus fortjent oss nådens liv. Liksom han ville lide straffen på vegne av hele menneskeslekten, således ville han også i hele slektens navn gi Gud sitt hjerte ved en fullkommen kjærlighet. "Og i kraft av denne vilje er vi helliggjort, da Jesu Kristi legeme ble ofret en gang for alle. For med ett offer har han for evig gjort dem fullkomne som er helliggjort. Men om dette vitner også den Hellige Ånd for oss; for etter at han har sagt: Dette er den pakt som jeg vil gjøre med dem etter disse dager, sier Herren: jeg vil gi mine lover i deres hjerter og skrive dem inn i deres sinn og jeg vil ikke mer minnes deres synder og misgjerninger" (Hebr. 10, 10, 14, 15, 16, 17)

Så er da synden overvunnet ved Jesu blod. Synden hadde gjort oss til "vredens barn". Jesu offer forsoner den straffende rettferdighet. Synden var en trelldom under Satans makt. Jesu offer gir oss friheten tilbake. Synden var en slags utlendighet, ~ for vårt-hjem er Faderens hus som mennesket ved frivillig landflyktighet hadde forlatt. Ved sitt offer åpnet Jesus himmelens port for oss og bereder oss et sted i Faderens hus, med de mange boliger.

Det er altså et sørgelig feilsyn når en del kristne tenkere ikke vil tilkjenne Jesu død noen annen virkemåte, enn den moralske hjelp som ligger i Kristi eksempel. Sant nok at Jesu eksempel og ydmyke underkastelse under Guds vilje og på heroisk sjelsstyrke virker oppløftende. Men hans død har meget dyperegående virkninger. Før den virker på menneskene, virker den på Gud, i 'den forstand at den er årsak til at Gud gir oss sin nåde tilbake. Og denne lære er ikke som enkelte påstår et påfunn av apostelen Paulus. Paulus har fått den av Jesus selv. "Og han tok kalken, takket, ga dem og sa: Drikk alle av den, for dette er mitt blod, den nye pakts blod, som utgytes for mange til forlatelse for :syndene" (Matt. 26, 27. 28).

Men hvordan er det mulig at Jesu offer kan ha frelsende verdi for den syndige menneskehet? Det er ikke Jesus som har syndet, men vi. Hvordan kunne en annens soning utsette vår synd? Den kunne det fordi Gud hadde besluttet å ta imot Jesu soning på alles vegne. Og i grunnen er Jesus ikke en annen. Var Jesus bare det som Nestorius og de moderne liberale teologer mente, nemlig en menneskelig personlighet forenet med Gud bare ved sitt fromme sinnelag, så ville hans død ikke ha større verdi for oss enn Sokrates' død. Den ville bare ha vært et eksempel på heroisk tålmodighet. Men i Jesus er det ingen menneskelig personlighet. Han er Guds evige Sønn som lever i en menneskelig natur. Denne natur har Jesus felles med oss alle og således kunne han være vår stedfortreder. Ved å forene vår natur som i Adam var blitt en syndig natur med sin guddommelige person ble Jesus "gjort til synd". Det vil si han tok på seg det syndsansvar som lå på hele slekten, "for at hele menneskehetens sak skal forsvares av ham i hvis person alene vår felles natur var uten skyld" (Pave Leo I). Dette fellesskap med Kristus i den samme menneskelige natur er imidlertid ikke nok for at hans sonoffer virkelig gir oss frelsen. Kristus vil ikke påtvinge oss nådens liv eller den evige salighet. Alle er kalt til den, men for å bli delaktig i frelsens nåde, må vi med vår personlige frie vilje samtykke i den, ta imot den og slutte oss til Kristus med takknemlig tro og kjærlighet. I oss selv finner vi nok ikke kraft til det. Men den samme evige kjærlighet som fikk Guds Sønn til å bli stedfortreder for hele slekten, vil også gi hvert enkelt menneske kraft til å overgi seg til Kristus. Således blir vi ett med Kristus. "Og jeg lever, men ikke jeg selv mer, men Kristus lever i meg. - Og det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn som har elsket meg og gitt seg selv for meg" (Gal. 2, 20). "Liksom det naturlige legeme er en organisme som består av mange forskjellige lemmer, således er hele Kirken, som er Kristi åndelige legeme, liksom en person med

sitt hode som er Kristus" (St. Thomas). "Hodet og lemmene er liksom en og den samme åndelige person, derfor er Jesu sonoffer alle troendes offer" (St. Thomas). I kraft av denne hemmelighetsfulle enhet har alle sonet med Kristus og i Kristus. "For Kristi kjærlighet er det som driver oss, når vi tenker på at når en er død for alle, da er alle døde. Og Kristus er død for alle, for at de som lever, ikke mer skal leve for seg selv, men for ham som er død og oppstanden for dem" (2. Kor. 5, 14. 15). "Som menneske tålte han døden for oss, for å frambære seg selv som offergave til Faderen, som menneske ble han derfor også for oss og på våre vegne forherliget, for at vi alle skulle bli forherliget i ham liksom vi også er døde i hans død" (St. Athanasius). "La oss derfor gå fram for nådens trone med tillit, så vi kan få miskunn og finne nåde til hjelp i rette tid" (Hebr. 4, 16).

X. JESU ABSOLUTTE SYNDEFRIHET OG FULLKOMNE HELLIGHET

Når Jesu død på korset var en fyldestgjørende soning for menneskeslektens synder, så var grunnen den at den menneskelige natur i Kristus eide en guddommelig renhet og hellighet. Det vele. behag Faderen fant i hans kjærlighet og lydighet, var derfor uendelig større enn den krenkelse synden hadde tilføyd ham. I de første århundrer av kristendommen, så lenge troslæren om Kristi person og to naturer ikke hadde fått sin fullkomne dogmatiske form, fantes det enkelte som lærte at også han måtte ha del i Adams synd, all den stund han er av Adams ætt. Denne påstand, som i våre dager her og der dukker opp igjen, er en vranglære. Jesu personlighet er Guds Sønn, "Gud av Gud, lys av lys". En så enestående forening av den menneskelige natur med den guddommelige utelukket enhver mulighet for synden i Kristus. Gud ville jo selv ha vært en synder, fordi det er Gud selv som ble født som menneske og lever det menneskelige liv i Jesus fra Nasaret. "Hva samfunn har rettferdighet med urett? Og hva samfunn er det mellom lys og mørke? Og hvilken samklang er det mellom Kristus og Belial?" (2. Kor. 6, 14. 15).

Også Jesu underfulle fødsel gjorde at han ble uberørt av Adams synd. Det er ved livets naturlige forplantning "av kjøds vilje, av manns vilje" at stamfarens synd går over til hele hans ætt. Jesu legemlige natur stammer fra Adam gjennom hans mor Maria, men ikke ved den naturlige orden for livets forplantning. Jesus ble "unntaget av den Hellige Ånd, født av Jomfru Maria". Hans menneskelige vesen er derfor høyt bevet over synden, absolutt fri for den sørgelige arv som menneskeslekten bærer på. Hvordan ville Kristus ellers ha kunnet frelse oss fra synden hvis han selv trengte frelse for ikke å gå fortapt? For hadde Kristus hatt del i Adams synd, så ville han på samme måte som vi selv ha vært "av naturen vredens barn" (Ef. 2, 3), og hvem ville ha frelst ham? Sant nok. Gud Fader kunne ha tilgitt ham og tatt synden fra ham, men da ville ikke Kristus være "Guds lam som borttar verdens synd" (Joh. 1, 29). Kristus ville nok bære syndens straff, jordelivets nød og sorg. Han ble "prøvd på lignende måte i alt lik synd" (Hebr. 4, 15). "Krist! legeme ble vel dannet av en kvinne som var blitt født av stamfarens syndige kjød, men da han ikke ble unntaget i hennes skjød på samme måte som hun var blitt unntaget, så var hans kjød ikke syndig kjød, men bare i syndig kjøds skikkelse" (St. Augustinus). "Hvordan kunne Kristus dø for oss syndere hvis han selv var en synder. Han døde for andre menneskers synder, men han døde fullkommen uskyldig" (St. Johannes Chrysostomus). Alle kirkefedre lærer det samme og stempler den motsatte påstand som blasfemisk.

Men Jesus var ikke bare fri for Adams syndige arv i den forstand at han var uten plett og lyte for Gud, men også slik at det ikke fantes spor i ham av syndige drifter eller av uordnede affekter. Alle disse skrøpeligheter vi lider under, har jo sitt utspring i arvesynden. Kristus kunne ikke bli fristet i sin menneskelige natur. Han var menneske, ja. Alle de krefter som hører med til den menneskelige natur fantes i ham. Som vi alle var han mottagelig for inntrykk utenfra og som vårt hjerte kunne også hans hjerte bli rørt av kjærlighet, glede, sorg,

frykt, håp, indignasjon, men hans sjel var i den grad gjennomtrengt av nådens foredlende makt og av den Hellige Ånds inspirasjoner, at alle følelser, impulser, lengsler, ønsker som oppkom i ham var vigd til Gud og utfoldet seg i harmonisk orden og i fullkommen overensstemmelse under Faderens vilje. Han kunne bli fristet av Satan og han ville det også for å gi oss et eksempel på styrke. Men i hans eget indre var alt hellig og besjelet av himmelsk klarhet og fred. "Herren ville kjenne alle naturlige menneskelige affekter for å bekrefte at han ikke bare tilsynelatende, men virkelig var menneske. Men alle affekter som har sitt utspring i synden og som gjør livet urent, har han holdt borte fra seg som uforenlig med den rene hellige gud-, dom" (St. Basilius). "Den som påstår at kjødet i Kristus begjærte mot ånden, synder mot troen" (St. Augustinus). "Guds Sønn kjente ikke det syndige som er forbundet med vår legemlige natur. Han var fri for all tilbøyelighet til det onde" (St. Cyrillus fra Aleksandria).

Når vi i Hebreerbrevet leser at Kristus ble fristet, så er det altså helt uriktig å tenke på fristelser til synd. Med "fristet" mener apostelen prøvelser, lidelser, verdensfiendskap mot Kristus eller Satans renker, men slett ikke syndige tilbøyeligheter.

Kristus var seg denne absolutte syndefrihet bevisst. "Han som har sendt meg, er med meg, og han har ikke latt meg være alene, for jeg gjør alltid det som tekkes ham" (Joh. 8, 29). "Hvem av dere kan overbevise meg om noen synd" (Joh. 8, 46). "Heretter skal jeg ikke tale meget til dere, for denne verdens fyrste kommer, og han har ingenting i meg" (Joh. 14, 30). For apostlene var Jesus "et ulastelig og lyteløst lam" (1. Pet. 1, 19). "Den som ikke visste av synd, ham har Gud gjort til synd for oss, så vi i ham skal bli rettferdige for Gud" (2. Kor. 5, 21). "En slik høyesteprest måtte vi ha, som var hellig, uskyldig, ren, skilt fra syndere og opphøyet over himlene, en som ikke trenger til slik som øversteprestene å bære fram offer daglig først for sine egne synder, så for folkets" (Hebr. 7, 27). "Gjort til synd", kan selvfølgelig ikke bety noe annet enn det at Kristus tok syndeansvaret for hele slekten på seg for å sone.

En overfladisk bibeltolker kunne kanskje reise en innvending på grunn av Jesu ord til en som kalte ham "Gode mester". "Hvor, for kaller du meg god, ingen er god uten Gud alene" (Mark. 10, 18). Men disse ord uttrykker ikke noe annet enn den grunnsannhet at Gud alene er god av seg selv, liksom han alene er til., ved sitt eget vesens absolutte fullkommenhet. Alt det som ellers er til, har sin virkelighet av Gud. På samme måte har også den moralske fullkommenhet som preger Jesu menneskelige natur sitt opphav i alle, skapte tings evige urgrunn, i Gud. Ved en likeså overfladisk og lettsindig tolkning forvanskes også et annet bibelsted, nemlig Jesu ord i Oljehaven: "Fader, ikke min vilje skal skje, men din vilje". Meningen skulle være den at Jesus var fristet til, med sin menneskelige vilje, å gjøre opprør mot Faderens vilje. Nei, denne fristelse som alle andre fristelser, var fremmed for Jesus. Det han følte i sitt hjerte, var en knugende sorg over verdens synd som tynget ham til jorden, og en dyp angst for den redselsfulle død som ventet ham. Disse følelser viser at Jesus var menneske, ikke en hard og ufølsom stoiker, men et menneske, men de viser ikke at han var et syndig menneske. De framhever tvert om hans sjels grenseløse hellighet. For så voldsomt hans hjerte enn var beveget av disse følelser, så fikk de allikevel ingen makt over hans vilje. Denne var helt overgitt til Faderen, evig grunnfestet i kjærligheten til Gud. At man oppfatter dette skriftsted som et bevis på at Kristi natur var såret av arvesynden, det er et slående eksempel på hvor langt en kan komme ved å lese Bibelen uten sammenheng med tradisjon og Kirke som Bibelen bunner i. Ord fra Jesu munn blir oppfattet som bevis på syndig svakhet, mens de i virkeligheten kunngjør det helligste, det mest heroiske sinnelag. Hele Jesu menneskelige liv var en åpenbaring av Guds egen hellighet. Hva Isaias hadde forutsagt viser Evangeliet som virkeliggjort: "En kvist skal skyte fram av Isais stubb, og et skudd skal vokse fram fra hans røtter. Og Herrens ånd skal hvile over ham, visdoms og forstands ånd, råds og styrkes and, kunnskaps og fromhets ånd, og gudsfryktens ånd skal oppfylle ham" (Is. 11, 1-3).

Denne mann som er renere enn alle andre levende vesener, dør for folket. Han tok våre synder og svakheter på seg, for han er mektig nok til å tilgi, overvinne og utslette hele verdens synd som ble lagt på ham da han ikke gjorde synd, og i hans munn ble det ikke funnet svik. Synden var fremmed for ham" (Origenes). "Kristi sjel bor alltid i Ordet, alltid i visdommen, alltid i Gud, liksom det glødende jern i ilden. Alt hva han gjør, føler, erkjenner, er Gud. Hans sjel er uforanderlig og kan ikke vendes bort fra Gud. Den har sin uforanderlighet fra Guds evige Ord som den ved glødende kjærlighet er ett med. Alle hellige kristne har mottatt av den glød som er i Guds evige Ord, men i Kristi sjel - så lærer vår tro oss bor den guddommelige ild ved en vesensforening, mens de andre bare til en viss grad blir grepet av den" (Origenes).

XI. KRISTUS I HERLIGHETEN

A. Jesus i dødsriket.

Kristus ble korsfestet og gravlagt aftenen før jødernes påske. Venner og fiender vendte tilbake til sine hjem for å spise påskelammet. Imidlertid hendte det noe vidunderlig hemmelighetsfullt i den verden som er skjult for oss, i den hinsidige verden. Mens Jesu legeme lå i sin klippegrav, for hans sjel ned til dødsriket hvor den også hadde en frelsesgjerning å fullbyrde. Dødsriket er et fellesnavn for tre forskjellige steder. Det kan betegne det helvete hvor de fordømte lider sin evige straff. Det var ikke dit at Jesus hadde et frelsesbudskap å bringe. Navnet "Dødsriket" brukes også om skjærsilden. Det var heller ikke der Jesus personlig skulle åpenbare seg. Han er der alltid nærværende ved den lutrende kraft som hans korsoffer er kilden til, og var også kilden til før det var en historisk fullbyrdet kjensgjerning. For alle som under den gamle pakt døde i Guds vennskap og i skjærsilden fikk sone sine timelige syndestraffer, hadde Kristus å takke for sin frelse. Alle fikk Guds nåde med henblikk på det kommende sonoffer.

Men blant de avdøde var det også andre som enten var gått bort fra verden i en tilstand av fullkommen renhet og ikke trengte noen lutring, eller som på Jesu tid alt hadde sonet sine timelige syndestraffer i skjærsilden. Det var de hellige patriarker og -Profeter, det var alle fromme israelitter, det var også mennesker fra den hedenske verden som hadde vært tro mot sannheten i den utstrekning de kjente den. Alle disse hensøvede hadde som oppholdssted det dødsrike som kalles forhelvete eller med et bibelsk navn "Abrahams skjød". For de alle levet liksom omfavnet av hans vennskap som er de troendes far og urtypen for all troskap mot Gud. Skjønt alle var fullkomne Guds venner, var de allikevel utelukket fra himmelen så lenge Kristi død ikke hadde utslettet verdens synd og oppnådd tilgivelse for alle syndestraffer. En av arvesyndens følger hadde jo nettopp vært det at himmelen var lukket. Nå er det store sonoffer fullbrakt. Straffen er opphevet. Den frelser de hadde håpet på etter Guds løfter eller som de med dunkle anelser hadde lengtet imot, står nå for dem for å gjøre ende på deres fangenskap. Nå mottar de det salige lys som setter dem i stand til å se Gud åsyn til åsyn. Det var det Jesus mente da han sa til røvereren på korset "i dag skal du være med meg i paradiset" (Luk. 1 23, 43).

B. Jesu oppstandelse.

Da overprestene og fariseerne hadde satt vakt til å ta vare på graven og satt segl på steinen som var veltet for gravens inngang, mente de at de nå endelig var i fred for Jesus. Men det var skrevet om ham, "du vil ikke forlate min sjel i underverdenen, heller ikke la din hellige se forråtnelse; du har kunngjort livets veier for meg og du vil fylle meg med glede for ditt åsyn" (Ap. gj. 2, 25-28). Kristus selv hadde flere ganger forutsagt at han den tredje dag ville stå opp fra de døde. Slik skjedde det. "Det ble et sterkt jord-, skjelv, for en Herrens engel steg ned fra himmelen, gikk bort til graven, veltet steinen bort og satte seg på den" (Matt. 28, 2. 3). Noen fromme kvinner kom ved morgengry for å se graven. Men engelen talte og sa til dem: "Vær ikke redd. jeg vet de leter etter Jesus som ble korsfestet. Han er ikke her; for han er stått opp som han sa. Kom og se stedet -hvor Herren ble lagt, og skynd dere bort og si til hans disipler at han er stått opp. Og se, han går i forveien for dere til Galilea; der skal de se ham. Se, nå har jeg sagt dere det" (Matt. 28, 5-7).

Døden var kommet inn i verden ved synden. Jesus ville lide døden for våre synders skyld. Han selv var uten synd. Han er "den hellige". Den guddommelige rettferdighet kunne derfor ikke tillate at døden fikk en varig makt over ham. Etter den store fornedrelse fulgte den herlige triumf Jesus hadde fortjent ved sin fromme underkastelse under Faderens vilje. Ved sin guddommelige makt brøt han dødens lenker. Fra nå av er ikke Jesus lenger døden underkastet, hans legeme er blitt et "herlighetslegeme" (Filip. 3, 21), delaktig i sjelens åndelighet, frigjort fra den alminnelige materies lov og evig udødelig. "For vi vet jo at Kristus som stod opp fra de døde, ikke dør mer; døden skal ikke mer råde over ham. For da han døde for synden, døde han én gang, men når han lever, lever han for Gud" (Rom. 6, 9. 10). Allikevel ville Jesus bevare sår-, merkene etter korsfestelsen som et evig tegn på hans triumf over mørkets makter. Han viser Faderen sine gjennomborede hender og føtter når han går i forbønn for menneskene på jorden. Han viser dem for de utvalgte for at de i evig takknemlighet skal lovprise hans frelsende kjærlighet. Han viser dem på dommedagen for de fortapte som til tross for den bitre død han led også for dem, hardnakket tilbakeviste hans nåde.

Jesu oppstandelse fra de døde er det store bevis på kristen, dommens sannhet. Når apostlene framsatte den kristne tros mysterier for hedningene og når disse forbauset eller henrykt over det uhørte budskap, spurte om hvordan slikt kunne være sant, da fortalte de ganske enkelt "at Kristus er død for våre synder etter skriftene, at han ble gravlagt, og at han stod opp den tredje dag etter skriftene, og at han ble sett av Kefas og deretter av de elleve. Så ble han sett av mer enn fem hundre brødre på en gang; noen av dem lever ennå, men noen er døde. Siden ble han sett av Jakob, og så av alle apostlene. Men sist av alle har han også vist seg for meg, det ufullbårne foster" (1. Kor. 15, 3-8). "Men er ikke Kristus oppstått, da er jo vår preken forgjeves; forgjeves er da også deres tro" (ibid. 15, 14). Men Jesu oppstandelse er en kjensgjerning. Det finnes ingen historisk kjensgjerning stadfestet med så mange og så pålitelige vitnesbyrd som den. Moderne religionsforskere som på forhånd forkaster alt overnaturlig, prøvet å utlede troen på Kristi oppstandelse fra hedenske myter som taler om døde og gjenoppståtte guder. Ideen om oppstandelse skulle ha vært så alminnelig utbredt iden gresk-romerske og orientalske verden at en slik legende ganske naturlig kom til å danne seg også om Jesu person i de første kristnes fantasi. Denne påstand er ikke annet enn "vitenskapelig overtro". De døde og gjenoppståtte gudskikkelser har aldri eksistert De var personifikasjoner av naturen som dør om vinteren og våkner igjen til livet om våren. Og hvor alminnelig ideen om oppstandelse var, kan vi blant annet lære av Apostelgjerningen 17 kap. Paulus sluttet sin tale på Areopagus med å nevne den oppstandne Kristus. "Men da de hørte om dødes oppstandelse, spottet noen, men andre sa: Vi skal høre på deg om dette en annen gang" (Ap. gj. 17, 32).

Den kristne verden gjentar derfor om og om igjen med en takk, nemlig overbevisning disse ord av den Nikenske trosbekjennelse: og han er oppstanden på den tredje dag ifølge skriften. Den vil også alltid i Jesu oppstandelse se et forbilde på det nye liv vi fikk ved Jesu frelsesverk. "For vi er gravlagt med ham ved døpen

til døden, så vi skal vandre i et nytt levnet liksom Kristus er stått opp fra de døde ved Faderens herlighet. For når vi er blitt inderlig forenet med ham i likheten med hans død, så skal vi også være det i likheten med hans oppstandelse, fordi vi vet at vårt gamle menneske er blitt korsfestet med ham, så syndelegemet kan bli tilintetgjort, og vi ikke lenger skal tjene synden. For den som er død, er rettfærdiggjort fra synden. Men dersom vi er døde med Kristus, da tror vi at vi også skal leve med Kristus. For vi vet jo at Kristus som stod opp fra de døde, ikke dør mer; døden skal ikke mer råde over ham. For da han døde for synden døde han én gang, men når han lever, lever han for Gud. På samme måte skal de også regne dere som døde for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus, vår Herre" (Rom. 6, 4-11).

C. Jesu himmelfart.

Etter sin oppstandelse ble Jesus ennå førti dager på jorden hos sine disipler, "viste seg for dem og talte med dem om Guds rike" (Ap. gj. 1, 3). Men allerede påskemorgen kunngjorde han sin hensikt å forlate vår jord. "Jeg farer opp til min Fader og deres Fader, til min Gud og deres Gud" (Joh. 20, 17). Denne verden hvor alt er forkrenkelighet underkastet, var ikke det passende sted for Jesus etter at hans legeme var blitt udødelig og herliggjort. Hans hjem er himmelen. Avskjedens time kom. Jesus trøstet de sørgende apostler ved å gjenta sitt løfte om den Hellige Ånd. "Men de skal få kraft av den Hellige Ånd som skal komme over dere, og de skal være mine vitner i Jerusalem og i hele Judea og Samaria og til verdens ende. Og da han hadde sagt dette, ble han tatt opp til himmelen mens de så på, og en sky tok ham bort fra deres øyne" (Ap. gj. 1, 8. 9). Så er Jesus blitt usynlig for oss jordboere inntil han kommer igjen i herlighet for å dømme verden. "Han sitter ved Guds høyre hånd", dvs. han er delaktig i Guds herlighet og herskermakt.

Som Jesu seier over døden, virker også hans himmelfart trøstende og oppløftende på oss. Vi lever her på jorden i utlendighet "borte fra Herren så lenge vi er i legemet, for vi vandret i tro, ikke i syn" (2. Kor. 5, 6. 7). Ofte går vi og sukker etter en bedre tilværelse. "Å, himmelske stads salige bolig! Å, evighetens klare dag, som ingen natt gjør mørk, men den høyeste sannhet alltid kaster sine stråler over, du dag som alltid er glad, alltid trygg, og som aldri skifter til det motsatte. Å, at denne dag hadde lysnet og at alle disse timelige ting hadde tatt endel. Den lyser nok for de hellige i evig skinnende klarhet, men bare fra det fjerne og i speil for dem som lever som fremmede på jorden. Himmelen borgere vet hvor den er full av glede, men Evas landflyktige sønner sukker, fordi dagen her nede er bitter og full av lede. Dagene i dette liv er korte og onde, oppfylt av smerter og trengsler, her besudles mennesket av mange synder, det besnæres av mange lidenskaper, plages av megen frykt, splittes av mange bekymringer, adspredes av mange interesser, innvikles i megen forfengeligheit, om, ringes av mange villfarelser, oppslites av mange anstrengelser, trykkes av fristelser, svekkes av nytelser, pines av armod.

Å når blir det slutt på alle disse onder, når skal jeg bli befridd fra lastenes sørgelige trelldom? Når skal jeg tenke, Herre, på deg alene, når skal jeg helt kunne glede meg i deg? Når skal jeg være uten hindring og ha den sanne frihet uten noe som trykker sjel og legeme? Når blir der virkelig fred, en fred som er uforstyrrelig og trygg, fred innvortes og utvortes, fred som er sikker på alle kanter? Gode Jesus, når skal jeg stå i beskuelsen av deg, når skal jeg se ditt rikes herlighet, når skal du bli meg alt i alle? Å, når skal jeg være med deg i ditt rike, som du har beredt for dem du elsker fra evighet av? jeg er blitt tilbake, fattig og landflyktig i fiendeland, hvor der er krig hver dag og de største ulykker" (Kristi etterfølgelse, bok III, kap. 48, 1). Tanken på Jesu himmelfart gjør oss frimodige og trygge. "I min Faders hus er det mange boliger; hadde det ikke vært så, hadde jeg sagt dere det; for jeg går bort og gjør i stand en plass til dere; og når jeg er gått bort og har gjort i stand en plass til dere, kommer jeg igjen og vil ta dere til meg, så de også kan være der hvor jeg er. Og hvor

jeg går hen, vet de, og veien vet de" (Joh. 14, 2-4). Denne salige viss, het gir oss kraft til å kjempe mot synden og verden. "Er de da oppreist med Kristus, så søk det som er oppe hvor Kristus sitter ved Guds høyre hånd. Trå etter det som er der oppe og ikke etter det som er på jorden. For de er døde, og deres liv er skjult med Kristus i Gud" (Kol. 3, 1. 2. 3).

D. Kristi kongedømme.

Denne Herre Jesus Kristus som døde for oss og etter sin seier over døden gikk inn i himmelens herlighet, er imidlertid ikke bare vår frelser, men også vår konge. Hans oppgave var å føre menneskene til Gud, dvs. å få dem til å søke Gud som den evige sannhet og det absolutte uendelige gode og til å underkaste seg hans lov, både naturloven som skaperen har skrevet i alle hjerter og evangeliets lov. Således oppstod Guds rike på jorden. Kristus hersker over det og verner om det mot denne "verdens fyrste", utvider det ved å vinne stadig nye folkeslag og styrker dets indre enhet ved å gi menneskene en klarere bevissthet om det himmelske felles gode som knytter dem sammen, den guddommelige åpenbaring. Det var det rike Jesus talt om da Pilatus spurte.- "Altså er du en konge? ja, svarte Jesus, jeg er konge, dertil er jeg født og derfor er jeg kommet til verden for at jeg skal vitne om sannheten" (Joh. 18, 37). Dette rike er ikke av denne verden, dvs. dets opphav er Guds evige kjærlighet og dets mål er at "Gud blir alt i alle" (1. Kor. 15, 28).

Også Kristi kongemakt har et høyere utspring enn den som jordiske konger sitter inne med. Kristus er konge over hele menneskeslekten fordi hans menneskelige natur lever i personlig enhet med Guds Sønn. Denne kjensgjerning gir Jesus en dobbelt rett til å være konge. For det første er Jesus derved også som menneske hevet over alle andre mennesker i verdighet, visdom, hellighet og kjærlighet til menneskeslekten. Deretter er Jesu personlighet nettopp det Guds Ord, Guds evige idé, hvor idéen til alle skapte ting og planen til verdens orden og til historiens gang, er nedlagt fra evighet. Allerede ved sin eksistens som Gudmenneske er Jesus altså konge. Men hans autoritet har ennå en annen kilde, nemlig hans forløsningsverk. Jesus har kjøpt oss med sitt blod. "Men den som ble gjort lite ringere enn englene for at han ved Guds nåde skulle smake døden for alle, Jesus, ham ser vi kronet Med herlighet og ære fordi han led døden" (Hebr. 2, 9). Derfor må han herske til han har' lagt alle fiender under sine føtter. "For han må herske til han har lagt alle fiender under sine føtter, og som den siste fiende tilintetgjøres døden; for han har lagt alle ting under hans føtter. Men når det heter: Alt er underlagt ham, da er det klart at Den som har underlagt ham alt, er unntatt" (1. Kor. 15, 25-27).

Kristi herskermakt gjelder imidlertid ikke bare menneskenes overnaturlige liv. Hans maktområde er alt menneskelig. Også familielivet, også det naturlige samfunnsliv med dets kultur, dets økonomiske og politiske interesser. Ikke slik at Kristus vil frata den politiske autoritet dens makt. All makt, også den rettmessige politiske makt, er av Gud (Rom. 13, 1). Og Jesus ga oss dette bud: "Gi keiseren hva keiserens er og Gud hva Guds er" (Matt. 22, 21). Men også "keiseren" hører Gud til. Denne verdens goder og det samfunn som skaffer oss dem har ingen absolutt verdi i seg selv. Alt er av Skaperen blitt henordnet til det evige liv. "Hva enten de spiser eller drikker eller hva annet de gjør, så gjør det til Guds ære" (1. Kor. 10, 31). "Alt hører dere til Men de tilhører Kristus, og Kristus tilhører Gud" (1. Kor. 3, 23).

Som konge over Guds rike er Jesus også vår høyeste lovgiver og dommer. Når Paulus sier at de kristne ikke er under loven, men under nåden (Rom. 6, 14), så er meningen ikke den at vi skulle være fritatt for å holde de moralske bud som Gud ga i den gamle pakt eller at vi skulle kunne velge eller vrake etter vår egen

"autonome" samvittighet eller vår personlige inspirasjon. Den lov som er opphevet er den mosaiske seremoniallov. Den kristne frihet består for det første deri at synden ikke råder over oss med uimotståelig makt. Fordi det nye liv vi lever i Jesus Kristus setter oss i stand til å overvinne de syndige drifter. "For synden skal ikke råde over dere, fordi de ikke er under loven, men under nåden. Men Gud være takk at de som var tjenere hos synden, av hjertet er blitt lydige mot den lærdomsform som de er blitt overgitt til! Men etter at de er kommet løs fra synden, er de blitt tjenere for rettferdigheten" (Rom. 6, 14. 17. 18). Deretter er vi frie i den forstand at vi holder Guds bud og evangeliets forskrifter, ikke av tvang eller av frykt for straff, men av kjærlighet. "For de har ikke fått en trelldomsånd, så de atter skulle bli redde; men de har fått en sønnkårs ånd, som gjør at vi roper: Abba, Fader" (Rom. 8, 15). Loven tynger altså ikke på oss som et fremmed maktbud. For ved den Hellige Ånd, dvs. ved den guddommelige kjærlighet som bor i våre hjerter, blir Guds vilje vår vilje.

Og endelig er Jesus vår dommer. Vi møter ham som dommer hvert enkelt menneske i dødens stund og den samlede menneskehet ved tidenes ende. "For Gud har ikke sendt sin Sønn til verden for at han skal dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham" (Joh. 3, 17). Men for dem som nektet å ta imot Guds Sønn som frelser, de som strider imot Guds rike og går sine egne veier, for disse er Jesus dommeren. "For liksom Faderen har livet i seg selv, slik har han også gitt Sønnen den gave å ha livet i seg selv" (Joh. 5, 26). Alle skal dømmes etter sine gjerninger, etter den gode eller den onde vilje de har vist like overfor Kristi åpenbaring og hans frelsende nåde. "Vet du ikke at Guds godhet fører deg til bot? Men med din hardhet og ditt ubotferdige hjerte hoper du opp vrede over deg på vredens dag når Guds rettferdige dom skal åpenbares; for han vil gjengjelde hver og en etter hans gjerninger, med evig liv dem som holder ved i god gjerning og søker etter herlighet og ære og uforgjengelighet" (Rom. 2, 4-7).

XII. ANTIKRIST

"Gud er lys og det finnes ikke mørke i ham (1. Johs. 1-5). Men fra skapningens opphav reiste det seg mot Gud en mørkets makt. Blant de engler Gud hadde skapt for å gjøre dem delaktige i sitt lys og i sin herlighet, fantes det et antall som ikke ville finne seg i å være avhengige av ham for å oppnå sin salighet, hva enten de vegret seg ved å etterstrebe et liv i Gud som oversteg deres naturlige evner eller de ville oppnå den overnaturlige salighet uten Guds nåde med sin egen kraft. De syndet ved hovmod, og da det ligger i englenes natur som rene ånder at de ved første blick klart erkjenner det riktige og det uriktige i sine handlinger med alle gode og onde følger, ble deres første synd en evig synd, et evig opprør som utelukker enhver tanke på anger og bot. Evig forkastet fra Guds ansikt etterstreber de med all sin makt å frata Gud den ære som de hellige engler og andre skapninger gir ham ved lydige å føye seg i hans herredømme; især går deres avindsyke og hatefulle vilje ut på å få menneskene til ulydighet mot Gud for at de ikke skal oppnå den salighet i himmelen, som de selv evig er utelukket fra.

Mellom Gud og de hellige engler på den ene side og satan og hans onde engler på den annen side er det en evig motsetning. "Og det ble en stor kamp i himmelen: Mikael og hans engler kjempet med draken; og draken og hans engler kjempet. Men de kunne ikke stå seg, og deres sted ble ikke mer funnet i himmelen" (Johs. åpenbaring, 12 kap. vers 7-8.)

For himmelens vedkommende er altså mørkets makt overvunnet fra den første stund av. Men kampen fortsetter på jorden hvor innsatsen er menneskenes sjeler "og den store drake ble styrtet ned, den gamle orm

som kalles djevelen og satan, som dårer hele verden. Han ble styrtet ned på jorden, og hans engler ble styrtet ned med ham. Og jeg hørte en høy røst fra himmelen som sa: "Nå eier vår Gud frelsen og kraften og riket, og den han har salvet har makten. For styrtet ned er våre brødres anklager, som dag og natt førte klage over dem for vår Gud. Og de har overvunnet ham ved Lammets blod og ved det ord de vitnet, og de har elsket sitt liv helt til døden" (vers 9-12). Altså for menneskenes vedkommende er kampens utfall avgjort på forhånd. Kristus har seiret ved sin offerdød og sin oppstandelse og ved Guds evige frelsesvilje. Men Guds ideer og beslutninger som er identisk med hans evige vesen, utfolder seg på jorden og hos menneskeslekten i en rekkefølge av dager og år og ved medvirkning av skapte krefter. Satan har altså ennå en viss tid foran seg i sin kamp mot Kristus i Kirken, og han sitter inne med en viss makt. Sett fra det himmelske synspunkt er hans maktutfoldelse liksom de siste krampetrekninger av et dødsmerket uhyre, men for oss mennesker på jorden er djevelen nok en farlig fiende, og en veldig forbundsfelle kjemper på hans side, nemlig den lønndomsfulle makt som skriften kaller antikrist.

Hvem er antikrist?

Under dette navn forstår Johannes i sin åpenbaring alle kristus, fiendtlige krefter som er virksomme i denne verden. Satan bruker dem som redskaper og gjør dem delaktige både i sitt innette hat mot Kristus og i sin makt. Som den første fiende nevner Johannes de politiske makter som forsøker å utslette kristendommen ved blodige forfølgelser eller å undertrykke den ved tyranniske voldshandlinger. Han skildrer den under skikkelsen av et redselsfullt dyr. "Og jeg så et dyr stige opp av havet. Det hadde syv boder og ti horn og på sine horn ti diadem og på hodene spottenavn. Og dyret som jeg så var likt en leopard, og føttene på det var som bjørneføtter og gapet som en løves gap. Og draken ga det sin kraft og stor makt. Og jeg så et av hodene på det liksom dødelig såret; men ulivssåret ble leget, og all verden så med undring på dyret. Og de tilbad draken som gav dyret makt; og de tilbad dyret og sa: "Hvem er som dyret, og hvem kan stride mot det?" Og det ble gitt det en munn til å tale store og spottende ord, og det ble gitt det makt til å virke i 42 måneder. Og det lukket opp munnen til spott mot Gud, til å spotte hans navn og helligdom og dem som bor i himmelen. Og det ble gitt det å føre krig mot de hellige og vinne over dem. Og det ble gitt det makt over hver ætt, hvert folk og tungemål og hvert folkeslag. Og de tilbad det, alle som bor på jorden, og som ikke fra verdens opphav har fått sitt navn skrevet i livsens bok som tilhører Lammet som ble slaktet" (Johs. åpenbaring 13 kap. vers 1-8).

På Johannes' tid var dyret det hedenske Rom. Med Nero hadde de begynt å halshugge, korsfeste og brenne de kristne eller kaste dem for de ville dyr på arenaen. Derfor er Nero liksom et felles navn for alle kirkeforfølgere. "Her er visdommen. Den som har forstand, regne ut tallet for dyret For det er tallet for et menneske, og tallet for det er seks hundre og seks og seksti" (Johs. åpenbaring 13 kap. vers 18). Den mest sannsynlige tolkning av dette tall er nemlig "keiser Nero". Skrives dette navn med hebraiske bokstaver så utgjør deres tallverdi nettopp 666, dermed faller alle de vilkårlige og fantastiske tolkninger som sekteriske folk har satt i omløp for å vekke avsky mot den katolske kirke. Selvfølgelig kan man finne eller oppkonstruere en masse andre navn med bokstaver som svarer til dette tall, men av sammenhengen framgår det at Johannes sikter til det hedenske Rom, nettopp derfor var han nødt til å uttrykke seg i "koder", på hans tid kaltes det "gematria" og ble ofte brukt i samtidige skrifter. Nero var den første i en lang rekke av herskere som i tidenes løp gikk løs på kirken med brutale maktmidler, død, fengsling, landsforvisning og fredløshet.

Det første dyr kjempet imidlertid ikke alene. "Og jeg så et annet dyr stige opp av jorden, og det hadde to horn liksom lammehorn; men det talte som en drake. Og det brukte hele det første dyrs makt for øynene på

det, og gjorde at jorden og de som bodde på den, tilbad det første dyr som ulivssåret var blitt helet på" (Johs. åpenbaring kap. 13, 11 og 12). "Og det skal gjøre at alle, små og store, fattige og rike, fri menn og treller, skal bære et merke på sin høyre hånd eller på pannen, og at ingen kan kjøpe eller selge andre enn den som har dyrets merke eller navn eller tallet for dette navn" (vers 17-18). Dette annet dyr som har en viss likhet med lammet er et bilde på åndelige makter som gjør felles sak med de blodige potentater, falsk religion, falsk vitenskap, falsk mystikk, falsk oppfatning av tilværelsen. På Johannes' tid betydde det annet dyr hele den brokete blanding av religioner som strømmet sammen fra Egypten og Orienten og som stadig på nytt oppfordret keiseren og pøbelen til å drepe de kristne eller frata dem deres frihet eller deres borgerlige rettigheter. I mange perioder av sitt liv hadde kirken lidt under lignende sammensvergelses mellom ukristelig tenkesett og politisk hat.

De 2 dyr sammen utgjør antikrist, de arbeider sammen under en felles inspirasjon av draken. Imidlertid kan vi godt tenke oss at de krefter som motarbeider Jesu verk på jorden: Hat mot troen og Kirken, forakt for den kristne moral, hovmod, hykleri og løgn og politisk maktsyke som vil tilrane seg autoriteten over sjelen, engang ved tidenes onde kommer det til å opptre sammen i en personlighet, i et slags satanisk overmenneske, som utmerker seg framfor alle andre kristendomsfiender ved sitt hat, sin svikefulle ondskap og sin grusomhet. Slik kan vi iallfall forstå hva Paulus skriver i 2. Tess. brev, kap. 2, 3-4: "La ingen forføre dere på noen måte. For først må frafallet komme, syndemennesket åpenbares, fortapningssønnen, som setter seg imot og opphøyer seg over alt som kalles Gud eller gudsydning, så han setter seg i Guds tempel og gir seg ut for å være Gud".

Men draken er alt på forhånd overvunnet og styrtet. "Og han. sa til dem: jeg så Satan falle som et lyn ned fra himmelen." (Lukas 10, kap. 18). Satan selv vet at han har bare liten tid. "Gled dere derfor, de himler og de som bor i dem! Ve over jorden og havet! For djevelen er steget ned til dere med stor vrede for han vet at han bare har liten tid" (Johs. åpenbaring, 12, 12).

På samme måte er også antikrists skjebne avgjort i forveien. Helvetes porter skal aldri overvinne Kirken. Også antikrists tid er begrenset. "Herren Jesus skal drepe ham med sin munns ånde og ødelegge ved den herlige åpenbaring i sin gjenkomst" (2. Tess. 2, 8). "Vær frimodige, jeg har overvunnet verden" (Johs 16, 33). Denne Kristi seier over antikrist blir anskueliggjort i Johs. åpenbaring. Etter det forferdelige syn som viser de onde makters framgang, stiger et annet syn fram for de troendes blikk. "Og se, Lammet stod på Sionsfjellet, og sammen med det et hundre og fire og førti tusen, som hadde navnet på Lammet og dets far skrevet på pannen De er kjøpt fra menneskene som en førstegrøde for Gud og Lammet, og i deres munn er det ikke funnet løgn, for de står uten lyte for Guds trone" (Johs. åpenb. 14). Satans makt er overvunnet, antikrists hær er tilintetgjort; samlet omkring sin frelser står de troendes skarer som har stått imot verdens lyster og løgn og modig holdt ut i de kvaler de fikk tåle. De nektet å bære dyrets merke, derfor bærer de nå i all evighet Faderens og Lammets navn på sin panne. Slik er vår framtid, den er så lys at vi aldri blir motløse under denne verdens kamper. "Og hvem er det som kan skade dere når dere streber etter det gode? Men om de må lide noe for rettferdigheten, så er de likevel salige. Vær ikke redd for dem og la dere ikke skremme" (1. Peter 3, 13-14). Likevel skal vi alltid være på vakt og forberedt til motstand. "Vær edrue og våk, for deres motstander djevelen går omkring som en brølende løve og søker hvem han, kan sluke" (1. Peter 5, 8).

XIII. NÅDENS LIV

A. Den helliggjørende nåde.

Den frelse Jesus har fortjent oss ved sitt hellige liv og sitt korsoffer, skildres i de hellige bøker og i den kristne tradisjon under mange vakre bilder. Den er himmelsk lys! "Engang var de mørke, men nå er de lys i Herren. Ferdes som lysets barn" (Ef. 5, 8).

Den er et felles liv med Kristus: "Jeg er vintreet, de er grenene, bli i meg så blir jeg i dere" (Johs. 15, 4-8). De kristne er også lemmer på Kristi legeme og lever ved hans ånd. "For liksom legemet er ett og har mange lemmer, men alle lemmer på legemet er ett legeme, enda de er mange, slik er det også med Kristus. For vi er alle døpt i en Ånd til ett legeme, enten vi er jøder eller hedninger, treller eller frie" (1. Kor. 12, 12-13). Den kristne sjel er også Guds tempel: "Om noen elsker meg skal han holde mitt ord og min Fader skal elske ham og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham" (Johs. 14, 23). De kristne er også Guds barn: "alle dem som tok imot ham, har han gitt makt til å bli Guds barn" (Johs. 1, 12). Således blir vi Jesu brødre: "For dem som han kjente i forveien, dem har han også i forveien bestemt til å bli likedannet med hans Sønnns bilde, så Han skulle bli den førstefødte mellom mange brødre" (Rom. 8, 29). Er vi Guds barn i samfunn med Guds evige Sønn så er vi også "delaktige i den guddommelige natur" (2. Peter 1, 4).

Det finnes altså i det kristne menneske to liv: Det menneskelige, som vi blir delaktige i ved vår naturlige fødsel, og det guddommelige, som skapes i oss ved vår forening med Kristus. Det første har sitt utspring i vår menneskelige sjel, det annet i en varig og overnaturlig egenskap som setter oss i stand til å bli delaktige i Gud selv. Som mennesker er vi av Adams ætt, som kristne er vi av Guds ætt, "født av Gud". Dette nye liv kalles nådens liv eller det overnaturlige liv, eller den helliggjørende nåde, eller den rettferdiggjørende nåde.

Nådens liv, fordi det er en uforstyldt gave av Guds evige kjærlighet, overnaturlig fordi intet i vår natur gir oss krav på det. Så genialt og edelt et menneskes medfødte anlegg enn kan være, de vil aldri utvikle seg til et felles liv med Gud slik at vi blir hans barn i likhet med hans evige Sønn. Helliggjørende kalles dette liv eller rettferdiggjørende fordi det utsletter synden og gjør sjelen ren. Hellig, rettferdig. For vi mottar ikke syndsforlatelsen bare på den måten at synden ikke blir oss tilregnet, eller at den bare blir dekket som med et slør, eller at vi bare blir erklært for rettferdig, nei, synden blir virkelig utslettet ved nåden, liksom mørket svinner når solen går opp, eller liksom døden ble overvunnet når Kristus vakte døde til live igjen. Ren og skjønn står altså sjelen for Guds ansikt, når den har fått del i nådens liv. Hvordan kunne sjelen være Guds tempel og samtidig et bosted for synden? Hva har livet felles med døden? "Hva samfunn er det mellom lys og mørke og hvilken samklang er det mellom Kristus og Belial?" (2. Kor. 6, 14-15). Vi lever altså i en velsignet bevissthet om at vi virkelig er utfridd fra syndens treldom. "Han har fridd oss ut av mørkets makt og ført oss over til sin elskede Sønnns rike. Han som har forløst oss ved sitt blod, og gitt oss forlatelse for syndene" (Kol. 1, 13-14). For også vi var en gang uforstandige, vantroende, villfarende, treller under mange slags begjær og lyster, mens vi levde i ondskap og avind, verdige til å hates og i hat til hverandre. Men, da Guds, vår frelser, godhet og kjærlighet til menneskene ble åpenbart, frelste Han oss, ikke for de rettferdige gjerningers skyld som vi gjorde, men etter sin miskunn ved gjenfødningensbadet og fornyelsen ved den Hellige Ånd, som Han rikelig lot strømme ut over oss ved Jesus Kristus vår Frelser, så vi, rettferdiggjort ved hans nåde, skulle bli arvinger til det evige liv etter håpet" (Titus, 3, 3-7).

Sant nok at synden ennå ikke helt har mistet sin makt over menneskene. Den samme Paulus som så energisk hevder nådens seier over synden, sukker og klager over at synden bor i "kjødet" under form av syndig drift

som stadig framkaller splid og kamp i vårt indre. "Det gode jeg vil gjøre, gjør jeg ikke, men det onde som jeg hater, gjør jeg" (Rom. 7, 15). "Jeg vet at i meg, dvs. i mitt kjød, bor ikke det som er godt" (Rom. 7, 18). Motsier apostelen seg selv? Nei, det er to ting i synden, selve syndens vesen, dvs. opprør mot Gud, som gjør oss til Guds fiender, og den uorden som synden framkalte i den menneskelige natur, den onde begjærighet. Så lenge vi lever på jorden kjenner vi en kamp mellom ånden og kjødet, dvs. mellom sjelen som ved den Hellige Ånd er draget til Gud og kjødet dvs. det naturlige menneske som av hovmod, sanselighet og egoisme blir drevet til å søke denne verden. Den egentlige synd, det som gjør oss til "vredens barn", er overvunnet ved nåden, all den stund nåden gjør oss til Guds barn, delaktige i den guddommelige natur. Derved mister også det onde begjær en del av sin makt. Vi er ikke lenger syndens treller, Kristus har gjort oss frie og gir oss en overnaturlig livsenergi som setter oss i stand til å seire over det onde begjær. Derfor er vi glade og fri, modige, vi vet at nådens makt er sterkere enn syndens makt. "Åndens lov som gjør le-vende i Kristus Jesus, har frigjort meg fra syndens og dødens lov" (Rom. 8, 2). "Som Guds barn drives vi av Guds Ånd" (Rom. 8, 14) og "Ånden kom vår skrøpeligheit til hjelp" (Rom. 8, 26).

Så eier vi den trøstefulle visshet at "hverken død eller liv, hverken engler eller fyrstemakt eller krefter, hverken det som nå er eller det som kommer eller noen makt, hverken det høye eller det dype eller noen annen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet som er i Kristus Jesus, vår Herre (Rom. 8, 38-39).

Den helliggjørende nåde er menneskets høyeste adel. Vi beundrer store genier og helter, ofte med urett, for ofte nok står deres høye åndelige gaver og viljekraft i syndens tjeneste, og brukes bare til å underkue eller til å føre vill. Men la oss tenke oss et menneske som forbinder den klareste forstand med den sterkeste vilje og det edleste hjertelag, men som ved frivillig vantro er skilt fra Kristus. Et sådant menneske står uendelig lavere i åndelig verd enn et barn som bæres hjem fra døpefonten eller en forbryter som ved et angerfullt skriftemål har fått nådens liv tilbake. "Alle legemer til sammen og alle ånder tilsammen med alt det de frambringer har ikke så meget verd som den minste rørelse av nådens liv, for dette hører en uendelig høyere orden til". Dette Pascals ord er et ekko av St. Thomas' ord: "Nådens liv hos et enkelt menneske er et gode av større verd enn hele verdensaltet." Men både Thomas og Pascal har lært av Kristus. "Hva gagner det menneske om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel." (Mat. 16, 26).

B. Hvorledes mennesket forbereder seg til nåden. Den understøttende nåde.

Nåden ville opphøre å være nåde hvis mennesket kunne fortjene den med sine gjerninger. Allikevel er det Guds mening at vi skal forberede oss til den. Det hender nok at Gud på et eneste øyeblikk fører en vantro eller et ugudelig menneske til troen og til et hellig liv, f. eks. Paulus. Men som regel foregår omvendelsen og rettferdiggjørelsen mindre plutselig. Det krever en medvirkning fra menneskets side. "Gud har skapt oss uten oss, men han frelser oss ikke uten oss" (Augustin). Sjelen er jo ikke en død og forstenet organisme. Hvor dype sår den fikk av arvesynden, så er den allikevel en levende organisme med tanker, vilje og følelse, altså med evner til å oppfatte det guddommelige når det kommer til oss. Vi er "Guds medarbeidere" (1. Kor. 3, 9).

Det første skritt til rettferdiggjørelsen er troen. Ikke bare den faste tillit til Guds barmhjertighet, som for Kristi skyld vil tilgi oss våre synder, men også den faste overbevisning om alt det Gud har åpenbart. "Gud være takk at de som var tjenere hos synden, av hjertet er blitt lydige mot den lærdomsform som de er blitt overgitt til" (Rom. 6, 17). Hvordan kunne vi stole på syndsforlatelsen, hvis vi ikke først holdt for sant at Gud

er kjærlighet, at Kristus er sonofferet, og at Gud vil gi oss det evige liv? Hvordan kunne vi føle oss trygge i evangeliets løfter, hvis vi ikke først var overbevist om at evangeliet er sannhet fra Gud?

Av troen på Guds åpenbaring framgår frykt for Guds rettferdighet, forbundet med tillit til at han for Kristi skyld vil være oss nådig. Så begynner det edleste i hele vårt gudsforhold å våkne. Kjærlighet til Gud og lengselen etter ham, forenet med anger og det faste forsett ikke mer å krenke Gud ved synd. Er mennesket engang kommet så langt, så fullbyrder Gud sitt verk ved virkelig å innlemme det i Kristus ved dåpen eller ved botens sakrament så snart det er anledning til det. Er det ikke mulig å motta dåpen, så erstattes den ved en inderlig lengsel etter den. Hva den sakramentale absolusjon angår, så erstattes den ved den fullkomne anger, når det ikke er anledning til å skrifte. Gjelder det mennesker som ikke er tilstrekkelig opplyst om de kristelige mysterier og sakramenter, men som ærlig søker den religiøse sannhet, så blir de rettferdiggjort og frelst ved oppriktig å overgi seg til Gud, slik som de kjenner ham, i troen på at Gud vil frelse dem "på den måten han selv vet og vil". *Secundum modos sibi placitos.* (St. Thomas.)

Imidlertid står det ikke i vår makt å forberede oss til rettferdigjørelsen, med mindre Gud setter oss i stand til det. Det første og avgjørende initiativ til vår omvendelse og helliggjørelse er Guds frelsesvilje. "Det avhenger altså ikke av den som vil, eller den som løper, men av Gud som har miskunn" (Rom. 9, 16). Før vi ved den helliggjørende nåde blir delaktige i den guddommelige natur, kommer Gud oss til hjelp ved en annen slags nåde, den understøttende nåde. Den helliggjørende nåde er en varig egenskap i sjelen, en blivende tilstand. Den understøttende nåde er en overnaturlig bistand vi mottar ved særlige anledninger, når det gjelder å ville og å fullføre den eller den bestemte gode gjerning. Den uro som griper sjelen når den innser at intet i verden kan være oss nok, anelsen om en sannhet som er høyere enn all menneskelig visdom, trangten til frelse fra vår elendighet, den indre stemme som oppfordrer til tro, anger, motstand mot synden, den lysstråle som får oss til å erkjenne vår åndelige nød, den indre klarhet som viser det velsignede i den kristne åpenbaring, den lengsel som drager oss til Kristus, den trang til renhet, bønn, selvfornektelse, som med større og større makt griper den trofaste sjel, den kraft som bevarer fra motløshet, og som i særlig vanskelige stunder veller fram fra ukjente dybder, alt dette lys eller disse sterke, trøstende, oppløftende impulser, går inn under begrepet "den understøttende nåde".

Også den understøttende nåde er Guds frivillige gave. Likeså lite som den helliggjørende kan vi framkalle eller fortjene den med våre egne gjerninger. De gode gjerninger er ikke årsak til nåden, men virkninger av nåden.

C. Viljefriheten og frelsesvissheten.

At den første og avgjørende impuls til det gode ikke kommer fra mennesket, betyr imidlertid ikke at mennesket er helt passivt, tvert imot: "Gud virker i dere både det å ville og det å virke etter det som tekkes ham" (Filip. 2, 13).

Vi virker med Gud, etter at Gud med sin allmakts nåde har satt våre sjelskrefter i bevegelse. For Guds virksomhet er ikke drepende, men livgivende. Gud virker i oss å ville, han kuer altså ikke viljen, men gjør den levende og virksom. "Den gjerning Gud med sin virksomhet har begynt, den fullbyrder han ved sin med,

virkning, for det er ham som virker først at vi vil. Deretter virker han med vår viljesakt for å fullbyrde gjerningen. Det at vi vil, gjør. Gud uten oss, men når vår vilje er satt i bevegelse, slik at vi begynner å virke, så virker Gud med oss" (St. Augustin).

Likesom Gud ved den helliggjørende nåde gjør oss delaktig i sin guddommelige natur, således gjør han oss delaktige i sin virksomhet. Og det er sannelig til større ære for Gud at han gjør viljen virksom enn om han var nødt til å sette den ut av spill for å frelse oss. Nådens Gud er den samme som også skapte naturen. Han skapte den menneskelige natur nettopp slik at den med sine åndelige evner på vital og harmonisk vis kan oppta i seg både Guds sannhet og Guds viljeimpulser, slik at himmel og jord møtes i det kristne menneske, liksom den guddommelige og menneskelige natur forenes i Jesus Kristus. Gud vil altså ikke komme og ta bolig i sjelen med vold. Han vil at vi skal lenges etter ham, ta imot ham med kjærlighet, og med hele vårt hjerte tilhøre ham i liv og død.

Viljefrihet innebærer imidlertid også mulighet for å tilbakevise Guds nåde. Så lenge vi lever på jorden og ikke ser Gud åsyn til åsyn, er vi utsatt for syndig attrå, og det står i vår makt å vende oss bort fra Gud. Dette blir sjelens død. "Den som ikke blir i meg skal bli kastet ut som en gren og visne" (Joh. 15, 6). Viljefrihet ville altså være en farlig egenskap dersom vi ikke hadde den absolutte forvissning om at Guds nåde er sterkere enn synden og at Gud med kjærlig omhu våker over oss og tilbyr all den hjelp vi trenger for med Kristus å overvinne verden. Denne bevissthet gjør oss trygge.

Kan vi altså ha en absolutt visshet om at vi er i nådens stand? Det finnes kristne som påstår det. De hevder endog at ethvert kristent menneske i kraft av sin tro kan og skal ha en så fullstendig frelsesvisshet at all tvil, all frykt er utelukket. Denne mening er uten hjemmel i den kristne åpenbaring. "Intet menneske vet om det er kjærlighet verdt eller hat" (Predikeren 9, 1). "Jeg vet ikke selv om skyld, men dermed er jeg ikke rettfærdiggjort, den som dømmer meg er Herren" (1. Kor. 4, 4). Vel hender det at Gud ved en særlig åpenbaring gir et menneske den absolutte personlige frelsesvisshet, men det er sjeldne unntagelser. De kristne i alminnelighet har den ikke. Det vi har en absolutt visshet om ved vår kristne tro, det er at Gud elsker oss alle, at alle ved troen på Kristus har løfte på det evige liv, og at vi lever i Kristus og han i oss når vi mottar ham i sakramentet, for alt dette har Gud åpenbart. Men han har ikke åpenbart at du og jeg elsker ham og vil være ham tro inntil døden. Derimot har han åpenbart at vi alle er syndige mennesker og at vi kan komme til å svikte ham under påvirkning av verden og det onde begjær. Hvis det var nok å tro for å være sikker på å tilhøre Gud for alltid, hvilken mening ville det da være i alle Herrens formaninger til selvfornektelse, til bønn og moralske anstrengelser? Hvorfor skulle vi be: "led oss ikke i fristelse, men frels oss fra det onde?" Paulus var nok oppmerksom på de farer som truer oss, da han skrev: "Jeg tukter mitt legeme og holder det i trelldom, så jeg ikke selv skal bli støtt bort etter å ha preket for andre" (1. Kor. 9, 27) og "arbeid ikke bare i mitt nærvær, men ennå mer i mitt fravær med frykt og beving på deres saliggjørelse" (Fil. 2, 12). Fra Guds side er nådens liv og frelsen sikret. Fra vår side derimot er det grunn til å frykte, fordi vi er skrøpelige mennesker. "Ingen from kristen bør tvile på Guds barmhjertighet eller på Kristi fortjenester eller på sakramentets kraft og virkninger", erklærer kirkemøtet i Trient, men det sier også at "enhver som er oppmerksom på sin egen svakhet og sine mangler kan ha grunn til å være bange med hensyn til sin personlige nådestand, da ingen med troens visshet, med den tro som utelukker alle farer for å ta feil, kan vite om han har mottatt Guds nåde." "Med troens visshet", dvs. med en visshet som grunner seg på Guds åpenbaring.

Allikevel føler en katolikk slett ikke den sjelenød som protestantene ofte mener at vi er hjemfalne til, når vi frakjenner oss en absolutt personlig frelsesvisshet. For å gjøre oss trygge er det ikke nødvendig at Gud åpenbarer sitt vennskap for oss som en trossannhet, slik at vi skulle være så visse på vår personlige nådestand som f. eks. på Treenigheten eller Kristi guddom. Vi finner en til-, strekkelig visshet i vår indre religiøse erfaring. Når vår samvittighet gir oss det vitnesbyrd at vi ikke frivillig har vendt oss bort fra Gud ved en synd, når vi kjenner oss tvert imot draget til Guds kjærlighet slik at ingen jordisk lykke er oss nok, når vi finner glede i bønn og i alterets sakrament, når vi for Kristi skyld elsker våre medmennesker, så har vi i vårt eget indre bevis nok på at Gud bor i oss og vi i Ham. "Ånden selv gir vår ånd det vitnesbyrd at vi er Guds barn" (Rom. 8, 16). "Vi vet at vi er ført over fra døden til livet fordi vi elsker brødrene" (1. Joh. brev 3, 14). En trossannhet er det ikke at vi personlig er den hellige Ånds tempel og at vår nestekjærlighet er ren for egoisme; det kunne jo hende at vi bedrar oss selv, eller "at Satan selv tar på seg skikkelsen av en lysets engel" (2. Kor. 11, 14).

Men vi har Gud skje lov en prøvestein som viser om våre religiøse erfaringer er av Gud eller ikke, og det er ydmykhet, den ydmyke underkastelse under Kirkens lærermyndighet og hyrde, embete. Den samme Hellige Ånd er opphav både til vårt personlige indre liv og til Kirkens liv. Vår personlige forening med Kristus skjer i Kirken og med Kirken som er "Kristi legeme" (Ef. 1, 22-23).

En inspirasjon eller en opplevelse som fører til motstand mot Kirken kan altså umulig være av den Hellige Ånd. En religiøs erfaring derimot, som er i overensstemmelse med Kirkens lære og med helgenenes eksempel, og som utvikler den kirkelige samfunnsånd, kan trygt tilskrives den Hellige Ånd. Denne bevissthet gir oss fred. En annen trygghet trenger vi ikke til, tvert imot, vi tilbakeviser den absolutte frelsesvisshet ved troen alene, ikke bare som ubibelsk, men som farlig. For en fred som ser helt bort fra vår svakhet og fra den frie viljes omskiftelighet, en fred uten "frykt' og beving", kan lett føre til selvgodhet eller til å betrakte gode gjerninger og gudsfrykt som nytteløse.

XIV. DE OVERNATURLIGE SJELSEVNER

Den helliggjørende nåde som er sjelens livssamfunn med Gud, innebærer også nye overnaturlige evner som setter oss i stand til bevisst å oppleve vår forening med Gud og til å "bli fullkomne som vår Fader i himmelen". Først og fremst gir den oss de tre såkalte guddommelige dyder: tro, håp og kjærlighet. Guddommelige dyder kalles de fordi de setter oss i direkte forbindelse med Gud selv. "Nå blir tro, håp og kjærlighet, disse tre, stående, men størst av dem er kjærligheten" (1. Kor. 13, 13). Sammen med de guddommelige dyder blir den rettferdiggjorte sjel også beriket med overnaturlige moralske energier og med de 7 gaver av den Hellige Ånd.

A. Troen.

Den kristne åpenbaring stiller oss like overfor mysteriet. Den guddommelige Treenighet, Kristus, Gud og menneske i en person, hans frelsesgjerning og oppstandelse fra de døde, vårt kall til det evige liv osv., alt dette er virkeligheter som ingen skapt forstand med sine medfødte evner kan oppdage eller forstå. Vi ser det guddommelige som "i et speil, i en gåte" (1. Kor. 13, 12).

Hvordan skjer det da at vi likevel er overbevist om at disse ting er sanne, og i den grad overbevist at hundretusener av kristne går i døden heller enn å fornekte denne lære? Overfladiske verdens-, mennesker eller naturforskere som ikke kjenner noen annen virkelig-het enn hva sansene og fornuften kan fatte, har et svar på rede hånd: Det er fantasibilder eller sinnssvak fanatisme og overtro. Alvorlige mennesker som ser store tenkere ydmykt bøye seg for disse mysterier, dømmes ikke så lettsindig. For den kristne finnes det bare et svar: den troende er overbevist ved troens nåde.

Ordet "tro" brukes i forskjellige meninger. Det kan bety tillit eller et trofast sinnelag eller religion i alminnelighet. Men som oftest betyr det en kunnskap eller en overbevisning som grunner seg på et vitnesbyrd. Alle historiske kunnskaper f. eks., hviler på vitnesbyrd. Også vår overbevisning om den kristne religions myste-, rier bunner i et vitnesbyrd. Vi forstår dem ikke med vår fornuft, men det er en som forstår dem og som har kunngjort dem, Gud. "Salig er du, Simon, sønn av Jonas; for kjød og blod har ikke åpenbart deg det, men min Fader som er i himmelen" (Mat. 16, 17). "Når vi godtar menneskenes vitnesbyrd, da er Guds vitnesbyrd større; og dette er Guds vitnesbyrd som er større: at Han har vitnet om sin Sønn. Den som tror på Guds Sønn, har Guds vitnesbyrd i seg. Den som ikke tror på Sønnen gjør Ham til en løgner, fordi han ikke tror det vitnesbyrd som Gud har gitt om sin Sønn. Og dette er vitnesbyrdet: at Gud har gitt oss et evig liv, og dette liv er i hans Sønn. Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Sønnen, har ikke livet" (1. Joh. 5, 9-12).

Men Gud vitner om seg selv på en guddommelig måte. Han framsetter ikke bare en påstand som alminnelige troverdige vitner gjør, men han sender lys i sjelen, slik at den innser at det er en evig sannhet som taler til oss, og Han skaper den gode vilje til å ta imot åpenbaringsens lære til tross for at dens innhold ligger uendelig høyt over vår fatteevne. Vi tror altså fordi vi vil tro.

Den gode vilje til å tro viser seg under forskjellige former, Den er trang til og glede over i troen på mysteriene å finne det evige liv. "Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord" (Joh. 6, 68). "Dette er det evige liv at de kjenner Deg, den eneste sanne Gud og den Du sendte, Jesus Kristus (Joh. 17, 3). Den gode vilje er altså tillit til Gud som til en venn. "Jeg kaller dere ikke lenger tjenere, for tjeneren vet ikke hva hans herre gjør; men dere har jeg kalt venner, fordi jeg har kunngjort dere alt det jeg har hørt av min Fader" (Joh. 15, 15). Vennskap beveger et menneske til å åpne sitt hjerte for en venn, til å betro ham sitt innerste. På en lignende måte handler Kristus mot oss. Han er vår venn og vi hans fordi Gud har sendt sin Sønnns ånd i våre hjerter. Derfor meddeler han oss sitt innerste, sine guddommelige hemmeligheter og vi tror på ham fordi vi elsker ham og vil leve i ham. Men først og fremst er den gode vilje lydighet mot Gud, den evige sannhet som lærer oss med absolutt autoritet og har krav på absolutt lydighet. "Ved Ham har vi fått nåde og apostelembetet til for hans navns skyld å virke lydighet mot troen blant alle hedningefolkene" (Rom. 1, 5). "De var på den rette vei, hvem hindret dere i å være lydige mot sannheten?" (Gal. 5, 7).

En virkelig troende kristen er derfor alltid villig til å ta imot hele den guddommelige åpenbaring. Å velge og vrake for bare å tro på de læresetninger og kjensgjerninger "som ligger for oss" eller som svarer til våre personlige religiøse erfaringer, det ville ikke være å tro på Gud, men på seg selv, en sådan overbevisning ville ikke ha sin grunn i tilliten til den evige, ufeilbare sannhet, men i vår egen vilje. Den samme guddommelige autoritet går i borgen for åpenbaringsens fulle innhold. Den som fornekte et dogme mister troen på alle andre, og bevarer bare en mer eller mindre vakkende og skiftende mening om dem. Og samtidig

mister han nådens liv i det hele tatt, for bevisst og frivillig å kaste troen fra seg, er en synd som berøver oss Guds vennskap.

Derimot kan troen, den virkelig overnaturlige tro bestå videre også når mennesket har mistet den helliggjørende nåde ved en annen synd enn vantro Mer heresi eller frafall. Også i dødssyndens stand kan en kristen fortsette å være overbevist om Guds åpenbaring, på grunn av Guds vitnesbyrd. Ved synden bryter vi med Gud, men Gud bryter ikke med oss. Han fortsetter med sin understøttende nåde å opplyse forstanden og å vedlikeholde i synderens hjerte den lydige underkastelse under den evige sannhet. Ut fra denne tro kan en syndig sjel bli grepet av frykt for Guds straffedom og med nådens hjelp be om tilgivelse. Således forbereder den seg til igjen å bli rettferdiggjort. Allikevel medfører synden, især hovmod og ukyskhhet, en viss fare for å miste også troen. Hovmod, fordi hovmod forleder til opprør mot Kirkens autoritet, som på Kristi vegne forkynner og forsvarer den åpenbarte lære; ukyskhhet, fordi denne last gjør at sjelen fortaper seg i det sanselige og mister gleden ved det åndelige.

B. Håpet.

Troen lærer oss at Gud er det absolutte gode. Alt det som finnes i den skapte verden av fullkommenhet, skjønnhet, sødme, alt det som bringer glede og fred, alt det som er godt og attråverdig har sitt opphav i Ham. Han er det uendelige gode vår sjel higer etter. Av troen framgår derfor håpet. Det kristne håp er en fast og tillitsfull forventning om vår evige salighet i Gud og om all den hjelp vi trenger for å oppnå den. Vel skal vi også håpe på timelige goder av Gud. Kristus lærer oss å be om det daglige brød, det vil si om alt det vi trenger til vårt livsopphold. "Alles øyne vokter -på deg, og du gir dem deres føde i sin tid" (Salme 144, 15). "Med sine vingefjær dekker han deg og under hans vinger finner du lys, hans trofasthet er skjold og vern" (Salme 90, 4). Men den egentlige gjenstand for håpet hos en kristen er Gud selv. "Ikke noe -mindre enn Han selv må vi vente av Ham, for hans gavmildhet som beveger Ham til å berike sine skapninger er identisk med lans vesen, altså uendelig." (St. Thomas.)

Å eie Gud selv, tør mennesket virkelig fordriste seg til et så vidunderlig håp? Ja, vi ikke bare tør, men det er en trang i den helliggjørende nåde som driver oss til å strebe så høyt. "Omgjord derfor deres sinns lender, vær edrue og sett hele deres håp til den nåde som tilbydes dere i Jesu Kristi åpenbaring" (1. Pet. 1, 13). "Dersom vi bare i dette liv håper på Kristus, da er vi de elendigste av alle mennesker" (1. Kor. 15 19). I vår natur finner vi nok ikke noe som gir oss lov til dette håp. Våre naturlige lengsler, selv de beste og reneste går bare ut på de goder som -vi kan fatte med vår forstand og føle eller ane med vårt hjerte. Det er nok en evighetslengsel i vår menneskelige natur, men bare for så vidt vi har en idé om det evige. I nådens liv derimot ligger det en trang som går ut over alle begrep, og vår visshet om at vi kan oppnå det uendelige gode, grunner seg på Gud selv. Gud har skapt oss til seg, vi stoler på Ham fordi Han har makt til å føre oss fram til det evige liv. Han har lovet å gjøre det dersom vi med barnlig tillit overgir oss til ham. "Kom hit de som min Fader har velsignet og ta det rike i arv som er holdt rede til dere fra -verdens grunnvold ble lagt" (Mat. 25, 34). Så lenge synden rådet, var vi utelukket fra samfunn med Gud, men Kristus har gitt oss Guds vennskap tilbake, slik at vi med full tillit "venter på det salige håp og den herlige gjenkomst av den store Gud og vår frelser Jesus Kristus som gav seg selv for oss for å løse oss fra all urettferdighet" (Titus, 2, 13-14).

Det kristne håp gjør oss trygge. Vi lever i en verden som ligner et stormfullt hav, men "vi holder fast det håp Gud har tilbudt oss som et sjelens anker for oss, som er trygt og fast og når innenfor forhenget, hvor Jesus er

gått inn som forløper for oss" (Hebr. 6, 18-20). Ved det håp som nådens liv innebærer, lever sjelen allerede i himmelen og klamrer seg fast ved de evige uforgjengelige goder som Gud holder i beredskap for oss, siden vi er blitt hans arvinger og Kristi medarvinger. "La oss holde urokkelig fast ved bekjennelsen av vårt håp, for han er trofast som har gitt løftet" (Hebr. 10, 23).

C. Kjærligheten.

Ved troen kjenner vi Gud, håpet oppløfter oss til ham med en tillitsfull lengsel, ved kjærligheten elsker vi ham for hans egen skyld. Sant nok at vi aldri kan tape av syne at vi i Gud finner vår evige salighet, men den innerste trang i kjærligheten er ikke å søke vår lykke, men å overgi oss til Gud slik at vi ikke lenger lever for oss selv, men for Gud alene. Først går vi til Gud som syndere, draget av nådens makt for å finne frelse og fred. Men Guds nåde adler sjelen i den grad at vårt forhold til Gud blir et vennskap. Vi glemmer oss selv for å vie oss helt til Gud. Men nettopp dette er den høyeste salighet å elske Gud med en så fullkommen ren kjærlighet. "Det er saligere å gi enn å motta", har Jesus sagt (Ap. gj. 20, 35). Vi er nok alltid nødt til å motta siden vi er skapninger. Både vår naturlige tilværelse og vårt overnaturlige liv er en uavbrutt gave fra Gud. Men det er nettopp denne rene kjærlighetsånd som vi mottar av Gud. "Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved den Hellige Ånd som vi har fått." (Rom. 5, 5). Det var det Jesus bad om aftenen før sin død. "Jeg har kunngjort ditt navn for dem, og skal kunngjøre det for dem, så kjærligheten du har elsket meg med skal være i dem og jeg i dem" (Joh. 17, 26). Den høyeste utfoldelse av nådens liv, er altså det at vi elsker Gud i kraft av den samme kjærlighet, den hellige Ånd som forener Faderen med Sønnen i et utsigelig vennskap.

All den stund det er den hellige Ånd som er opphavet til kjærligheten, er denne i sitt innerste vesen åndelig og overnaturlig. Den har ikke noe felles med følelseslivet. Gud kan ikke føles, han er ånd, Gud kan ikke gripes av noen naturlige sjelsevner, han er mysteriet. Sjelen kan ved den edleste hengivelse være nedsunken i Gud uten i det minste å kjenne seg grepet av følelser som fram, kalles av et naturlig vennskap. Sant nok at følelseslivet på en indirekte måte kan settes i sving av den guddommelige kjærlighet. Den samme sjel som er den hellige Ånds tempel er også livsprinsippet for legemet og kilden til alle krefter. Den hellige glød som virker i sjelens dype grunn kan derfor gjøre at også de regioner av den menneskelige natur blir grepet, hvor det åndelige og det fysiske flyter over i hverandre. Begeistring, fryd, ømhet og andre følelser veller opp i hjertet, angerens tårer rinner, når vi blir oss bevisst om den underfulle Guds nærhet i sjelens indre. "På armen skal dere bæres og på knærne skal dere kjærtegnes, som en mor trøster sitt barn således vil jeg trøste dere" (Isaias 66, 12-13). Men også uten sådanne velsignede opplevelser kan vårt vennskap med Gud være dypt og rent. Det hender endog at det er dypere og renere når sjelen føler seg kald og ensom og omgitt av mørke, skjønt den overgir seg til Gud uten forbehold. Ved slike indre prøvelser lutres og styrkes kjærligheten. Vi lærer å elske Gud alene fordi han er Gud og uten hensyn til oss selv.

I den utstrekning vi elsker Gud blir også troen og håpet mer fullkomment. Ikke så sjelden blir den troende fristet til å sørge over at troens sannhet er så ugjennomtrengelig for den menneskelige fornuft. Kjærligheten fordrer denne sorg. Kjærligheten gjør oss glade over ved lydighet mot Gud å kunne frambære vår fornuft som offergave for ham. Men ikke bare det. At Gud er så uendelig opphøyet over all fatteevne er nettopp tegn på hans vesens grense, løse rikdom. Og denne tanke fyller sjelen med hellig fryd. Den gleder seg over mysteriet nettopp fordi det mysterium, så inderlig gjør kjærlighetens hellige makt oss til ett med "vår Gud og vårt alt". Også håpet får ny kraft av kjærligheten. Tenker vi bare på Guds allmakt og på Guds løfter, så kan vårt håp være fast nok. Vi vet jo at Gud kan utfri oss fra alle farer og føre oss hjem til seg. Men når vi husker at Gud også har sluttet en vennskapspakt med oss, at vi er arvinger med hans evige Sønn, og Sønnens Ånd

bor i oss og ropet Abba Fader, da blir vår tillit mer og mer urokkelig, og vi går døden i møte med et hjerte fullt av fred, fordi døden er porten til Faderens hus med de mange boliger.

"Sent har jeg elsket deg, å skjønnhet så gammel og dog så ny. Sent har jeg elsket deg, du var inni meg og jeg var utenfor og der søkte jeg deg, og drevet av stygge og uordnede lyster grep jeg etter alt det vakre du har skapt. Du var med meg og jeg var ikke med deg. jeg ble holdt langt borte fra deg ved de ting som ikke ville være til, dersom de ikke var til ved deg. Men du kalte og ropte og brøt min døvhet, du lyste og strålte og fordrev min blindhet, du spredte vellukt og jeg innåndet den, og nå sukker jeg etter deg. Jeg smakte din sødme og nå hungrer og tørster jeg etter deg. Du rørte ved meg og nå gløder jeg av lengsel etter din fred." (St. Augustin Confessiones X bok, kap. 27.)

D. De overnaturlige moralske dyder.

Den samme helliggjørende nåde som tro, håp og kjærlighet bunner i, er også drivkraften til den kristnes moralske liv. Rent menneskelig sett består moralen deri at vi lever i overensstemmelse med de etiske grunnprinsipper som er oss medfødt og med vår samvittighet. Ved syndefallet har den naturlige etikk mistet en stor del av sin makt. Den menneskelige natur er nok ikke i den grad bedrevet av synden at det ikke skulle være noe godt igjen. Det er åndelig lys igjen for å vise veien. Det er også gode impulser igjen og især viljefriheten, slik at mennesket virkelig kan handle riktig og være ansvarlig for sine gjerninger. Allikevel er mennesket i lengden ikke i stand til med sine naturlige evner alene å leve etter de etiske normer. Mennesket ligner den syke eller sårede som nok kan gå noen skritt, men snart faller tilbake i avmakt. Den falne og sårede natur må oppreises. Først når mennesket ved nådens liv er gjenforenet med sin skaper, får hans åndelige natur så meget av sine krefter tilbake at den makter å leve etter fornuftens normer.

Imidlertid er vi ikke bare kalt til å leve i overensstemmelse med det naturlige etiske ideal. Vårt ideal er Guds Sønn. "For dem som han kjente i forveien, dem har han også i forveien bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde, så han skulle bli den førstefødte mellom mange brødre" (Rom. 8, 29). Ved å betrakte Guds Sønn i hans menneskelige natur, ser vi den guddommelige fullkommenhet i menneskelige former foran oss. Jesu absolutte syndefrihet, hans ydmykhet og renhet, hans heroiske sjelsstyrke og alle hans andre moralske egenskaper, er den herligste åpenbaring av Guds egen hellighet. Vi blir "fullkomne som Faderen i himmelen" dersom vi tar imot apostelens formaning "la det samme sinnelag være i dere som var i Kristus Jesus" (Fil. 2, 5). For å oppnå et så høyt mål strekker våre naturlige evner ikke til, selv om synden ikke hadde svekket dem. Hvordan kunne vi tenke, ville, føle, handle som Guds Sønn, dersom vi bare rådet over våre medfødte evner? Den helliggjørende nåde innebærer derfor også overnaturlige moralske dyder. De naturlige dyder gjør oss til gode mennesker og til gode borgere i det politiske samfunn. De overnaturlige dyder gjør oss til "medborgere med de hellige og Guds husfolk, bygget opp på apostlenes og profetenes grunnvoll med Kristus Jesus selv som hjørnesteinen" (Ef. 2, 19. 20). Men samtidig erstatter de den naturlige moralske kraft som gikk tapt ved syndefallet og hjelper oss til å oppnå de naturlige egenskaper vi trenger til vårt liv i denne verden. For det gjelder å bruke denne verden og leve i samfunn med våre medmennesker og å bidra til kulturens utvikling på en måte som svarer til vår verdighet som Guds barn.

Sant nok at "denne verdens skikkelse går til grunne" (1. Kor. 7, 31) og dens goder står langt under de goder som Guds rike gir oss her og lover oss i evigheten. Men så lenge vi lever på jorden er vi til en viss grad henvist til dens goder. Gud selv har ordnet det slik. En kristen må derfor også bygge sitt hjem, dyrke sin jord,

drive sin forretning, gjøre sitt arbeid, delta i samfunnslivet, etterstrebe kultur, tåle livets nød og sorger med kristelig verdighet, slik at hele hans adferd stemmer overens med Jesu sinnelag. De overnaturlige energier som deri helliggjørende nåde nedlegger i våre sjelskrefter setter oss i stand til det.

E. Den Hellige Ånds gaver.

Med all den åndelige kraft som nåden i alminnelighet meddeler oss til vårt religiøse og til vårt moralske liv, hender det allikevel at en kristen undertiden ikke er sin oppgave voksen. Vår plikt kan være særdeles vanskelig, livets byrde særdeles tung, vår syndige naturs motstand usedvanlig hardnakket, slik at den trette sjel i sin forvirring og avmakt er fristet til å gi opp. Eller en kristen kan ha fått av Gud en livsoppgave i Kirken eller i det politiske samfunn som overgår det alminnelige. Guds krav kan være så store eller de vilkår vi lever i kan være så tunge at vår kraft svikter, hvis ikke Gud selv griper inn og oppløfter oss opp over vår begrensning. Denne overnaturlige hjelp som sjelen da får, kalles inspirasjonen av Den Hellige Ånd eller den Hellige Ånds gaver. Ved disse inspirasjoner blir sjelen oppløftet til et høyere plan. Den står direkte og liksom passiv under mysteriets herredømme. Ikke passiv i samme forstand som kvietistene. Molinos, madame Guyon og andre mente nemlig at de åndelige livsfunksjoner blir tilintetgjort og at sjelen synker ned i en total likegyldighet med hensyn til sin evige salighet. Guds nåde virker ikke drepende eller sløvende, men livgivende. Sjelskreftene blir altså ikke uvirksomme, men deres energi går helt opp i å ta imot Guds virken. Fra det etiske plan blir sjelen oppløftet til det mystiske. Alt det vi kaller mystikk, alt det hemmelighetsfulle vi møter i hellige menneskers tenkning, bønn og handlinger, og som gir oss liksom et inntrykk av Guds nærhet, bunner i den Hellige Ånds. gaver.

Disse gaver er mangfoldige etter de mangfoldige krav som livet kan stille. Men de kan alle føres tilbake til de syv grunntyper Isaias nevner som Frelserens egne karaktertrekk. "En kvist skal skyte fram av Isais stubb, og et skudd skal vokse fram fra hans røtter. Og Herrens Ånd skal hvile over ham, visdoms og forstands ånd, råds og styrkes ånd, kunnskaps og fromhets ånd og gudsfryktens ånd skal oppfylle ham" (Isaias 11, 1-3).

Gudsfryktens gave innbefatter både den hellige ærefrykt for Guds majestet og den barnlige frykt for synden, som får oss til å unngå synden, ikke av frykt for straffen, men av kjærlighet til vår himmelske Fader og til den lidende Frelser. En underfull hjerterenhet er virkningen av denne gudsfrykt.

Styrkens gave er en guddommelig energi som Gud sender sjelen for modig å holde ut i de største lidelser og trengsler, især for ikke å svikte Kristus når verdens makter prøver å tvinge oss til frafall.

Den barnlige fromhets gave lærer oss å be med den inderligste hengivenhet og med barnlig tillit, ikke først og fremst for å oppnå Guds gaver, men framfor alt for at vår himmelske Faders navn må bli herliggjort, at hans rike må komme, at hans vilje skal skje.

Rådets gave bringer oss lys når alt er mørkt, når all menneskelig klokskap svikter, når vi er liksom kommet inn i det uveisomme og ikke vet hvordan vi skal handle for å være tro mot Gud. Den Hellige Ånd sender en stråle fra Guds åsyn, slik at vi med ett ser den rette vei og føler oss liksom ført ved hånden av Gud selv.

Vitenskapens gave veileder vår religiøse tenkning for at vi kan skjelne mellom Guds åpenbarte sannhet og menneskelige påfunn. Den samme gave gir oss innblikk i den skapte verden for å vise oss dens storhet som en åpenbaring av Guds allmakt og visdom og skjønnhet, men også for å vise dens håpløse avmakt til å gi vårt hjerte hvile.

Forstandens gave er en dyp sans for de guddommelige realiteter i åpenbaringens ord, i Kirkens dogmer og liturgi. Alle de former som det guddommelige ifører seg for å komme til oss, blir mer og mer gjennomsiktede. Mysteriets dunkelhet forsvinner ikke, men mysteriet står klarere og klarere for sjelen som det usigelige og allikevel som den ene store virkelighet.

Visdommens gave gir sjelen en ennå høyere gudsopplevelse. Troens mysterier blir da ikke bare dogmer som vi i lydighet bøyer oss for på grunn av Guds og Kirkens autoritet, og hvis skjulte innhold vi griper med forstandens gave. Nei, de blir liksom kilder med levende vann som veller fram fra den troende sjels dyp og fyller den med en vidunderlig fornemmelse av lykke, kraft, harmoni, frihet og fred, "den fred som overgår all forstand" (Fil. 4, 7).

F. Andre nådegaver.

Foruten den syvfoldige inspirasjon som bunner i vårt personlige livssamfunn med Gud, finnes det i Kirken ennå andre nådegaver av den Hellige Ånd som ikke alle kristne blir delaktige i. Det er nemlig nådegaver som ikke har den personlige helliggjøring til formål, men andre menneskers frelse og framgang og Kirkens felles vel. Deres virkninger er derfor ikke skjulte i sjelens indre, men åpenbarer seg utadtil. "En får visdomsord ved Ånden, en annen kunnskapsord ved den samme Ånd, en annen tro ved den samme Ånd, en annen gave til å læge i den ene Ånd, en annen å virke kraftige gjerninger, en annen å profetere, en annen å dømme om ånder, en annen å tale forskjellige tungemål, en annen å tolke det som blir uttalt. Men alt dette virker den ene og samme Ånd som deler ut til hver især ettersom han vil" (1. Kor. 12, 8-11). Alle disse gaver går ut på forskjellige "tjenester" i kirkesamfunnet. De gir snart myndighet til å forkynne den kristne troslære, snart makt til å bekrefte den ved under og tegn. "Men disse tegn skal følge dem som tror: I mitt navn skal de drive ut djevler; de skal tale med nye tunger; de skal ta med hendene i ormer, og om de drikker gift, skal den ikke skade dem. De skal legge hendene på de syke, og de skal bli friske" (Mark. 16, 17. 18).

Blant disse tegn er det især to som ofte er gjenstand for sørgelige misforståelser, nemlig "gaven til å lege" og gaven til å "tale i tunger". Til alle tider fantes det i Kirken hellige menn og kvinner som hadde fått av Gud makt til å helbrede syke. Den moderne Christian Science eller "mindcure" oppfatter denne nådegave i den forstand at enhver kan frigjøre seg selv fra all sykdom bare ved fast å stole på Gud. Sykdom og andre skrøpeligheter skal bare være illusjoner. Disse illusjoner skal forsvinne så snart en husker på at "Gud er alt i alle". Dette ord av Paulus tolkes i panteistisk mening, som om mennesket i den grad kunne leve seg inn i Gud at det fikk det samme vesen som Gud. Lykkes det for en å overbevise seg selv om det, eller å vekke denne overbevisning hos andre, så blir all sykdom borte uten læge eller medisin. All den stund Gud er absolutt fri for lidelsen, så er også vi hevet over all legemlig og åndelig nød, når vi er blitt ett med ham. Denne tankegang har intet felles med kristendommen. Panteisme er heden\$: skap. Vi kan bare ikke forstå

hvorfor Christian Science innskrenker seg til å gjøre oss delaktige i Guds absolutte lykke og ikke i hans andre egenskaper, f.eks. allvitenskap.

Gaven til å tale i tunger var en nokså hemmelighetsfull foreteelse i de menigheter som apostlene grunnla i den hedenske verden. Det hendte at en eller annen under de religiøse møter ble grepet av en ekstatiske begeistring og i denne tilstand av hellig rus, talte til Gud eller om Gud med uartikulerte rop eller uforståelige ord, men som allikevel kunne bidra til forsamlingens andakt når den skjulte mening ble forklart ved en tolk. Slike fenomener kunne ha sin årsak i religiøse vaner som de kristne hadde brakt med fra sin hedenske fortid, f.eks. i det hellige raseri som de innviede i de hedenske mysteriereligioner kunne bli grepet av. Disse former for religiøst liv fikk selvfølgelig i kristendommen et nytt og høyere innhold under inspirasjoner av den sanne Gud. Det å tale i tunger bør ikke forveksles med det som hendte på pinsedagen da apostlene forkynte Guds ord for mennesker fra mange fremmede land og ble forstått av alle. Tungetalerne i Korint ble ikke forstått av noen unntagen av dem som hadde fått gaven til å tolke. Gaven til å tale i tunger ble allerede etter Paulus' eget vitnesbyrd sterkt overvurdert av korintierne eller misbrukt eller ettergjort av religiøse psykopater. Apostelen var nødt til kraftig å si fra, især å minne om at slike nådegaver, selv om de er ekte, ikke skal tjene egenkjærligheten, men være til oppbygging for menigheten. Med tiden ble tungetalefenomenet sjeldnere og sjeldnere. St. Johannes Chrysostomus (347-407) innrømmer allerede at meget av det som Paulus sier om tungetalere er uforståelig for ham "fordi, sier han, vi ikke kjenner til de ting som den gang forekom, men ikke lenger hender i våre dager". Dette bekrefter formodningen om at det i Korint dreiet seg om ekstaser som i sin ytre form var beslektet med hedensk mystikk. På apostlenes tid var denne jo i sin fulle blomstring. Paulus hentyder nettopp til den kjensgjerning at omvendte hedninger ennå etter sin dåp kunne bli fristet til å blande hedensk "raseri" inn i sin kristne tro. "Men om de åndelige gaver, brødre, vil jeg ikke at de skal være uvitende. De vet at mens de var hedninger, gikk de etter de målløse avguder alt ettersom de ble ført. Derfor kunngjør jeg for dere at ingen som taler i Guds ånd, sier: "Forbannet være Jesus," og ingen kan si: "Herre Jesus", uten i den Hellige Ånd" (1. Kor. 12, 1. 2. 3).

Det virker derfor nokså forbausende og pinlig at kristne i vår tidsalder igjen betrakter tungetalen som en bestanddel av den kristne religion, mens den bare var et tidsbestemt fenomen, og i den grad uvesentlig for det kristne trosliv at Paulus - det framgår av hele kapittel 14 i første korinterbrev - nærer en mistanke og en viss frykt for den og omtaler den ikke uten en smule ironi.

G. Fortjenesten.

Alt det vi tenker, vil og gjør i nådens stand med den hensikt å gjøre Guds vilje er -fortjenstfulle gjerninger, dvs. de gir oss krav på en lønn. "For han vil gjengjelde hver og en etter hans gjerninger. med evig liv dem som holder ved i god gjerning og søker etter herlighet og ære og uforgjengelighet, men med vrede og harme dem som strir imot og ikke vil tro sannheten, men gir seg over til urettferdighet (Rom. 2, 6. 7. 8). "Gjør alt hva de gjør, av hjertet, som for Herren og ikke for mennesker; for de vet at av Herren skal de få arven til vederlag" (Kol. 3, 23. 24). "For Gud er ikke urettferdig, så han skulle glemme deres gjerning og den kjærlighet som de har vist hans navn når de har tjent de hellige og enda gjør det (Hebr. 6, 10). "Legg derfor, brødre, så meget mer vinn på å sikre deres kall og utkåring ved gode gjerninger; for når de gjør det, vil de ikke noensinne komme til å synde" (2. Pet. 1, 10). Apostlene taler på Herrens egne vegne. "Salige er de fattige i ånden; for himmelriket er deres ... Gled og fryd dere; for deres lønn er stor i himmelen" (Matt. 5, 3. 12). "Den som tar imot en profet fordi han er en profet, skal få lønn som en profet; og den som tar imot en rettferdig fordi han er rettferdig, skal få den lønn som tilkommer en rettferdig. Og den som gir en av disse

små om så bare et beger kaldt vann å drikke fordi han er disippel, sannelig sier jeg dere: han skal ikke gå glipp av sin lønn" (Matt. 10, 41. 42). Mot den katolske lære om de fortjenstfulle gjerninger vil annerledes, troende gjøre gjeldende Herrens ord: "Slik skal de også si når de har gjort alt det de har fått befaling til: vi er unyttige tjenere; vi har gjort det vi var skyldig å gjøre" (Luk. 17, 10). Men de misforstår disse ord. Jesus kan ikke motsi seg selv. Hos samme evangelist leser vi: "Salige er de tjenere som herren finner våkne når han kommer. Sannelig sier jeg dere: han skal binde opp om seg og la dem sette seg til bords og gå omkring og tjene dem" (Luk. 12, 37). Hvor høyt setter ikke Jesus de gjerninger vi gjør i overensstemmelse med Faderens vilje: "For den som gjør Guds vilje, han er min bror, min søster og min mor" (Mark. 3, 35). At vi skal betrakte oss som unyttige tjenere er en oppfordring til ydmykhet. Av oss selv kan vi intet, men med Gud kan vi alt det som Gud tilskynder oss å gjøre. Vi gjør det ikke av en indre nødvendighet som om nådens liv skulle oppheve vår viljefrihet, men vi vil det og gjør det, fordi Gud gir oss kraften til det. Og nettopp det at de gode gjerninger framgår av det guddommelige livsprinsipp som er den helliggjørende nåde, gjør at de er gode og verdifulle. Hvordan kunne de være blottet for verdi når de er "gjort i Gud" (Joh. 3, 21), når de blir planlagt og besluttet i sjelens helligdom, i samfunn med Gud Fader, Sønn og Hellig Ånd, som har tatt bolig i oss.

Andre motstandere av den katolske lære om fortjenesten, henviser til Jesu ord mot fariseernes gjerningshellighet. Også disse er på villspor. Når Jesus fordømmer fariseernes gjerninger, så er det nettopp fordi de ikke var gode, men gjort av smålig egenkjærlighet. Er hensikten ren, så fortjener gjerningen sin lønn. "Pass på at de ikke gjør deres gode gjerninger for menneskenes øyne, så de skal se dere; for da vil de ikke få lønn av deres Fader som er i himlene" (Matt. 6, 1).

Imidlertid er det ikke nok at våre gjerninger er gode, for å gi oss krav på en lønn. For det at vi har krav på lønnen er det samme som at Gud er blitt vår skyldner. Gud kan ikke skylde oss noe i ordets egentlige betydning, all den stund det gode vi eier og kan, er hans gave. Allikevel blir han på en måte vår skyldner, fordi han selv har nå engang innrettet frelsesordenen slik at det evige liv skal være en lønn. Han blir altså sin egen skyldner. Han skylder seg selv å overholde den orden han har fastsatt. "Og han sa til dem: Gå de også bort til min vingård, og jeg skal gi dere hva rett er" (Matt. 20, 4).

Slik ble evangeliet og apostlene fra begynnelsen av forstått av de hellige kirkefedre. Allerede martyren Ignatius (1. årh.) forsikret de troende at de "som planter den himmelske Fader har plantet, bringer uforgjengelig frukt" (Trall. 11, 1). "At intet av deres velgjerninger går tapt, fordi Jesus er trofast" (Smyrna 10, 1). "Jo større møyen er, desto rikligere er lønnen" (Polykarp 1, 3). Alle fedre i de følgende århundrer lærer det samme. "Den som ber på jorden ærer og forherliger Herren ved gode gjerninger, skaffer seg selv til gjengjeld et overmål av herlighet hos den rettferdige dommer. Men da ikke hvilken som helst gave tekkes Gud, men bare den som blir frambåret med et rent hjerte, må vi først være Guds barn" (St. Basilius). "Er de rettferdiges gjerninger ikke for:~ tjenstfulle? Jo, de er det, fordi de er rettferdige" (St. Augustin).

Men hvilken lønn fortjener vi? Ofte tillegger ikke-katolikker oss den mening at vi med våre gjerninger vil fortjene Guds nåde. Det er et grovt feilsyn. Vi kan ikke fortjene Guds nåde med våre gode gjerninger av den enkle grunn at vi først må ha Guds nåde for å gjøre gode gjerninger. Nåden, både den helliggjørende og den understøttende, er en frivillig gave av Guds barmhjertighet. Kristus alene har fortjent oss den. Liksom vi blir født som mennesker ved livets naturlige gang, uten at vi selv kan gjøre noe til det, således blir vi født som Guds barn, fordi Gud gjensker oss i sin Sønnns bilde. "For av nåde er de frelst ved troen, og det ikke av dere selv - for det er en gave fra Gud - ikke av gjerninger, så ingen skal kunne rose seg selv. For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger som Gud forut har gjort rede, så vi skal ferdes i dem" (Ef. 2, 8).

9. 10). Våre gjerninger er altså ikke årsak til Guds nåde, men en virkning av den. Heller ikke kan vi fortjene omvendelsens nåde, når vi ved synden har mistet Guds vennskap. Heller ikke er det vår egen fortjeneste, men Kristi, når vi trofast holder ut inntil døden. Men har vi engang fått nådens liv og så lenge vi bevarer det ved å stå imot synden, så fortjener vi etter Guds anordning den lønn Gud selv har besluttet å gi oss for det gode vi gjør. Denne lønn er den evige salighet. "Hans herre, sa til ham: Vel, du gode og tro tjener! Siden du har vært tro over lite, vil jeg sette deg over meget; gå inn til din herres glede" (Matt. 25, 21). "Gjør alt hva de gjør, av hjertet, som for Herren og ikke for mennesker; for de vet at av Herren skal de få arven til vederlag. Tjen Herren Kristus" (Kol. 3, 23. 24). Denne tanke var apostelens store trøst under sine kamper og lidelser på jorden. "Så ligger nå rettferdskronen ferdig til meg, og den vil Herren, den rettferdige dommer, gi meg på hin dag, men ikke bare meg, men også alle dem som elsker hans gjenkomst" (2. Tim. 4, 8). Men alt under vårt jordiske liv mottar vi en lønn. Den består deri at selve nådens liv får en tilvekst av kraft, at vårt vennskap med Gud utdypes, at tro, håp og kjærlighet blir mer levende og at sjelen blir alltid mer villig til å la seg lede av den Hellige Ånd. "Nådens liv fortjener å bli forøket for at det ved å bli stadig rikere kan fortjene å oppnå sin fullkomne utfoldelse (St. Augustin). "Men ved å øve sann:~ heten i kjærlighet skal vi i alle måter vokse i ham som er hodet, Kristus" (Ef. 4, 15). "Hver gren på meg som ikke bærer frukt, den tar han bort, og hver den som bærer frukt, den renses han, så den kan bære mer frukt" (Joh. 15, 2). I grunnen er det en og samme lønn vi får i himmelen og allerede på jorden, nemlig Gud selv. I himmelen vil vi eie Gud ved å skue ham åsyn til åsyn, på jorden meddeler han seg til sjelen ved et alltid inderligere vennskap, om enn i mysteriets dunkelhet. Men etterhvert som sjelen blir dypere rotfestet i Gud, utfolder dens liv seg. Gud som skapte det, gjensker det stadig på nytt inntil mysteriet forvandler seg til salighetens klare dag. "De rettferdiges sti er likt et strålende lys som blir klarere og klarere til det er høylys dag" (Salomos Ordspr. 4, 18).

XV. KIRKEN

A. Kirken som Kristi Legeme.

Nådens liv som Kristus har fortjent oss ved sin frelsende død er et dypt personlig samfunn med Gud. "Deres liv er med Kristus skjult i Gud" (Kol. 3, 3). Hver sjel i nådens stand er Guds tempel, hvor enhver personlig møtes med Faderen, Sønnen og den Hellige Ånd i from tilbedelse og kjærlighet. Men på samme tid er nådens liv også et liv i fellesskap med millioner av andre mennesker. Hva Peter mottar, mottar også Paulus og Johannes og alle som åpner sitt hjerte for Kristi frelsende kjærlighet. Således blir den helliggjørende nåde med sin rikdom av overnaturlige gaver, evner og impulser sjelen i et samfunn som skal omfatte alle mennesker i alle tider og i all evighet. Dette samfunn er Kirken. Apostelen kaller det "Kristi Legeme". "Han har lagt alt under hans føtter og gjort ham til hodet for hele Kirken, som er hans legeme og hans fylde, som oppfyller alt i alle" (Ef. 1, 22-23). Å være en kristen det er å være innlemmet i Kristus, dvs. å være delaktig i hans liv som Guds Sønn, og gjennom ham å leve i en organisk enhet med alle andre kristne. "For liksom legemet er ett og har mange lemmer, men alle lemmer på legemet er ett legeme, enda de er mange, slik er det også med Kristus. For vi er alle døpt i en Ånd til ett legeme, enten vi er jøder eller hedninger, trelle eller frie, og vi har alle fått drikke i en ånd" (1. Kor. 12, 12-13). Det var av Kristus selv at apostelen hadde lært å oppfatte Kirken som en levende organisme hvis livskilde Kristus er: "Bli i meg, så blir jeg i dere. Liksom grenen ikke kan bære frukt av seg selv, men bare når den blir på vintreet, slik heller ikke de uten at de blir i meg, jeg er vintreet, de er grenene. Den som blir i meg, og jeg i ham, han bærer meget frukt; for uten meg kan de ikke gjøre noe" (Joh. 15, 4-5). "Jesus måtte dø for folket, og ikke bare for folket, men for å samle til ett de Guds barn som var spredt omkring" (Joh. 11, 51-52). "Han ble virkelig i sitt kjød og for oss naglet til korset under Pontius Pilatus og tetrarken Herodes; hans guddommelige, hellige lidelse er årsak til vårt liv;

ved sin oppstandelse løfter han i alle tider et banner for å samle sine hellige og trofaste både fra jødene og fra de hedenske folk til et legeme, som er hans Kirke" (Martyr Ignatius). "Legemet til dette hode er Kirken, ikke bare den som finnes her, men den som finnes her og i alle verdens land; heller ikke bare den som er til i vår tid, men hele de helliges folk, fra Abel inntil dem som blir født ved tidenes ende og som tror på Kristus. Alle tilhører et samfunn som er Kristi Legeme og hvis hode Kristus er" (St. Augustin).

Er det samfunnsdannende i Kirken Guds Sønn med sin frelserkjærlighet og med det nådens liv han har fortjent oss, så har Kirken sitt egentlige utspring i himmelen. Den er "Guds folk", "det sanne Israel", "Guds bygning", "Guds aker". Johannes ser den stige ned fra himmelen: "Og jeg, Johannes, så den hellige by, det nye Jerusalem, komme ned fra himmelen, fra Gud, rede som en brud som er prydet for sin brudgom. Og fra kongestolen hørte jeg en høy røst som sa: "Se, Guds bolig blant menneskene, og han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem og være deres Gud" (Joh. Ap. 21, 2-4).

B. Kirken som synlig samfunn.

Som et felles liv med Kristus i Gud er Kirken usynlig og over-, jordisk. Den er et mysterium. Men det er mennesker, synlige jord, boere, som mottar nådens liv. Vårt livssamfunn med Kristus har derfor også en menneskelig og synlig side og utfolder seg her på jorden under synlige samfunnsformer, i likhet med Kristus selv, som er Gud, men i menneskelig skikkelse.

Det synlige kirkesamfunn ble grunnlagt av Herren da han ennå vandret på jorden. En skare disipler flokket seg omkring ham. Blant disse valgte han tolv og kalte dem apostler, dvs. sendebud. "Så gikk han opp i et fjell og kalte til seg dem han selv ville, og de kom til ham. Og han fastsatte at tolv skulle være hos ham, som han ville sende ut til å forkynne ordet" (Mark. 3, 13-14). "Dette er de tolv apostlers navn: Den første Simon, som kalles Peter, og Andreas, hans bror. Jakob, sønn av Sebedeus, og Johannes, hans bror, Filip og Bartolomeus, Tomas og tolleren Matteus, Jakob, sønn av Alfeus, og Taddeus, Simon Kananeus, og Judas Iskariot, han som svek ham." (Matt. 10, 2-4). Enda ved Jesu levetid fikk apostlene i oppdrag å forkynne Guds rike, men bare for Israels folk. Først etter Herrens død og oppstandelse ble de høytidelig innsatt i sitt embete som apostler for alle folk med den oppgave å fortsette Jesu eget verk. Jesus hadde alt gjort dem delaktig i sitt prestedømme og gitt dem i oppdrag gjennom sakramentene å vedlikeholde de troendes livssamfunn med Gud. Nu gir han dem myndighet til å forkynne overalt den åpenbarte sannhet, og til å veilede menneskene til det evige liv. "Og Herren talte til dem og sa: "Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor bort og lær alle folk, idet de døver dem i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn, og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere, og se, jeg er med dere alle dager helt til verdens ende" (Matt. 28, 19-20). "Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen" (Mark. 16, 15). "Liksom Faderen har sendt meg, så sender også jeg dere" (Joh. 20, 21). Alt lenge før hadde Jesus sagt: "Den som hører dere, hører meg, og den som forakter dere, forakter meg; men den som forakter meg, forakter ham som har sendt meg" (Luk. 10, 16). "Apostlene ble av Herren Jesus Kristus gjort til evangeliets forkynnere for oss. Jesus Kristus, han ble sendt av Gud. Kristus er altså av Gud; apostlene av Kristus. Begge ting skjedde etter orden og etter Guds vilje. Etter at de altså hadde fått Herrens bud og ved vår Herre Jesu Kristi oppstandelse var blitt oppfylt med fullkommen visshet og styrket ved Guds ord, besjelet av en fast tillit ved den Hellige Ånd dro de ut og forkynte at Guds rike var kommet" (St. Klemens Romanus, pave 92-101).

Sammen med fullmakten til å forkynne Guds ord fikk apostlene også en lovgivende myndighet. Også denne er en delaktiggjørelse i Jesu guddommelige autoritet: "Hva som helst de binder på jorden, det skal også være bundet i himmelen, og hva som helst de løser på jorden, det skal også være løst i himmelen" (Matt. 18, 18). Apostlene lærer, men det er Jesus, den evige Sannhet, som taler gjennom dem. Apostlene styrer Kirken, men de er redskaper for den gode Hyrde.

Blant de tolv apostler var det en som ble utrustet med en særlig autoritet, nemlig Peter. Han kalles "den første", ikke fordi han ble kalt først; to andre ble kalt før ham (jvf. Joh. 1, 35-41), men fordi Kristus hadde gjort ham til de andres overhode, til hele Kirkens grunnvoll og til sin stedfortreder på jorden. "Du er Kristus, den levende Guds Sønn". Men Jesus svarte og sa til ham: "Salig er du, Simon, sønn av Jonas; for kjød og blod har ikke åpenbart deg det, men min Fader som er i himmelen. Og jeg sier deg: Du er Peter, og på dette fjell vil jeg bygge min Kirke, og helvetes porter skal ikke vinne over den. Og jeg vil gi deg nøklene til himmelriket, og hva du så binder på jorden, så skal det også være bundet i himmelen, og hva du enn løser på jorden, så skal det være løst i himmelen" (Matt. 16, 16-19). "Simon, Simon, se Satan krever å få sikte dere som hvete; men jeg ba for deg at din tro ikke skulle svikte; og når du en gang omvender deg, da styrk dine brødre" (Luk. 22, 31-32). "Da de nå hadde holdt måltid, sier Jesus til Simon Peter: "Simon, sønn av Johannes, elsker du meg mer enn disse?" Han sier til ham: "Ja, Herre, du vet at jeg elsker deg". Han sier til ham: "Røkt mine lam." Han sier atter til ham: "Simon, sønn av Johannes, elsker du meg?" Han sier: "Ja, Herre, du vet at jeg elsker deg". Han sier til ham: "Røkt mine lam". Han sier tredje gang til ham: "Simon, sønn av Johannes, elsker du meg?" Peter ble bedrøvet fordi han tredje gang sa til ham: "Elsker du meg?" Og han sa til ham: "Herre, du vet alt, du vet at jeg elsker deg." Han sier til ham: "Røkt mine får. Sannelig, sannelig sier jeg deg: da du var yngre, bandt du opp om deg og gikk hvor du ville; men når du blir gammel, skal du strekke dine hender ut, og en annen skal binde opp om deg og føre deg dit du ikke vil" (Joh. 21, 15-18).

"Til Peter sa Herren: "Du er Peter og på dette fjell vil jeg bygge min Kirke". Der hvor altså Peter er, der er Kirken; der hvor Kirken er finnes ingen død, men det evige liv" (St. Ambrosius). "På Peter er Kirken blitt bygget. Skjønt alle apostler, etter et annet skriftsted, er Kirkens grunnvoll, og alle får nøklene til himmelriket og Kirken får sin styrke og fasthet samtidig av alle, så blir allikevel en av de tolv valgt som overhode, for at enhver anledning til uenighet skulle bli fjernet" (St. Hieronymus). "Simon, disippelen min, jeg har satt deg som grunnvoll for den hellige Kirke. Jeg har kalt deg fjell fordi du skal bære hele bygningen. Du er vokter over dem som skal bygge meg en Kirke på jorden. Dersom noen ville bygge opp noe forkastelig så skal du, grunn, vollen, hindre dem. Du er kilden til den elv som min lære øses av; du er overhodet over mine disipler. Ved deg vil jeg gi alle folkeslag å drikke. I deg finnes den livgivende sødme som jeg skjenker. Deg har jeg utvalgt, for at du ved å bli innsatt av meg skal være liksom den førstefødte og blir arving av mine skatter. Mitt rikes nøkler har jeg gitt deg" (St. Ephrem).

Det lære- og hyrdeembete som Kristus betrodde til apostlene skulle ikke dø med dem, men gå over til deres arvtagere. "Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende", hadde Jesus sagt. Så lenge det finnes mennesker på jorden, er de kalt til å bli Guds barn i samfunn med Kristus. Derfor skal også hierarkiet og apostolatet være varige institusjoner i Kristi Kirke, livsfunksjoner i Kristi Legeme. Apostlene dør, men apostolatet dør ikke; det går over til etterfølgere, for at alle mennesker i alle tider skal bli delaktig i den guddommelige sannhet og i den kristne livsvisdom. Apostelen Peters etterfølger er den romerske biskop, paven. De andre apostlers etterfølgere er alle biskoper som står i forbindelse med paven. Det er en historisk kjensgjerning at Peter, etter å ha tilbragt en tid i Jerusalem og i Antiokia endelig valgte Rom som sitt oppholdssted og led

martyr døden i Rom. Således ble hovedstaden for det romerske verdensimperium hovedbispesete for Guds rike på jorden.

Liksom Peters forrang etter mange vitnesbyrd fra Apostelgjerningenes bok ble anerkjent både av de andre apostler og den første menighet i Jerusalem, således var også den romerske biskops primat over hele Kirken en avgjort sak for kristenheten like fra de første tider etter den apostoliske tidsalder. Klemens, Peters tredje etterfølger, gjør bruk av sin autoritet ikke bare i Rom, men også i Korint, og det i apostelen Johannes' levetid. "De som ikke ville motta hva Jesus sier gjennom vår munn, skal vite at de ville gjøre seg skyldig i synd og utsette seg for stor fare", skriver han i sitt brev. Og Kirken i Korint var så lite i tvil om at den romerske biskop hadde myndighet til å gripe inn i deres anliggender, at pavens brev fikk plass blant de hellige skrifter som på søndagene ble lest opp under gudstjenesten. Ti år senere, ca. 107, var Ignatius fra Antiokia på vei til Rom. Han var blitt dømt til å bli sønderrevet av ville dyr for den kristne tros skyld i den romerske arena. I denne anledning sendte han et brev til de kristne i Rom: "Ignatius, som også blir kalt Theophorus, til den kirke som av den himmelske Fader og av Jesus Kristus, hang enbårne Sønn har fått miskunnhet og nåde, den kirke som er elsket og opplyst ved hans vilje som vil alt det som er til etter Jesu Kristi vår Guds kjærlighet, den kirken i Rom som har forsete, den kirke som er Gud verdig, som fortjener all ros, som er verdig til å kalles salig, til å lovprises, til å få sine ønsker oppfylt, den fullkommen rene, som har forsetet over hele det kristne broderskap, som har fått loven av Kristus og Faderens navn. jeg hilser den i Jesu Kristi navn." St. Ireneus (140-202) kaller kirken i Rom "den største og eldste, kjent av alle, grunnlagt av de hederkronede apostler Peter og Paulus ... Med denne kirke må hele Kirken, dvs. alle troende verden over være forenet, på grunn av dens enestående autoritet". "Protokoll over to kirkemøter angående denne sak - nemlig pelagianismen - ble sendt til den apostoliske stol. Derfra kom det også reskripter. Saken er altså avgjort. Måtte det også være slutt på villfarelsen" (St. Augustin). Det økumeniske kirkemøte i Chalcedon skriver til pave Leo I. "Når Kristus sier at der hvor to eller tre er forsamlet i hans navn er han midt iblant dem, hvor inderlig et vennskap må han ikke vise mot fem hundre og tyve prester, som forlot sitt hjemland og skydde ingen møyne da det gjaldt å hevde den sanne tro om ham. Liksom hodet hersker over lemmene således hadde du ved dine stedfortredere forsetet over denne forsamling, og har således kunngjort den som et ekte kirkemøte" (Denz. 149).

C. Tradisjon.

I bevisstheten om å være apostlenes arvtagere, "Kristi tjenere og husholdere over Guds hemmeligheter" (1. Kor. 4, 1) vedblir paven og biskopene gjennom alle tider å forkynne den åpenbarte sannhet. De forkynner den ikke bare på kirkemøter og ved dogmatiske dekreter, men hver dag og på forskjellige måter, i ord og skrift, ved rundskrivelser, bøker, hyrdebrev o.l. De forkynner den både personlig og gjennom sine medhjelpere, de alminnelige prester, misjonærer, kateketer, teologiske lærere i kirkene, på høyskoler og andre skoler. Aldri opphører apostolatet å spre den kristne sannhet. Alle som vil høre Guds ord, får anledning til det. "Derfor, brødre, stå fast og hold fast ved de overleveringer som de har lært, enten det nå er ved vår tale eller ved brev fra oss" (2. Tess. 2, 14). "Det som du har hørt av meg i mange vitners nærvær, gi det over til pålitelige menn som er dyktige til å lære andre også" (2. Tim. 2, 2).

Men også på andre måter forkynnes den åpenbarte sannhet i Kirken. Hele Kirkens liv kunngjør denne sannhet. Nettopp fordi Kirkens livskilde er Kristus, er alle våre handlinger som kristne en virkning og en åpenbaring av Kristi eget liv. Liksom alle menneskelige handlinger og livsfunksjoner rører sjelens usynlige livskraft, således er hele Kirkens liv en åpenbaring av Kristus.

Den kristne tro overføres altså fra slekt til slekt også ved selve Kirkens eksistens og gjerning: ved Kirkens liturgiske bønn og sakramentale handlinger; ved Kirkens lovgivning og disiplin; ved kirkefedrenes vitnesbyrd. Alt dette er tradisjon. Men også alt det vi gjør som enkelte kristne som lever i samfunn med Kirken, hører inn under tradisjonen. Våre andaktsøvelser, våre samtaler med andre for å forklare vår tro, foreldrenes gjerning for å oppdra sine barn som kristne, alt det vi kaller katolsk aksjon, alle gjerninger som er besjelet av kristen nestekjærlighet, det vitnesbyrd vi gir ved et godt eksempel, alt dette er tradisjon, det vil si overlevering. Vi gir videre hva vi selv har fått. Grunnbetingelsen for at denne overlevering virkelig er kristen tradisjon, er at den skjer i samklang med Kirken ved en lydig og tillitsfull underkastelse under den autoritet Kristus utøver gjennom den kirkelige læremyndighet.

"Vi bør ikke søke hos andre (nemlig hos heretikere) en sannhet som vi så lett kan få av Kirken. For liksom en rik mann nedlegger sin rikdom i et skattkammer, således har apostlene nedlagt i Kirken hele sannhetens fylde. Enhver som ønsker det kan øse av den livgivende flod. For inngangen til livet er Kirken. Alle andre er tyver og røvere. Hold deg borte fra dem. Men alt det som kommer av Kirken skal du omfatte med den største kjærlighet også tak i den overleverte sannhet. Er det ikke innlysende? Dersom det kom til uenighet angående en aldri så uvesentlig sak, måtte vi da ikke henvende oss til de eldste kirker hvor apostlene har levet, for å få av dem et klart og avgjørende svar? Sett at apostlene selv ikke hadde etterlatt oss Skriften, måtte vi da ikke rette oss etter tradisjonen, etter det de har overlevert til de menn i hvis varetekt de har overgitt kirkene?" (St. Ireneus 140-202, adv. Her.).

D. Ufeilbarhet.

For å sette den kirkelige læremyndighet i stand til riktig å framsette den åpenbarte sannhet og til å forsvare den mot feiltolkninger og forvrengninger har Kristus gitt den ufeilbarhetens gave. Når paven i sin egenskap av Kristi stedfortreder og biskopene samlet til et alminnelig kirkemøte uttaler en læresetning, så uttaler de ikke sin egen mening, men Jesu mening og de uttaler den ikke bare som teologer hvis lærdom alene er en garanti for sannheten, men som redskaper i Jesu tjeneste, hjulpet av Jesu egen Ånd, "Den Hellige Ånd, og vi har besluttet", lød den formel med hvilken den første pave innledet en offisiell avgjørelse (Ap. gj. 15, 28).

Læremyndighetens ufeilbare karakter er den enkleste og rimeligste sak i verden, dersom man i det hele tatt tror på en åpenbaring fra Gud. Åpenbaringen er guddommelig sannhet, vår sjels dyrebare lys, men uendelig høyere enn vår naturlige fatteevne. Hvem forvisser oss om at vi eier den uforfalsket, at de som lærer oss den eller vi selv ikke grumser den himmelske sannhets rene flod med menneskelige påfunn? Se engang hva der blir av de store filosofers tankesystemer. Tyve, tredve år etter sin død er de revet i filler, og der opptrer under deres navn lærdommer som de ikke ville ha vedkjent seg; selv deres mest trofaste disipler er ofte i tvil om mesterens mening. Og dog dreier det seg bare om en menneskelig sannhet, det vil si en sannhet som ligger på samme plan som vårt eget tankeliv. Hva ville det skje med Evangeliet og dets hellige mysterier og dets overjordiske visdom, dersom de ble overlatt til menneskene uten noen makt som verner om deres renhet? Etter en halv generasjon ville det ikke være annet igjen av Jesu åpenbaring enn et vrengebilde.

Hvem er den makt som verner om åpenbaringens renhet? Gud alene. Det finnes bare en intelligens som er jevnbyrdig med den guddommelige sannhet, Gud selv. Vil Gud at vi skal eie hans ord uforfalsket, så må han

selv sørge for det. Han kunne gjøre det på den -måte at alle kristne fikk av ham et personlig oven. naturlig klarsyn, som satte dem i stand til å skjelne mellom den åpenbarte sannhet og menneskelige meninger. Gud kunne gjøre det, men det er et faktum at han ikke valgte denne vei.

Og det var heller ikke nødvendig. For Jesus har på en annen måte sørget for at vi får en absolutt trygghet angående åpenbaringens sanne mening. Han valgte den vei å gjøre sin egen ufeilbare forkynnelse til en varig institusjon; han ga oss en læremyndighet som taler på hans vegne og med hans egen ufeilbare autoritet. Han bygde sin Kirke på en urokkelig klippe (Matt. 16). Han ba for Peter - og Peter lever alltid i sine etterfølgere - "for at din tro ikke skal svikte; og når du engang omvender deg, da styrk dine brødre" (Luk. 22, 32). Denne institusjon gir oss en likeså stor sikkerhet som den personlige ufeilbarhet ville ha gitt oss, og på samme tid står den i en mer harmonisk overensstemmelse med kristendommens natur som et samfunn. Den er et organ i en organisme. Den er den livsfunksjon gjennom hvilken Kirken får en avgjort klår bevissthet om den åpenbarte sannhet, som Gud har nedlagt i den. Kirken eier den nok, denne sannhet fra Gud om Gud; Kirken, altså ikke bare hierarkiet, men hele Kirken, du og jeg og alle kristne eier den som vår eiendom og lever vårt religiøse liv ut fra den. Men vi er ofte nok uklare over de himmelske realiteter Evangeliet innebærer, liksom vi kan være uklare angående ideer og inntrykk som dog ble unnfanget i vår egen sjel; eller vi er i tvil med hensyn til den formulering den åpenbarte sannhet skal få i vårt fattige språk, når det gjelder å forsvare den mot en vantro lidenskap. Derfor må der finnes et organ i den kirkelige organisme som utøver denne livsfunksjon å gi oss klarhet, å gjøre oss trygge mot våre egne illusjoner, å vise oss grensen mellom det guddommelige og det menneskelige i vårt sjelsliv.

Fordi det ufeilbare pavedømme er en organisk livsfunksjon som besjeles av den Hellige Ånd, utøver det sin misjon med en så beundringsverdig sikkerhet. Fra det evige Rom og i bevissthet om å sitte inne med Jesu egen autoritet, uten å ense overfladiske tidsstrømninger eller verdens hån, med blikket festet på Guds rike og på menneskehetens evige, dyrebare felleseiendom, Evangeliet, uttaler dette pavedømme sitt "anathema", sitt majestetiske Nei! mot vranglærerne, mot umoralen, mot den falske mystikk og mot den Kristusfiendtlige filosofis pretensiøse fattigdom; og sitt majestetiske Ja! til åpenbaringens mysterier. De lydige hører således liksom fra Jesu munn sannheten i dens helhet. De opprørske er bornerte ånder - ikke bornertere enn vi, men de elsker sin bornerthet, murer seg inne i sitt jeg, forkaster den velsignede makt, som i Jesu navn hever oss over vårt jeks trange grenser, og mottar således ikke mer av Jesu Evangelium enn deres egen ånd kan romme, og det er ikke meget. Den ufeilbare læremyndighet alene er jevnbyrdig med åpenbaringen, fordi den er Jesu egen myndighet - i menneskelig skikkelse.

Derfor er det også helt uriktig å kalle den kirkelige autoritet for åndstyranni og å beskyldte katolikkene for å la seg frata sin personlige frihet eller sin rett til fritt vitenskapelig arbeide. Den lydighet Kirken krever er ingen annen enn den vi skylder Kristus selv. Det står fritt for oss å tilbakevise en lærers påstander som taler i sin menneskelige vitenskaps navn, så lenge vi ikke med vår egen fornuft har oppfattet dem. Men Kristus taler med guddommelig myndighet. Han er Guds evige Ord, "det sanne lys som opplyser hvert menneske som kommer til verden" (Joh. 1, 9). Og den lære han forkynner, personlig eller gjennom sine apostler og den apostoliske autoritet, ligger så høyt over den menneskelige fornuft at denne umulig kan sette seg opp som dommer over den. Like overfor den guddommelige åpenbaring kan mennesket ikke innta noen annen menneskeverdig holdning enn ydmykt og takknemlig å ta imot den. Denne lydighet fornedrer oss ikke, men høyner oss; den er ikke trelldom, men frihet. Den frigjør oss fra vår egen ånds begrensning og villfarelser, og oppløfter oss til et vennskap med Gud. "Jeg kaller dere ikke lenger tjenere, for tjeneren vet ikke hva hans herre gjør. Men dere har jeg kalt venner, fordi jeg har kunngjort dere alt det jeg har hørt av min Fader" (Joh. 15, 15). Det er denne Herre Jesus Kristus som lærer oss, når den myndighet han har innsatt forkynner

Evangeliet og forsvaret det mot feiltolkninger eller mot sneversynt rasjonalisme. Vi adlyder Kristus når vi adlyder Kirken. Vår religiøse tenkning bunnar i Guds ord som i et evig livsprinsipp. Liksom kunstnerens personlige arbeid ikke blir hemmet, men befruktet ved betraktning av naturen, således blir den enkelte kristnes personlige liv stadig gjenfødt og beriket ved hans samfunn med den guddommelige åpenbaring. Åpenbaringen, slik som den lever i Kirken er for det religiøse menneske hva jord og himmel og hav er for diktere og tenkere, en kilde til åndelig liv, frihet og glede.

"Der hvor Kirken er, der er Guds Ånd; og der hvor Guds Ånd er, der er Kirken og all nåde. Men Ånden er sannhet" (St. Ireneus). "Alle skal adlyde biskopen, liksom Jesus Kristus er lydige mot Faderen" (St. Ignatius martyr). Og da den samme Gud er opphav både til den åpenbarte, overnaturlige sannhet, som vi griper ved troen, og til den sannhet vi oppfatter med vår naturlige fornuft, så kan det heller ikke være noen motsetning mellom tro og viten. En motsetning er mulig mellom et dogme og en vitenskapelig hypotese. Men da vil hypotesen før eller senere vise seg som falsk. Eller det kan oppstå en konflikt mellom en vitenskapelig kjensgjerning og en teologisk mening, som f.eks. for Galileis vedkommende. Men da vil den teologiske mening før eller senere falle bort. Men en motsetning mellom et virkelig dogme og en virkelig vitenskapelig kjensgjerning er umulig.

E. Bibelen.

Det er en levende tradisjon og en ufeilbar læremyndighet som fra apostlenes dager av bringer den guddommelige åpenbaring fra folk til folk, fra slekt til slekt. Men hva er da bibelen? Er det ikke bibelen som er Guds åpenbaring?

Ikke åpenbaringens hele fylde. Åpenbaringen er ikke en bok, men Gud selv i menneskelig skikkelse, med hele den rikdom av sannhet og livsimpulser som utgår fra Kristi person og lever og virker i Kirken. Bibelen er ett av de mange vitnesbyrd vi har om åpenbaringen, men den er hverken det første eller det fullstendige vitnesbyrd.

Ikke det første. Lenge før en eneste linje av det Nye Testamente var skrevet, levde de kristne sitt liv i samfunn med Frelseren. De hørte Guds ord fra apostlenes og "de eldste" munn. De kom sammen til "brødsbrytingen" - den eukaristiske gudstjeneste snart hos den ene, snart hos den annen. De øvet nestekjærlighet ved å ha alt felles. Ved sitt fromme liv "stod de høyt i omdømmet hos alt folket" og vitnet således om Kristus, slik at antallet av dem som lot seg døpe øktes hver dag. (Smlg. Ap. gj. 2, 42-47.)

Men etter hvert som kristendommen utbredte seg oppstod det anledning til å fremsette Guds ord i skrift. En eller annen menighet, en eller annen disippel trengte f.eks. en skriftlig oversikt over Jesu liv og lære, for å forsvare sin tro mot forvrengninger. Eller de trengte formaninger for å rette på misbruk, eller trøst under særlig store trengsler, eller oppmuntring til alltid å ha det kristne ideal for øye midt i en verden som var "helt i det onde". Lenge før Jesu fødsel eide folket Israel en samling av hellige bøker som vi kaller "det gamle testamente". Dets hovedinnhold er også Frelseren. Men i den gamle pakts bøker ser vi Ham bare "i det fjerne", under profetiske ord og liknelser. Derfor kan det gamle testamente heller ikke forstås uten det nye.

Bibelen har imidlertid et fortrinn framfor de andre vitnesbyrd som kunngjør Guds åpenbaring for oss; den er inspirert. Hva menes med inspirasjon? Den bibelske inspirasjon er "en overnaturlig impuls gjennom hvilken den Hellige Ånd har drevet forfatterne til å skrive og hjulpet dem mens de skrev, slik at de nøyaktig oppfattet, at de trofast ville skrive og med en ufeilbar sannhet uttrykte alt det, men bare det som den Hellige Ånd befalte dem å skrive" (Leo XIII). Inspirasjonen er altså ikke det samme som åpenbaring. Alt i bibelen er inspirert; men ikke alt er åpenbart. Inspirasjonen omfatter hvert ord, hvert bilde, hver lignelse eller fortelling, for så vidt disse ting utgjør den litterære form som svarer til det åndelige utviklingstrinn menneskene hadde oppnådd, da de forskjellige bibelske bøker ble til. Åpenbaringen derimot omfatter de ting som har betydning for menneskets gudsforhold og for vårt evige liv. Guds mening var ikke gjennom bibelen å lære oss geologi eller astronomi eller andre vitenskaper, men å vise oss veien til himmelen ved Kristus vår Frelser.

Inspirasjonen er også forskjellig fra den ufeilbarhetens nåde som Kirkens apostoliske læremyndighet har fått av Kristus. Kirkens dogmatiske avgjørelser er ikke inspirerte som de hellige bøker, heller ikke inneholder de nye åpenbarte sannheter. De framsetter bare de åpenbarte realiteter på en ufeilbar riktig måte og gjendriver falske fortolkninger.

I bibelen eier vi altså overmåte dyrebare kunngjøringer om Gud, om Frelseren, om Kirken, om det kristne liv, om sakramentene, men ikke den fullstendige åpenbaring slik som apostlene fikk den av Kristus og av den Hellige Ånd, slik som den lever i Kirken. De bibelske forfattere har ikke engang hatt den hensikt å gi en sammenhengende troslære. For apostlene og deres disipler var det en avgjort sak at Guds ord først og fremst var et muntlig ord, som de selv hadde å forkynne og etter dem deres arvtagere, de "eldste", etter at de ved "håndspåleggelsen" hadde fått fullmakt til det. Derfor finner vi her og der i de hellige bøker sannheter av den største viktighet framsatt liksom i forbigående, som grunnlag for en moralsk formaning eller oppmuntring. I Filipperbrevet (2, 6-11) f.eks. leser vi herlige ord om Guds Sønn som kom til jorden i en trelles skikkelse for å dø på korset og deretter å gå inn i Guds herlighet. Var det Paulus' mening å undervise denne menighet i troen på frelsesmysteriet? Slett ikke. Denne undervisning hadde de fått allerede før ved apostelens muntlige forkynnelse. Hans hensikt i brevet var å oppmuntre til enhet, kjærlighet og ydmykhet. For å gjøre denne formaning så virkningsfull som mulig peker han på Frelserens eksempel og minner om at alle skal ha "det samme sinnelag som er i Kristus Jesus", siden vårt liv er et felles liv med Ham. I 1. Korinterbrev 11 finner vi læren om alterets sakrament. Heller ikke her var det apostelens hensikt å undervise menigheten i troen på Eukaristien, men å advare mot misbruk ved å minne dem om det store og hellige vi eier i sakramentet.

Fordi troslæren først og fremst ble framsatt muntlig, unnlater de hellige forfattere å gå nærmere inn på enkelte dogmer. Paulus, ja selv evangelistene Markus og Johannes omtaler f.eks. ikke Jesu underfulle fødsel av Jomfru Maria. Johannes, som med så vakre ord taler om Jesu løfte å gi oss sitt legeme og blod, unnlater å berette om hvordan Kristus innstiftet sakramentet ved nattverdbordet. Det forelå ingen, særlig grunn til skriftlig å gjenta en undervisning som de troende for lenge siden hadde fått ved den muntlige overlevering og stadig fikk på ny ved Kirkens liturgi og praksis.

Kristendommen stammer altså ikke fra bibelen; det er bibelen som stammer fra kristendommen. Og vår personlige tro stammer ikke fra bibellesning, men fra vårt felles liv med Kristus i Kirken, fra vår nye natur som lem på Kristi legeme. Gud har ikke gitt oss de hellige bøker for at vi skulle lage en religion etter dem, men for at vi skulle få vår tro bekreftet og vårt fromhetsliv styrket, samtidig som vi skulle ha den glede å høre liksom et ekko av Jesu røst i de ord fra hans munn som evangeliet har bevart oss, og å se et bilde av de første kristne menigheter skinne igjennom apostlenes skrifter. Men bibelen eier og bevarer sin verdi som

Guds ord bare ved sin sammenheng med det miljø hvor den oppstod, nemlig Kirken og den apostoliske tradisjon. Den Hellige Ånd som har inspirert de bibelske bøker er den samme Jesu Ånd som er Kirkens livsprinsipp.

Denne kjensgjerning må vi ha for øye for å kunne svare på spørsmålet: Hvordan får vi rede på bibelens sanne mening? Leser vi den "på egen hånd", så står vi foran uløselige problemer. Hvilke bøker er virkelig inspirert av Gud? Hva er meningen på de mange dunkle steder? Henviser en til den oldkirkelige tradisjon så er en på dette punkt katolsk. Påstår vi at den Hellige Ånd opplyser enhver personlig, så kommer vi bort i det vilkårlige og gjør Gud ansvarlig for en mengde motsigende oppfatninger. Lar vi statskirken eller teologene avgjøre spørsmålet, så kommer vi tilbake til autoritetstroen, men til en autoritet som ingen misjon fikk av Jesus. Den eneste autoritet som kan gi oss den riktige forståelse av de hellige bøker er den som taler på Guds vegne, den som av Kristus fikk i oppdrag å lære alle folk, den som hørte disse ord fra Jesu munn: "Liksom Faderen har sendt meg således sender jeg dere." Når vi katolikker leser bibelen så vet vi at vi leser den i samfunn med Kirken i alle tider, og under veiledningen av Guds Ånd, som lever i Kirken og som alene er i stand til å oppfatte alle dybder og vidder i Guds åpenbaring. St. Augustin var en genial og from tenker. Likevel uttalte han: "For mitt vedkommende ville jeg ikke tro på evangeliet, dersom ikke den katolske Kirkes autoritet beveget meg til det." (Contra epistolam Manichæi.)

Riktignok kan vi lese bibelen "på egen hånd" for så vidt den også er en samling av historiske dokumenter. En vitenskapsmann har altså lov til å granske den etter de metoder som gjelder for andre skrifter fra fortiden. Men bibelens egenskap som historisk vitnesbyrd er ikke dens hovedegenskap. Den er bare dens menneskelige ansikt. I sitt innerste vesen er bibelen et uttrykk for Guds underfulle, overnaturlige inngripen i menneskeslektens gang. Ser man bort fra denne kjensgjerning så kan man nok finne i bibelen verdifulle opplysninger om folket Israel, om den gamle Orient, om den gresk-romerske verden o.l., men det vesentlige innhold i de hellige bøker får man ikke tak i ved vitenskapelige metoder, men bare ved en ydmyk tro på Kristus i Kirken. "Jeg priser Deg, Fader, himmelens og jordens Herre, fordi Du har skjult dette for de vise og kloke, og åpenbart det for de små" (Matt. 11, 25).

F. Den sanne Kirkes synlige egenskaper.

Ut fra den kjensgjerning at Kirken er "Kristi Legeme" forklares alle dens vesentlige egenskaper som setter oss i stand til å skjelne dem fra andre religiøse sammenslutninger.

1. Som Kristi Legeme må Kirken være én og universell (katolsk). En må den være, i den forstand at det bare eksisterer en Kirke, ikke flere. "Ett legeme og en Ånd liksom de også er kalt til ett håp i deres kall. En Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Fader, som er over alle, ved alt og i oss alle" (Ef. 4, 4-6). Det finnes nok mange menigheter, men alle sammen utgjør en Kirke, så fremt de bekjenner seg til den samme tro. Det er altså helt uriktig og misvisende alltid å oversette "kirke" med "menighet", f.eks.: "Du er klippen, og på denne klippe vil jeg bygge "min menighet". Hensikten med denne oversettelse er å utelukke tanken på et samfunn som omfatter alle troende i alle land. Man forestiller seg at Kirken ble til på følgende måte: De enkelte dømte sluttet seg sammen til lokale grupper. Disse kom etterhvert til å slutte et forbund med hverandre, men uten å oppgi sin autonomi. Hverken de enkeltes forening til menigheter, eller de enkelte menigheters sammenslutning til et forbund blir betraktet som nødvendig, eller som nødvendig følge av den kristne tro. Hver enkelt har jo den Hellige Ånd som sin personlige indre livskilde.

Dette syn på saken er helt feilaktig. Fra de første dager av ble Kirken, slik som vi møter den i det Nye Testaments skrifter, betraktet som et samfunn dannet av Kristus og bestemt til å omfatte alle land. Den Hellige Ånd som bor i den enkelte sjel er den samme som på pinsedagen kom over apostlene for å gi dem kraft til å lære alle folk, til å være Jesu vitner "i Jerusalem og i hele Judea og Samaria og til verdens ende" (Ap. gj. 1, 8). Det samfunnsdannende i Kirken er ikke de enkelte troendes vilje, men Jesus selv med sin himmelske sannhet, kjærlighet, frelsesvilje og med hele fylden av det guddomsliv som bor i ham. Kirken er ikke én fordi menneskene slutter seg sammen, men de slutter seg sammen til et synlig og organisert samfunn fordi de er ett i Kristus, ett ved et så opphøyet felles liv i Gud at alle jordiske motsetninger blir av underordnet betydning. "De er alle Guds barn ved troen som er i Kristus Jesus. For de, så mange som er døpt, har ikledd dere Kristus. Her er ikke jøde eller greker, her er ikke trell eller fri, her er ikke mann eller kvinne; for de er alle ett i Kristus Jesus" (Gal. 3, 26-28). "Her er det ikke hedning og jøde, omskjæring og forhud, barbar og skyter, trell og fri mann; men Kristus er alt i alle" (Kol. 3, 11). En sådan enhet kan ikke være menneske, verk. Gud alene kan oppløfte mennesket så høyt over det menneskelige. Og siden Gud er én og Frelseren er én kan det bare være én Kirke. Det er sant at apostlene taler om kirken i Korint, kirken i Efesus, osv., og da går det an å oversette "menighet". Men når de taler om Kristi Kirke, om Guds Kirke, eller om Kirken i alminnelighet, så mener de et samfunn som ved sin tro, ved sine sakramenter og ved sin underkastelse under den apostoliske autoritet er overalt det samme Kristi Legeme. Det var denne ene og universelle Kirke Jesus hadde for øye, da han i et profetisk framtidssyn. uttalte: "Jeg er den gode hyrde, og jeg kjenner mine og mine kjenner meg, liksom Faderen kjenner meg, og jeg kjenner Faderen; og jeg setter mitt liv til for fårene. Og jeg har andre får, som ikke hører til denne kve; også dem skal jeg føre hit, og de skal høre min røst, og de skal bli en hjord og en hyrde" (Joh. 10, 14-16).

"Kirken er én. Ved sin egen fruktbarhet vokser den og sprer seg vidt omkring. Solen har mange stråler, men lyset er ett. Treet har mange grener, men dets livskraft er én og bundet fast i den samme rot. Av en kilde kan det flyte flere bekker ..., men enheten vedlikeholdes ved vannenes felles utspring. Lysets enhet tåler ikke at en stråle blir revet løs fra solen. Bryt en gren av treet, så kan den ikke bære frukt. Avskjær bekken fra kilden, så blir den tørr. Slik er det med Kirken. Overstrømmet av Herrens lys sender den sine stråler ut i hele verden; allikevel er det et og det samme lys som spres overalt, og legemets enhet blir ikke delt. Ved sin frodighet utstrekker den sine grener over hele verder, og lar den sine bekker rikelig strømme til alle kanter; men hodet er ett, opphavet er ett, og det er bare én mor som ved sin fruktbarhet blir mangfoldig. Av hennes skjød ble vi født; av hennes melk næres vi; og det er hennes ånd som gjør oss levende" (St. Kyprian).

Men enhet betyr også indre sammenheng. De enkelte kristne føler seg som lemmer, organisk forbundet med hverandre og med hodet, ved en felles tro, ved innbyrdes kjærlighet og ved lydighet mot den samme autoritet. Kirkens samfunnsliv skal ikke forstyrres ved partivesen, eller ulydighet, eller ved særmeninger som står i strid med Kirkens dogmer. "Jeg legger dere på hjerte, brødre, ved vår Herre Jesu Kristi navn at de alle må føre samme tale, og at det ikke må være ufred mellom dere, men at de må være fullkomne i samme sinn og samme mening" (1. Kor. 1, 10). "Gjør min glede fullkommen, så de tenker det samme, har samme kjærlighet, har ett sinn, mener det samme, ikke gjør noe av lyst til trette eller for å vinne tom ære, men slik at den ene i ydmykhet setter den andre høyere enn seg selv, så ingen skal se på sitt eget beste, men på andres" (Filip. 2, 2-4), "Alle de som tilhører Gud og Jesus Kristus holder med biskopen; og alle de som gjør bot og kommer tilbake til Kirkens enhet, tilhører Gud og skal leve etter Jesu Kristi forbilde. Ta ikke feil, brødre; hvis noen holder seg til en som gjør et skisma, så vil han ikke oppnå det guddommelige rikes arv; hvis noen slutter seg til en fremmed lære, så har han ikke del i Jesu lidelse" (St. Ignasius martyr).

Opphavet til det kristne samfunns enhet er de kristnes felles liv med Kristus i Gud. "Jeg ber ikke bare for disse, men også for dem som ved deres ord skal tro på meg, at alle skal være ett, liksom du. Fader, er i meg og jeg i deg, at også de skal være ett i oss, så verden kan tro at du har sendt meg. Og jeg har gitt dem den herlighet som du har gitt meg, så de skal være ett, liksom også vi er ett, jeg i dem og du i meg, så de skal være fullkommen ett, så verden kan skjønne at du har sendt meg og elsket dem liksom du har elsket meg" (Joh. 17, 20-23). Enheten er altså både et kjennemerke på den sanne Kristi Kirke og et bevis på kristendommens og Kirkens overnaturlige vesen og opphav. At det finnes et samfunn som forbinder menneskene med hverandre uansett alle nasjonale eller sosiale motsetninger, i en verden hvor alle andre samfunn før eller senere synker i grus, er et tydelig tegn på at Kirken og den religion den forkynner ikke er menneskeverk.

Den kjensgjerning at det kristne samfunn er grunnfestet i evige realiteter gjør også at dets enhet og universalitet blir upåvirket av den mangfoldighet som er uatskillelig fra våre jordiske livskår. Troen er den samme alltid og overalt, skjønt den forkynnes ikke bare i forskjellige språk, men også i forskjellige dogmatiske formler, alt etter tidenes og omstendighetenes krav. Sakramentene og det eukaristiske offer er de samme alltid og overalt, skjønt de liturgiske former er forskjellige her og der, og det kristne andakts-, liv preget av nasjonale eller lokale særegenheter og tradisjoner. Kirken er ikke en mekanisme, men en organisme. Den går ikke ut på å ensrette og nivellere det menneskelige liv, men å høyne det. Den vil ikke drepe de enkelte menneskers eller de jordiske samfunns initiativer, men foredle dem, gi dem et overnaturlig mål og guddommelige motiver. Det er sant at Kirken som ethvert samfunn har ved sin lovgivning, en myndighet som hevder den, og en forvaltning. Men det er ikke i første rekke det juridiske apparat som skaper og vedlikeholder enheten, det er den Hellige Ånds nåde, og nåden underkuer ikke naturen, men høyner og foredler den.

2. Som Kristi Legeme er Kirken hellig og helliggjørende. Dens livsprinsipp er den Hellige Ånd. Dens mål er å føre oss til et liv "likedannet med Guds Sønnns bilde" (Rom. 8, 29). "Så bli nå nye i deres sinn og ånd og ikle dere det nye menneske som er skapt etter Gud i rettferd og den hellige sannhet" (Ef. 4, 24). "Jeg har gitt dem ditt ord, og verden hatet dem, fordi de ikke hører verden til, liksom heller ikke jeg hører verden til. jeg ber ikke at du skal ta dem bort fra verden, men at du skal bevare dem fra det onde. De hører ikke verden til, liksom heller ikke jeg hører verden til. Hellige dem i sannhet: ditt ord er sannhet. Liksom du har sendt meg til verden, så har også jeg sendt dem ut i verden. Og jeg helliger meg selv for dem, så de også skal være hellighet i sannhet" (Joh. 17, 14-19). For å føre oss fram til det kristne hellighets ideal har Kristus gitt oss mange slags, hjelpemidler: messeofferet, sakramentene, moralsk veiledning fra hierarkiets side, de fromme kristnes eksempel, klosterlivet for dem som Gud kaller til det, den kristne askese, den daglige bønn, og helgenes forbønn for oss i himmelen. For til alle tider fantes det i Kirken menn og kvinner som ble kalt av Gud til en overordentlig høy grad av hellighet, og som virkelig oppnådde den ved sin trofaste lydighet mot den Hellige Ånd. Hvor høyt de var elsket av Gud, det viste seg ved mange slags undergjerninger. Deres heroiske kjærlighet og sjelsstyrke, deres ydmyke sinnelag, deres englelike renhet, deres offervilje, deres grenseløse iver for Guds sak er et vitnesbyrd på at Kirken, virkelig er besjelet av Jesu Ånd.

Imidlertid har Kirken også en menneskelig og jordisk side, all den stund den består av mennesker. Alle disse mennesker lever i en verden som er herjet av synden; og skjønt dåpens nåde har tatt arveskylden fra oss, har vi allikevel en hard kamp å bestå mot arvesyndens følger og mot verdens dårlige innflytelse. Dette gjør at Kirken er utsatt for syndig påvirkning. Dens indre vesen er og blir guddommelig rent og uberørt av verden. For Kirken er Kristus selv som åndelig lever i menneskeheten. "Jeg er med dere alle dager inntil verdens, ende" (Mat. 28, 20). Kristus lever i Kirken og våker over den. "Kristus har elsket Kirken og gitt seg selv for

den for å hellige den, idet han rensket den i vannbadet ved livets ord, så han kunne fremstille Kirken for seg i dens herlighet, uten flekk eller rynke eller noe slikt, men hellig og ulastelig" (Ef. 5, 25-27). Men de enkelte lemmer kan smittes av verdens ånd, glemme sin verdighet som Guds barn, bli sløve og svake. Det dårlige eksempel, den motløshet som i store trengselstider som de elsket som sin mor, kommer over menneskene, eller den sanselige livsglede som utfolder seg i perioder av blomstrende materiell velstand, alt dette fremkaller lett en moralsk nedgang. Den kristne livskraft synes å være uttømt; den kristne ånd med sin trang til selvfornektelse og sin lengsel etter det overjordiske synes å være sluknet. Men nei. Kristus er alltid med sin Kirke for å verge den mot menneskelige skrøpeligheter like så vel som mot blodige voldshandlinger og overgrep fra verdslige potentaters side. Vi kjenner ikke Guds hensikt når han lar det skje at syndens ånd trenger inn i helligdommen. Men vi vet at den hellige ild aldri dør. Om det bare finnes to eller tre kristne i verden som trofast lever i Jesu ånd, så er det nok for å sette en reformbevegelse i gang. Kirken har alltid overvunnet de sørgeligste nedgangsperioder og fornyet seg innenfra ved hellige menns og kvinners iver for det kristne ideal, men en iver som alltid var forbundet med kjærlig hengivenhet til det kristne samfunn og med en ydmyk underkastelse under Kirkens hierarkiske autoritet.

3. Denne lydighet mot Kirkens hierarki bunner i den overbevisning at det hierarkiske prestedømme, som utøver lære- og hyrdeembetet, stammer fra apostlene. Det var apostlene som med den fullmakt de fikk av Kristus grunnla og organiserte det kristne samfunn i den gresk-romerske og orientalske verden. "Liksom Faderen har sendt meg, så sender også jeg dere" (Joh. 20, 21). Som Kristi Legeme er Kirken derfor nødvendigvis apostolisk. Det vil si at dens lære i alle tider stemmer overens med den tro som apostlene forkynte, og at dens biskoper og prester i alle tider har sitt prestedømme fra apostlene, ved en uavbrutt rekkefølge av gyldig vigde biskoper. "Så er de da ikke lenger gjester og fremmede, men de er medborgere med de hellige og Guds husfolk, bygget opp på apostlenes og profetenes grunnvoll med Kristus Jesus selv som hjørnesteinen, som holder sammen hele bygningen, og vokser til et hellig tempel i Herren" (Ef. 3, 19-21). "Hvis noen heresier våger å føre seg selv tilbake til den apostoliske tidsalder for å gi seg skinn av å være overlevert av apostlene, under påskudd av at de var til på deres tid, så kan vi med rette tale slik til dem: "Vis oss opphavet til deres kirker! Legg fram rekkefølgen av deres biskoper fra begynnelsen av, og la oss se om deres første biskop hadde som forgjenger en av apostlene eller en av de apostoliske menn som inntil det siste øyeblikk var forenet med apostlene". Det er på den måten at de apostoliske kirker gjør rede for seg. Kirken i Smyrna f.eks. erklærer at Polykarp ble innsatt av Johannes. Kirken i Rom beretter at Klemens ble vigd av Peter. På samme måte nevner alle andre kirker de menn som plantet den apostoliske kristendom hos dem, etter at de av apostlene var blitt innsatt som biskoper" (Tertullian). "Bortsett altså fra den visdom som dere (manikeere) med urette frakjenner den katolske Kirke, finnes det mange andre ting som med fullkommen rett holder meg tilbake i Kirkens favn: De mange nasjoners og folkeslags fellesskap i troen; en autoritet som bunner i undergjæringer, får næring av håp, økes ved kjærlighet, finner fasthet i sin elde; den uavbrutte rekkefølge av biskoper på Petri stol, fra Peter selv, som av Herren etter hans oppstandelse fikk i oppdrag å røkte hans hjord, inntil den nåværende etterfølger; og endelig selve den katolske Kirkes navn, den Kirke som med god grunn alene blant så mange sekter fikk tilkjent dette navn: den katolske; for selv, om alle vrangtroende ville kalle seg for katolikker, så ville dog ingen av dem våge å henvise en fremmed til sitt eget tempel eller bedehus, når vedkommende spør etter den katolske Kirke: alt dette knytter meg til den katolske Kirke ... jeg ville ikke tro på Evangeliet, dersom ikke den katolske Kirkes autoritet fikk meg til å tro" (St. Augustin).

Enhet og universalitet, hellighet og samfunn med apostlene er altså kjennetegn på Kristi Kirke. Alene det religiøse samfunn som eier disse egenskaper er identisk med den Kirke som apostlene kaller "Kristi Legeme", eller rett og slett "Kristus" (1. Kor. 12, 12), "Guds åker", "Guds bygning" (1. Kor. 3, 9), "Guds folk" (1. Pet. 2, 10), "Guds hus, som er den levende Guds Kirke, sannhetens støtte og grunnvoll" (1. Tim. 3, 15). "Jeg tror på den ene, hellige, katolske og apostoliske Kirke" (trosbekjennelsen fra Nikea). Fra apostelen

Peters dager av er dens midtpunkt og setet for den høyeste autoritet i Rom. Derfor kalles den også den romerske Kirke. "Den er den hellige Kirke, den ene Kirke, den sanne Kirke, den katolske Kirke, den Kirke som kjemper mot alle arter av vranglære. Den kan kjempe; men overvinnes kan den ikke. Alle heresier er oppstått ved å fjerne seg fra den, liksom unyttige grener blir hugget av vintreet. Denne Kirke derimot forblir i sin rot, i sitt vintre, i sin kjærlighet" (St. Augustin).

G. "Utenfor Kirken er det ingen-frelse".

Ut fra Kirkens vesen som "Kristi Legeme" må vi også forstå en grunnsetning som den katolske Kirke urokkelig holder fast -ved, så meget forargelse den enn vekker, nemlig grunnsetningen: "Extra ecclesiam nulla salus". ("Utenfor Kirken er det ingen frelse".) Kirkens motstandere kaller det for intoleranse. ja, den katolske Kirke er intolerant som Jesus selv var det. Jesus er uendelig kjærlig og overbærende med syndere og villfarende mennesker; men selve synden og selve villfarelsen er han ubønhørlig imot. "Hva samfunn har rettferdighet med urett? og hva samfunn er det mellom lys og mørke? Og hvilken samklang er det mellom Kristus og Belial?" (2. Kor. 6, 14-15). Usannheten kan aldri ha rett mot sannheten; heller ikke kan den stå på like linje med sannheten. Gud ville opphøre å være Gud, dersom han kunne vedkjenne seg læresetninger som går ut på det motsatte av hva han har åpenbart; eller dersom hans åpenbaring inneholdt selvmotsetninger. Kristus ville opphøre å være Guds Sønn og verdens Frelser, dersom han kunne anerkjenne som sann og ekte kristendom påstander og meninger som står i motsetning til den apostoliske tradisjon. eller tåle sammenslutninger som er i opprør mot den Kirke han har stiftet. Når han taler med strenge ord til mennesker, så er det nettopp til de mennesker som forsøker å stenge veien til sann, heten for andre, til de mennesker som hardnakket synder mot lyset. "Hver plante som ikke min himmelske Fader har plantet, skal rykkes opp med roten. La dem fare; de er blinde og veiledere for blinde; men når en blind leder en blind, faller de begge i grøften" (Matt. 15, 13-14). Det er den samme Kristus som i alle tider og gjennom den apostoliske læremyndighet uttaler sitt ubønhørlige nei til alle påstander som går imot den lære han har betrodde til sin Kirke; den samme Kristus som frakjenner heretiske sammen, slutninger evnen til å føre menneskene til Gud.

Disse fordømmelser som Kirken uttaler, retter seg imidlertid ikke mot de enkelte villfarende mennesker. Det har alltid vært Kirkens lære at de mennesker, som uten sin skyld står utenfor, det synlige kirkesamfunn, men som oppriktig lever etter sin samvittighets forskrifter, ikke er skilt fra Kristus, ikke er utelukket fra hans frelse, om det så er døpte eller ikke døpte. Allerede Paulus lærer det for hedningenes vedkommende: "Når hedningene som ikke har loven, av naturen gjør de ting som er etter loven, da er de seg selv en lov, enda de ingen lov har. De viser jo da at lovens gjerning er skrevet i deres hjerter, fordi deres samvittighet gir dem vitnesbyrd, og tankene innbyrdes anklager eller forsvarer dem, på den dag da Gud skal dømme det skjulte hos menneskene etter mitt evangelium ved Jesus Kristus" (Rom. 2, 14-16). I samme ånd har Kirken forkastet en jansenistisk læresetning, som påstod at "Extra ecclesiam nulla conceditur gratia" (utenfor Kirken gis det ingen nåde. Denz. n. 1379). I samme ånd lærer pave Pius IX: "Alle de som er i en uforskyldt uvitenhet angående vår hellige religion, men oppriktig overholder den naturlige morallovs forskrifter, som Gud har skrevet i alles hjerter, og er villige til å adlyde Gud, idet de lever et rettskaffent liv, kan i kraft av det guddommelige lys og den guddommelige nåde oppnå det evige liv. For Gud, som ser og gransker alle menneskers sjel og hemmeligste tanker og vaner, kan umulig, han som er den høyeste godhet og mildhet, samtykke i at noen kommer til å lide de evige kvaler, når han ikke har gjort seg skyldig i en frivillig synd" (Denz. n. 1677). Lenge før hadde den hellige kirkefader Gregor av Nazianz uttalt: "Liksom mange av våre egne ikke er med oss, nemlig de som ved sitt dårlige liv er utelukket fra samfunnet med Kristi Legeme, således hører mange utenforstående til oss, nemlig de som bekjenner troen ved sin kristne vandel. De

mangler bare navnet, men saken eier de. Blant dem var også min far; han var en gren på et fremmed tre, men ved sitt levnet hørte han til oss".

Hva betyr da denne setning: "Utenfor Kirken er det ingen frelse?" Den betyr at ikke-katolikker, som oppnår frelse og salighet, ikke oppnår den ved hjelp av andre religioner eller av andre religiøse samfunn, men på grunn av det disse religioner eller samfunn eier av katolske verdier. Det som gjør at disse religioner og disse sammenslutninger er andre, d.v.s. det for hvis skyld de står i mot, setning til den katolske Kirke, det stammer ikke fra Gud eller fra Kristus, men er menneskelige og falske påfunn, og eier derfor ingen kraft til å føre til det evige liv. Alt det derimot som de eier av sannhet og frelsende verdier: dåpen, troen på Guds åpenbaring, bibellesning, bønn, salmesang, kamp mot synden, alt dette stammer fra den katolske Kirke og peker tilbake til den. For de ikke-døptes vedkommende gjelder det samme: alt det de eier av virkelig religiøse verdier, stammer fra det religiøse instinkt Skaperen har nedlagt i den menneskelige natur, og fra uråpenbaringen som menneskeslekten fikk før syndefallet. Men alt dette hører hjemme i den katolske Kirke, fordi den er "Kristi Legeme" og lever i hans Ånd som er "veien, sannheten og livet" (Joh. 14, 6), som er den gode Hyrde, og som ville dø "for å samle til ett de Guds barn som var spredt omkring over hele verden" (Joh. 11, 52).

Alle overbeviste og oppriktige tilhengere av disse ikke-katolske samfunn er derfor uten selv å være klar over det, besjelet av kjærlighet til den katolske Kirke og av den gode vilje til å tilhøre den. Og denne gode vilje gjør at de i Guds øyne også virkelig tilhører den. Når de ikke ved en offentlig trosbekjennelse slutter seg til Romerkirken, når de endog føler bitterhet mot den, så er det ene og alene på grunn av mangelfull opplysning og av uovervinnelige fordommer som miljøet og oppdragelsen har påtvunget dem.

For de ikke-døptes vedkommende gjelder det samme. Alt det de eier av virkelig religiøs tenkesett og liv, stammer fra det religiøse instinkt Skaperen har nedlagt i menneskenaturen, og fra uråpenbaringen som menneskeslekten fikk før syndefallet eller like etter. Besjelet av troen på Gud slik som de kjenner Ham, er de også mottagelige for Guds nåde og den Hellige Ånds veiledning, og villige til å adlyde Guds bud og til å tro på hans åpenbaring, når den blir kunngjort for dem. Denne gode vilje er en ubevisst lengselsdåp. Den er en virkning av Jesu frelsende død, og den gjør også disse stakkars hedninger, jøder, eller muhammedanere til Guds barn, altså til lemmer på Kristi Legeme.

XVI. DEN KRISTNE MORAL

1. Menneskets evige endemål.

Moral eller sedelære kaller vi den regel vi må følge for at våre handlinger skal være i overensstemmelse med vårt vesen og med vårt mål som mennesker. Alt ettersom folk har en forskjellig oppfatning av mennesket, har de derfor også et annet syn på moralen. Er mennesket for oss et vesen med en åndelig og udødelig sjel, så er moral det å leve etter vår fornuft og med vår frie vilje og under ansvarsfølelse å velge det som fornuften erkjenner som riktig. Blir mennesket derimot oppfattet som et vesen hvis liv har sitt opphav og sitt endemål innenfor den synlige verdens grenser, så er moralen det å gi seg inn under den fysiske naturs impulser og å bruke all sin energi til å etterstrebe de goder denne verden kan gi, uten hensyn til høyere sedelige nonner. Er mennesket ikke annet enn en upersonlig celle i et massemenneske som kalles samfunn eller stat, så er

moralen det å gi avkall på personlig tenkning og vilje, for lydige å innordne seg under myndighet og politi, og betrakte statens interesse som den høyeste moralske norm.

Den kristne religion lærer oss å se annerledes på mennesket. Det er hverken et upersonlig ledd i samfunnet, eller et rasedyr. Det er heller ikke bare et vesen med fornuft og viljefrihet. Sant -nok, fornuft, evnen til å erkjenne og lengsel etter å eie det absolutte Gode, personlig initiativ, ansvarsfølelse er uatskillelig fra den menneskelige natur. Men dette naturlige åndsliv blir for de kristnes vedkommende høynet og foreddet ved nådens liv. En kristen blir "delaktig i den guddommelige natur". Den naturlige etikk sier: "Kjenn deg selv og lev etter din fornuft". Den kristne etikk sier: "Vær Guds etterlignere som elskede barn" (Ef. 5, 1), eller: "Vær fullkommen som Faderen i himmelen" (Matt. 5, 48), eller: "La det samme sinnelag være i dere som er i Kristus Jesus" (Filip. 2, 5).

Den første betingelse for at våre handlinger som kristne er moralsk gode, er altså det at de skjer med henblikk på vårt høyeste endemål: Vår forening med Gud i et evig liv. Det er for ham vi ble skapt. "Han har av én dannet hele menneskeætten til å bo på hele jordkloden, og fastsatt visse tider for dem og landemerker for deres bosted, så de skulle søke Gud om de skulle kunne føle og finne ham, enda han ikke er langt borte fra hver av oss" (Ap. gj. 17, 26. 27). "Ingen av oss lever for seg selv, og ingen dør for seg selv. For lever vi, så lever vi for Herren, og dør vi, da dør vi for Herren. Enten vi lever eller dør, er vi altså Herrens" (Rom. 14, 7. 8). "Enten de spiser eller drikker, eller hva annet de gjør, så gjør det til Guds ære" (1. Kor. 10, 31). Denne trang til å søke Gud, behøver ikke hvert øyeblikk å stå klart for vår bevissthet; det er heller ikke mulig i denne verden. Men den må være den dypeste drivkraft til alle våre gjerninger. Hele vårt liv må være båret av lengsel etter Gud, og av hensikten å tjene Gud. Derfor må vi hver dag og så ofte som mulig, innvie alle våre tanker, ønsker og gjerninger til Gud.

Den forening med Gud som vår tro lærer oss å etterstrebe, er menneskets høyeste og eneste salighet. Det er ikke vanskelig å innse. Saligheten består i evig å eie det fullkomne gode som tilfredsstillende alle våre ønsker. Gud alene er dette gode. Alle skapte goder er enten forkrenkelige og hører en lavere verden til enn vår åndelige, udødelige sjel eller de er på mange andre måter begrensede, ufullkomne, slik at de umulig kan svare til vårt hjertes lengsel, for den går ut på det absolutte fullkomne gode. "Du har skapt oss til deg, Herre, og vårt hjerte er hvileløst inntil det finner hvile i deg" (St. Augustin). "Den menneskelige sjel som er åndelig, kan være opptatt med alle andre ting, men finne den fullkomne fred i dem, kan den ikke" (St. Bernard). Hverken rikdom eller makt eller ære eller menneskelig vennskap eller jordiske gleder kan gjøre oss salige. Den fullkomne lykke er å eie Gud ved i den himmelske klarhet å skue ham åsyn til åsyn og evig å elske ham.

Er den kristne moral derfor egoistisk? Er det vår egen interesse vi søker? Mange påstår det. Men de tar feil. Vi søker Gud, ikke oss selv. Vår innerste trang går ut på fullkomment å leve for ham, å overgi oss til ham. At denne fullkomne hengivelse til Gud gjør oss lykkelige er rimelig. Den svarer jo til vår naturs dypeste trang, og Gud ville opphøre å være Gud, dvs. det absolutte Gode, dersom foreningen med ham ikke ga oss den evige salighet. Men den kristne moral lærer oss å søke Gud for Guds skyld, fordi Gud har skapt oss til seg. For å være moralsk gode, må våre handlinger altså først og fremst være tilordnet vårt evige endemål.

Denne grunnregel kan selvfølgelig bare gjelde for de handlinger som står under menneskets herredømme, dvs. de handlinger som utføres med bevissthet og fri vilje.

Viljefriheten blir ofte frakjent mennesket. Snart påstås det at den er uforenlig med Guds allmektige virken i alle skapninger. Snart tenker man seg et "fatum", en "skjebne", som med ubønhørlig makt tvinger mennesket til dets gjerninger. Snart forneker man menneskets åndelige natur, slik at hele menneskets liv blir innordnet i den materielle verdens gang. Men i den sunne fornufts, likeså vel som i den guddommelige åpenbarings navn, må vi tilbakevise alle disse påstander. De er Gud og mennesket uverdige. Også vår etiske bevissthet steiler imot. Moralen står og faller med den frie vilje.

En gjerning som altså blir gjort i uvitenhet, eller i en tilstand av ufullstendig eller delvis bevisstløshet, eller under tvang, er ikke en egentlig menneskelig handling, da det vesentlige i mennesket, den åndelige natur, ikke virker med eller bare ufullkomment. Det samme er tilfellet for de handlingers vedkommende som skjer under plutselige og voldsomme sinnsbevegelser, under blinde, uoverlagte impulser, av kjærlighet eller hat, av attrå eller avsky, av glede eller sorg, av vrede eller frykt o.a. Også de såkalte tvangsforestillinger eller fikse idéer og andre sykelige fenomener kan undertiden frata mennesket den åndelige klarhet som gjør en handling til en menneskelig handling og medfører et moralsk ansvar.

2. Loven.

Virkelig tilordnet vårt evige endemål er bare de handlinger som utføres i overensstemmelse med Guds vilje slik som vi kjenner den. "Skikk dere ikke likt med denne verden, men søk å forvandle dere selv ved å fornye deres sinn, så de undersøker hva som er Guds vilje, som tekkes ham, den gode og fullkomne" (Rom. 12, 2). "Ikke hver den som sier til meg: Herre, herre, skal gå inn i himmelriket, men den som gjør min Faders vilje som er i himlene, han skal gå inn i himmelriket" (Matt. 7, 21).

Guds vilje angående våre handlinger blir kunngjort for oss ved forskjellige lover. Den første er naturloven som Skaperen selv: har skrevet i våre hjerter. "For når hedningene som ikke har loven, av naturen gjør de ting som er etter loven, da er de seg selv en lov, enda de ingen lov har. De viser jo da at lovens gjerning er skrevet i deres hjerter, fordi deres samvittighet gir dem vitnesbyrd" (Rom. 2, 14. 15). Den er bevissthet om godt og ondt som våkner hos alle mennesker samtidig som de er kommet til skjells år og alder, en naturlig erkjennelse av den moralske orden i dens grunnlinjer, d.v.s. av våre hovedsakeligste plikter mot Gud, mot oss selv, mot våre medmennesker. "Den lov er ikke fra i dag og fra i går. Den lever alltid. ingen vet når den ble til" (Sofokles "Antigone").

Syndefallet har nok ikke utslettet menneskets medfødte bevissthet om naturloven, men til en viss grad fordunklet eller forvansket den. Derfor ga Gud oss en annen lov, de ti bud, skrevet på steintavler i den gamle pakt, og evangeliets lov i den nye. Evangeliets lov er også delvis skrevet. Vi leser den for eksempel i bergprekenen. Men dens innerste vesen er den Hellige Ånds nåde som er utøst i hjertene. Den gir oss ikke bare kunnskap til den moralske orden Gud har satt opp, men også en overnaturlig livskraft som hjelper oss til å overholde den.

De moralske plikter vi kjenner gjennom naturloven eller gjennom Guds åpenbaring er ikke vilkårlige bud som bare skulle gjelde fordi Gud har en absolutt myndighet over sine skapninger. Nei, vi skal være "Guds

etterlignere som elskede barn", dvs. våre moralske dyder er en avglans av Guds egen hellighet, på samme måte som vår menneskelige viten er en avglans av Guds evige sannhet.

Den høyeste lovgivende myndighet er Gud selv. Men Gud utøver den også gjennom mennesker, nemlig Kirkens autoritet og styremaktene i det politiske samfunn. "Hva som helst de binder på jorden, det skal være bundet i himmelen, og hva som helst de løser på jorden, det skal også være løst i himmelen" (Matt. 18, 18). "Den som hører dere, hører meg, og den som forakter dere, for, akter meg; men den som forakter meg, forakter ham som har sendt meg" (Luk. 10, 16).- Med disse ord sier Kristus klart at apostlenes og Kirkens lovgivende makt stammer fra Gud og at dens bud og forbud på forhånd er stadfestet i himmelen. Derfor er også alle kristne forpliktet til å overholde Kirkens lover, med mindre det foreligger en fornuftig grunn til å bli fritatt. Alle kristne d.v.s. alle som er gyldig døpt, altså prinsipielt også ikke-katolikker, for ved den gyldige mottatte dåp er de medlemmer av den ene Kristi Kirke. Imidlertid er det mange omstendigheter som gjør det vanskelig for dem å underkaste seg. Kirken tar hensyn til det og gjør ikke krav på lydighet når det gjelder rent kirkelige lover.

Også de verdslige herskeres autoritet er av Gud, når de er kommet til makten på rettmessig måte. "Hver sjel skal være lydige mot de innsatte styremakter; for det finnes ingen øvrighet uten av Gud, og de som finnes, er innsatt av Gud. Den som setter seg opp mot øvrigheten, står derfor mot Guds orden, og de som motsetter seg, pådrar seg selv sin dom. Vær derfor lydige, fordi det ikke bare er nødvendig for straffens skyld, men også for samvittighetens" (Rom. 13, 1-2. 5). "Vær derfor all menneskelig orden under, gitt for Guds skyld, det være kongen som den øverste, eller lands, høvdinger som er sendt ut av ham til refsing for dem som gjør ondt, men til ros for dem som gjør godt" (1. Pet. 2, 13. 14). De kristne på Peters og Paulus' tid kunne ha innvendt at den politiske myndighet på den tid het Nero. Apostlene ville ha svart: Nåvel, Nero er en halvgal forbryternatur, vi vil nok få føle det snart. Imidlertid er han blitt hersker over det romerske rike i overensstemmelse med landets lover og sedvaner og er blitt anerkjent av senatet. Derfor er det synd å være ulydige, så lenge han ikke befaler noe mot Guds åpenbaring eller mot naturloven.

3. Samvittigheten.

Lovene, både de guddommelige og de menneskelige, har sin forpliktende kraft i seg selv, all den stund de er uttrykk for den moralske orden Gud har skapt. Allikevel er det ikke nok at loven i sin alminnelighet er til. For at den virkelig kan være normen for vår handling, må den være kunngjort for oss gjennom vår personlige samvittighet, i det bestemte tilfelle hvor det gjelder å fatte en beslutning. Samvittigheten er altså en slags dom menneskets fornuft feller, for å avgjøre om en handling er moralsk god eller ikke, eller et indre vitnesbyrd som anklager eller forsvarer oss for Guds ansikt (sml. Rom. 2, 15). Det ville være feilaktig å erklære samvittigheten for "autonom" d.v.s. å gjøre den til den høyeste og eneste lovgiver. "De skal bli liksom Gud og kjenne godt og ondt" (1. Mos. 3, 5) var slangens ord til våre stamforeldre. Vår høyeste lovgiver og dommer er Gud. Å finne på en moral som springer helt ut av mennesket, det er å gjøre mennesket til Gud. Samvittigheten gir altså ingen lover, lover Gud har gitt, befaler oss å handle i overensstemmelse med dem og refser oss når vi ikke har gjort det. Men det ville være like feilaktig å sette samvittigheten ut av spillet, under påskudd av at loven er loven og at mennesket blindt skal bøye seg for autoritetens maktbud. Menneskets storhet består nettopp deri at det kan oppfatte Guds visdom som er nedlagt i moralloven, i Kirkens organisasjon og i den sosiale orden og således bli ansvarlig for sine gjerninger.

Imidlertid kan det hende at samvittigheten er feilaktig inn stillet, slik at den oppfatter som godt det som i virkeligheten er ondt; eller omvendt. Årsaken til det er uvitenheten. Det er derfor en hellig plikt for mennesket å la seg undervise om moralloven, liksom om religionen i det hele tatt, ved from bønn å henvende seg til morallovens opphav, Gud, og i tvil å søke hjelp og råd hos kloke og erfarne folk, først og fremst hos en skriftefar. Men kan vi på ingen måte overbevises om at vår dom om en handling er uriktig, så må vi følge vår samvittighet. Denne er og, blir den avgjørende norm, selv om den tar feil. "Jeg vet, og er i Herren Jesus viss på at ingenting er urent i seg selv; bare for den som holder noe for å være urent, for ham er det urent" (Rom. 14, 14). Paulus taler om de kristne som mente ikke å ha lov til å spise kjøttet av de dyr som var blitt slaktet til ære for falske guder. De tok feil. Men var deres feilaktige syn så absolutt fast at de ikke kunne overbevises om det motsatte, så måtte de la være å spise. For "alt det som ikke kommer av tro, er synd" (ibid. v. 23). Den samme tanke ligger i Jesu ord til de vantro fariseere: "Var de blinde, hadde de ikke synd; men nå sier de: Vi ser. Derfor blir deres synd i dere" (Joh. 9, 41).

XVII. VÅRE PLIKTER MOT GUD

De første og helligste plikter som både naturloven og åpenbaringer foreskriver oss, angår vårt forhold til Gud. Gud er den evige, uskapte, absolutte virkelighet, opphav til og endemål får alt i himmelen og på jorden. Derfor skylder vi ham ærefrykt, tilbedelse, lydighet og takk, i bevisstheten om vår avhengighet av ham. Deri består den naturlige religion. Men først ved den overnaturlige åpenbaring og ved nådens liv blir vi satt i stand til å dyrke Gud på en mer fullkommen måte, nemlig ved å øve de tre guddommelige dyder, tro, håp og kjærlighet.

A. Troen.

"Uten tro er det umulig å tekkes Gud. For den som vil komme fram for Gud, må tro at han er til og lønner dem som søker ham" (Hebr. 11, 6). "Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen. Den som tror og blir døpt, skal bli frelst. Men den som ikke tror, skal bli fordømt" (Mark. 16, 16). Så snart et menneske får kjennskap til evangeliets lære om Gud, om frelsen, om Guds rike, om sakramentene og at det står fast for det at det er sannhet åpenbart av Gud, er det forpliktet til å ta imot den med en troende overbevisning, og å bekjenne den for verden. "Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen vedkjenner en seg det til salighet" (Rom. 10, 10). Beveggrunnen til den kristne tro er Guds autoritet, ikke noe menneskelig motiv. En virkelig troende kristen er alltid villig til å ta imot hele den guddommelige åpenbaring. Å velge og vrake, å tro bare på de læresetninger som "ligger" for oss, eller som svarer til vår personlige religiøse erfaring, det er ikke å tro på Gud, men på seg selv. En sådan overbevisning ville ikke ha sin grunn i den gode vilje som Guds nåde skaper, men i vår egen vilje. Tror vi på et dogme fordi Gud har åpenbart det, så må vi også tro på alle andre dogmer som åpenbaringen framsetter for oss. Den som bevisst forneker et dogme, mister troen på alle andre med, og bevarer bare en mer eller mindre vaklende mening om dem, i hvert fall ikke en tro som hviler på Guds vitnes, byrd. Og samtidig mister han nådens liv i det hele tatt. For bevisst og frivillig å frasi seg troen, er et opprør mot Gud.

Derfor er det hver kristens plikt så meget som mulig å unngå, de farer som troen kan bli utsatt for, især religiøs uvitenhet, samkvem med kristendomsfornektere, og lesning av bøker som forsvarer falske religioner eller livsoppfatninger. Synden i det hele tatt medfører en fare for troen. Den berøver oss Guds vennskap og avskjærer oss således fra nådens kilde. Især er det to synder som undergraver troen: hovmod og ukyskhet.

Hovmod, fordi det forleder til opprør mot Kirkens autoritet som på Jesu vegne forkynner og forsvarer den åpenbarte lære; ukyskhhet, fordi denne last gjør at sjelen fortaper seg i det sanselige og mister gleden for det åndelige.

Men også fromme kristne kan imidlertid få fristelser mot troen. Selve troens vesen gir anledning til det. For på den ene side kjenner den troende vel Guds vitnesbyrd i seg og finner sin lykke i den guddommelige sannhet, men på den andre side er denne sannhet innhyllet i mysteriets dunkelhet. "Vi vandrer i tro, ikke i syn" (2. Kor. 5, 7). Av naturen er mennesket vant til å vandre i "syn". Vår naturlige erkjennelse foregår ved iakttagelser og fornuftsslutninger, i lyset av medfødte grunnprinsipper som er klare i seg selv og ikke trenger bevis. Vår naturlige trang til klarhet følger oss i troens verden. Men her er fornuften maktesløs. Fornuften innser nok at virkeligheten er meget større enn fornuften kan fatte. "Det siste skritt fornuften gjør, er å innse at der er en uendelighet av ting som overgår den" (Pascal). Selv mennesker uten spor av intellektuell kultur har en anelse om at "det finnes meget mer høyt over oss enn alt det det står skrevet om i de hvite menns bøker" som en gammel Bantuneger sa til misjonsbiskop Le Roy. [*"Christus" manuel d'histoire des religions, par Joseph Huby. Side 54.*] Deretter kan fornuften også komme til den klare innsikt at Guds åpenbaring er en historisk kjensgjerning, og at alle innvendinger som vitenskapen gjør mot troene mysterier er uholdbare. Det kan være en motsetning mellom en vitenskapelig hypotese og et dogme; men da vil hypotesen før eller senere falle bort av seg selv. Eller en virkelig vitenskapelig kjensgjerning kan komme i strid med en teologisk mening; da blir det denne siste som faller bort. Men en motsetning mellom et dogme og en vitenskapelig kjensgjerning er umulig. Den åpenbarte sannhet og den vitenskapelige har begge sitt utspring i den evige sannhet i Gud. Alt dette kan fornuften forstå. Men åpenbaringens innhold er og blir mysterier, inntil vi etter døden går inn i den himmelske glorie. Dette mysteriets mørke medfører en viss lidelse. Vi føler oss fremmede i Guds verden. Således kan det oppstå tvil eller konflikter. Allikevel innebærer troens nåde også en hjelp mot slike kriser. For den overbeviser oss om at denne Guds verden, hvor fornuften føler seg liksom "i utlendighet", er vårt egentlige og evige hjem og at disse mysterier gjemmer i seg nettopp de goder som alene gjør livet verd å leves. I selve troen ligger det altså en kraft som overvinner tvilen.

B. Håpet.

Liksom troen er også det kristne håp en hyldest til Gud. For å "håpe" det er å lenges etter Gud som det eneste Gode som kan gjøre oss evig salige, og å sette sin lit til ham fordi han er allmektig, uendelig barmhjertig og trofast. "Han som har kalt dere er trofast; han skal og gjøre det".

Gud alene kan føre til Gud. Det ville være synd å stole på oss selv for å oppnå den evige salighet. Et formastelig og ugudelig håp ville det også være å vente tilgivelse for våre synder uten anger, uten bot, uten alvorlig tiltak for å bryte med det onde. En slags formastelighet ligger også i den holdning som kalles "troen uten gjerninger". Guds nåde krever at vi gjør bruk av de evner vår Skaper har gitt oss og av de overnaturlige energier Frelseren har fortjent oss. Helt passiv å vente at Gud skal gi oss det evige liv uten at vi virker med nåden, det er stikk imot Jesu og apostlenes lære. "Vil du gå inn i livet, da hold budene" (Matt. 19, 17). "Legg derfor, brødre, så meget mer vinn på å sikre deres kall og utkåring ved gode gjerninger; for når de gjør det, vil de ikke noensinne komme til å synde. Og derved skal det i rikt mål åpnes inngang for dere til vår Herres og Frelsers Jesu Kristi evige rike" (2. Pet. 1, 10, 11). Likeså ugudelig som formasteligheten ville det være å miste håpet på grunn av sine synder. "For hos Herren er miskunnheten og megen forløsning er hos ham" (Salme 129, 7). "Om deres synder er som purpur skal de bli hvite som snø; om de er røde som skarlaget skal de bli som den hvite ull" (Isaias 1, 18). Kristus er den tilgivende, frelsende kjærlighet. "Han skal ikke knuse

et knekket rør, og ikke slukke et rykende skar" (Matt. 12, 20). Den angrende synder som ærlig søker tilbake til Gud må derfor med urokkelig tillit stole på hans nåde.

C. Kjærligheten.

"Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte, av hele din sjel og av hele ditt sinn. Dette er det største og første bud" (Matt. 22, 37-38). For ved kjærligheten gir vi Gud det beste vi eier, oss selv.* Hvor store våre andre gjerninger enn kan være, de er nytteløse, og vår hyldelse til Gud er verdiløs så lenge de ikke er besjelet av kjærligheten. "Om jeg talte med menneskers og englers tungemål, men ikke hadde kjærlighet, da var jeg en ljomende malm og en klingende bjelle. Og om jeg hadde profetgave og kjente alle lønndommer og eide all kunnskap, og om jeg hadde tro, så jeg kunne flytte fjell, men ikke hadde kjærlighet, da var jeg ingen ting. Og om jeg delte ut ' alt jeg eide til mat for de fattige, og om jeg ga mitt legeme til å brennes, men ikke hadde kjærlighet, da gagnet det meg ingen ting" (1. Kor. 1-3). Vi kan øve kjærligheten til Gud på forskjellige måter. Med den Hellige Ånd skal vi glede oss over at Gud er Gud, at han er i seg selv uendelig stor, herlig, mektig og salig. Vi skal være villig til alltid å leve etter Guds vilje, både ved trofast å holde hans bud og ved ydmykt å ta imot de lidelser Gud lar komme over oss. "Bli i min kjærlighet. Dersom de holder mine bud, blir de i min kjærlighet, likesom jeg har holdt min Faders bud og blir i hans kjærlighet" (Joh. 15, 9-10). "Alle ting tjener til det gode, for dem som elsker Gud" (Rom. 8, 28), For mer og mer å utdype vårt vennskap med Gud, driver kjærligheten oss til energisk å motarbeide alle syndige tilbøyeligheter, alt det som i våre sanser eller i vår vilje strider imot Guds vilje, all uordnet eller overdreven hang til de skapte ting. En av arvesyndens følger er en viss uvilje mot de åndelige ting, en viss sløvhet med hensyn til gudsdyrkelsen. Kjærligheten helbreder også disse svakheter. Den inngir glede til alt det som tjener til Guds ære.

D. Gudsdyrkelsen.

Gud selv har lært oss ved de tre første bud hvilken ære vi skylder ham: Tilbedelse, ærefrykt for hans navn og helligholdelse av Herrens dag. Å tilbe vil si ydmykt å anerkjenne Guds uendelige majestet som all skapning er avhengig av. Vår tilbedelse henvender seg altså bare til Gud. Når vi tilber Jesus Kristus også i hans menneskelige natur, så gjør vi det fordi det er den guddommelige person, Guds Sønn, som i ham lever, lider og dør. Jesu hellige mor, jomfru Maria, de hellige engler, og de kristne som ved Guds nåde har oppnådd det kristne livs fullkommenhet og som Kirken har erklært for hellige, tilber vi ikke. De er skapninger som vi. Men vi beundrer og ærer dem; fordi deres hellige liv er en åpenbaring av Guds egen hellighet og av Kristi frelsende nåde. Vi ærer dem, ber om deres forbønn og søker å etterligne deres eksempel. Ikke slik at vi skulle velge oss et annet ideal enn Kristus selv. Men helgene, som var mennesker som vi, lærer oss nettopp hvordan vi kan leve etter Jesu forbilde til tross for all den motstand og de vanskeligheter vi finner i vår syndige natur og i verden.

I direkte motsetning til gudsdyrkelsen står religiøs likegyldighet, helligbrøde, avguderi, overtro, spiritisme o.l.

Ærefrykten for Guds navn gjør at vi ikke uttaler det lettsindig, men med andakt og kjærlighet. Derfor er også eden, som består i å ta Gud til vitne, noe hellig. Har en kristen lov til å avlegge ed? Det er dem som svarer

nei. De påberoper seg Jesu ord: "De har hørt at det er sagt til de gamle: Du skal ikke avlegge falsk ed; men du skal holde dine eder for Herren. Men jeg sier dere at de slett ikke skal sverge.- Deres tale skal være ja, ja, nei, nei. Det som er mer enn dette er av det onde" (Matt. 5, 33-37). Disse ord var først og fremst rettet mot en skandaløs misbruk jødene gjorde av eden. De kan imidlertid ikke tolkes som et absolutt forbud mot eden. Iallfall har ikke Paulus oppfattet dem slik, han som skriver: "Gud, som jeg tjener i min ånd i hans Sønnens evangelium er mitt vitne om at jeg uavlatelig tenker på dere" (Rom. 1, 9), og: "Det som jeg skriver til dere, se, det vitner jeg for Gud at jeg ikke lyver" (Gal. 1, 20. Se også 2. Kor. 1, 23, Filip. 1, 8). Jesu mening er den: i Guds rike hvor alt skal være fullkomment, d.v.s. i et samfunn som er bygget etter Jesu ånd, skulle eden ikke være nødvendig. Ærlighet og gjensidig tillit skulle gjøre den overflødig. Det er "av det onde" at forholdene ikke er slik. I særlig alvorlige saker, f.eks. for en rettmessig domstol, er eden derfor tillatt for å unngå større onder. Også når omstendighetene krever at et ord skal bli mer høytidelig, som i de anførte eksempler av Paulus. En synd mot den ærefrykt vi skylder Gud er altså det å sverge lettsindig. En enda større synd er det å sverge falsk eller å bryte en avtale som var gitt under edsansvar.

Herrens dag skal helligholdes ved "å hvile", d.v.s. vi skal avholde oss fra kroppsarbeide, forretninger og alle foretagender som går ut på materiell vinding, ikke for å tilbringe dagen med lek og forlystelser, men for alvorlig å bli oss bevisst at vi har en sjel. "Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn" (Matt. 4, 4). En fornuftig legemlig hvile eller rekreasjon er tillatt, nettopp fordi den er en hjelp til det åndelige liv.

Herrens dag er ikke lenger sabbaten. Den gamle pakt er forbi. Å holde fast ved sabbaten under påskudd av at "det står i bibelen" er imot kristendommens ånd. Det står også i bibelen at "loven hadde bare skyggen av de kommende goder" (Hebr. 10,, 1). Apostlene, som for omskjæringens og andre forskrifters vedkommende opphevet Moseloven som uforenlig med den nye tiden og med det Guds rike som omfatter alle folk, opphevet også sabbaten. I kraft av den lovgivende autoritet de hadde fått av Jesus innførte de søndagen, "den første dag etter sabbaten", minnedagen om Herrens oppstandelse og om den Hellige Ånds åpenbaring i pinsen. Der framgår især av 1. Kor. 16, 2 og av Ap. gj. 20, 7. Også de apostoliske fedre vitner om det. Justin f.eks. erklærer i sin 1. Apologi at de kristne holdt sine eukaristiske møter på den såkalte "Sønnens dag". De hadde dessuten en meget viktig grunn til å ta avstand fra sabbaten. Som det framgår av mange brev fra apostlene, var de jødekristnes iver for Moseloven en stor fare for Kirkens universelle karakter. Istedenfor å være en stor familie av Guds barn, "hvor det ikke finnes jøder eller grekere, trell eller fri, mann eller kvinne" ville kristendommen ha utartet til en jødisk sekt, dersom apostlene ikke energisk hadde opptrådt mot judaiserende tendenser, og dermed ville kristendommen ha mistet sin evne til å føre alle folkeslag til den sanne Gud og Frelser. Sabbaten måtte vike plassen for søndagen, likesom den gamle pakt vek for den nye.

XVIII. KJÆRLIGHET TIL OSS SELV OG TIL VÅRE MEDMENNESKER

1. Kjærlighet til oss selv.

"Men det annet bud er likt dette. Du skal elske din neste som deg selv" (Matt. 22, 39). Vi har altså ikke bare lov men plikt til å elske oss selv. Sammen med alle andre mennesker ble også vi kalt til å bli delaktige i Guds rike. For å oppnå dette mål har vi av Gud fått livet, det legemlige, det åndelige og det overnaturlige. Disse goder må vi ta vare på og bruke etter Guds vilje og mening. Vi er forpliktet til å ta vare på vårt legemlige liv og vår helbred. Det kan inntreffe omstendigheter hvor vi må ofre oss for andre eller for en stor sak i Kirken

eller i det politiske samfunn. Hverken våre krefter eller vår frihet eller vårt liv har vi lov å spare, når det gjelder å hevde vår kristne tro og vår moralske verdighet like overfor gudløse potentater, eller når det gjelder å verge fedrelandet mot fremmede voldsmakter, eller når våre medmennesker er i nød og det står i vår makt å hjelpe dem. Men bortsett fra slike omstendigheter er det synd å skade sin helbred eller å undergrave sine åndelige evner, f.eks. ved utskielser eller lettsindig over-anstrengelse. Nytelsesmidler som alkohol eller tobakk, bør brukes med fornuft. Kokain, opium, morfin og andre bedøvelsesmidler er bare berettiget for å bekjempe en farlig sykdom. Er det synd uten alvorlig grunn å utsette seg for livsfare, så er det enda større synd å ta livet av seg selv. Mennesket er ikke herre over sitt eget liv. I tunge trengselsstunder har vi lov å be til Gud som Elias: "Det er nok; ta nå mitt liv, Herre, for jeg er ikke bedre enn mine fedre" (3. Kongebok 19, 4). Men selv å ta det, er et opprør mot Gud, med mindre del skjer under et anfall av tungsinn som fratar mennesket fornuftens bruk.

Kjærligheten mot oss selv gjør det også til en plikt for oss å ta vare på vår ære og gode navn. For uten disse moralske goder blir det vanskelig eller umulig for oss å gjøre den innsats i livet vi har fått kraft og kall til.

Men den helligste plikt mot oss selv er den å bevare oss i Guds vennskap og nåde. Verre enn alle synder mot våre naturlige goder er det å utsette seg for den evige fortapelse. Vi gjør det når vi av egen skyld mister den kristne tro, og i det hele tatt når vi nekter å stå imot de drifter og innskytelser som går ut på å drepe nådens liv i vår sjel.

Hovedårsaken til alle synder er misforstått egenkjærlighet, d.v.s. den feil å elske seg selv på en måte som står i strid med den kjærlighet vi skylder Gud og med den moralske orden Gud har fastsatt. "Det finnes to arter av kjærlighet, og de er opphav til to riker: Kjærligheten til oss selv i den grad at vi forakter Gud, er opphav til denne verdens rike. Kjærligheten til Gud i den grad at vi forakter oss selv, er opphav til det himmelske rike. Verden søker sin ros i seg selv. Det himmelske rike finner sin ros i Gud" ("*Fecerunt itaque civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei; celestem vera amor Dei usque ad contemptum sui. Illa in seipsa, hæc in Domino gloriatur*". St. Augustin "*de Civitate Dei*" XIV. 28).

Den mest alminnelige og farligste form for falsk egenkjærlighet er hovmod. Derfor lyder Jesu ord, vi kan godt si: Jesu bønn til oss: "Lær av meg, for jeg er saktmodig og ydmyk av hjerte, og de skal finne hvile for deres sjeler" (Matt. 11. 29). Denne oppfordring til ydmykhet er grunnen til at mange med Nietzsche stempler den kristne moral som en slavemoral. Med sitt bud om ydmykhet skal den frata mennesket all selvbevissthet, all virkelyst og foretagsomhet, slik at vi helt passive likesom skal gå under i bevisstheten om vår synd og skrøpelighet. Men den kristne ydmykhet har ikke noe felles med dette vrengebilde. Den har for det første ikke sin dypeste grunn i syndsbevisstheten, men i bevisstheten om at vi som skapte vesener ikke har vår tilværelse, vårt liv, vår virksomhet av oss selv, men av all værens evige urgrunn og opphav: Gud. "Jeg er den som er" (2. Mos. 3, 14). Også vårt liv som kristne, har sitt utspring i Gud alene, i frelsens og nådens Gud. "Hva har du som du ikke har fått? Men dersom du har fått det, hvorfor roser du deg som om du ikke hadde fått det?" (1. Kor. 4, 7). "Om en mener at han er noe, enda han ingenting er, da dårer han seg selv" (Gal. 6, 3). Imidlertid er denne innsikt i vår avhengighet av Guds skapende allmakt ikke nok for å gjøre oss ydmyke. Også Satan har den og er allikevel grunnfestet i en evig hovmodssynd. Det som virkelig gir et ydmykt sinnelag er kjærligheten til Gud, kjærligheten som gjør at vi med hele vår sjel samtykker i vår intethet og avmakt, ja at vi gleder oss over den, for at "evighetens konge, den udødelige, den usynlige, ene Gud skal ha ære og herlighet i all evighet" (1. Tim. 1, 17). Det er altså ikke først og fremst som syndere at vi er ydmyke, men som skapninger. Hvordan kunne ellers Kristus være den ydmykeste av alle?

Synsbevisstheten er imidlertid for vårt vedkommende en mektig hjelp til å få ringe tanker om oss selv, for synden er nok for oss det klareste vitnesbyrd om vår intethet og vår avhengighet av Guds nåde. Men så langt fra at ydmykheten gjør sløv og passiv, er det nettopp den som best utvikler virkelyst og gir bevissthet om en kraft som overvinner alle vanskeligheter. Den hovmodige stoler på sin egen kraft, og den er begrenset. Den ydmyke vet at det er "Gud som virker alt i alle" (1. Kor. 12, 6), ikke slik at Gud fortrenger eller underkuer, men tvert om framkaller vår virksomhet, bærer den med sin skapende makt, opprettholder den når den menneskelig sett ville være nødt til å gi opp. "Det er Gud som virker i dere både det å ville og det å virke etter hans velbehag" (Filip. 2, 13).

2. Nestekjærlighet.

Elsker vi oss selv med den kjærlighet som den Hellige Ånd inngir oss, så vil vi også oppfylle Guds bud om at vi skal elske vår neste. Nestekjærligheten er det klareste bevis på at vår kjærlighet til Gud er ekte og ren og et av de virksomste midler til å utdype vårt vennskap med Gud. "Et nytt bud gir jeg dere, at de skal elske hverandre; slik som jeg har elsket dere, skal også de elske hverandre. På det skal alle kjenne at de er mine disipler, om de har kjærlighet til hverandre" (Joh. 13, 34-35). "Dersom vi elsker hverandre blir Gud i oss og hans kjærlighet er fullkommen i oss" (1. Joh. 4, 12). Vår neste det er alle mennesker uten unntagelse. For den kristne nestekjærlighet har sitt opphav i den samme Hellige Ånd som er kilden til vår kjærlighet til Gud. Derfor er den uendelig dypere og sterkere enn det vennskap som har sitt utspring bare i noe menneskelig som f.eks. familien, eller felles nasjon eller andre naturlige sympatier. Den kristne kjærlighet utelukker ikke familiekjærligheten eller andre former for vennskap; tvert imot, den høyner, styrker og foredler dem. Men den er meget mer vidfavnende. Ikke engang våre fiender har vi lov å utelukke fra vår kjærlighet. Høyt over de ting som blir årsak til motsetninger mellom enkelte mennesker eller nasjoner eller sosiale klasser er det et gode som er felles for alle: Gud. For alle er Guds barn eller kalt til å bli det. "De har hørt det er sagt: "Du skal elske din neste og hate din fiende". Men jeg sier dere: elsk deres fiender, gjør godt mot dem som hater dere og be for dem som forfølger og baktaler dere, så de kan bli barn av deres Fader som er i himlene, han som lar sin sol stå opp over onde og gode og lar det regne over rettferdige og urettferdige. For om de elsker dem som elsker dere, hva lønn kan de vente for det? Gjør ikke tollerne også det? Og om de hilser bare på deres brødre, hva stort gjør de da? Gjør ikke hedningene også det? Vær da fullkomne, likesom deres himmelske Fader er fullkommen" (Matt. 5, 43-48). Er alle barn av Faderen i himmelen, så er også alle Kristi brødre. Kristus selv erklærer seg for identisk med alle. Det gode som det onde vi gjør mot våre medmennesker, betrakter Kristus som gjort mot ham selv. "Sannelig sier jeg dere, hva de har gjort mot en av disse mine minste brødre, har de gjort mot meg" (Matt. 25, 40).

Da nestekjærligheten likesom kjærligheten til Gud er en virkning av den Hellige Ånd, består den ikke først og fremst i følelser, men i den gode vilje. Vi behøver ikke og kan ikke like overfor fremmede føle hva vi føler for far og mor og søsken. Vi kan heller ikke med engang og fullstendig utslette naturlige antipatier. Men vi kan og skal motarbeide dem ut fra vår bevissthet om at alt jordisk som skiller menneskene fra hverandre, blir likesom til ingenting i betraktning av de evige goder som knytter oss sammen til en stor familie av Guds barn i samfunn med Guds evige Sønn.

At vår nestekjærlighet er ekte viser seg altså i den gode vilje til å gjøre godt mot hverandre. Når vi ser et menneske i nød eller i sorg er det vår plikt å hjelpe etter beste evne, også når det koster anstrengelse, også når vi må ofre personlige fordeler. Som oftest er det under form av almisse vi har anledning til å hjelpe. "Jeg var sulten og de ga meg mat; jeg var tørst og de ga meg drikke; jeg var fremmed og de tok imot meg; jeg var

naken og de kledde meg" (Matt. 25, 35-36). "Om noen har denne verdens gods, og han ser sin bror lide nød, men lukker sitt hjerte for ham, hvorledes blir Guds kjærlighet da i ham?" (1. Joh. 3, 17). "Du innrømmer at de timelige goder du eier, er en Guds gave. Er da Gud urettferdig, når han ikke gir oss alle like meget? Hvorfor har du overflod, mens en annen er nødt til å tigge? Det er for at du skal innlegge deg fortjenester ved å meddele, mens den andre får ros og lønn for sitt tålmod. Det er de sultendes brød du holder tilbake hos deg; det er de naknes klær du gjemmer i ditt skap, det er de barbentes sko som råtner hos deg; det er de fattiges penger som du har nedgravet i jorden. Så meget som du nekter å gi, når du kan, så meget gjør du deg skyldig i urett" (St. Basilius). Men det er andre velgjerninger som er like så viktige, eller undertiden meget viktigere, nemlig de som har som mål vår nestes åndelige vel. De goder som den kristne kjærlighet etterstreber er først og fremst de evige goder. Og det er rimelig. All den stund nestekjærligheten bunner i Guds evige kjærlighet, er den også besjelet av Guds evige frelsesvilje. Den vil framfor alt føre menneskene til Gud. Å undervise i den kristne tros lære, å råde, veilede, formane er gjerninger som ikke bare prester, foreldre og foresatte er forpliktet til, men alle kristne som er i stand til det og har anledning til det. Den broderlige tilrettevisning er en åndelig almisse. Selvfølgelig bør den gis uten bitterhet, men med den fromme, kjærlige hensikt "å vinne sin bror" og mottas med et saktmodig og ydmykt sinnelag og med takk. "Bedre er det å bli irettesatt av en forstandig mann enn å bli villedet ved dårens smigrende tale" (Predik. 7, 6). Åndelige og meget verdifulle almisser som både fattige og rike, ulærde og lærde har anledning til er from bønn for syndernes omvendelse, det gode eksempel, overbærenhet med hverandres feil, og et forsonlig sinnelag mot dem som har krenket oss. "Når din fiende hungrer, da gi ham mat, når han tørster, så gi ham drikke; for 'når du gjør det, da sanker du gloende kull på hans hode" (Rom. 12, 20). Vi har lov til å hevde vår eiendom og vår ære. Vi har plikt til å forsvare vår familie, vårt land og den hellige Kirke. Men vi har aldri lov å gjøre det med hat eller å gi etter for hevnlyst. "Meg hører hevnen til; jeg skal gjengjelde, sier Herren" (Rom. 12, 19).

Fordi nestekjærlighetens første oppgave er å ha omsorg for våre medmenneskers evige vel, derfor er også det å gi forargelse den største synd mot kjærligheten. "Den som forarger en av disse små som tror på meg, for ham var det bedre at det var hengt en møllestein om halsen på ham, og han var senket i havets dyp" (Matt. 18, 6). Forargelse er nemlig ord eller handlinger som blir for andre en anledning til synd. Det står ikke alltid i vår makt å forhindre det. Selv våre beste handlinger kan for ondsinnete eller ufornuftige mennesker bli til anstøt. Men vi må vokte oss så godt vi kan for å bli årsak til åndelig skade for vår neste, og derfor også undertiden gi avkall på handlinger som i seg selv er uten synd. Paulus nevner f.eks. nytingen av de dyrs kjøtt som var blitt ofret til avguder. Dette kjøtt opphører ikke å være Guds skapning fordi om det ble slaktet for falske guder. Det er altså ikke urent. "Men ikke alle har denne kunnskap ... og så vil din svakere bror for din kunnskaps skyld gå tapt, han som Kristus er død for" (1. Kor. 8).

På like linje med forargelsen står den synd en kan gjøre ved å medvirke til andres synd. Også dette kan undertiden skje ufrivillig og uten hensikt, og livet ville være umulig, hvis vi ble nødt til å unnlate alle handlinger som andre kan utnytte i dårlig øye med. En vingårdseier f.eks. kan ikke oppgi sin næringsvei fordi det finnes drankere. En boktrykker derimot som går med på å trykke gudløse og usedelige skrifter er skyldig i medvirkning til vantro og umoral.

For å unngå alle synder mot kjærligheten og for edelmodig å oppfylle våre plikter mot vår neste, må vi alltid huske to Jesu ord: "Hva de har gjort mot en av disse mine minste brødre, har de gjort mot meg" (Matt. 25, 40), og "Alt det de vil menneskene skal gjøre mot dere, det skal også de gjøre mot dem" (Matt. 7, 12).

XIX. KRIG OG FRED

Kjærligheten til Gud og til hverandre er opphav til fred på jorden. I den utstrekning vi elsker Gud setter vi også mindre pris på de jordiske ting, som ellers blir årsak til ufred. Og jo mer vi elsker hverandre desto sterkere føler vi trang til å unngå eller til å overvinne alt det som forstyrrer samlivet mellom menneskene. Hvorledes må vi da ut fra den kristne moral dømme om krigen? Kan en krig være moralsk forsvarlig?

Først og fremst forkaster den kristne moral den materialistiske livsoppfatningen som påstår at krigen nødvendigvis og periodisk inntreffer, omtrent som vinteren følger etter sommeren. De krigførende har både viljefrihet og moralsk ansvar. Også den påstand er falsk at krigen er positivt villet av Gud som en straffedom verden undertiden trenger. Selvfølgelig går også krigen inn i Guds verdensplan, på samme måte som synden. Gud er mektig og visdomsfull nok til å vende også det onde til det gode. Men at Gud positivt vil krigen er en feilslutning. Det var derfor med rette at Kirken fordømte Luthers setning: "Å kjempe mot tyrkerne er å stå imot Gud som straffer våre synder gjennom dem" (Denz. 774). Andre ville se i krigen en oppdragende makt som utvikler energien og motarbeider makelighet og nytelsessyke. Også disse tar feil. Mennesket har alltid anledning nok til å danne seg en viljefast karakter og å øve litt strenghet mot seg selv.

Men som oftest hevdes nødvendigheten av krigen ut fra den tanke at nasjonenes interesser nødvendigvis er motsatt og at den eneste utvei for å oppheve motsetningene er krigen. Bevisst eller ubevisst hevdes da den grunnsetning at makt er rett, eller at den svakere nettopp på grunn av sin svakhet ikke har krav på å eksistere.

Mot alle disse arter av krigsmentalitet reiser det seg forskjellige arter av pasifisme. Først den såkalte spissborgerlige pasifisme, som vil ha fred for enhver pris, for i ro og mak å nyte tilværelsen. Så kjenner vi den kommunistiske pasifisme, som mente å avskaffe krigen ved å utslette all nasjonalfølelse. Sant nok gjaldt det først å opprette det internasjonale proletariatsdiktatur ved å tilintetgjøre den borgerlige klasse. Også en kristen pasifisme opptrådte mot krigen. Tolstoy f.eks. ville gjøre krigen umulig ved å oppfordre alle kristne til i evangeliets navn å nekte militærtjeneste.

Pasifistenes syn på saken er ensidig og uriktig. Den politiske fred er et høyt gode, men ikke det høyeste, slik at alt annet skulle ofres for den. "Bedre er det for oss å dø i krigen enn å se vårt folks ulykke" (1. Makkab. 3, 59). Hvis en makthaver bare vil la oss få lov å eksistere på den betingelse at vi opphører å være mennesker med personlighet, med sans for frihet og for evige verdier, eller hvis en fiende truer med å ødelegge det land, det samfunn som skaffer oss menneskeverdige livsvilkår i overensstemmelse med den naturtrang som heter nasjonalfølelse, så er motstanden en moralsk plikt, en plikt som bunner i naturloven. Også kommunistenes internasjonalsisme beror på et feilsyn. Den er naturstridig. Nasjonale motsetninger kan nok oppheves, men bare derved at nasjonene møter hverandre på et høyere plan enn det materialistiske verdensbilde som kommunismen godkjenner.

Den kristne pasifisme legger en uriktig mening i de bibelske ord den tar som grunnlag. "Du skal ikke slå ihjel" er et forbud mot privat hevn og mot enkelte -menneskers lyst til å gjøre seg selv til herre over andre menneskers liv og eiendom. Naturloven, skrevet av Gud i hjertene, gir et samfunn rett til å forsvare seg både mot forbrytere og mot overgrep fra fremmede volds makter. Jesu advarsel mot å forsvare seg mot det onde (Matt. 5, 39-40) betyr at vi for fredens skyld skal gi avkall på private interesser, men han opphever ikke et samfunns naturrett til å hevde seg mot en fiende.

På spørsmålet om en krig under givne betingelser kan være tillatt, svarer altså den kristne moral ja. Men hvilke er disse betingelser.

a. Det må foreligge en rettferdig grunn, d.v.s. det må gjelde en sak av vital betydning for et land, et gode uten hvilket landet enten går til grunne eller mister sin evne til å sikre sine borgere menneskeverdige livskår; frihet, økonomisk trygghet, kulturmulig, heter, o.l.

b. Forholdene må være slik at disse goder og rettigheter ikke kan hevdes ved voldgift, meglings eller i det hele tatt på en fredelig måte.

c. Den krigførende må ha en ren hensikt, d.v.s. hans mål må være å sikre seg de goder han har krav på, ikke å tilfredsstille hat, hevnlyst, barbariske instinkter; heller ikke å tilintetgjøre motstanderen.

d. Så rettferdig saken og så ren hensikten enn er, må det foreligge et begrunnet håp om at krigen virkelig fører til et heldig resultat, og ikke gjør ondt verre.

e. Den krigførende må gi avkall på kampfremidler og metoder som på forhånd står i motsetning til moralen eller til folkeretten. f.eks. løgnaktig propaganda og handlinger som direkte går ut på å ramme vergeløse. I det hele tatt har han plikt til å holde seg til de internasjonale avtaler angående krig og okkupasjon.

Med disse forskrifter forsøker den kristne moral å berge hva berges kan av naturloven og av den kristne kjærlighet i en verden som beherskes av instinktene eller av maktsyke eller av et materialistisk livssyn. Men moralens dypere hensikt er å oppdra menneskene og åndelig å høyne dem, slik at krigen i det hele tatt blir bannlyst som en levning fra barbari og hedenskap. Især etterstreber den en politisk ordening som endelig makter å frigjøre seg fra den overdrevne nasjonalisme og fra den hedenske idé om statens absolutte suverenitet.

Den trang til fellesskap som ligger i den menneskelige natur går ikke bare ut på å samle menneskene i de forskjellige land til nasjonale stater; den etterstreber også et samfunn som omslutter alle folk. Ingen nasjon er i seg selv den fullkomne menneskehet. Ingen eier alle de åndelige evner, heller ikke den fylde av fysiske og økonomiske verdier som den fullkomne sivilisasjon forutsetter. Bare nasjonenes samarbeid kan skaffe alle hva alle trenger til en fullkommen menneskelig tilværelse. De folk som hurtigere enn andre har frambrakt en kultur, har plikt til å hjelpe de andre. Det er en kultivert nasjon til større ære ved fornuftig og human kolonisering å høyne primitive folkeslag, enn med forakt å se ned på dem eller å underkue og utplyndre dem, slik at de blir nødt til å leve videre med sine lavere livsformer og laster, hvis ikke stamme etter stamme blir utryddet med vold. Den politiske ordening som ålene er i full overensstemmelse med den kristne moral er derfor et internasjonalt samfunn. Naturligvis er dette ikke mulig uten en viss gjensidig tilpasning, og en viss innskrenkning av de enkelte staters maktutfoldelse. Men ved å gå inn som ledd i et sådant forbund taper de ikke noe; tvert imot, de vinner. For slike innrømmelser vil gjøre den store folkefamilie mer og mer

levedyktig og øke dens evner til å føre mennesket i retning av alltid edlere menneskelighet. For dette skal være endemålet for politikken. Det viktigste er derfor ikke at nasjonene slutter seg sammen, men at de gjør det ut fra den overbevisning om at det sanne menneskelige gode er først og fremst åndelig og moralsk kultur, ikke materiell makt og rikdom.

Men det er en veldig hindring som legger seg i veien for et internasjonalt samfunn, nemlig den gamle idé om nasjonenes absolutte suverenitet, som gjenoppstod ved slutten av middelalderen og fortrenget den kristne tanke om et internasjonalt "Guds rike" under kristendommens autoritet. Den absolutte suverenitet består deri 'at enhver stat anser seg som absolutt uavhengig av de andre og anerkjenner ingen høyere autoritet enn seg selv, ikke engang moralloven. Ve og vel, rett og urett oppfatter statene ut fra seg selv alene. Likesom i den antikke verden blir staten betraktet som en slags guddom, som med uinnskrenket myndighet hersker over sine borgere og betrakter nabostatene som fiender. Freden hviler da på et rent materielt grunnlag, nemlig de materielle maktmidlers likevekt, eller på frykten, etter det kjente prinsipp: "Si vis pacem, para bellum". "Vil du ha fred, så rust deg til krig".

Disse grunnsetninger som har behersket politikken i de siste fire hundre år, står i motsetning til den kristne moral. Politikken oppgave er å sørge for at statene istedenfor å stenge seg inn i sin nasjonale egoisme, rekker hverandre hånden, for at folkene mer og mer kommer til å føle seg som en familie. Det nasjonale særpreg behøver ikke å forsvinne. Men alle skal bli seg bevisst om menneskeslektens enhet. Dypere enn alle nasjonale motsetninger ligger den felles menneskelige natur med de samme grunntrekk i den sjelelige struktur, den samme logiske gang i erkjennelsens grunnformer, de samme følelser, anelser og grunntendenser, den samme lengsel etter det evige og absolutte gode, og med den samme evne til av Guds frelsende kjærlighet å bli innlemmet i et religiøst samfunn hvor "det ikke er jøde eller greker, barbar eller skyter, trelle eller fri, mann eller kvinne, for de er alle ett i Kristus" (Gal. 3, 28; Koll. 3, 11). En politikk som ser bort fra alt dette og skaper en egen moral for statene, uavhengig av den kristne moral, for-, taper seg i det uvirkelige og fører nødvendigvis til undergang. En politikk derimot som retter seg etter den kristne moralloven baner veien til freden, til en virkelig fred, d.v.s. en stabil orden som er bygget på rettferd og kjærlighet. I de siste hundre år har denne fred aldri eksistert. Europa og verden i det hele tatt levde i en stadig krig som bare fra tid til annen ble avbrutt ved kortere eller lengere periode av våpenstillstand, mens fiendtligheten vedvarte under andre og perfidere former.

Det finnes kristne som anser det for umulig å oppnå bedre sosiale og internasjonale livskår i en verden som er herjet av arvesynden. Verden, sier de, er i Satans makt. Men dette mørke syn er ikke kristent. Verden var i Satans makt, ja. Den sterke vokter sin borg. Men det kom en sterkere over ham (Luk. 2, 21-22). Evangeliet er vel først og fremst et frelsesbudskap om det evige liv. Men dets ånd virker fornyende og rensende på alt menneskelig.- Det forkynner også "fred på jorden for mennesker som har en god vilje" (Luk. 2, 14).

XX. DE FIRE HOVEDDYDER

Kjærligheten til Gud og til alle mennesker for Guds skyld har sitt utspring i nådens overnaturlige liv. Det er innbegrepet av den moralloven som svarer til vårt liv som Guds barn. "I disse to bud henger hele loven og profetene" (Matt. 22, 40). "Kjærligheten er oppfyllelsen av loven" (Rom. 13, 10). Men det finnes også moralske plikter og moralske egenskaper hvis spirer ligger i den menneskelige natur, skjønt de bare ved

hjelp av Guds nåde oppnår sin fullkomne vekst. De kan føres tilbake til fire grunntyper: klokskap, rettferd, måtehold og styrke.

A. Klokskap.

Den består deri at vi alltid har vårt evige mål for øye og hen, ordner alle våre handlinger til det. Klokskaps første gjerning er derfor å rådføre oss med oss selv eller med erfarne venner hver gang det gjelder en viktig sak, for at vår handling skal stemme overens med vårt mål. Å handle overilet, tankeløst er et menneske uverdig. Vårt liv skal ikke beherskes av impulser eller luner av moten, men av fornuftens og troens lys, ellers kommer vi på avveie. Har vi erkjent hvorledes vi bør handle, så må vi fatte den riktige beslutning. Det første er en forstandssak. Det annet er en viljesak. Det er især denne evne til å fatte klare og bestemte beslutninger som rører det kloke menneske. Klokskap er altså det stikk mot,; satte av det som ofte menes med dette ord. Å være klok er nemlig for en del mennesker det å være i den grad forsiktig og varsom at de rådfører seg i det uendelige og aldri kommer til en avgjørelse, når det gjelder ting av en viss betydning. For andre er klokskap omtrent det samme som smidighet og list. Atter andre kaller klok, skap en overdreven omsorg for det jordiske eller også for det åndelige livs fornødenheter og forsøker liksom å sette sitt eget forsyn istedenfor Guds. Den sanne klokskap unngår alle disse feil. Den forkaster list og underfundighet som Guds barn uverdig. Den kjenner grensene for det menneskelige forsyn. Alt det som ligger utover disse grenser overlater den trygt til vår himmelske Fader, som har omsorg selv for de minste av sine skapninger. (Matt. 6.) Men den holder blikket urokkelig festet på "Guds rike og hans rettferd" og styrer sitt liv mot det evige mål uten nølen og uten forsakthet.

Alle mennesker trenger klokskap, siden alle er kalt til å nå fram til det evige mål. Men særlig fullkommen må denne dyd være hos dem som har å styre et samfunn: en familie f.eks. eller en by, eller en stat, en menighet, eller Guds Kirke. Som privatpersoner trenger de den klokskap som sikter til deres personlige evige frelse. Som ansvarlige for et samfunn trenger de klokskap for å hevde og fremme det felles gode som er særegent for vedkommende samfunn og danner grunnlaget til enhet: åndelig kultur, trygghet og fred når det gjelder et jordisk samfunn; religiøs opplysning, forening med Gud i tro og kjærlighet når det gjelder det kristne samfunnsliv. Det felles gode, ikke private anskuelser og interesser er altså normen og verdimåleren for styre og forvaltning i ethvert samfunn.

B. Rettferd.

1. De enkelte mennesker seg imellom.

Rettferd er den gode vilje til å gi alle eller å la alle få beholde det de har krav på.

a. Det første mennesket har krav på er liv og helse. Den rettmessige autoritet i det politiske samfunn har rett til å avlive forbrytere når det almene vel gjør det nødvendig, og i den ut%: strekning landets lover godkjenner dødsstraffen. Men ethvert privat overgrep på andres liv og lemmer er synd, medmindre det gjelder å avverge urettferdige voldshandlinger.

b. Deretter har mennesket rett til å eie noe av jordens goder. Privateiendommen grunner seg på naturloven. Menneskets åndelige natur setter det i stand til å herske over lavere skapninger, for å ha nytte av dem, for å bruke dem til sitt livsopphold eller til sitt kulturliv. "Gud velsignet dem og sa til dem: Vær fruktbare og bli mange og oppfyll jorden og legg den under dere og råd over fiskene i havet og over fuglene under himmelen og over -hvert dyr som rører seg på jorden" (1. Mos. 1, 28). Ethvert menneske har derfor lov til å erverve seg et eget hjem og alt det en trenger til sin personlighets fulle utvikling. Manikeerne og kommunister i gamle og nyere tider er av en annen mening. All eiendom skal være felles, påstår de. Årsaken til denne påstand er vel den kjensgjerning at jordens goder i virkeligheten finnes fordelt på en sådan måte at enkelte eier alt i overflod, mens store mengder av andre vantrives i fattigdom, elendighet og åndelig fornedrelse. En slik tilstand er urettferdig. En stor industri, en stor handelsforretning o.l. har ikke etter naturloven det mål å gjøre enkelte til storrike folk på andres bekostning, men å forbedre de alminnelige livskår. De rikes overflod tilhører de fattige, og det ikke bare som almisse, men i rettferdighetens navn. "Jorden hører Herren til og alt det som fyller den" (Salme 23). Men Herrens vilje er at alle skal oppnå det minimum av økonomisk trygghet som setter dem i stand til å leve et menneskeverdig liv. Nettopp derfor har alle krav på privateiendom. Ellers er flertallet av menneskene i fare for å miste sin personlighet, d.v.s. sin frihet, sin ansvarsfølelse og sine egne initiativer under statens tyranni.

Av samme grunn har arbeidere rett til en rettferdig lønn, d.v.s. en lønn som sikrer dem selv og deres familie en rimelig velstand. "Hele sosialøkonomien vil først i det øyeblikk virkelig få en fast form og løse sine oppgaver, når alle og enhver forsynes med de goder, som takket være naturens rikdom og hjelpekilder, produksjonens teknikk og det økonomiske livs sosiale organisasjon, kan stilles til rådighet, Av disse goder skal der være så stort forråd -til stede, som~ er nødvendig ikke bare for å tilfredsstille livsfornødenhetene og muliggjøre den rette hygge i hjemmet, men også for å føre menneskene fram til et høyere kulturstade, som jo ikke :skader. dyden, men tvert imot fremmer den meget, bare saken ordnes etter klokskapens regler" (Pius XI, "Quadragesimo anno").

c. I rettferdighetens navn skylder vi hverandre sannheten. Løgn og hykleri er synd. Men det kan også hende at rettferdigheten eller kjærligheten forplikter oss til å holde noe hemmelig. Leger, advokater, embedsmenn o. a. og især skriftefedre har streng taushetsplikt; og i det hele tatt ville samfunnslivet være umulig hvis alle og enhver var nødt til å svare på alle uoverlagte eller påtrengende spørsmål. På hvilken måte kan vi i slike tilfeller holde sannheten skjult? Vi kan bruke unnvikende talemåter. Men ofte ville nettopp unnvikende talemåter røpe vår hemmelighet; og da blir det ingen annen utvei enn den såkalte mentalrestriksjon som teologien kaller "late dicta".

Mentalrestriksjon eller indre forbehold består deri at vi i vårt stille sinn legger en annen mening i våre ord enn den selve ordlyden uttrykker. Er omstendighetene slik at et normalt menneske uten vanskelighet kan formode et indre forbehold og grunnen til det, så kalles det mentalrestriksjon "late dicta", d.v.s. i ordets videre betydning. En soldat, f.eks. blir tatt til fange i krigen og av en fiendtlig offiser spurt om hvor dette eller dette regiment står. Han svarer: "jeg vet ikke", idet han tenker: jeg har ikke lov til å forråde mitt land. Kan et fornuftig menneske derimot på ingen annen måte ane at et indre forbehold foreligger, så kalles denne restriksjon "stricte dicta", d.v.s. i snevrere betydning. Blir f.eks. en som aldri har vært utenfor Norge spurt om han har vært i Filadelfia og han svarer ja, idet han tenker på pinsemenighetens møtested, så er det en mentalrestriksjon stricte dicta. En sådan restriksjon er ensbetydende med løgn og aldri tillatt. Den første derimot er ikke løgn, for ethvert menneske med sunn fornuft og moralsk sans vet med engang at det ligger en annen mening i ordene.

Å bruke slike restriksjoner er ikke bare tillatt, men det kan være en moralsk plikt å bruke dem. Derimot er det alltid synd å legge skjul på sannheten, det være seg ved dobbeltydig tale, unnvikende svar eller mentalrestriksjon "late dicta", når den som spør har rett til å kjenne sannheten, f.eks. en rettmessig dommer. De fleste protestantiske moralteologer forkaster enhver art av mentalrestriksjon, og som regel overfaller de den katolske moral med skjellsord på grunn av dens lære. Da de imidlertid må vise en utvei av situasjoner hvor sannheten for høyere interessers skyld må holdes hemmelig og da de ikke med Luther tør påstå at nødløgn er tillatt, så tilråder de den såkalte "psykologiske løgn", som i motsetning til den "moralske løgn" skal være helt uskyldig. Men ser en nøyere på saken, så er deres "psykologiske løgn" det samme som vår mentalrestriksjon. Forskjellen er bare den at uttrykket er uklart og villedende.

d. Rettferdigheten forbyr også å frata andre deres ære og gode navn, hva enten det skjer ved skjellsord eller ved sladder eller ved baktalelse. Selv en frivillig mistanke er synd, når det ikke foreligger en alvorlig grunn til den.

2. Rettferdigheten mellom de enkelte mennesker og samfunnet.

Mennesket er et sosialt vesen dvs. at vi i kraft av selve naturloven lever i samfunn. Overlatt til seg selv alene ville den enkelte umulig kunne skaffe seg alt det som er nødvendig til et menneskeverdig liv. "For å leve helt for seg selv alene må en være enten en gud eller et dyr" (Aristoteles) dvs. enten mer eller mindre enn et menneske.

a. Familiesamfunnet.

Samfunnslivets grunnvoll er det felles gode. Som enkelte mennesker er vi forskjellige. Det felles gode vi eier eller etter, streber, skaper enhet. For å hevde det felles vel mot privat egoisme må samfunnet styres av en autoritet.

Det første, det nødvendigste og mest naturlige samfunn er familien. Dens overhode er mannen. Kvinnen er imidlertid ikke mannens tjenerinne, men en medhjelp som er knyttet til ham ved et hellig vennskap. "Og Gud Herren sa: det er ikke godt at mennesket er alene; jeg vil gjøre ham en medhjelp, som er hans like" (1. Mos. 2, 18). Kvinnen skal adlyde mannen. "De hustruer, vær deres menn undergivne i Herren, som det sømmer seg" (Kol. 3, 18). "Hustruene være sine menn undergivne som Herren; for mannen er hustruens hode, som Kristus er Kirkens hode, han som er frelseren for sitt legeme. Og likesom Kirken er Kristus undergitt, så skal også hustruene være sine menn undergitt i alle ting" (Ef. 5, 22-24). Meningen med dette lydighetsbud er ikke at kvinnen skal oppgi sin personlighet, f.eks. ved å tvinges til å handle mot sin samvittighet eller miste sin verdighet som menneske. Hun skal adlyde fordi familien er et samfunn. Mannen har ansvaret for dette samfunn og har derfor også plikt til å styre det, men normen for dets styre er ikke mannens personlige fordeler eller lidenskaper, eller innfall, men det felles gode, dvs. familiens trivsel og ære og de åndelige og materielle goder som alle familiens lemmer har krav på for å være gode og lykkelige mennesker. De bud som er i overensstemmelse med det felles vel må kvinnen adlyde. I alle andre ting bevarer hun sin personlige frihet og sitt ansvar for Gud. Imidlertid skal mannens myndighet ikke være despotisk enevelde. Han skal

rådføre seg med kvinnen, som med en venn, og dette desto mer som kvinnen i mange ting angående hjemmet og barnas oppdragelse har en klarere innsikt og en mer utviklet finfølelse enn mannen. "De menn elsk deres hustruer og vær ikke bitre mot dem" (Kol. 3, 19).

Foreldrenes plikt overfor barna er med kjærlig omhu å sørge for deres timelige og åndelige vel. Foreldrene må være klar over at barnas oppdragelse i kraft av naturloven og Guds bud ikke er statens sak, men familiens. "De fedre, egg ikke opp deres barn til vrede, men oppdrag dem i Herrens lære og tukt" (Ef. 6, 4). Barnet hører foreldrene til. Så lenge det fysisk og åndelig ikke er utviklet nok til å klare seg selv, har foreldrene ansvaret for det, eller de som er i foreldrenes sted. De fleste foreldre er nok ikke i stand til å overta barnas intellektuelle utdanning; de er avhengige av skolen. Men de har rett og plikt til å velge de skoler hvor undervisningen foregår i overensstemmelse med religion og moral. De har derfor også rett til å protestere mot dårlige lærere og dårlige lærebøker. Men fremfor alt skal foreldrene selv veilede de unge sjeler ved å venne dem til from bønn, til selvfornektelse, til gjensidig kjærlighet og offervilje. De oppfyller denne sin plikt i første rekke ved å gi dem det gode eksempel. "Deg selv, skriver St. Hieronymus til en mor, skal de uvitende barn ha som lærer; deg skal de se opp til. Hverken i deg eller i sin far skal de se noe som det er synd å gjøre. Husk på, foreldre, at de ved eksemplet kan gi dem bedre lærdom enn ved ord".

Fra sin side har barna plikt til å elske, ære og adlyde sine foreldre, å vise takknemlighet mot dem og å hjelpe dem i deres nød. "De barn, lyd deres foreldre i Herren; for det er rett. Hedre din far og din mor, det er det første bud med løfte, så det kan gå deg vel og du kan leve lenge på jorden" (Ef. 6, 1-3). Men også for barnas vedkommende er lydigheten ikke en blind underkastelse under vilkårlig makt. Barna har sin personlige samvittighet, og så snart de har åndelig modenhet nok er de ansvarlige for sin sjel. Derfor har de ikke lov å adlyde når foreldrenes bud går imot Guds bud. Det er åndstyranni når foreldrene f.eks. ved trusler og vold, ved hån og injurier, setter seg imot at et barn følger sin religiøse overbevisning og går over til den katolske Kirke.

De har lov og plikt til å advare barna mot overilte beslutninger eller mot en overfladisk og flyktig begeistring; men ved tvang å hindre dem i å følge en virkelig overbevisning er maktmisbruk. Likeledes har barna lov til å velge den livsstilling som de etter grundig overveielse føler seg kalt til. Det er rimelig og klokt at de tar imot velmente råd. Men avgjørelsen ligger hos dem selv.

b. Det politiske samfunn.

Det felles gode som er grunnlaget for det politiske samfunn er alt det mennesket har krav på til sin personlighets fulle utvikling; åndelig og moralsk kultur, et minimum av økonomisk trygghet, ordnede livskår og fred. Det felles gode er normen både for de styrende og for de undergivne. Myndighetenes oppgave er altså å tjene, d.v.s. å sørge for at samfunnet blir grobunn for gode og lykkelige mennesker. Mennesket er ikke til for statens skyld, som det antikke hedenskap og den moderne hedenske politikk mener, men staten er til for menneskets skyld. "Kongene råder over folkene, og de som har myndighet over dem kalles "velgjørere" - en hentydning til det faktum at kongene i Egypt og Syria krevet dette hedersnavn, selv om de var despotiske makthavere - men ikke slik med dere. Den største av dere, skal være som den minste, og den øverste skal være som en tjener" (Luk. 22, 25-26). Den påstand som ble satt opp av moderne rettsfilosofer at staten skulle være kilden til alt det som heter rett, er rett og slett hedensk. Kilden til retten er ikke styresmaktenes vilje, men samfunnets felles gode. "Alle makthavere skal ha sitt blikk festet på verdensaltets

høyeste hersker og ta ham som eksempel og norm for sitt politiske styre ... Herredømmet skal være rettferdig, ikke despotisk, men likesom faderlig, fordi Guds herredømme over menneskene er både preget av den høyeste rettferdighet og forbundet med faderlig kjærlighet ... Myndighetene skal ha borgernes vel for øye, for den eneste grunn til at de sitter inne med makten er at de skal ta vare på samfunnets vel Dersom makthaverne lar seg henrive til maktmisbruk, dersom de synder ved vilkårlighet eller hovmod, dersom de fører folket på avveie, så skal de vite at de engang må stå til regnskap for Gud" (Leo XIII. rundskrivelsen "Immortale Dei").

Men nettopp fordi samfunnet er nødvendig for å hjelpe menneskene til å bli gode og lykkelige, må også den enkelte være villig til å ofre så meget av sine individuelle goder som er nødvendig til samfunnets orden og trivsel. Å betale skatt, å delta i valg, for så vidt en er berettiget til det etter landets lover, å adlyde alle lover gitt av den rettmessige myndighet, når de ikke strider mot Guds lov, å ære autoritetens bærere, til tross for deres personlige svakheter, å ofre sitt liv for fedrelandet i en rettferdig krig, alt dette er bud som forplikter den kristne samvittighet, fordi samfunnets beståen er avhengig av dem. "Vær derfor all menneskelig orden undergitt for Guds skyld, det være kongen som den øverste, eller landshøvdingen som er sendt ut av ham til refsing for dem som gjør ondt, men til ros for dem som gjør godt. For slik er det Guds vilje, at de med å gjøre det gode skal få vankundigheten hos uvettige mennesker til å tie, som frie, men ikke som slike som bruker friheten til skjul for ondskapen, men som Guds tjenere. Ær alle, elsk broderskapet, frykt Gud og hold kongen i ære" (1. Pet. 2, 13-17). "Hver sjel skal være lydige mot de innsatte styremakter; for det finnes ingen øvrighet uten av Gud, og de som finnes er innsatt av G' tid. Den som setter seg opp mot øvrigheten, står derfor mot Guds orden, og de som motsetter seg, pådrar seg selv sin dom. Vær derfor lydige, fordi det ikke bare er nødvendig for straffens skyld, men også for samvittighetens. Derfor betaler de jo også skatter; for de er Guds tjenere som tar vare på denne gjerning. Gi da alle det de har krav på: skatt til den som har krav på skatten, toll til dem som har krav på toll, frykt til den som har krav på frykt, ære til den som har krav på ære" (Rom. 13, 1. 2. 5. 6. 7).

3. Stat og kirke.

Det samme menneske som bygger sitt hus, dyrker sin jord, driver handel, sysler med vitenskap og kunst, bærer også i sin sjels dypeste grunn en trang til et høyere liv, en lengsel etter det evige. "Han har av én dannet hele menneskeætten til å bo på hele jordkloden, og fastsatt visse tider for dem og landemerker for deres bosted, så de skulle søke Gud" (Ap gj. 17, 26-27). Som religiøse vesener danner menneskene et religiøst samfunn, hvor det felles gode er Gud selv, som alle ved Kristi åpenbaring og frelsende kjærlighet blir delaktige i. Dette samfunn heter kirke. Kirken er altså overnasjonal, all den stund det felles gode som er dens grunnvoll er hevet over alle grenser. Dens oppgave er ikke direkte å gjøre oss lykkelige i -denne verden, men å føre oss til den evige salighet. Kirken har ingen egen sosialøkonomi, ingen egen arbeidspolitikk, ingen forkjærlighet for den eller den statsform. Men den har som oppgave å forkynne evangeliet, å forvalte sakramentene, å våke over moralen, altså også å sørge for at politikk, økonomi, kultur og skolevesen står i harmonisk overensstemmelse med den kristne religion. Derfor er Kirken også ansvarlig for statsmakten. "To autoriteter styrer denne verden: biskopenes hellige myndighet og kongemakten. Av disse to funksjoner er den prestelige den største. Ti for Guds domstol er presten også ansvarlig får kongen" (Pave Gelasius I, 49 1 2-496 til keiser Anastasios). At kirke og stat er offisielt adskilt, som det er tilfellet i mange land, gjør hverken fra eller til. Kirkens kontrollrett over det timelige, Kirkens plikt til å hevde Guds lov overfor det politiske samfunn bunner ikke i juridiske overenskomster, men i det faktum at menneskene først og fremst er skapt for Gud og det evige liv, og at Kirken fikk av Jesus i oppdrag å forkynne evangeliet for all skapning. Kristus har nok sagt at hans rike ikke er av denne verden. Men nettopp derfor kan og må det sette opp de høyere normer

for det jordiske livs gang. For de mennesker som lever i denne verden som borgere i politiske samfunn er også ved Kristi frelsende nåde blitt borgere i Guds stat, i "de helliges samfunn". Kirke og stat ligger ikke på samme plan. Men de møter hverandre i menneskets indre, der hvor mennesket møter Gud selv. Det politiske samfunn taper ikke noe ved å ta imot Kirkens veiledning; tvert imot, det blir desto mer levedyktig jo dypere det er grunnfestet på religionen. "Hvordan kan menneskelig samliv bestå, hvordan kan overenskomster få rettskraft, når samvittigheten ikke går i borgen for dem? Men hvilken garanti kan samvittigheten gi, når man ikke tror på Gud og ikke frykter ham? Tas nemlig dette fundament bort, bryter hele moralloven ammen, og intet kan hindre at folkene, familiene, staten og overhode alt samfunnsliv litt etter litt, men uvegerlig synker i grus" (Pius XI, rundskrivelse "Caritate Christi").

C. Måtehold.

Måtehold er den sjelelige energi vi må bruke mot vår naturs hang til overdrevne sanselige nytelser. I mat og drikke må vi unngå alt som skader den legemlige og åndelige sunnhet, eller nedverdiger den menneskelige personlighet. Alle Guds gaver har vi lov å bruke, men med fornuft og måtehold, slik at ikke det sanselige kuer ånden, men ånden hersker over det sanselige. Drukkenskap er synd nettopp fordi den på en voldsom måte fratar mennesket bevisstheten og utsetter det for mange andre synder. Av samme grunn er det mot moralloven å bruke morfin og lignende bedøvelsesmidler, med mindre de er nødvendige mot sykdom og smerte.

På kjønnslivets område er det plikt å holde seg til de lover som skaperen har laget for livets forplantning, nemlig det monogame og uoppløselige ekteskap. All erotisk vellyst utenfor ekteskap er synd, både den naturlige og den unaturlige. Grunnen til denne innskrenkning av driftenes frihet er det menneskelige livs store verdi og hellighet. Sjelen, det udødelige livsprinsipp, som hever mennesket over alle andre jordiske vesener og er mottagelig for nådens liv, er nok ikke et resultat av mannens og kvinnens kjærlighet. Det åndelige kan ikke stamme fra det fysiske; det udødelige kan ikke ha sitt opphav i det liv som er hjemfallen til døden. Sjelen blir direkte skapt av Gud. Men det erotiske samliv er etter Guds skaperplan bestemt til å frembringe den fysiske organisme som den åndelige sjel trenger. Derfor er det en moralsk disiplin underkastet. Det liv som skal forplantes, trenger familiesamfunnet, for å oppnå sin fulle fysiske og moralske modenhet. Kyskhet er i det hele tatt en grunnbetingelse for sunn menneskelighet. Mange årtuseners erfaring lærer at den lov Gud har gitt for å disiplinere kjødets drifter og verne om familien, er til den største velsignelse for menneskeslekten. Den erotiske vilkårlighet har ødelagt flere folk og brakt større lidelser over menneskeheten enn alle verdenskriger eller naturkatastrofer. Men dens verste følge er sjelenes undergang. "Far ikke vill, hverken utuktige eller avgudsdyrkere eller ekteskapsbrytere eller bløtaktige eller sodomiter ... skal arve Guds rike" (1. Kor. 6, 9-10).

Renheten skal først og fremst dyrkes i sjelen ved energisk motstand mot farlige tanker og begjær. For erotiske tanker og begjær, når de er frivillige eller når de ikke motarbeides alvorlig, er like så syndige som selve gjerningen. "Jeg sier dere at hver den som ser på en kvinne for å begjære henne, har alt drevet hor med henne i sitt hjerte" (Matt. 5, 28). De krefter som hjelper oss til å vinne over den syndige natur, er årvåkenhet og bønn, forbundet med selvfornektelse eller askese. Kristendommens fiender taler nokså nedsettende om askesen. Den skal gå ut på å kvele eller fornekte livet. Nei, den vil høyne livet. Den vil ikke utrydde de fysiske drifter, men disiplinere dem. Den forakter ikke erotikken som manikeerne og den falske mystikk gjør. Alt det Gud har skapt er godt. Når askesen oppfordrer til kamp mot det instinktive, mot usunt drømmeri og usunn erotikk så er det ikke for å drepe livet, men innrette det etter Skaperens visdomsfulle orden, for å

frigjøre det åndelige fra den lavere naturs tyranni. Den vil vekke og oppdra de åndelige energier som ligger skjult i oss; den vil gjøre oss til åndelig friske og karakterfaste personligheter; den vil fremfor alt hevde vår verdighet som Guds barn. "Jeg legger dere derfor på hjerte, brødre, ved Guds miskunn, at de skal bære fram deres legemer som et levende, hellig offer som kan tekkes Gud, - det er deres åndelige gudsydning" (Rom. 12, 1).

D. Styrke.

Styrke er en egenskap som setter oss i stand til å gjøre det gode til tross for farer og vanskeligheter. Dens høyeste gjerning er å lide døden for en stor og hellig sak. De som ofrer sitt liv på den måten kalles martyrer, eller blodvitner. Det er det navn Kirken gir de kristne som dør for sin tro. Men i ordets videre betydning kan dette hedersnavn tillegges alle som går i døden for noe hellig, når de virkelig dør av ren kjærlighet til den hellige sak, og ikke bare av hovmod eller fanatisk egensinn eller med hat i hjertet. Også utenfor dødsfaren finnes det anledninger nok til å øve styrkens dyd. Moralsk styrke kreves det for å tåle sykdom uten å la seg nedslå av smerten, og i det hele tatt for modig å holde ut under livets mangfoldige vanskeligheter og nød. Styrke er nødvendig for ikke å ligge under for uvilje og mismot på grunn av livets ensformighet eller på grunn av andre prøvelser. Mange kristne er fristet til å bli mistrøstige eller sløve i deres fromhetsliv når de ikke kjenner noen indre glede, eller når den første begeistring er blitt borte. Styrkens dyd er et vern mot denne fare. Den gjør høysinnet og edelmodig, den bevarer for alt som er smålig og lavt. Den gir trang til det store og fullkomne, også når det er forbundet med ofre.

XXI. KIRKENS BUD

I bevisstheten om å sitte inne med den myndighet apostlene fikk av Kristus til å "binde" og "løse", gir Kirken de lover som er nødvendige til kirkesamfunnets orden, til kristendommens fremgang i verden, til troens forsvar og til de kristnes vekst i det åndelige liv. Med henblikk på dette siste formål har Kirken gitt endel bud som under normale forhold forplikter alle katolikker.

1. "Du skal helligholde de festdager Kirken har foreskrevet på samme måte som søndagen". Disse festdager er: Minnedagen om Jesu fødsel (1. juledag), Nyttårsdagen, Kristi åpenbaringsfest (de hellige tre kongers fest), Kristi himmelfart, Kristi Legemsfest, Marias uplettede unnfangelse (8. desember), Marias opptagelse i himmelen (15. august), St. Josefs minnedag (19. mars), Peter og Paulus minnedag (29. juni), Alle helgeners fest (1. november).

Dette Kirkens bud sammen med Guds bud om Herrens dag har, den hensikt å gi oss anledning til bønn og from ettertanke midt under våre jordiske bekymringer. Helligdagene virker opp, løftende. De minner oss om at vi ikke bare lever i denne synlige materielle verden, men at vi har en udødelig sjel hvis hjem er himmelen og som skal leve åndelig forenet med Kristus og hans hellige mor og de andre helgener. Å feire de store begivenheter i frelseshistorien og minnedagene om de kristne heroer, det gjør vår tro mer levende, det styrker vårt håp, vår lengsel etter det evige liv, det utdyper vår kjærlighet til Kristus og vår bevissthet om de~helliges samfunn, det gir mot til å holde ut under vår jordiske vandring.

2. "Du skal på alle søn- og festdager med andakt høre den hellige messe". Vi kan ikke på noen bedre måte oppløfte vår sjel til Gud enn ved å overvære det hellige offer. Her er det Kristus selv som på vegne av hele Kirken holder gudstjeneste. "Han har et uforgjengelig prestedømme, fordi han blir til evig tid. Derfor kan han også for evig frelse dem som kommer til Gud ved ham. siden han alltid lever for å gå i forbønn for oss" (Hebr. 7, 24-25). Det er derfor en hellig plikt for alle katolikker å gjøre hva de kan for å komme i søndagsmessene. Det finnes omstendigheter som gjør det vanskelig eller umulig. Da forplikter Kirkens bud ikke. Men uten alvorlig grunn skal ingen forsømme søndagsmessene. Ingen personlig bønn kan erstatte den gudstjeneste hvor Kristus samler hele Kirken omkring sitt kors, sitt alter. Her får vi høre Guds ord, epistel og evangelium og blir minnet om vår verdighet som Guds barn. Her står vi ansikt til ansikt med Frelsesmysteriet, med det guddommelige Offerlam. Her møtes vi med hele Kirken i felles bønn og sang og felles kjærlighet til Kristus.

Like så alvorlig som Kirken oppfordrer sine barn til å overvære den katolske gudstjeneste, advarer den mot å delta i en ikke-katolsk. En gudstjeneste er en trosbekjennelse. Ikke å gjøre for, skjell på gudstjeneste, det er enten et bevis på mangelfull tro og religiøs opplysning, eller det vekker inntrykk av at alle religioner ansees for like gode. Kirken tåler imidlertid at en katolikk går i en ikke-katolsk kirke ved dåp, bryllup og begravelse av slektninger og venner; for alle vet at han ved slike anledninger ikke har den hensikt å bekjenne seg til en annen religion.

3. "Du skal overholde de fastedager Kirken har foreskrevet og ikke spise kjøtt på abstinensdagene". De kirkelige fastedager er alle dager fra askeonsdag til påske, unntagen søndagene. Dessuten de såkalte "imbredager", som kommer fire ganger om året og faller på onsdag, fredag og lørdag. Videre fire "vigilier", d.v.s. dagene før visse høytider: jul, pinse, Marias opptagelse, Allehelgensfest. Å faste betyr etter Kirkens mening å spise seg mett bare en gang om dagen, nemlig ved middagstid eller om aftenen. Fritatt fra fastebudet er alle som ennå ikke er 21 år, eller som har fylt 59. En gyldig grunn til dispens er sykdom, svakelig helbred og strengt arbeid.

Abstinensdager er alle fredager året rundt, medmindre en stor høytid faller på en fredag; dessuten askeonsdag og de ovennevnte imbredager og vigilier.

Faste- og abstinensbudet, likesom andre forsakelser som fromme kristne pleier å pålegge seg frivillig har en dobbelt mening. De øker vår motstandskraft mot synden ved å stålsette viljen og undertrykke det sanselige begjær. I den forstand var selvfornektelsen også kjent i den hedenske verden som et middel til å oppdra sterke og frie personligheter. Men kristendommen verdsetter den først og fremst som et middel til å utdype vårt vennskap med Kristus. Alle lidelser som rammer oss og alle forsakelser vi pålegger oss, er for oss en anledning til å frembære oss selv med legeme og sjel som en offergave til Gud i forening med den lidende Frelser. Vi er "Kristi medarvinger, så fremt vi lider med ham, så vi også kan bli herliggjort med ham" (Rom. 8, 17). Derfor er det nettopp på fredagene og førte dager før påske at Kirken oppfordrer oss til faste og abstinens. "Kan bryllupsgjestene faste, så lenge brudgommen er hos dem? Så lenge brudgommen er hos dem, kan de ikke faste. Men det kommer en tid da brudgommen blir tatt fra dem, og når den dag kommer, skal de faste" (Mark. 2, 19-20). Brudgommen ble tatt fra oss da han døde på korset. Vi skal ikke minnes Jesu lidelse bare ved å tenke på den, men på en måte oppleve den ved selv å lide, av kjærlighet til ham og i bevisstheten om at vi er lemmer på hans legeme. "Nå gleder jeg meg i mine lidelser og utfyller i mitt kjød det som mangler i Kristi lidelser for hans legeme som er Kirken" (Kol. 1, 24). Fra det etiske plan har kristendommen løftet askesen opp til det -mystiske plan.

Mot det katolske faste- og abstinensbud vil enkelte gjøre gjeldende Paulus' ord: "La ingen dømme dere i mat eller drikke eller i spørsmål om høytid, nymåne eller sabbat Når de med Kristus er dødd bort fra denne verdens barnelærdommer, hvorfor gir de da forskrifter som om de ennå levet i verden. "Rør ikke! smak ikke! ta ikke på det!" Denne advarsel er ikke rettet mot selvfornektelsen i ordets kristne forstand, men mot jødisk-agnostisk overtro, mot en askese som er blottet for den kristne åndelighet. Paulus levet i ånden som få andre. Allikevel sier han: "Jeg tukter mitt, legeme og holder det i trelldom, så jeg ikke etter å ha preket for andre, selv skal bli støtt bort" (1. Kor. 9, 27).

4. "Du skal i det minste en gang om året skrifte dine synder for en rettmessig prest". Enhver prest mottar ved selve preste, vigselen fullmakt til å meddele botens sakrament. Men denne fullmakt kan han bare utøve like overfor de sjeler som blir ham betrodd av hans biskop, altså i det bispedømme hvor han er ansatt eller hvor han har fått jurisdiksjon. En døende kan imidlertid få absolusjon av hvilken som helst gyldig vigd prest. Budet om det årlige skriftemål forplikter også barn, så snart deres forstand og samvittighet er moden nok til at de kan gjøre seg skyldige i synd.

5. "Du skal i det minste en gang om året, nemlig i påsketiden motta alterets hellige sakrament". Også dette bud gjelder for barn når de er såpass åndelig utviklet at de vet hva de mottar.

Mot alle disse Kirkens bud innvendes det nettopp det at det er bud, at Kirken altså utøver en slags tvang. Religiøse handlinger som det å høre messen, å faste, å gå til skrifte og til Herrens bord må være frivillig, heter det, ellers er de verdiløse. Det er sant, de må være frivillige. En handling som skjer under tvang kan aldri ha moralsk eller religiøs verdi. Imidlertid har Kirkens bud slett ikke den virkning å frata oss den frie vilje. Vi adlyder, men vi adlyder frivillig. Også lydigheten er en moralsk handling. Kristus selv gikk i døden av lydighet mot Faderens bud. Det er et alvorlig feilsyn å ville se en motsetning mellom frihet og lydighet, når det gjelder å adlyde en rettmessig lov eller en rettmessig oven, ordnet. En rettmessig lov også i det politiske samfunn, er ikke noe som kuer personligheten, men utvikler den og veileder den. Loven er uttrykk for en høyere visdom og en større erfaring enn var egen. Den verner om det felles gode og forsvarer det mot individuelle overgrep eller egoistisk sneversynthet. I Kirken er autoriteten Kristus selv. Det er på hans vegne og med hans fullmakt at hierarkiet lærer og veileder de troende. "Den som hører dere, hører meg, og den som forakter dere, forakter meg; men den som forakter meg, forakter ham som har sendt meg" (Luk. 10, 16). "Mitt åk er mildt og min byrde er lett" (Matt. 11, 30). Og ser vi nøye på disse Kirkens bud, så viser det seg at de i grunnen direkte er utledet av Herrens egne bud. Vel har Kristus ikke sagt at de kristne hver søndag skal overvære messen. Men han har innstiftet det eukaristiske offer for at vi skal feire minnet om hans død. "Gjør dette til minne om meg". Kirken, som har ansvaret for de troende, gir oss nå en praktisk veiledning til å oppfylle Herrens bud, samtidig som den med sin autoritet støtter vår vaklende vilje og hjelper oss til å overvinne vår naturlige hang til å glemme det åndelige og det evige. Kristus har heller ikke sagt at vi skal faste førti dager før påske og la være å spise kjøtt på fredagene. Men han har gitt oss et bud om selvfornektelse: "Vil noen komme etter meg, da må han fornekte seg selv og ta sitt kors på og følge meg. For den som vil bevare sitt liv, skal miste det; men den som mister sitt liv for min skyld, skal finne det. For hva gagner det mennesket om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel" (Matt. 16, 24-26). Også her kommer Kirken oss til hjelp og lærer oss hvordan vi skal adlyde Herrens bud. Det samme gjelder budene om skriftemål og kommunion. Kristus har ikke sagt hvor ofte vi skal motta disse sakramenter. Men han har innstiftet dem for at vi skal bruke dem til vår frelse og åndelige fremgang. Den praktiske ordning har han overlatt Kirken. Derfor er det synd å være ulydig mot Kirkens bud. Kirken forlanger ikke det umulige og er

villig til å frita oss for disse forpliktelser når det foreligger en alvorlig grunn. Men på egen hånd og uten videre å sette seg ut over de kirkelige lover er ulydighet mot Kristus selv.

Ved siden av de nevnte bud finnes det også endel kirkelige forbud som gjelder hele kristenheten. Av særlig stor vekt er forbudet mot å lese de bøker som står på "Indeks", d.v.s. på listen over farlige bøker. Kirkens autoritet har ansvaret for de troende. "Røkt mine lam, røkt mine får", har Kristus sagt til Peter (Joh. 21). "Lær dem å holde alt det jeg har befalt dere", sa han til alle apostler (Matt. 28, 20). "Ta vare på dere selv og hele den hjord som den Hellige Ånd har satt dere til biskoper for, til å styre Guds Kirke, som han vant seg ved sitt eget blod. jeg vet at når jeg er gått bort, skal det komme glupende ulver inn mellom dere, og de skal ikke skåne hjorden. Også mellom dere selv skal det stå fram menn som fører vrang tale for å dra disipler etter seg. Våk derfor og kom i hu at i tre år holdt jeg ikke opp med å for, mane hver især av dere med tårer både dag og natt" (Ap. gi. 20, 28-31). I bevisstheten om sitt ansvar for de sjeler Kristus har kjøpt med sitt blod vil Kirken verge dem mot den store fare som ligger i dårlige bøker. Tre slags skrifter står på Indeks:

a. De som lærer eller forsvarer falske religioner eller heresier. b. De som hevder filosofiske teorier som står i motsetning til kristendommen. c. De som er egnet til å undergrave de gode seder.

Indeksloven kalles ofte for åndstyranni. La gå at barn holdes under formynderskap, heter det. Men voksne mennesker med kultur skulle ikke være en så uverdigg tvang underkastet. Dessuten er det Kirken til liten ære at store tenkere som f.eks. Kant og store diktere bannlyses.

Alle disse anklager tar Kirken med ro. Den har av Gud selv fått i oppdrag å ta vare på hans hjord, og å forsvare sannheten mot villfarelser, om disse nå kommer fra geniale tenkere eller fra stympere. Forøvrig er de såkalt store tenkere også undertiden store hjernespinnmakere. Det er ikke sannsynlig at verden ville tape meget om "Kritik der reinen Vernunft" eller Hegel og Nietzsches verker eller Renans "Jesu liv", forsvant fra våre biblioteker. Og hva de dikterverker og romaner angår som på grunn av umoralske tendenser og slibrige skildringer er blitt forbudt, så bør vi huske på at en eneste sjel er mer verd enn all kunst, selv den beste, enn si den som gir seg i lag med lasten. En eneste synd er et større onde enn om all verdens poesi gikk tapt. At "voksne mennesker med kultur" skulle være uimottagelig for smitte, er en såre enfoldig påstand. Den kan bare komme fra mennesker uten spor av livserfaring. Mange lot seg føre bort fra den kristne tro og fra Kirken av filosofiske teorier som først ble rost i høye toner, for tyve, tretti år senere å bli oppgitt og glemt som fantasterier. Mange som brasket seg av sin frie personlighet ble lastens usle treller fordi de foraktet Kirkens advarsel mot umoralske bøker. Å adlyde Kirken det er å adlyde Kristus; og Kristus er "visdom og rettferd og helliggjøring og frelse for oss" (1. Kor. 1, 30). "Å Timoteus, ta vare på det som er betrodd deg, så du vokter deg for de vanhellige, nye talemåter og de motsigelser som kommer fra den vitenskap som falskelig kalles så, som noen har vedkjent seg og derved er falt fra troen. Nåden være med deg! Amen" (1. Tim. 6, 20-21).

Ved å sette en bok på Indeks vil Kirken imidlertid ikke frakjenne den all slags verdi. Mange av de sensurerte bøker har til tross for det forkastelige de inneholder stor betydning for vitenskap og kultur. Derfor er forbudet heller ikke absolutt. Alle de som for sine studiers skyld eller av en annen fornuftig grunn ønsker å lese sensurerte bøker, kan få dispens for indeksloven av de rettmessige myndigheter. Men egenmechtig å sette seg ut over loven er en mangel på ydmykhet og innebærer fare for det åndelige liv. "Se til at ingen dårer dere

med verdslig visdom og tomt svik etter overlevering fra mennesker, etter verdens barnelærdom, mer og ikke etter Kristus. For i ham bor hele guddomsfylden legemlig" (Kol. 2, 8-9).

XXII. SYNDEN

Ved å handle imot Guds vilje, slik som vi kjenner den gjennom Guds og Kirkens bud og vår samvittighet, gjør mennesket seg skyldig i synd. Årsaken til denne ulydighet er først og fremst det onde begjær som arvesynden etterlater seg i vår natur, og som gjør oss tilbøyelig til å glemme vårt evige endemål, salig, heten i Gud, for å søke vår lykke i de skapte ting. "Hver især fristes når han drages og lokkes av sin egen lyst" (Jakob 1, 14). Det onde begjærs makt blir øket ved verdens dårlige eksempel. "Alt det som er i verden er kjødets lyst og øynenes lyst og hovmod, og disse ting er ikke av Faderen, men av verden" (1. Joh. 2, 16). Med "verden" mener evangeliet menneskeheten for så vidt den lever etter sin syndige naturs impulser, i opprør mot Gud og søker å fortrenge Guds rike. Men det onde begjær kan også direkte påvirkes av Satan. Han kalles nettopp "fristeren". De onde ånder har vel ingen makt over vår frie vilje. Og ennå mindre har de makt over en sjel som eier nådens liv. Men med den makt de har over den materielle verden, kan de påvirke den del av vår natur hvor det sjelelige og det legemlige møtes, altså vår fantasi og vare sanser. Således framkaller de syndige drifter og illusjoner.

Gir mennesket etter for det onde begjær i den grad at det bevisst og frivillig vender seg bort fra Gud, for å søke sitt høyeste gode i sin egen onde vilje, eller i verdens rikdom eller vellyst eller i makt og ære eller i noe skapt i det hele tatt, så blir synden en dødssynd. Den dreper ikke det naturlige liv, men nådens liv går tapt, og mennesket er hjemfallen til den evige død. "Dersom de lever etter kjødet skal de dø; men dersom de dreper kjødets gjerninger ved Ånden skal de leve" (Rom. 8, 13). En dødssynd forutsetter altså to ting: a. En sak hvor menneskets høyeste gode, livets siste endemål står på spill, slik at mennesket ved å gjøre sin egen vilje nødvendigvis gir avkall på det. b. At mennesket treffer dette valg med klar bevissthet og fri vilje. Er de skapte ting vi attrår av så lite betydning at de ikke river vårt hjerte løs fra Gud, men bare svekker og sinker vår hengivelse til ham, eller handler vi, mot Guds lov i en alvorlig sak, men uten klar bevissthet og uten viljens fulle samtykke så blir synden en "tilgivelig synd". Den er ikke sjelens død, men ligner en sykdom som naturen overvinner. Derfor kalles den tilgivelig. Selve nådens liv med sin guddommelige kraft utsletter den, når sjelen for alvor strammer seg opp og overgir seg igjen til Gud ved en renere og fullkommnere kjærlighet. Mot denne lære om forskjellen mellom større og mindre synder påstår en del ikke-katolske moralister at alle synder er like store. Synd, sier de, er ulydighet mot Gud. Det som gjør at en tanke eller gjerning er synd, er den kjensgjerning at Gud har forbudt den. Alle synder innebærer altså den samme ondskap, nemlig opprør mot Guds vilje. At den klare bevissthet og viljens fulle samtykke mangler, skal ikke være noen unnskyldning. Uvitenhet, mangel på omtenkksomhet, sinnsforvirring o.l. bunner i arvesynden og har del i arvesyndens ondskap.

Denne oppfatning av synden er stikk imot både den naturlige etikk og den guddommelige åpenbaring. En syndig handling er ikke syndig fordi Gud har forbudt den; men Gud har forbudt den fordi den er syndig, d.v.s. fordi den er i strid med skapningenes orden og mål. Denne uorden kan være større eller mindre stor. En som stjeler 5 øre fra en rik mann, synder mot rettferdigheten, men urettferdigheten er meget større hvis han f.eks. stjeler 5 kroner fra en fattig. En som sier en løgn til spøk eller for å hjelpe seg ut av en forlegenhet, synder mot sannheten, men en meget verre løgn er det å pådikte en annen en forbrytelse. At det er forskjell på synd framgår også av evangeliet. "Hvorfor ser du flisen i din brors øye, og bjelken i ditt eget øye ser du ikke?" (Matt. 7, 3). Og til Pilatus sa Jesus: "Derfor har den som overga meg til deg større synd" (Joh. 19, 11).

Hva arvesynden angår må vi skjelne mellom den egentlige synd og dens onde følger. Den egentlige synd er opprøret mot Gud. Den gjorde oss til vredens barn og fjernet vårt hjerte fra Gud. Dette syndens onde blir utslettet ved dåpen som gjør oss delaktige i Jesu liv som Guds sønn. Men endel av syndens følger blir igjen, bl. a. nettopp en mangel på åndelig innsikt, en svak et som utsetter oss for å bli mer eller mindre sterkt påvirket av sinnsbevegelser og ytre innflytelser. Alt dette er skrøpelig, men ikke synd; årsak til fristelser, men ikke synd. Og det gjør at en handling som objektivt sett er en svær overtredelse av Guds bud under, tiden ikke er en dødssynd, på grunn av uvitenhet eller mangel på klar bevissthet og frivillig samtykke. Det er f.eks. ingen tvil om at blasfemi er i seg selv en dødssynd av den verste art. Men sett at en i et øyeblikk av voldsom sinnsbevegelse mister herredømme over seg selv og før han er i stand til å samle seg utstøter blasfemiske ord, så er dette nok et tegn på vår naturs skrøpelig, men ikke det bevisste opprør mot Gud som kalles dødssynd. Det moralsk onde likesom det moralsk gode er først og fremst i sinnelaget, i viljen, i hjertet, ikke i den lavere region av sjelelivet.

Når disse skrøpeligheitsfeil kalles tilgivelige synder, så er dermed ikke sagt at dødssynden ikke tilgis den angrende sjel. Men da er tilgivelsen en nyskapning, en oppstandelse fra døden. Nådens liv var tapt. Nå blir sjelen igjen en levende gren på vintreet.

Det er bare en synd det ikke finnes tilgivelse for. "Hver synd og bespottelse skal tilgis menneskene; men spott mot Ånden skal ikke bli tilgitt. Og den som taler et ord mot Menneskesønnen, skal få tilgivelse; men den som taler mot den Hellige Ånd, skal ikke få tilgivelse, hverken i denne verden eller i den som kom, mer" (Matt. 12, 31-32). Hvorfor blir synden mot den Hellige Ånd ikke tilgitt? Er det da grenser for Guds miskunn? Nei. Men syndsforlatelse forutsetter anger; og synden mot den Hellige Ånd er nettopp den onde vilje som nekter å angre, den hardnakkede ubotferdighet, den bevisste og frivillige forakt for Guds nåde. Så lenge denne tilstand varer, gjør sjelen seg selv uimottagelig for Guds vennskap.

Blant de mange synder mennesket kan gjøre seg skyldig i, er det noen som kalles "hovedsynder". Dette navn betyr ikke at disse synder er de verste av alle; ikke engang at de nødvendigvis er dødssynder. Det betyr at det ligger i deres natur å være årsak og anledning til andre synder. Hovedsyndene er syv:

a. Hovmod, ikke bare det hovmod som i likhet med djevelen forakter Guds majestet, men også den uordnede trang til ære og ros og til å gjøre seg selv gjeldende. Det fører til ulydighet, herskesyke, kritikksyke, hykleri, tåpelig skryt og snakk og alle slags uærlighet. - **b. Gjerrighet**, d.v.s. det uordnede begjær etter jordisk gods. Det framkaller hardhet, urettferdighet, overdrevne bekymringer, list, løgn og forræderi. - **c. Ukyskhet**. Den er årsak til rå og hjerteløs egoisme, til åndelig sløvhet, som ofte ender med vantro og forakt for alt overnaturlig. - **d. Misunnelse**. Den gjør mennesket tilbøyelig til å hate andre, til å glede seg over deres ulykke, endog over deres synder og skrøpeligheter, til å tale nedsettende om dem og til på all måte å skade dem. - **e. Grådighet** i mat og drikke. Den nedverdiger mennesket, fratar det sansen for det åndelige, fører til alle slags utskielser og urenheter, - **f. Vrede**. Den framkaller urettferdig hevnlust, skjellsord og banning, slagsmål og drap og mange andre synder mot kjærligheten. - **g. Dovenskap**. Den dovenskap som regnes blant hovedsyndene er ikke den naturlige ulyst til arbeidet, men noe meget verre. Den består i en slags uvilje mot det åndelige og overnaturlige liv, og mot de nådemidler Gud har gitt oss; en uvilje som ikke skyldes fysisk tretthet eller sykdom, men som ligger i selve sjelen. Den er altså det stikk motsatte av kjærligheten til Gud. Kjærligheten gjør oss glad i de guddommelige goder, ivrig til åndelig vekst. Dovenskapen derimot gjør

sjelen lei av Guds vennskap som om det krevet for meget av oss. Derav kommer ulyst til bønn og til et liv i overensstemmelse med det kristne ideal, treghet til våre religiøse plikter, motfallenhet, feig selvpøggivelse. I stedet for å søke samfunn med Gud fortaper sjelen seg i tomme drømmerier eller i jordisk trøst, som snart fører på avveie.

Enhver synd medfører en tilsvarende straff. Det er rettferdigheten som krever det. "Den tjener som kjente sin herres vilje, og ikke holdt seg rede og ikke gjorde etter hans vilje, han skal få mange hugg. Men den som ikke kjente den, og gjorde det som fortjente hugg, skal få færre. Men av den som har fått meget, skal det også kreves meget, og den som er betrodd meget, skal en kreve mer av" (Luk. 12, 47-48). Døds syndens straff er den evige fortapelse. All den stund mennesket frivillig vender seg bort fra Gud for å gjøre sin egen vilje og søke sin evige salighet i noe .skapt, fortjener det også å bli utelukket fra Guds rike. Straffen er uendelig stor. Mennesket mister jo det evige, uendelige Gode, Gud selv. Men straffen er rettferdig fordi også syndens urett er uendelig stor. Den er en krenkelse av Guds uendelige majestet og kjærlighet. Når Gud i ' sin nåde tilgir den angrende synder, så er også den evige straff ettergitt. Men en viss plikt til å sone påhviler allikevel mennesket. Denne soning kalles "timelig straff". Den evige straff var en følge av døds synden fordi mennesket hadde vendt seg bort fra Gud og foraktet det evige Gode. Den timelige straff er en følge av den samme synd, fordi mennesket ga etter for en uordnet attrå til timelige goder. Til gjengjeld har mennesket å tåle mange slags lidelser under sin jordiske tilværelse, eller skjærsildens kvaler i det hinsidige, med mindre det ved frivillige botsøvelser fyldestgjør den guddommelige rettferdighet.

Den tilgivelige synd medfører bare timelige straffer. Allikevel er også denne synd et stort onde, især når en ikke anstrenger seg for å unngå den, under påskudd av at den ikke berøver oss nådens liv. Sant nok at den ikke gjør det. Men den berøver oss mer eller mindre den guddommelige kjærlighets glød og trøst. Den svekker den overnaturlige livsenergi, og fører litt etter litt til likegyldighet og lunkenhet. Og er sjelen engang vant til å stå imot Guds vilje i mindre alvorlige ting, så er det stor fare for at den også kommer til å gjøre det i viktigere saker, når en sterkere fristelse overfaller den. "Den som er tro i det minste, han er også tro i det større og den som er uærlig i det ringe, han er også uærlig i det store" (Luk. 16, 10).

Hjelp mot synden finner vi i årvåkenhet og bønn. "Våk og be, så de ikke faller i fristelse" (Matt. 26, 41). Å våke betyr å være oppmerksom på de farer som truer oss fra vår syndige natur og fra den onde verden, for å verge oss imot den ved omhyggelig å unngå den nærmeste leilighet til synd, d.v.s. alt det som vi av erfaring vet er årsak til fall for oss. Er vi på vakt mot det onde, vil også Gud være vårt vern. Gud som har gitt oss nådens liv, vil også hjelpe oss til å bevare det. "Jeg kan alt i ham som gjør meg sterk" (Filip. 4, 13). Derfor lærer Jesus oss å be: "Led oss ikke i fristelse". Denne bønn og tanken på Frelserens sonende død inngir oss avsky for synden og samtidig gjør oss modige og tillitsfulle i kampen mot den. "Vær frimodige, jeg har overvunnet verden" (Joh. 16, 33). "Er Gud med oss, hvem er da mot oss?" (Rom. 8, 32).

XXIII. SAKRAMENTENE

Ved sitt hellige liv og sin offerdød på korset har Kristus fortjent alle mennesker nådens liv, syndsforlatelse og den evige salighet. Disse guddommelige goder blir vi delaktige i gjennom sakramentene.

Et sakrament er et symbol innstiftet av Jesus Kristus for å bevirke i vår sjel den nådegave det forestiller. Også vi mennesker kan lage symboler, dvs. vi kan bruke materielle ting eller synlige handlinger som tegn på noe åndelig. Men våre symboler betyr bare det åndelige, de bevirker det ikke. En ring f.eks. er et symbol på trofast kjærlighet. Men er kjærligheten ikke på for, hånd i hjertet, så er ringen til ingen nytte. De symboler derimot som Kristus har gitt oss innebærer virkelig en helliggjørende kraft. Det materielle kan nok ikke av seg selv virke noe åndelig. Men ånden kan bruke det materielle som middel til sin gjerning. "Likesom de sansbare ord vi uttaler for å uttrykke våre tanker, innebærer en slags åndelig makt til å påvirke andre menneskers ånd, slik bor også en åndelig makt i sakramentene, siden Gud har bestemt dem til å frambringe en åndelig virkning" (St. Thomas).

Selve frelsesgjerningen skjedde på den måten. "Ordet er blitt kjød" (Joh. 1, 14). Kjødet alene ville ikke ha vært til noen nytte. Men ved å være forenet med den guddommelige person ble Jesu legemlige natur årsak til nåde og frelse, da Kristus døde på korset. På lignende måte blir synlige ting og handlinger, forbundet med Guds ord, redskaper i Guds hånd for å meddele oss nåden. Visstnok kunne Gud skape nådens liv i vår sjel uten sakramenter. Men han valgte nå engang disse synlige tegn for å imøtekomme den menneskelige natur. Det ligger i vår natur at det åndelige er forbundet med det materielle. Vi er legeme og sjel. Vårt naturlige åndsliv er avhengig av den fysiske verden som vi med våre sanser står i direkte kontakt med. Også for å kunngjøre og meddele våre idéer trenger vi materielle ting. Hva er f. eks. kunst annet enn noe åndelig i en fysisk skikkelse? Og jo rikere en kunstners ånd er på idéer og jo sterkere han er grepet av inspirasjoner, desto mer trenger han det synlige, det sansbare for å kunngjøre sitt indre liv. Denne vår natur ville Gud ta hensyn til. Fornedrer da sakramentene det åndelige? Nei, de høyner det materielle. Vann, olje, balsam, hveten og vintreet og andre materielle ting som forbundet med Guds ord utgjør de hellige symboler, hører nå ikke bare den fysiske verden til men oppløftes. til et høyere plan, for, binder seg med Kristi frelsende kjærlighet for å tjene "den nye skapning", det menneske som er blitt Guds barn. Sant nok at vi skal "tilbe Gud i ånd og sannhet" (Joh. 4, 23). Men ånden ville opphøre å være ånd, dersom den ikke maktet å oppløfte det materielle til en høyere tilværelse og virksomhet.

For oss mennesker er det en vidunderlig trøst at Gud ville gi oss sin nåde gjennom sakramentene. De gir oss en visshet som vi ikke kan annet enn å verdsette. De gjør at vi ikke alene tror på Guds nåde, men ser, hører og føler den, likesom Jesu disipler så og hørte Frelseren: "Det som var fra opphavet, det som vi har hørt, det som vi har sett med våre øyne, det som vi har skuet og våre hender har tatt på av livets ord det forkynter vi dere, så de og kan ha samfunn med oss, og vårt samfunn må være med Faderen og hans Sønn Jesus Kristus" (1. Joh. 1, 1-4). Vi tror nok med en urokkelig overbevisning at Kristus gir oss syndsforlatelse, at Kristus bor i oss og vi i ham. Men når vi i botens sakrament hører Jesu ord: "Jeg løser deg, fra alle dine synder" og når vi i alterets sakrament mottar Jesu virkelige legeme, så blir den overnaturlige overbevisning som er troen, styrket ved et likesom håndgripelig vitnesbyrd fra Kristus.

Ethvert sakrament frambringer den nådegave det er bestemt til, når vi ikke setter noen hindringer i veien for den. Ikke slik at sakramentets virkning skulle være avhengig av oss. Kristus selv har nedlagt i den hellige ritus evnen til å gi eller øke nådens liv i sjelen. Sakramentet virker "ex opere operato", ved det fullbyrdede verk, d.v.s. i kraft av den riktig utførte sakramentale ritus som Kristus har innstiftet. Det "opus operatum" det fullbyrdede verk er altså først og fremst Guds eget verk. Allikevel må sjelen være villig til å ta imot hva Kristus vil gi oss. Gud påtvinger oss ikke sin nåde. Likesom solens lys har i seg selv kraften til å opplyse oss, men på den betingelse at vi åpner øynene, således inneholder og frambringer sakramentene Guds nåde, men vi må ha et åpent hjerte for den, og både den som mottar sakramentet og den som utfører den sakramentale ritus må ha den hensikt å gjøre hva Kirken tror og gjør. Det er altså en helt urettferdig og vettløs beskyldning

å kalle sakramentene for magi, og å tillegge oss den mening at de frambringer sin virkning "uten tro" på rent mekanisk vis. Magi er hedensk overtro som med formler mennesket selv har funnet på, mener å få makt over det guddommelige i naturen. Sakramentene derimot er innstiftet av Gud for gjennom dem å oppløfte oss til Gud. Vi ser i dem den samme evige og frelsende kjærlighet som fikk Guds Sønn til å komme til oss i menneskelig skikkelse for å føre oss til Gud.

Kristus har innstiftet syv sakramenter, nemlig: dåpen, feringen, eukaristien, botens sakrament, den siste salving, presteavgiselen og ekteskapet.

A. Dåpen.

"Meg er gitt all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor bort og lær alle folk idet de døper dem i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn" (Matt. 28, 19). Dåpens ritus består deri at man øser vann over hodet på den som skal døpes og samtidig uttaler disse ord: "Jeg døper deg i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn". Også ved neddypping i vann eller ved bestenkning med vann døpes det gyldig. "Døp i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn i rinnende vann. Finnes det ikke rinnende vann, så døp i annet vann, koldt eller varmt. Finnes ingen av delene så utøs tre ganger vann over hodet" ("Didache" eller "de tolv apostlers lære", 1. århundre). Men ordlyden av dåpsformelen er uforanderlig. Når vi leser at dåpen ble meddelt "i Jesu Kristi navn" (Ap. gj. 2, 38) eller "i Herren Jesu navn" (Ap. gj. 8, 16) eller "i Herren Jesu Kristi navn" (Ap. gj. 10, 48) så betyr dette ikke at apostlene brukte en annen dåpsformel enn den Kristus hadde lært dem; de anførte tekster vil bare si at apostlene etter Jesu bud meddelte den dåp Kristus hadde innstiftet.

Virkingen av dåpen er den helliggjørende nådes liv. Ved dåpen blir mennesket innlemmet i Kristus, altså delaktiggjort i hans liv som Guds Sønn og i alle overnaturlige gaver det nye liv innbefatter: tro, håp, kjærlighet og den Hellige Ånds gaver. Og likesom mørket forsvinner når solen går opp, således blir sjelen "lys i Herren", etter å ha vært "mørke" (Ef. 5, 8). Dåpen gjør sjelen ren. Den utsletter arvesyndens skyld; dessuten alle personlige synder og alt straffansvar, både det evige og det timelige. "Så er det altså nå ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus" (Rom. 8, 1). "Kristus har elsket Kirken og gitt seg selv for den, for å hellige den, i det han rensket den i vannbadet ved livets ord" (Ef. 5, 26). Med nådens liv får mennesket også kraft til å leve etter Jesu forbilde. "Hvorledes skal vi som er avdøde fra synden, ennå kunne leve i den? Eller vet de ikke at alle vi som er døpt til Jesus Kristus, vi er døpt til hans død? For vi er gravlagt med ham ved dåpen til døden, så vi skal vandre i et nytt levnet likesom Kristus er stått opp fra de døde ved Faderens herlighet. For når vi er blitt inderlig forenet med ham i likheten' med hans død, så skal vi også være det i likheten med hans oppstandelse" (Rom. 6, 2-5).

Dåpen påtrykker sjelen et uutslettelig kjennemerke, den kristne personlighets preg. Dette betyr at det dømte menneske mottar en verdighet og en oppgave som utskiller det fra de ikke-dømte. Det blir delaktig i Jesu prestedømme. Det får den oppgave å leve og å virke til Guds ære, i samfunn med Kristus. Vår gjerning som kristne er "et hellig prestedømme som bærer fram åndelige offer som tekkes Gud ved Jesus Kristus" (1. Pet. 2, 5). "Verdig er du, Herre, til å ta boken og åpne seglene på den, for du er blitt slaktet og har med ditt blod utløst oss for Gud av alle ætter og tungemål og folk og slekter, og har gjort oss til et kongerike og til prester for vår Gud. Og vi skal styre på jorden" (Joh. Åp. 5, 9-10).

Alle disse virkninger som dåpen frambringer, viser hvor nødvendig dette sakrament er. "Uten at noen blir født på nytt av vann og den Hellige Ånd kan han ikke komme inn i Guds rike" (Joh. 3, 5). Er dåpen med vann umulig, så kan den imidlertid erstattes enten ved bloddåpen d.v.s. martyrdøden, eller ved den åndelige dåp som også kalles lengselsdåpen. Den består i en fullkommen kjærlighet til Gud forbundet med anger og med viljen til å la seg døpe eller i det minste med viljen til å gjøre alt hva Gud gjennom vår samvittighet erklærer for nødvendig til frelsen. Ut fra denne overbevisning lærer Kirken at også mennesker som hverken kjenner Kristus eller dåpen, oppnår den evige salighet, når de er i "god tro" og lever etter sin samvittighet. Den frelsende kraft i lengselsdåpen og i bloddåpen er kjærligheten som "Gud utøser i våre hjerter ved den Hellige Ånd" (Rom. 5, 5). Kjærligheten utsletter synden: "Mange synder er tilgitt henne fordi hun har elsket meget" (Luk. 7, 47). Kjærligheten er livet i Gud: "Hver som elsker, er født av Gud og kjenner Gud" (1. Joh. 4, 7). "Den som elsker meg, skal min Fader elske, og jeg skal elske ham og åpenbare meg for ham" (Joh. 14, 21).

All den stund dåpen er så nødvendig bør også spebarn motta den, og så snart som mulig etter fødselen. Det finnes vel ikke noe direkte vitnesbyrd i bibelen om at Kristus har påbudt dåpen av spebarn. Når det i det nye testamente heter at en hedning lot seg døpe "med hele sitt hus" så kan vi nok med en viss sannsynlighet slutte oss til at også små barn mottok dåpen, eller ville ha mottatt den, hvis det fantes slike. Imidlertid er bibelen hverken det eneste eller det første eller det fullstendige vitnesbyrd om hva Gud har åpenbart eller befalt. Guds åpenbaring er ikke en bok, men Gud selv i menneskelig skikkelse, Kristus som evig lever i sin Kirke. Kirkens liv og praksis og især den apostoliske læremyndighet er også vitnesbyrd om Guds åpenbaring. Det er disse vitnesbyrd som går i borgen for at dåpen av spebarn er villet av Kristus. Det kan innvendes at Jesus ikke erklærte dåpen alene, men dåpen forbundet med troen for nødvendig til frelsen. "Den som tror og lar seg døpe, blir frelst; den som ikke tror, blir fordømt" (Mark. 16, 16). Da nå spebarn ikke kan tro, så skulle de heller ikke døpes, så lenge de ikke har den tilstrekkelige åndelige modenhet. På denne innvending svarte Luther at spebarn i dåpens øyeblikk ved et under får evnen til å oppvekke troen. Men denne påstand er grepet ut av luften. Vi kan ikke med sikkerhet utlede plikten til å døpe spebarn av andre kilder enn den apostoliske tradisjon. Den er oss nok, spebarn. kan ikke tro, vel. Men de har en sjel hvor arvesynden hersker på grunn av deres naturlige avstamning av Adams ætt. Likesom de fikk det naturlige liv uten sin vilje ved Guds skapende allmakt, og likesom de uten sin personlige vilje ble delaktig i Adams synd, slik får de også nådens liv ved Guds frelsesvilje og gjenskapende kjærlighet, og blir ved en overnaturlig gjenfødelse delaktig i Jesu liv som Guds Sønn.

Forøvrig skjer disse barns dåp ikke uten tro. Det er Kirken som tror på deres vegne. "I Frelserens Kirke tror småbarn gjennom andre, likesom de av andre fikk de synder som i dåpen blir tilgitt" (St. Augustin). "La være at deres foreldre kan være vantroende, deres frelse blir ikke derfor umuliggjort", fordi sier St. Augustin, "småbarn blir ikke ført fram for å motta den åndelige nåde bare av deres hender som bærer dem, men av de helliges og troendes samfunn". Og den Hellige Ånd som skaper Kirkens enhet og gjør den ene delaktig i den andres åndelige goder, bevirker også at et annet menneske, enn si hele Kirkens tro, kommer det lille barn til gode" (St. Thomas). Foreldrenes eller Kirkens tro bekjennes ved dåpen av fadderne. Å være fadder er altså en i høyeste grad alvorlig handling, og medfører ansvaret for barnets kristne oppdragelse.

Spebarn som dør uten dåp kan ikke gå inn i den himmelske salighet med mindre de blir drept for Kristi skyld, som de barn fra Betlehem Herodes lot myrde. Lengselsdåpen er ikke mulig for dem. Sant nok at Gud ikke har gjort nåden i den grad avhengig av sakramentene at han ikke kunne frelse et menneske utenom den fastsatte orden. Men vi kjenner Guds vilje bare gjennom åpenbaringen; og intet hverken i tradisjonen eller i

bibelen berettiger oss til den påstand at udøpte barn allikevel går inn i himmelen. Imidlertid blir disse barn ikke dømt til helvetes kvaler som visse heretikere påstod. Deres lodd er en naturlig salighet, de nyter i evighet en fred og en lykke slik som sjelen med sine medfødte evner kan forstå og ønske dem. Den fred "som overgår all forstand" (Filip. 4, 7) den salighet "som øyet ikke så og øret ikke hørte og som ikke er kommet opp i noe menneskes hjerte (1. Kor. 2, 9) den blir de ikke delaktige i. Men da de ingen anelse har om den, er de heller ikke ulykkelige over å unnvære den.

B. Fermingen. (Konfirmasjon)

"Da apostlene som var i Jerusalem, hørte at Samaria hadde tatt imot Guds ord, sendte de Peter og Johannes til dem. Og da de kom dit ned, bad de for dem at de måtte få den Hellige Ånd. For Ånden var ennå ikke kommet over noen av dem; de var bare døpt i Herren Jesu navn. Så la de hendene på dem, og de fikk den Hellige Ånd" (Ap. gj. 8, 14-17). Den ritus som her omtales er fermingen.

Den er et sakrament som Kristus har innstiftet for å oppfylle de døpte med den Hellige Ånd og derved å gi dem kraft til modig å bekjenne den kristne tro og standhaftig å holde ut i den til tross for den fiendtlige verden. Fermingens ritus er følgende: Biskopen legger hånden på konfirmantens hode, salver hans panne med krisma idet han sier: "Jeg signer deg med korsets tegn og styrker deg med frelsens krisma, i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn". Krisma er en blanding av olivenolje og velluktende balsam. Den velsignes av biskopen skjærtorsdag under høymessen. Olje er et symbol på styrke. I den antikke verden pleiet idrettsmenn å gni sine lemmer med olje for å styrke dem. Balsam minner oss om apostlenes ord: "Gud være takk som alltid gir oss seier i Kristus Jesus, og alle steder utbrer duften av sin kunnskap ved oss. For vi er Kristi vellukt for Gud blant dem som frelses og blant dem som fortapes" (2. Kor. 2, 14-15). Denne sakramentale ritus betyr altså og bevirker at sjelen blir dypere rotfestet i Gud og mottar en ny overnaturlig livskraft ved den Hellige Ånds gaver for uten frykt å være Kristus tro. Samtidig får den påtrykt et uutslettelig kjennemerke, fermingskarakteren. Ved dåpskarakteren blir en kristen satt i stand til å leve sitt liv til Guds ære i likhet med Kristus, vår yppersteprest. Ved fermingskarakteren blir vi kalt til å slutte oss til Kristus som sannhetens lærer og forsvarer og under hans førerskap å overvinne verden.

Betingelsen for verdig å motta fermingen er at en er døpt og i den helliggjørende nådes stand. For fermingen gir ikke syndsforlatelse som dåpen. Den gir ikke, men øker og styrker nådens liv. Derfor er den heller ikke absolutt nødvendig til frelsen. Allikevel ville det være synd uten alvorlig grunn å gi avkall på en så verdifull hjelp mot denne verdens farer.

Av alt dette framgår at den katolske ferming er langt fra å være det samme som den protestantiske konfirmasjon. Denne er ikke noe sakrament, men bare den høytidelige innlemmelse i en protestantisk menighet. Så lenge den ikke har funnet sted er enhver gyldig døpt kristen i kraft av selve dåpens sakrament katolikk. Først ved konfirmasjonen bryter han med Kristi sanne Kirke.

C. Alterets sakrament. (Eukaristien)

1. Jesu virkelige nærvær i alterets sakrament.

"Mens de holdt aftensmåltid tok Jesus brød, velsignet og brøt det, ga sine disipler og sa: Ta og et! Dette er mitt legeme. Og han tok kalken, takket, gav dem og sa: Drikk alle av den, for dette er mitt blod, den nye pakts blod, som utgytes for mange til syndenes forlatelse" (Matt. 26, 26-28). Hva Jesu gjorde aftenen før sin død, det gjorde Kirken fra apostlenes dager av og skal gjøre det til tidenes ende, etter Herrens eget bud: "Gjør dette til minne om meg" (Luk. 22, 20).

Det er Kirkens prester som av Herren fikk fullmakt til å utføre den hellige ritus. Brød og vin bæres fram på alteret. Når presten da over brødet uttaler konsekrasjonens ord: "Dette er mitt legeme" opphører brødet å være brød; det blir forvandlet til Kristi legeme. Når han deretter uttaler over kalken: "Dette er mitt blods, det nye og evige testaments kalk", opphører vinen å være vin og blir forvandlet til Jesu blod. Av brød og vin blir ikke noe annet igjen enn de ytre "skikkelser" eller fenomener, form, farve, lukt, smak, d.v.s. alt det vi kan gripe med våre sanser. Brødets og vinens "substans", d.v.s. det som utgjør deres indre vesen som brød og vin, blir forvandlet til Jesu legemes og blods substans. "Når Kristus har sagt om brødet: Dette er mitt legeme, hvem vil da våge å være i tvil om det? Og når han forsikrer og sier: Dette er mitt blod, hvem vil ennå tvile og påstå at det ikke er hans blod ? Vær derfor fast overbevist om at det som synes å være brød, ikke er brød, skjønt det smaker som brød, men Kristi legeme; og det som tilsynelatende er vin ikke er vin, skjønt det smaker som vin, men Kristi blod" (St. Kyrill av Jerusalem).

Etter tingenes natur er brødets og vinens skikkelser uadskillelig forbundet med den tilsvarende substans. Men naturen er hva den er fordi Gud har skapt den. Når Gud med henblikk på en høyere orden vil forandre naturens orden, for under formen av jordisk brød å gi oss brød fra himmelen så er det intet i brødets natur som kan sette seg imot hans allmektige ord. Brødets substans er nå engang noe annet enn brødets skikkelser. Naturen knytter dem sammen. Men ved Guds allmakt kan de adskilles. Likeledes er Jesu legemes substans noe annet enn dets form, dimensjoner o.s.v. og kan derfor også ved Guds allmektige vilje eksistere adskilt fra dem. Under sine naturlige skikkelser er Kristi legemes substans i himmelen. Ved konsekrasjonens ord blir den nærværende under brødets skikkelser, overalt hvor den eukaristiske ritus fullbyrdes. "Velsignelseskalken som vi velsigner, er den ikke tildeling av Kristi blod? Og det brød som vi bryter, er det ikke delaktiggjøring i Herrens legeme?" (1. Kor. 10, 16). Og dette nærvær varer så lenge brødets skikkelser består. Kristus er altså med oss ikke bare i konsekrasjonens eller kommunionens øyeblikk, men så lenge brødets skikkelser vedvarer i den konsekreerte hostie.

Kristus er med oss! I kraft av innstiftelsesordene er Jesu legeme nærværende under brødets skikkelser, og Jesu blod under vinens. Men det legeme som ved de guddommelige ord blir nærværende er ikke Jesu døde, men hans levende legeme, altså forenet med blodet og sjelen. Og det blod som er nærværende under vinens skikkelser, er den levende Frelses blod, altså forenet med legemet. Og siden Jesu menneskelige natur evig er forbundet med den guddommelige person, er det Kristus vår Frelser som er personlig med oss i sin guddommelige og menneskelige naturs fulle virkelighet.

"Denne tale er hard, og hvem kan høre den?" (Joh. 6, 60), sier mange med israelittene fra Kapernaum, da Jesus første gang lovet sine disipler sitt legemes og blods mysterium. Jesus, påstår de, ville bare gi oss et symbol på eller et minne om sitt legeme og blod som skulle ofres på korset. Sier ikke Jesus selv: "Det er

ånden som gjør levende; i kjødet er det ikke gagn. De ord som jeg har talt til dere er ånd og liv" (Joh. 6, 63). Det som skjedde ved nattverdbordet skulle altså oppfattes helt åndelig.

Det er sant, Jesu ord om sitt kjød og blod som blir sjelens føde, må ikke oppfattes grovt sanselig som folk i Kapernaum gjorde. Jødene tenkte på kjødet av et dødt legeme som deles opp i stykker. Mot denne grove misforståelse hevder Jesus at det er hans levende legeme han gir oss alle. "Jeg er det levende brød som er kommet ned fra himmelen" (Joh. 6, 51). Han lever ved Guds ord, som evig framgår av Faderen. Og det er drevet av den Hellige Ånd, Guds evige kjærlighet, at han steg ned fra himmelen til oss. Det er i den samme Ånd, dvs. forenet med Kristus ved tro og kjærlighet, vi må betrakte ham i sakramentet. "Kjødet" er nok til gagn, når vi betrakter det som det guddommelige offerlam. Hvis kjødet ikke var til gagn for dem som oppfatter det i den riktige ånd, "ville da Ordet blitt kjød?" (St. Augustin).

2. Det hellige messeoffer.

Den eukaristiske ritus er et offer. "På søndagen skal de komme sammen til brødbryting og takksigelse, etter at de har bekjent deres synder, for at deres offer skal være rent. Enhver som har en trette med sin venn skal ikke være med i deres forsamling så lenge de ikke er blitt forsonet, for at deres offer ikke må bli smittet. For dette er Herrens ord: "På alle steder og alltid skal et rent offer fremføres for meg, fordi jeg er den store Konge, sier Herren, og mitt navn skal være underfullt blant alle folk" ("Didache" eller "De tolv apostlers lære", 1. årh.).

Det offer som her omtales er messeofferet. Navnet messe (missa), stammer fra den høytidelige avslutningsformel av den eukaristiske gudstjeneste: "Ite missa est" og brukes alt i det 4. århundre, f.eks. av St. Ambrosius. Messeofferet er Jesu eget evige offer. Fra sitt livs første øyeblikk av frembar Jesu seg selv som offergave til Faderen ved sitt hjertes fullkomne hengivelse i kjærlighet og lydig underkastelse under Faderens vilje. Da hans time var kommet, åpenbarte han sitt hjertes usynlige offer under en synlig og gripende ritus: Hans død på korset med alle de kvaler som var forbundet med den. For det ligger i det religiøse menneskes natur å fremstille det åndelige under synlige handlinger og tegn. Nå dør Jesus ikke mer. "Vi vet at Kristus som sto opp fra de døde, ikke dør mer. Døden har ingen makt mer over ham" (Rom. 6, 9). Hans evige offer kan derfor ikke lenger fremstilles under korsets blodige ritus. Derfor innstiftet Jesus den eukaristiske ritus, hvor brød og vin forvandles til Jesu legeme og blod. Denne ritus har imidlertid noe felles med Jesu død, nemlig det at hans død står for oss under et sakramentalt eller symbolsk bilde, når konsekrasjon av brød og vin foregår på alteret. For den adskilte konsekrasjon av brød og vin under henvisning til at det er blodet som skal utgytes, henleder tanken på korset og minner oss om hvordan Jesus døde ved å utgyte sitt blod. Døden er altså ikke virkelig; den blir bare symbolsk anskueliggjort. Men to ting er virkelige: Jesu personlige nærvær under brødets og vinens skikkelser, og Jesu evige offer, d.v.s. den kjærlighet til Faderen og den frelsesvilje som evig lever i hans hjerte., "Han har et uforgjengelig prestedømme fordi han blir til evig tid. Derfor kan han også for evig frelse dem som kommer til Gud ved ham, siden han alltid lever for å gå i forbønn for oss" (Hebr. 7, 24-25).

Det eukaristiske offer er altså ikke bare et minne om korsofferet eller bilde på det. Det er selve korsofferet, ikke som historisk begivenhet - for så vidt hører det fortiden til - men i den forstand at den samme Kristus som døde på korset, er nærværende, det samme legeme som ble gitt for oss, det samme blod som ble utgydt

for oss, besjelet av den samme elskende hengivenhet til Faderen og av den samme kjærlighet til menneskeslekten, som oppfylte Jesu hjerte på Golgata.

Imidlertid frembærer Jesus ikke seg selv alene til Gud, men oss alle forenet med seg. Alle som tar imot frelsens nåde blir levende lemmer på Kristi legeme som er Kirken. Den fullstendige offergave er derfor ikke Kristus som enkelt menneske, men Kristus forenet med Kirken. Alle som ikke setter seg imot denne enhet med Kristus blir av ham ført til Faderen, dvs. blir delaktig i hans sinnelag, i hans hengivelse til Faderen, i hans ånd som oppløfter over det jordiske og timelige. Dette fremgår bl. a. derav at den vin som skal konsekreres blir blandet med litt vann. "Da Kristus som bar våre synder bar oss alle, er det klart at vi med vannet må forstå folket, med vinen derimot Kristi blod. Når vann blir blandet med vin i kalken, blir folket forenet med Kristus, de troende blir forbundet med ham som de tror på" (St. Kyprian, 200-258). Vi er altså ikke bare med som fromme tilskuere, når vi med andakt overværer messen, vi er med som offergave. For å oppnå dette sinnelag ber vi: "I ydmykhetens ånd og med sønderknust hjerte anta oss, å Herre, og la dette offer i dag fullbyrdes således for ditt åsyn, at det behager deg, vår Herre og Gud" (Messeliturgien). "Kristus er prest; han ofrer og han blir ofret. Han ville at dette sakrament skulle være Kirkens daglige offer. Kirken, som er hans legeme, lærer å ofre seg selv gjennom ham" (St. Augustin).

Men er det Kristus som ofrer seg, hvorfor sier vi at det er presten eller Kirken som frembærer det hellige offer? Meningen er den at presten handler "in persona Christi" d.v.s. på Kristi vegne og med den fullmakt han fikk, da han ved prestevigselsens sakrament ble delaktig i Jesu evige prestedømme. Kristus er usynlig for oss; men han vil at hans offer skal feires under en synlig ritus. Presten får derfor i oppdrag både av Kristus og av Kirken å utføre denne ritus for å anskueliggjøre Kristi offer. "Kristus Jesus, vår herre og vår Gud, er selv Gud Faderens høyeste prest. Han frembar seg selv som offer til Faderen og befalte at dette skulle gjøres til minne om ham. Presten handler altså sannelig i Kristi sted, når han gjør hva Kristus gjorde, og han bærer frem et sant og fullkomment offer til Gud Fader i Kirken" (St. Kyprian).

Ved den eukaristiske ritus vil Kirken tilbe og lovprise Guds opphøyede majestet, be om tilgivelse for våre synder og om alle nådegaver vi trenger og takke ham for alle hans velgjerninger. Messeofferet frembæres altså bare til Gud. Han alene er vår skaper, himmelens og jordens Herre og all nådes evige opphav. Men det frembæres også til helgenes ære, d.v.s. i den hensikt å lovprise Gud for hans storhet slik som den blir åpenbart for oss i helgenes liv og virksomhet. "Motta, hellige Treenighet, dette offer som vi frembærer for deg til ihukommelse av vår Herre Jesu Kristi lidelse, oppstandelse og himmelfart, og til ære for den salige Maria, alltid jomfru, den hellige Johannes Døperen og de hellige apostler Peter og Paulus, og ti lære for disse og for alle helgener, for at det må bli dem til heder, men oss til frelse, og at de, hvis minne vi feirer på jorden, må verdiges å be for oss i himmelen. Ved den samme Kristus, vår Herre. Amen" (Messeliturgien). Vi frembærer det også for de levende og de avdøde, d.v.s. for å be om hjelp i åndelig og timelig nød og om sjelenes utfrielse fra skjærsildens kvaler. "Overfor dette sonoffer som ved ublodig, åndelig ritus er blitt fullbyrdet, bønnfaller vi Gud for alle kirkers fred, for verdens orden, for keiserne, for hæren og for våre trofeller, for de syke og for alle som er hjemløst av lidelser; vi alle ber og frembærer dette offer for alle som trenger hjelp. Deretter minnes vi også de hensovnede ... overbevist om at den beste hjelp vi kan yte disse sjeler er å be. for dem, mens det hellige og ærefryktbydende offerlam ligger på alteret" (St. Kyrillus av Jerusalem). "Begrav dette mitt. legeme hvor som helst", sa den døende Monika til sine sønner; "ikke gjør dere bekymringer for det. Bare en ting ber jeg dere om, at dere hvor dere enn ferdes, kommer meg i hu ved Herrens alter" (St. Augustin). Fra apostlenes dager av var Kirken overbevist om at den eukaristiske ritus er et offer, ett og det samme som korsofferet og at Frelseren ved det meddeler enhver personlig de nåde-: gaver og den frelse han fortjente for hele menneskeslekten ved sin død.

3. Den hellige kommunion.

Kristus har gitt oss alterets sakrament ikke bare som offer, handling, men også for å være vår åndelige næring. "Det brød 'jeg vil gi, er mitt kjød som jeg gir for verdens liv" (Joh. 6, 51). Den hellige eukaristi kalles livets brød fordi den inneholder, under form av brød, ham som er opphav til vårt liv som Guds barn. De andre sakramenter inneholder en rensende og livgivende kraft. Dette sakrament inneholder Kristus selv som offerlam, d.v.s. som kilde til all frelse og nåde. "Så ofte som de eter dette brød og drikker kalken, forkynner de Herrens død helt til han kommer" (1. Kor. 11, 26). For å vedlikeholde og styrke nådens liv kaller Kristus alle til den hellige kommunion. Kommunion betyr forening og fellesskap, forening med Kristus, i fellesskap med alle kristne. Den første virkning av den hellige kommunion er altså et inderligere livssamfunn med Kristus. "Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod, han blir i meg og jeg i ham. Slik som den levende Fader har sendt meg, og jeg lever for Faderen, slik skal og den som eter meg, leve for meg" (Joh. 6, 56-57). Forenet med Kristus blir sjelen sterkere og sterkere grepet av den kjærlighet til Faderen som gløder i Jesu hjerte. Og siden kjærligheten er drivkraften til hele vårt religiøse og moralske liv, blir også troen dypere og dypere, bønnen blir ivrigere, og motstandskraften mot synden vokser, fordi alt jordisk mister mer og mer sin tiltrekningskraft, jo inderligere vi eier det høyeste gode.

Den annen hovedvirkning av den hellige kommunion er Kirkens indre enhet. Vår forening med Kristus er vel et dypt personlig livssamfunn; men vi kan ikke leve i Kristus uten å være lemmer på hans legeme som er Kirken. Jo inderligere Kristus lever i oss og vi i ham, desto sterkere blir vi knyttet sammen med hverandre ved et overnaturlig vennskap, ved en alltid mer levende sans for kristendommen som et samfunn og ved den gode vilje til lydighet å innordne oss under Kirkens lover og autoritet. "Ett er brødet, derfor er vi også, de mange, ett legeme, alle vi som tar del i det ene brød" (1. Kor. 10, 17). "Å den barnlige fromhets sakrament! Å tegn på enhet! Å kjærlighetens bånd" (St. Augustin). "Likesom brødet består av mange korn og allikevel er ett, slik at kornene ikke kan sees, således blir vi forenet med hverandre og med Kristus" (St. Joh. Chrysostomus). "De alle sammen støttet av nåden, besjelet av samme tro, ett med hverandre i Jesus Kristus, i trofast lydighet mot biskopen og prestene, de bryter det ene brød, som er et legemiddel til udødelighet, en motgift mot døden for at vi alltid skal leve i Jesus Kristus" (Martyr Ignatius, 1. årh.).

Alterets sakrament frembringer alle disse velsignede virkninger ved sin egen guddommelige kraft, men på den betingelse at vi mottar det verdig og med en passende forberedelse. For å gå verdig til Herrens bord må vi være i nådens stand. Nådens liv kan ikke bli øket og styrket, når det ikke er til. Like så litt som et dødt legeme kan ta næring til seg, kan en sjel i dødssyndens stand motta livets brød. Først må den få nådens liv tilbake ved et angerfullt skriftemål. Ellers er kommunionen en forferdelig helligbrøde. "Mennesket skal prøve seg selv, og slik skal han ete av dette brød og drikke av kalken. For den som eter og drikker uverdige, eter og drikker dommen over seg selv, idet han ikke gjør forskjell på Herrens legeme" (1. Kor. 11, 28-29). For den rettferdiggjorte sjel er den hellige kommunion til desto større velsignelse jo inderligere sjelen kjenner sin svakhet og lengter etter livets brød. De tilgivelige synder vi gjør av skrøpeligheit hindrer ikke sakramentets virkninger og skal ikke skremme en bort fra Herrens bord. Kristus har ikke gitt oss dette sakrament som lønn for våre dyder, men som hjelp mot vår svakhet. For å motta denne hjelp, for å vokse i det indre liv, for å bli mer og mer likedannet med Guds enbårne Sønn må vi være besjelet av den rene hensikt uten motstand å la Kristus omforme og høyne vårt sinnelag. Det ville være overtro å vente av den hellige kommunion en moralsk forvandling uten at sjelen er villig til energisk å kjempe mot synden ved årvåkenhet, selv, fornektelse og bønn. Kristus har ikke lovet å fritta oss for moralske anstrengelser. Men han gir oss kraft til kampen, og gjør den alltid lettere for oss, når vi ofte med ydmykhet og tillit går til hans bord.

Enhver katolikk som er i nådens stand og oppriktig vil vandre i Kristi fotspor, har lov til å motta alterets sakrament hver dag. Ja, Kirken oppfordrer oss til det. "Dette brød er det daglige brød. Motta det hver dag for at du hver dag kan ha nytte av det. Og lev slik at du blir verdig å motta det hver dag" (St. Augustin): Det er rosverdig å være grepet av hellig ærefrykt ansikt til ansikt med det guddommelige mysterium; men aldri bør en glemme at det er kjærlighetens sakrament. "Herre, gå fra meg, for jeg er et syndig menneske", sa Peter. Men Jesus svarte: "Vær ikke redd" (Luk. 5, 8-10).

Etter eldgammel skikk og Kirkens uttrykkelige bud må en være fastende fra midnatt av, for å motta den hellige Eukaristi. "Vi alle vet at disiplene nok ikke var fastende, da de første gang mottok Herrens legeme og blod. Har en derfor lov å gjøre Kirken bebreidelser fordi alle og overalt mottar sakramentet fastende?" (St. Augustin). Det var ærefrykten for det himmelske brød som fikk Kirken til å gi dette bud. Det forplikter imidlertid ikke de syke.

Inntil middelalderen var kommunionen under skikkelse av både brød og vin alminnelig bruk, uten at det ble betraktet som nødvendig til sakramentets gyldighet. For allerede i oldkirken ble sakramentet brakt til syke og fanger bare under brødets skikkelse, mens småbarn mottok en liten skje av det hellige blod. Av viktige grunner har Kirken forordnet at legfolk skulle kommunisere under brødets skikkelse alene. Vanskeligheten ved å oppbevare Jesu blod, faren for at det kunne bli vanhelliget ved å spilles under utdelingen, uviljen som mange føler ved å drikke av samme kalk forbundet med frykt for smittsomme sykdommer, vanskeligheten ved å skaffe den nødvendige kvantitet av vin til de tusener og tusener som hver dag går til Herrens bord, alt dette bidro til at Kirken tok denne beslutning. For å oppfylle Jesu bud om at vi skal "ete hans kjød og drikke hans blod", er det slett ikke nødvendig å motta Eukaristien både under brødets og vinens skikkelser. For under hver av de to skikkelser er den levende Jesus nærværende i sin guddommelige og menneskelige naturs fulle virkelighet. Jesus selv antyder det når han sier: "Jeg er det levende brød som er kommet ned fra himmelen. Om noen spiser av dette brød skal han leve evinnelig" (Joh. 6, 51). Vi mottar altså Livets brød fullkomment og med dets fulle virkning, det evige liv, selv om vi mottar sakramentet bare under brødets eller under vinens form. Til eukaristien som offer er både brød og vin nødvendig, fordi det er nettopp den særskilte konsekrasjon av brød og vin som symbolsk frem, stiller Jesu død. Men til kommunionen er en av de to skikkelser tilstrekkelig. Hver av de to gir oss den forening med Frelseren som gjør at han blir i oss og vi i ham, og at vi i samfunn med ham har det evige liv. Det innvendes at Herren har sagt: "Drikk alle derav" (Matt. 26, 27). Men Herren sa disse ord til apostlene, som ved den siste nattverd ble vigslat til prester og fikk i oppdrag å gjenta hva Herren hadde gjort.

D. Botens sakrament.

1. Syndsforlatelsen.

"Fred være med dere! Likesom Faderen har sendt meg, så sender også jeg dere". Da han hadde sagt dette, åndet han på dem og sa til dem: "Ta imot den Hellige Ånd. Dersom de tilgir noen syndene, er de tilgitt; dersom de beholder dem, er de beholdt" (Joh. 20, 21-23). Med disse ord ga Jesus apostlene fullmakt å tilgi syndene i hans navn. "Vær frimodig, sønn, dine synder er tilgitt" (Matt. 9, 2). "Ser du denne kvinne? jeg kom inn i ditt hus, du ga meg ikke vann til mine føtter, men hun vøt mine føtter med sine tårer Derfor sier

jeg deg: mange synder er tilgitt henne fordi hun har elsket meget" (Luk. 7, 44-47). "Menneskesønnen er kommet for å frelse det som er forlatt" (Matt. 18, 11). Den misjon Jesus hadde fått av Faderen går nå over til apostlene og til alle som får del i det apostoliske prestedømme. De utøver sin fullmakt ved botens sakrament, hvis sakramentale ritus består deri at vi bekjenner de synder vi har begått etter dåpen, og at presten gir oss syndsforlatelse med disse ord: "Jeg absolverer deg (avløser deg) av dine synder i Faderens og Sønnens og den .Hellige Ånds navn. Amen."

For å motta syndsforlatelse i botens sakrament må vi for det første være oss våre synder bevisst. Fromme kristne glemmer dem ikke, men mindre fromme har ofte vanskelig for å huske dem. De må derfor holde samvittighetsransakning, d.v.s. alvorlig forsøke å bli klar over hvordan og hvor ofte de har syndet. Dette kan gjøres ved hjelp av et "skriftespeil", eller ved oppmerksomt å lese igjennom Guds og Kirkens bud, eller ganske enkelt ved å la samvittigheten komme til orde ved from ettertanke, etter en andektig bønn til den Hellige Ånd.

Har vi således fått øye på våre feil, så må vi oppvekke anger. Angeren er en inderlig sorg over våre synder, forbundet med avsky for dem og med det faste forsett i framtiden å ta oss i vare for dem. Det er ikke nødvendig at denne sorg gir seg uttrykk i følelser. Beviset på at den er ekte er den gode vilje til energisk å stå imot synden og alt det som kan føre til synd. Men ikke hvilken som helst sorg gjør oss verdig til å få syndsforlatelse. En synder som angrer bare fordi synden har bragt timelige lidelser over ham får ikke tilgivelse av Gud. Angeren må være overnaturlig. Dens beveggrunn må være noe som den kristne åpenbaring lærer oss, nemlig enten den evige fortapelse synden utsetter oss for, eller Guds uendelige kjærlighet som vi har gjengjeldt med utakk, eller Kristi bitre lidelse og død som også våre synder har vært årsak til. Angrer vi på grunn av den fortjente straff så er angeren ufullkommen, men den gir oss allikevel adgang til syndsforlatelse ved prestens absolusjon. Bunner vår anger derimot i en ren kjærlighet til Gud og til vår lidende Frelser, så er den fullkommen og eier i seg selv kraft til å rense vår sjel for all synd. For det som gjør sjelen ren, er gjenforeningen med Gud ved en oppriktig kjærlighet. "Det er dem som oppnår frelsen ved frykt, når redselen for helvetets kvaler får dem til å rive seg løs fra det onde. Andre gjør det gode i håp om den lønn Gud har lovet oss. Den fullkomne derimot elsker av hele sitt hjerte Gud som kilden til alt godt" (St. Gregor av Nyssa). Den fullkomne anger må imidlertid være forbundet med viljen til å skrifte og til å motta den prestelige absolusjon. For har vi ikke denne vilje, så er angeren ikke fullkommen, all den stund vi nekter å adlyde Gud som har innstiftet botens sakrament til syndenes forlatelse. Bare i det tilfelle at det ikke finnes anledning til skrifte, er den fullkomne anger tilstrekkelig.

Den oppriktige anger medfører ikke bare viljen til å unngå synden og det som vi av erfaring vet fører til synd, men også det ærlige forsett å gjøre god igjen den skade vår synd kan ha forvoldt. Har vi forurettet vår neste i hans materielle goder, må vi gi ham erstatning etter beste evne. Har vi skadet hans ære og gode navn ved baktalelse eller sladder, så er vi forpliktet til å gi ham oppreisning ved å ta tilbake de løgnaktige beskyldninger, eller til å avsvette så meget som mulig den dårlige virkning av sladder. Har vi skadet våre medmenneskers sjel ved bevisst å være for dem en anledning til synd, må vi komme dem til hjelp ved vår forbønn og især ved å være for dem et forbillede på ekte kristent liv.

Besjelet av oppriktig anger går vi da i skriftestolen for å anklage oss. Plikten til å gjøre det fremgår av Jesu ord: "Dersom de tilgir noen syndene, er de tilgitt; dersom de beholder dem, er de beholdt" (Joh. 20, 23). Det er prestens sak å dømme om vedkommende er verdig eller ikke. Derfor må han høre anklagen. Til skriftemålets gyldighet er det nødvendig at vi bekjenner alle de synder vår samvittighet etter alvorlig

overveielse bebreider oss som dødssynder. Dessuten må vi si hvor ofte vi har gjort dem og nevne de omstendigheter som kan forandre syndens art. En utuktssynd med en gift mann eller kvinne, f.eks. føyer til ukyskheten dette særlige onde som er ekteskapsbrudd. De "tilgivelige synder" er vi ikke strengt forpliktet til å skrifte. De blir oss tilgitt ved den hellige kommunion, ved fromt å be "Fader vår" eller å gjøre korsets tegn, og i det hele tatt ved alle religiøse handlinger som er besjelet av sann kjærlighet til Gud. Imidlertid er det gagnlig å bekjenne også de tilgivelige synder i skriftemålet. Og det av en dobbel grunn. Presten gir oss nemlig ikke bare syndsforlatelse, men også praktisk veiledning til kampen mot synden og til fremgang i det åndelige liv. Deretter bør vi aldri glemme at sakramentene virker "ex opere operato" d.v.s. ved den kraft Kristus selv har nedlagt i dem. Det er godt å få tilgivelse for våre daglige skrøpeligheitsfeil, ved å oppløfte vårt hjerte til Gud i kjærlighet og anger. Men det er enda bedre når vi blir helbredet ved en kraft som utgår fra Kristus. Den første måte å få tilgivelse på ligner en helbredelse fra sykdom ved naturens kraft. Den annen har noe felles med de undergjæringer Jesus gjorde ved å legge sine hender på de syke.

I den kristne oldtid var syndsbejennelsen snart offentlig snart hemmelig. En offentlig bejennelse ble påbudt for særlig skandaløse synder. Ellers var det private skriftemål regelen, skjønt en, hver synder med prestens samtykke kunne anklage seg offentlig.

Etter at skriftefaren har fått den tilstrekkelige klarhet over synderens indre tilstand, gir han syndsforlatelse med de nevnte ord: "Jeg løser deg av dine synder i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn. Amen". Presten erklærer altså ikke bare at synderen har fått tilgivelse av Gud. Han selv tilgir dem i Jesu navn og med den fullmakt han har fått av Faderen. Før absolusjonen pålegger han en bot, som den skrifteende er forpliktet til å gjøre. Den er mer eller mindre streng, alt etter syndens tall og størrelse. I alminnelighet er det en andaktsøvelse. Men er det da en botsøvelse å be? Det skulle ikke være det, det skulle tvert om være en glede. Men det er nå engang slik at vi her på jorden må anstrenge oss for å be, både for å beslutte oss til å overvinne vår syndige naturs treghet, og for å holde oss samlet. De som ikke tror det, kan jo prøve.

Grunnen til at en bot blir pålagt, er den kjensgjerning at enhver synd fortjener en straff. Dødssynden fortjener en dobbel straff: som en løsrivelse fra det evige gode fortjener den en evig; som en uordnet kjærlighet til timelige goder og gleder fortjener den en timelig straff. De tilgivelige synder fortjener bare en timelig straff. Den evige straff blir ettergitt på samme tid som sjelen får nådens liv tilbake. Den timelige, både for de tilgitte dødssynder og for de tilgivelige synder, må sones enten på jorden eller etter døden i skjærsilden. "Da sa David til Natan: jeg har syndet mot Herren. Og Natan sa til David. Så har også Herren tatt bort din synd; du skal ikke dø. Men fordi du ved denne gjerning har brakt Herrens fiender til å spotte, så skal også den sønn som er født deg, visselig dø" (2. Sam. 12, 13-14). Bare i to tilfeller blir det ikke noe straffansvar igjen for våre personlige synder: a. Etter dåpen, fordi dåpen er en ny fødsel, eller oppstandelsen til et helt nytt liv. Det gamle syndens liv er dødt og "gravlagt med Kristus". Botens sakrament gir oss vel dette liv tilbake, etter at vi hadde mistet det ved en dødssynd, men utsletter ikke nødvendigvis de timelige straffer vi har fortjent ved vår utroskap.

b. Når angeren er så dyp og fremgår av en så absolutt ren kjærlighet til Gud at vi uten forbehold overgir oss til ham, at vi for ingenting i verden vil gjøre den minste synd og bare vil leve og dø for Gud alene. Men har ikke Kristus sonet for oss alle? Jo, Jesu lidelse og død er en fyldestgjørende soning for all verdens synd og for alle syndestraffer. Men skal den komme oss til gode må vi være ett med Kristus; for en annens soning kan ikke erstatte vår egen, med mindre den sonende er ett med oss og vi med ham. Og det som gjør menneskene til ett med hver-, andre, er ikke deres felles fysiske natur, heller ikke en felles familie eller en

felles nasjon. Represalier, som går ut på å la uskyldige sone for den skyldige ene og alene fordi de er av samme familie eller av samme land, har ikke noe felles med rettferdighet. Det er bare en makt som kan forbinde to mennesker med hverandre slik at de på en måte blir en og samme ansvarlige personlighet, det er kjærligheten, den edle, rene kjærlighet som gjør at vi gir hverandre og mottar av hverandre vårt beste og innerste: hjertet. Ved en sådan kjærlighet ville Guds Sønn gi seg selv til menneskeslekten. Tar vi imot ham med kjærlighet så blir vi ett med ham, og da er hans soning vår egen soning. "Når én er død for alle, da er alle døde, og Kristus er død for alle, for at de som lever, ikke mer skal leve for seg selv, men for ham som er død og oppstanden for dem" (2. Kor. 5, 15). Men elsker vi Frelseren med en oppriktig kjærlighet, så vil vi også lide med ham. "Kan de drikke den kalk som jeg skal drikke?" (Matt. 20,22). "Vil noen komme etter meg, da må han fornekte seg selv og ta sitt kors på og følge meg. For den som vil bevare sitt liv, skal miste det; men den som mister sitt liv for min skyld, skal finne det" (Matt. 16, 24-25). "Er vi barn, da er vi også arvinger, det vil si Guds arvinger og Kristi medarvinger, så fremt vi lider med ham, så vi også kan bli herliggjort med ham" (Rom. 8, 17). Å ta del i våre venners sorg er en dyp trang i det sanne vennskap. Vi sier altså ikke: Kristus har lidet for meg, derfor slipper jeg å gjøre bot. Vi sier tvert om: Kristus har lidet for meg, derfor vil jeg lide med ham, for å være ett med ham, ikke bare ved fromt å tenke på hans kvaler, men ved selv å tåle litt ondt. Først da er enheten mellom Kristus og meg fullbyrdet, slik at hans soning blir min. Det er denne forening med Frelseren som gir mine botsøvelser sonende verdi. "Jeg er korsfestet med Kristus. jeg lever, men ikke jeg selv mer, det er Kristus som lever i meg" (Gal. 2, 20). Virkningen av botens sakrament er å gi oss nådens liv tilbake, hvis det var gått tapt ved en dødssynd, eller å forsøke det, d.v.s. å utdype vårt vennskap med Gud. Også andre åndelige goder følger med et oppriktig skriftemål. Alene det å bekjenne våre synder gir oss en følelse av indre frihet, velvære og fred. Av den grunn kan det være gagnlig å anklage seg selv også overfor venner som ikke er prester. Deres kjærlighet gjør at de bærer vår byrde sammen med oss. Har de dessuten livserfaring, så kan de gi oss gode råd og trøst. Men presten alene kan gi oss den nåde som Frelseren siktet til da han innstiftet botens sakrament. Presten alene kan i Jesu navn si til oss: "Gå bort i fred, dine synder er deg tilgitt".

Det er altså feilaktig ikke å se noe annet i skriftemålet enn en slags psykoanalyse, med det formål å fjerne alle sjelelige abnormiteter. De som i første rekke trenger å skrifte er ikke de abnorme, men de normale, for syndens onde er desto større jo klarere bevisstheten er jo friere for hemninger den frie vilje er, og det det gjelder å få tilbake den naturlige sjelelige helse, men nådens overnaturlige liv.

2. Avlaten.

Til alle tider fantes det i Kirken høysinnede menn og kvinner som nådde fram til en dyp enhet med Frelseren på korset ved selv å lide. Enten var det forfølgelser de tålte for troens skyld, fengsel, landsforvisning, legemlige kvaler og døden; eller de ga selv avkall på de mest uskyldige naturlige gleder og tilbrakte sitt liv i faste og nattevåk og i heltmodige botsøvelser. Noen av dem hadde først levet i synd. Men de fleste var rene, kjærlige, sakt-, modige og ydmyke etter Jesu eksempel, og trengte neppe å sone, for deres hjerte var så forenet med Gud ved kjærligheten at alt spor av synd og syndestraff var utslettet hos dem. Skulle alle disse lidelser være nyttesløse? Nei, de har verdi for hele Kirken. "Nå gleder jeg meg i mine lidelser for dere, og utfyller i mitt kjød det som mangler i Kristi lidelser for hans legeme, som er Kirken" (Kol. 1, 24). Apostlenes og martyrenes kvaler, alle hellige kristnes botsøvelser "manglet" i Kristi lidelser. For den fullkomne Kristus er ikke bare det guddommelige offerlam som døde på korset i keiser Tiberius' dager, men Kristus forenet med Kirken, d.v.s. med alle troende, gudelskende, gudsøkende mennesker som gir seg over til ham og danner et samfunn med ham, ved å bli delaktige i hans liv som Guds Sønn. Og likesom Kristus led i hele sitt naturlige legeme, slik vil han lide i sitt åndelige legeme, Kirken. Hans lidelse blir ikke fullbyrdet før tidenes

ende, når "Gud er blitt alt i alle" (1. Kor. 15, 28). Forenet med Frelserens sonoffer, som er kilden til all hellighet og til all sonende verdi i de kristnes tålmodighet, danner helgenenes og alle fromme kristnes botsøvelser en åndelig skatt, som er Kirkens felles eiendom. For Kristus med sin frelsende, sonende kjærlighet er vår.

Ut fra denne kjensgjerning kan Kirken helt eller delvis frita oss fra de timelige syndestraffer som muligens er igjen etter at vi har fått syndsforlatelse. Det er det som vi kaller avlat. Avlaten er altså ikke syndsforlatelse, men en ettergivelse av timelige syndestraffer. Ikke slik at straffen simpelthen blir opphevet, men slik at en annen, som ved de helliges samfunn og Kristi kjærlighet er solidarisk med meg, på forhånd har sonet for meg. Ved å gi oss en avlat taler Kirkens autoritet på en måte således: "Jeg gir deg den sonende verdi av en hellig martyrs eller en uskyldig bekjenners lidelser, for at du kan frembære den for Gud, for likesom å betale din egen skyld. Og Gud som selv er opphav til den kristne kjærlighet og de helliges samfunn, altså til den solidaritet som gjør alle kristne på jorden og i det hinsidige til ett med hverandre, tar imot denne gave som betaling for din gjeld".

Betingelsen for enhver avlat er for det første at vi har fått tilgivelse for alle synder. Dessuten må vi være besjelet av den oppriktige vilje til etter beste evne å unngå alle synder, også de tilgivelige. Endelig må vi gjøre den gode gjerning Kirken har knyttet avlaten til. Til en fullstendig avlat kreves det nesten alltid, foruten de foreskrevne andaktsøvelser, at vi mottar botens og alterets sakramenter.

En fullstendig avlat er ettergivelsen av alle timelige syndestraffer, slik at den som dør uten å ha gjort seg skyldig i nye synder blir fritatt for skjærsilden. En ufullstendig avlat, f. eks. 40 dager, er ettergivelsen av den straff i skjærsilden som svarer til 40 dagers offentlig kirkebot, slik som den var i bruk i oldtiden.

Med hvilken rett kan Kirkens autoritet treffe slike bestemmelser og forføye over den sonende verdi av Jesu lidelser og helgenenes botsøvelser? Med den fullmakt den fikk av Kristus til å styre Kirken. "Jeg vil gi deg nøklene til himmelriket, og hva du så binder på jorden, så skal det også være bundet i himmelen, og hva du enn løser på jorden, så skal det være løst i himmelen" (Matt. 16, 19). I ethvert samfunn er det jo autoriteten som tar vare på det felles gode, forvalter det, utdeler det og forsvarer det. Slik er det også i Kirken. Likesom det er autoriteten som fremsetter, forklarer og forsvarer det felles gode som er den åpenbarte troslære, således er det også autoriteten som råder over denne andre felles rikdom som er Kristi og helgenenes soning. Vår tro på avlaten bunner i troen på Kristi frelsesverk, på de helliges samfunn og på Kirkens autoritet.

Allikevel blir avlatelæren ofte misforstått. Selv om man ser bort fra de misbruk den ved slutten av middelalderen hadde vært anledning til - og som kirkemøtet i Trient har grundig gjort ende på - er det allikevel mange ikke-katolikker eller også en del katolikker for den saks skyld, som har vanskelig for å finne seg til rette i denne lære. Det blir sagt at avlaten er til skade for sjelene. Har vi fortjent straff så ville det være ærligere å lide den selv enn å ta andres lidelser som påskudd for på en lettvent og makelig måte å gå inn i himmelen. På dette kunne vi svare som så: Har vi fortjent den evige død så ville det også være ærligere å ta imot den enn å ta Kristi død på korset til inntekt for oss, for å slippe det evige helvete. Men nei, Gud som har skapt oss til seg, ville også frelse oss fra synden og føre oss tilbake til seg. Han er Herren. Det er han som råder over vår skjebne. Den frelse han tilbyr oss, tar vi imot i ydmyk bevissthet om vår egen avmakt og i dyp takknemlighet for hans nåde. På samme måte lar vi Guds kjærlighet råde med hensyn til de timelige straffer. Vil han ettergi oss dem med henblikk på Kristi og de hellige kristnes soning, så kan vi ikke annet enn med

ydmuk takknemlighet å ta imot hans gave. Det er ingen fare for at vår sjel tar skade av det. Tvert om! Avlaten, i likhet med sakramentene, minner oss om at Jesu frelsesverk ikke bare er en historisk kjensgjerning som hører en fjern fortid til, men en evig virksom og kjærlig makt fra himmelen som omslutter og bærer oss, og verner oss mot alt ondt. Denne tanke virker oppløftende. Avlaten styrker dessuten bevisstheten om de helliges samfunn, altså nestekjærligheten og kjærligheten til Kristus som gjorde alle delaktig i sitt liv som Guds Sønn. En sjel som gjør seg fortrolig med disse tanker løper ingen fare for å fortape seg i makelighet. Og så må en vel vokte seg for å oppfatte denne ettergivelse av syndestraffene som noe altfor lettvindt, enn si noe automatisk. Det koster alvorlige anstrengelser for å vinne en avlat, selv om den foreskrevne gjerning er i seg selv meget lett. For grunnbetingelsen er den faste vilje å bryte med synden. Imidlertid kan det ikke nektes at det finnes gjerninger som er til større gagn for sjelen enn å vinne avlat. Det er godt å bli fritatt for timelige syndestraffer; men det er bedre å fortjene den helliggjørende nådes vekst og en høyere grad av himmelsk salighet. De gode gjerninger som fører sjelen til en inderligere forening med Kristus og til et dypere livssamfunn med den hellige Treenighet, f.eks. den betraktende bønn, den iherdige selvfornektelse, den høysinnede, offervillige nestekjærlighet er til større velsignelse for sjelen enn avlaten. Men la være at avlaten ikke er det fortrinnsligste av det kristne livs goder, så er den allikevel et gode. Å undervurdere, eller å ringeakte den katolske avlatspraksis røper en mangelfull forståelse for frelsesmysteriet og en ensidig oppfatning av den kristne fromhet.

Særlig verdifullt og i høyeste grad gagnlig er det å vinne avlat til fordel for de avdøde. Kirkens autoritet har ingen fullmakt over sjelene i det hinsidige. Den kan altså ikke direkte gi avlat til sjelene i skjærsilden. Men med Kirkens samtykke kan en avlat som en kristen på jorden vinner, tilvendes de avdøde under form av forbønn, d.v.s. vi gir avkall på å få våre egne syndestraffer ettergitt og ber Gud om at han nådig vil la sjelene i skjærsilden nyte godt av vår avlat. Og Gud som vekker den kjærlige tanke hos oss, vil også høre vår bønn.

E. Den siste salving. (De sykes sakrament)

"Er noen av dere syke, så skal han kalle til seg Kirkens prester, og de skal be over ham og salve ham med olje i Herrens navn, og troens bønn skal gjøre den syke frisk, og Herren skal gi ham lindring, og dersom han bærer på synder, så skal de tilgis ham" (Jak. 5, 14-15). Den religiøse ritus som Jakob omtaler, er et sakrament som Kristus har innstiftet for å gi til de syke den hjelp de trenger mot de særlige farer og fristelser som følger med sykdom og døds kamp. Når mennesket er avkrefet ved sykdom, når det føler at døden nærmer seg og at det kanskje snart står foran sin dommer, da blir sjelen ofte grepet av motløshet og angst for de evige avgjørelser. Fristeren benytter seg av den sykes svakhet, for å forlede ham til motløshet, til utålmodighet og mistillit til overdreven og syndig sorg over at livet og alt jordisk glir bort. Ved de sykes sakrament kommer Frelseren sjelen til hjelp. Allerede under sin vandring på jorden sendte han sine apostler ut også til de syke. "Så gikk de avsted og mænte folk til å gjøre bot. Og de drev ut mange djevler, og de salvet mange syke med olje og gjorde dem friske" (Mark. 6, 12-13). Nå sender Kristus sine prester, som ved en sakramental ritus meddeler de syke trøst og tilgivelse. Presten dypper sin tommelfinger i den hellige olje, tegner den syke med korsets tegn på øyenlokkene, idet han sier: "Ved denne hellige salving og for sin ømme miskunns skyld, tilgi Herren deg alt hva du har syndet ved synet. Amen". Deretter foretar han den samme salving på ørene, på nesen, på munnen, på hendene og på føttene med den tilsvarende bønn om tilgivelse for alt hva den syke har syndet ved misbruk av de øvrige sanser og krefter. Den siste salving er altså et symbol på åndelig legedom. Oljen betyr jo styrke og lindring, først og fremst for sjelen. Den første virkning av dette sakrament er nemlig å øke nådens liv, og å utslette de tilgivelige synder. Har den syke dødssynder på samvittigheten, så må han først få tilgivelse ved et angerfullt skriftemål. Den siste salving må mottas i nådens stand. Imidlertid kan den også rense sjelen fra dødssynden, når den syke ikke lenger er i stand til å

skrifte, men gir eller har gitt tegn på anger. Undertiden har denne sjelelige fornyelse også en heldig virkning på legemet. Alle prester vet av erfaring at syke ofte blir frisk igjen etter å ha mottatt dette sakrament.

Det kan og bør mottas av alle kristne som er kommet til skjels år og alder, når de på grunn av sykdom er i dødsfare. Men de pårørende må sørge for at presten blir tilkalt i tide. Å vente til den syke er ved å oppgi ånden, under påskudd av at det kunne være farlig å skremme ham, det er en mangel både på tro og på nestekjærlighet. For mange er det den evige skjebne som står på spill.

F. Prestevigslingen.

Prestens oppgave er å være mellommann mellom Gud og menneskene, d.v.s. å meddele menneskene guddommelige goder for å føre dem til Gud. Vår egentlige og høyeste prest er Kristus. Han ble ikke vigsløst til prest, han er det, fordi han forener den menneskelige natur med den guddommelige i sin guddommelige persons enhet. Han alene er altså den egentlige formidler mellom Gud og oss. Han utøvet sitt prestedømme da han forkynte den guddommelige sannhet, da han viste menneskene veien til Gud ved sitt hellige liv og ved den nye pakts lov, men især da han frembar seg selv som sonoffer på korset for å gi oss Guds nåde og vennskap tilbake. "Hvem er den høyeste Guds prest, hvis ikke vår Herre Jesus Kristus, som frembar et offer til Gud Faderen, som frembar det samme som Melkisedek hadde frembåret, brød og vin, nemlig sitt legeme og blod?" (St. Kyprian).

Kristi prestedømme varer evig. "Av hine prester er det blitt fler, fordi døden hindret dem i å bli ved. Men han har et uforgjengelig prestedømme fordi han blir til evig tid. Derfor kan han også for evig frelse dem som kommer til Gud ved ham, siden han alltid lever for å gå i forbønn for oss. For en slik høyesteprest måtte vi ha, som var hellig, uskyldig, ren, skilt fra syndere og opphøyet over himlene, en som ikke trenger til slik som øversteprestene å bære fram offer daglig først for sine egne synder, så for folkets; for, dette gjorde han en gang for alle da han ofret seg selv" (Hebr. 7, 23-27). I all evighet virker Kristus altså som prest for de utvalgte, for deres salige liv i himmelen er en virkning av Kristi evangelium og av hans frelsende død. Men siden Kristus nå er "opphøyet over himlene", er han usynlig for oss mennesker på jorden. For allikevel på en måte å være, synlig gjorde han sine apostler delaktig i sitt prestedømme, og innstiftet en sakramental ritus for å overføre sin prestelige makt og verdighet på apostlenes etterfølgere inntil tidenes ende. Denne sakramentale ritus består i håndspålegging med tilsvarende hellige ord. Håndspålegging er et symbol på en kraft som stiger ned fra Gud gjennom apostlene, og denne kraft er nettopp en andel i Jesu egen fullmakt som prest, forbundet med nåden til verdig å utøve den. "Vanskjøtt ikke den nådegave som er i deg, som du har fått ved profetord med håndspålegging av de eldste" (1. Tim. 4, 14). "Derfor minner jeg deg om å vekke opp igjen den Guds nåde som er i deg ved min håndspålegging" (2. Tim. 1, 6).

Den "nådegave" som Paulus her omtaler er den biskoppelige fullmakt, prestedømmets høyeste trinn. Under biskopen står de alminnelige prester og diakonene. "Jeg formaner dere til å sørge for at alt foregår i endretlighet etter Guds vilje. Biskopen har forsetet i Guds sted; prestene opptrer på vegne av apostlene; diakonene, som er meg så kjære, utfører den tjeneste de ble kalt til av Jesus Kristus, som fra evighet av var hos Faderen og som i tidens fylde åpenbarte seg" (St. Ignatius martyr. 1. årh.). Foruten prester og diakoner innbefatter det kirkelig hierarki ennå subdiakon, og på et lavere trinn fire andre embeter. Prestedømmet er noe så opphøyet at det først blir meddelt når den som er kalt, ved en trinnvis oppadstigende forberedelse, har gjort seg fortrolig med tjenesten i helligdommen.

Prestevigslingen foregår slik at biskopen legger hendene på ordinandens hode etter at han har overrakt ham kalken og patenaen, og sier: "Motta fullmakten til å frembære offeret til Gud og feire messer for de levende og for de avdøde i Herrens navn". Deretter gir han fullmakt til å forvalte botens sakrament med Herrens ord til apostlene: "Motta den Hellige Ånd; dersom du tilgir noen syndene er de tilgitt; dersom du beholder dem er de beholdt".

Ved den sakramentale ritus mottar prestens sjel et evigvarende merke, "den prestelige karakter" som gjør at han er evig vigslet til Gud i likhet med Kristus og delaktig i Kristi prestedømme. Det er og blir sant at Kristus alene er den egentlige prest. Det kristne prestedømme består altså ikke i en fullmakt utenom og ved siden av Kristi fullmakt. Presten får andel i Kristi egen fullmakt. Hans oppgave er å gjøre hva Kristus gjorde: I Jesu navn forkynner han Guds ord, frembærer det hellige offer, gir syndsforlatelse i botens sakrament, og som biskopens medhjelper styrer han en kristen menighet.

Prester kan bare bli vigslet av en gyldig vigslet biskop, dvs. av en biskop som fikk sin fullmakt fra apostlene gjennom en uavbrutt rekke av andre gyldig vigslede biskoper. Vi kaller dette den apostoliske suksesjon. "Det er en plikt å adlyde de prester som er i Kirken, de prester som er apostlenes arvtagere. For på samme tid som de er blitt apostlenes etterfølgere har de også mottatt den ekte nådegave til å forkynne sannheten etter Faderens vilje. De andre, som står utenfor den store arvefølge og holder sine møter hvor som helst, skal du holde deg unna" (St. Irenus, 2. årh.). "Kirken er én. Den kan ikke samtidig være innenfor og utenfor seg selv. Er den hos Novatian (en heretiker i det 3. årh.) så er den ikke hos paven Kornelius. Er den derimot hos Kornelius, som ved en gyldig vigsel fulgte etter Fabianus og som av Herren, foruten prestedømmets heder, også ble herliggjort som martyr, så er Novatian ikke i Kirken og bør heller ikke ansees som biskop. Han har foraktet den evangeliske og apostoliske tradisjon; han er ingen annen biskops etterfølger, hans fullmakt har sitt utspring i ham selv. Ingen kan eie eller styre en kirke hvis han ikke er ordinert i Kirken" (St. Kyprian. 3. årh.).

De orientalske kirkesamfunn som er skilt fra den katolske Kirke, men har bevart de samme syv sakramenter, har også bevart det apostoliske prestedømme. Som skismatikere har deres biskoper og prester ingen kirkelig rett til å styre en kirke. Men deres preste- og bispeordinasjoner er gyldige.

I de protestantiske land derimot er den apostoliske suksesjon gått tapt, og sammen med den også misjonen til på Jesu vegne å forkynne Guds ord, og fullmakten til å feire den eukaristiske ritus. De fleste protestantiske kirkesamfunn innrømmer at suksesjonen er avbrutt, siden de med Luther og Calvin og de øvrige reformatorer forkaster selve prestevigselens sakrament sammen med hierarkiet, og erklærer at alle kristne er prester. Enkelte protestantiske samfunn som den anglikanske og den svenske kirke påstår imidlertid at de har bevart det apostoliske prestedømme, men de tar feil. Bortsett fra det historiske spørsmål om opphavsmannen til deres prestedømme virkelig var gyldig vigslet biskop eller ikke, bortsett også fra spørsmålet om den vielsesritus de bruker er i det vesentlige av apostolisk opprinnelse, er det en ting som på forhånd fratrar deres presteordinasjoner all gyldighet, nemlig det at de positivt forkaster og utelukker messeofferet. Til ethvert sakraments gyldighet kreves det både at den som meddeler sakramentet og den som mottar det har den hensikt å gjøre hva Kirken gjør. Men det første og vesentlige Kirken vil gi ved prestevigselen er nettopp fullmakten til å frembære det hellige offer. Fornekter og forkaster man messeofferet, så er ordinasjonen like

så ugyldig som dåpen ville være ugyldig, hvis den døpende bevisst og frivillig utelukket hensikten til å meddele syndsforlatelsen.

Det er noe sant i Luthers påstand om at alle kristne er prester. "Kom til ham, den levende stein som vel ble vraket av menneskene, men er valgt ut og æret av Gud, og bli selv som levende steiner, bygget opp på ham til et åndelig hus, et hellig prestedømme, som bærer fram åndelige offer som tekkes Gud ved Jesus Kristus" (1. Pet. 2, 4-5). Det uutslettelige kjennemerke, "dåpskarakteren", som påtrykkes sjelen i dåpen, er nettopp en delaktiggjøring i Kristi prestedømme, i den forstand at den døpte ved å bli Guds barn i samfunn med Guds evige Sønn, virkelig oppløftes over denne verden og settes i stand til å frembære åndelige offergaver, nemlig sin tilbedelse og takksigelse, sin kjærlighet, sin gode vilje til å fornekte seg selv for å sone med Kristus. Men ved siden av dette alminnelige prestedømme har Kristus innstiftet et hierarkisk prestedømme som skiller presteskapet ut fra legfolk. Ikke til alle, men bare til apostlene og deres arvtagere har han gitt i oppdrag å forkynde den guddommelige åpenbaring, å tilgi syndene, å feire den eukaristiske ritus og å styre Kirken. Med hensyn til det personlige religiøse liv kan legfolk nå opp til en like inderlig eller inderligere forening med Gud enn paven, biskoper og prester. Det hendte ofte i Kirken at en ulærd bonde, en fattig arbeiderske, ja et barn eide nådens liv, bønnens og botens ånd i meget høyere grad enn prestene. Men Kirken er et samfunn; og med hensyn til stillingen i samfunnet er ikke alle like. Det finnes et hierarki i Kirken, en autoritet. "Alt hva Herren har befalt oss å gjøre til bestemte tider må gjøres på en ordnet måte ... Den øverste prest har fått sin oppgave. De andre prester har også sin egen plass, levittene (d.v.s. diakonene) har sitt embete å røkte. Legfolk må rette seg etter forskriftene for legfolk" (St. Klemens fra Rom, pave i 1. årh.). "Alle skal holde diakonene i ære som Jesus Kristus. Biskopen skal de ære som et bilde på Faderen; prestene skal de ære som Guds senat og som apostlenes forsamling. Kirken kan ikke kalles Kirke uten disse" (St. Ignatius martyr). "Følg alle biskopen som Kristus Faderen; vær lydige mot prestene som mot apostlene; ha ærefrykt for diakonene som for Guds lov. Gjør aldri noe som angår Kirken utenom biskopen. Den eukaristi alene er gyldig som feires under biskopens eller under dens forsete som biskopen gir fullmakt. Der hvor biskopen er, skal også menigheten være, likesom der hvor Jesus Kristus er, der er den katolske Kirke" (St. Ignatius martyr). Hierarkiet på alle dets trin er altså noe av den makt Jesus selv eier som Kirkens hode. Han meddelte den til apostlene, da han sa: "Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor bort og lær alle folk, i det de døper dem i Faderens og Sønnens og den Hellige Ånds navn, og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere, og se, jeg, er med dere alle dager helt til verdens ende" (Matt. 28, 18-20). Det samme apostoliske presteskap som ved sin ordinasjon har fått fullmakt over Kristi Legeme i den hellige eukaristi har også fått autoriteten over Kristi Legeme som er Kirken.

G. Ekteskapet.

"Og Gud Herren sa: Det er ikke godt at mennesket er alene. jeg vil gjøre ham en medhjelp som er hans like" (1. Mos. 2, 18). "Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det; til mann og kvinne skapte han dem. Og Gud velsignet dem og sa til dem: vær fruktbare og bli mange og oppfyll jorden" (1. Mos. 1, 27-28). Fra opphavet var ekteskapet noe hellig, fordi det ble bestemt til å gi videre det liv som var skapt i Guds bilde. Forbundet mellom mann og kvinne er vel også et vennskap til gjensidig støtte; hverken for mannen eller for kvinnen er det godt "å være alene". Men hovedformålet med ekteskapet er livets forplantning. De særlige krefter som er nedlagt i mannens og kvinnens fysiske og sjelelige natur, og den elskende attrå som fører dem til hverandre, står i Skaperens tjeneste. Gud, alt livs opphav, vil meddele livet gjennom dem; og livets mål hos mennesket er å kjenne sin Gud og å bli evig salig i ham. Derfor er livets forplantning en gjerning som Gud velsignet. Syndefallet ble nok årsak til uorden i kjønnslivet, til ville begjær og uhyrlige forvrengninger av en naturkraft. Men denne naturkraft er etter syndefallet som før Guds verk, og

den bevarer i Guds hensikt det samme, opphøyede formål: å "oppfylle jorden" for å oppfylle himmelen. Manikeerne og andre sekter i den kirkelige oldtid og i middelalderen så med forakt ned på ekteskap, eller erklærte det likefrem for syndig. Også i den nyere tid fantes det diktere og tenkere som ikke evnet å se det store som Gud har nedlagt i det. Men Kirken har alltid hevdet at forbundet mellom mann og kvinne også hos ikke kristne, og livets forplantning, når den foregår etter den orden Gud har fastsatt, er moralsk, verdifull og hellig.

Med kristendommen fikk ekteskapet en enda høyere verdig, het: det ble av Kristus gjort til et sakrament, d.v.s. til et virksomt symbol på en overnaturlig nåde. Det ekteskapelige forbund mellom kristne er ikke som Luther mente "en utvortes og verdslig ting", men et bilde på Kristi forening med Kirken, et bilde på det forbund Guds Sønn sluttet med menneskeslekten, da han tok den menneskelige natur i jomfru Marias skjød. Guds Sønn gjorde det for å grunnlegge Guds rike på jorden ved å gjøre menneskene til Guds barn. Et hvert menneske som kommer til verden får dette høye kall. Således blir det en viss likhet mellom inkarnasjonens mysterium og det kristne ekteskap, For fra nå av går livets forplantning ikke bare i første rekke ut på å frembringe borgere i et jordisk samfunn, men å utbre Guds rike. Den kjærlighet som forbinder mann og kvinne blir høynet, foredlet, styrket ved "Guds kjærlighet, som ved den Hellige Ånd ble utøst i de kristnes hjerter" (Rom. 5, 5). "De menn, elsk deres hustruer likesom Kristus har elsket Kirken og gitt seg selv for den for å hellige den, idet han rensset den i vannbadet ved livets ord, så han kunne fremstille Kirken for seg i dens herlighet, uten flekk eller rynke eller noe slikt, men hellig og ulastelig. Slik skal også mennene elske sine hustruer som sine egne legemer. Den som elsker sin hustru, han elsker seg selv. For aldri har noen hatet sitt eget legeme, men han gir det næring og pleie, som Kristus Kirken. For vi er lemmene på hans legeme, av hans kjød og hans ben. "Derfor skal mannen forlate sin far og sin mor og holde seg til sin hustru, og de to skal være et kjød". Denne hemmelighet er stor, jeg mener i Kristus og i Kirken. Men også hver av dere skal elske sin hustru som seg selv, men hustruen skal ha ærefrykt for sin mann" (Ef. 5, 25-32). "Si til mine søstre at de skal elske Herren og med legeme og sjel være sine menn tro. Befal også i Jesu Kristi navn til mine brødre at de skal elske sine hustruer likesom Herren elsker Kirken ... Det sømmer seg at de som tenker på giftermål gifter seg med biskopens samtykke, for at ekteskapet skal være i overensstemmelse med Herren og ikke bli sluttet av lidenskap. Alt skal skje til Guds ære" (Martyr Ignatius til Polykarp).

Det vesentlige i ekteskapets ritus er at brudgommen og bruden uttaler sin faste, ærlige vilje til å ta hverandre til ekte etter Guds lov. Dette gjensidige samtykke er en nødvendig betingelse for et gyldig ekteskap. Allikevel har det forbund som således kommer i stand ikke sin hellighet og sin varighet av ektefellenes vilje. Ved sin frie vilje går de inn under en guddommelig institusjon. Det er Gud som ville at ekteskapet skulle være et livsvarig forbund. Det er Gud som "binder sammen" og "hva Gud på den måten har bundet sammen, skal mennesket ikke skille" (Mark. 10, 9). Hverken ektefellene eller staten eller Kirken har noen makt over et gyldig sluttet ekteskap. "Og hjemme i huset spurte hans disipler ham atter om det samme. Og han sa til dem: "Hver den som skiller seg fra sin hustru og ekter en annen, han gjør ekteskapsbrudd mot henne. Og dersom en hustru skiller seg fra sin mann og gifter seg med en annen, gjør hun ekteskapsbrudd" (Mark. 10, 10-12). "Men de gifte byder ikke jeg, men Herren: Hustruen må ikke forlate sin mann. Men har hun forlatt ham, så må hun bli ugift eller forlike seg med sin mann. Og mannen må ikke sende sin hustru fra seg" (1. Kor. 7, 10-11). (Smlg. Lukas 16, 18).

Mot disse vitnesbyrd fra Markus, Lukas og Paulus forsøker man å gjøre gjeldende Herrens ord hos Matteus: "Men jeg sier dere at den som skiller seg fra sin hustru for annet enn ekteskapsbrudd, og tar en annen til ekte, han bryter ekteskapet, og den som ekter den fraskilte, han bryter ekteskapet" (Matt. 19, 9). Denne setning tolkes som om Herren hadde erklært ekteskapet for oppløst på grunn av utroskap og gitt lov til å inngå en ny

forbindelse. Det er en alvorlig feiltolkning. Utroskap, likesom en del andre omstendigheter, kan være grunn til at ektefellene ikke fortsetter sitt samliv; men det ekteskapelige bånd består videre. Hva Gud har bundet sammen, kan mennesket ikke skille. At dette er Herrens mening fremgår klart av hans ord: "og den som ekter den fraskilte, han bryter ekteskapet". Nettopp derfor var disiplene så nedslått: "Står mannens sak slik med hustruen, da er det ikke godt å gifte seg" (Matt. 19, 10). Hadde Jesu mening vært den å gi den utro hustru lov til å gifte seg på nytt, mens den uskyldig forstøtte ikke fikk lov til det, så ville denne innrømmelse medføre konsekvenser som det er blasfemisk bare å tenke på i forbindelse med ord fra Herrens munn.

Imidlertid hender det at en forbindelse mellom mann og kvinne, skjønt den av den borgerlige lov blir godtatt, allikevel ikke er et gyldig ekteskap. Det fins nemlig omstendigheter som setter seg imot de såkalte ekteskapshindringer. Et ekteskap er ugyldig f.eks. når brud eller brudgom allerede er gyldig gift, og ektefellen ennå er i live. Ugyldig er også ekteskapet når det frivillige samtykke mangler hos en av de to eller hos begge, når de f. eks. bevisst utelukker hensikten å slutte et forbund for hele livet, eller når bruden står under trussel og tvang. Altfor nær slektskap er også en ekteskapshindring. Foruten disse fins det en del andre omstendigheter som enten i kraft av borgerlige eller kirkelige lover eller i kraft av selve naturloven forhindrer ekteskapet. I visse tilfeller kan det oppnås dispens, i andre ikke. For så meget som mulig å unngå at ugyldige ekteskaper blir sluttet, forlanger Kirken at det skal lyses til ekteskap. De som kjenner til en eller annen ekteskapshindring blir derved oppfordret til å gjøre myndighetene bekjent med den, med mindre de har profesjonell taushetsplikt. Blir ekteskapet sluttet allikevel, hva enten det skjer i uvitenhet om den foreliggende hindring eller til tross for den, så er det et ugyldig ekteskap.

Mellom en katolikk og en ikke-katolsk kristen er ekteskapet bare gyldig og tillatt på den betingelse at den ikke katolske part erklærer seg villig til tre ting: a. At vielsen blir foretatt av den katolske prest. b. At han eller hun ikke setter seg imot at den katolske ektefelle oppfylder sine religiøse plikter. c. At alle barn blir døpt og oppdratt katolsk. Mange vil i disse bestemmelser se et overgrep mot den frie samvittighet, eller et utslag av "katolsk herskesyke". De tar feil. Den katolske Kirke er seg bevisst å være den sanne Kristi Kirke, det eneste religiøse samfunn som er identisk med den Kirke Kristus har stiftet til menneskeslektens frelse. Den kirkelige autoritet kan umulig samtykke i at en eneste sjel utsetter seg for faren til å miste sin tro eller blir et offer for religiøs likegyldighet, heller ikke at et eneste menneske som fødes i verden går glipp av den sanne religion.

Hovedformålet med ekteskapet er livets forplantning. Det er nok ikke mannen og kvinnen som gir barnet dets udødelige sjel. Det åndelige livsprinsipp kan ikke ha sitt utspring i det fysiske og materielle, det blir skapt av Gud. Men far og mor medvirker med Skaperen. Gud, den evige årsak til all verden og alt liv, bruker dem som underordnede årsaker til å skape den fysiske organisme som menneskesjelen trenger til sitt åndelige liv. Derfor er alt det som går ut på å gjøre det ekteskapelige samliv ufruktbart i høy grad syndige handlinger. Misbruk av ekteskapet og preventivteknikk kan under ingen omstendigheter tillates. Det er naturstridige gjerninger, som skader legeme og sjel; legemet fordi naturen hevner seg; sjelen, fordi det er opprør mot Skaperen. Det samme gjelder alle overgrep mot det spirende liv. Den tilsiktede abortus er ensbetydende med mord. Det er et menneske som blir drept. At det bare er et lite vergeløst vesen gjør saken visstnok ikke bedre, især når vi tar i betraktning at fosteret berøves dåpens nåde og den himmelske salighet. Intet påskudd, ingen "indikasjon" kan gjøre abortus til en moralsk handling, heller ikke den medisinske. Den gode hensikt kan ikke hellige umoralske midler. Ingen har lov til å drepe et uskyldig menneske for å berge sitt eget liv. De tilfeller hvor en mor ikke kan føde sitt barn uten å sette livet til, er ifølge store medisinske autoriteter ikke på langt nær så hyppige som det ofte påstås. (En vitenskapelig utredning om dette fins bl. a. i Dr. Henri Bon "Précis de médecine catholique"). Men sett at det virkelig gjelder livet, så er det morens plikt

å ta imot døden som en martyr dør for sin tro. Hva kristendommen lærer oss angående ekteskapets enhet og uopløselighet, og angående livets forplantning gjelder også for ekteskapet hos ikke kristne. Men erfaringen lærer at den kristne tro og den sakramentale nåde alene gir mennesket kraft nok til å verge ekteskapet mot utroskap, mot rå og naturstridig vilkårlighet. Kristendommen alene kan gjøre familien til grobunn for edel og lykkelig menneskelighet. Guds Sønn som ble menneske for å bo blant oss, fører oss ikke bare til et evig liv hinsides graven, men frelser også menneskeslektens naturlige og jordiske verdier fra undergangen.

Fra ikke-katolsk hold anklages Kirken ofte for ikke tilstrekkelig å verdsette ekteskapet, eller for likefram å forakte det. Denne beskyldning reises merkelig nok av dem som selv bidrar til å undergrave familielivet ved å anerkjenne skilsmisse, preventivteknikk og abortus! For å innse hvor tåpelig og urettferdig denne beskyldning er, behøver en bare å tenke over Kirkens lære om ekteskapets sakramentale vesen og over de lover den har gitt for å bevare det rent og hellig. Det er imidlertid sant at Kirken i full overensstemmelse med Kristus og apostlene ser en høyere livsform i sølibatet, ikke i hvilket som helst sølibat, men i det en kristen velger for å tjene Gud og sine medmennesker med større hengivenhet. "Da sa hans disipler til ham: Står mannens sak slik med hustruen, da er det ikke godt å gifte seg. Men han sa til dem: Ikke alle forstår dette ord, men bare de som har fått evne til det. For det fins gildinger som er født slik av mors liv, og det er gildinger som er blitt det ved mennesker, og det er gildinger som har gildet seg selv for himmelrikets skyld. Den som kan forstå det, la ham forstå det" (Matt. 19, 10-12). "Den som ikke har noen hustru, har omsorg for det som hører Herren til, hvorledes han skal tekkes Gud. Men den som har en hustru, har omsorg for det som hører verden til, hvorledes han skal tekkes hustruen, og han er delt. Og den ugifte kvinne og jomfruen tenker på det som hører Herren til, at hun kan være hellig både på legemet og i ånden; men den gifte tenker på det som hører verden til, hvorledes hun skal tekkes mannen. Og dette sier jeg til gagn for dere, ikke for å lage en snare for dere, men for å fremme ærbarhet og alt som gir høve til uforstyrret bønn til Herren" (1. Kor. 1, 32-35). Det er altså med urette at politikere, sosialøkonomer og katolskfiendtlige teologer hevder det som en plikt for alle å gifte seg. Det frivillige sølibat er en rett for alle som kjenner seg kalt til en høyere stand, eller ikke kan forene familielivets plikter med den livsoppgave som påhviler dem. De må bare ta sin beslutning etter alvorlig overveielse, og helst i samråd med Kirken, eller med erfarne venner. "Hvis noen er i stand til å leve i avholdenhet til ære for Kristi kjød, så må han få lov til å gjøre det, men i all ydmykhet. Roser han seg av det, så er han fortapt; innbiller han seg at han er mer enn hans biskop, så går han til grunne" (Martyr Ignatius).

Forpliktet til sølibatet er alle som er kalt til klosterlivet og alle katolske prester og prestekandidater fra subdiakonaten av i den latinske del av den katolske Kirke. Sølibatloven er en kirkelig lov. Den ble ikke innført overalt på samme tid før det 12. århundre. Men fra apostlenes dager av ble avholdenheten anbefalt og frivillig valgt av mange prester og biskoper både i den latinske og i den orientalske kirke. I de orientalske menigheter står det til den dag i dag fritt for de katolske prester å leve gift eller ugift. Men fra den tid av da de begynte å få sin utdanning på presteseminarer eller andre organiserte teologiske skoler, valgte omtrent alle å leve ugift. Det skal jo ikke så meget erfaring til for å innse at en prest ikke kan være alt for alle, når "han er delt".

XXIV. SAKRAMENTALIENE

Ved siden av sakramentene eller i forbindelse med dem fins det i Kirken andre hellige tegn og handlinger som har en viss likhet med sakramentene. Vi kaller dem "sakramentalier". De ble ikke innstiftet av Kristus,

men av Kirken. De kom opp i tidenes. løp; men mange av dem stammer fra den apostoliske tid, for så langt vi kan gå tilbake, har Kirken aldri vært uten sakramentalier.

De viktigste av dem er:

a. De seremonier som brukes ved meddelelsen av alle sakramenter og ved feiringen av det hellige messeoffer. Den sakramentale ritus som utgjør sakramentenes, egentlige vesen er jo ganske kort. Men for å henlede tankene på den, for å anskueliggjøre sakramentets virkning, for å vekke det fromme sinnelag som er påkrevet, ville Kirken omgi den sakramentale ritus med andre symboler og symbolske handlinger, f. eks. merker presten ved dåpen barnets panne og bryst med korsets tegn, legger sin hånd på dets hode, gir det litt innviet salt i munnen, gir det et brennende vokslys og en hvit kledning o.s.v. Likeledes innbefatter messeliturgien før og etter konsekrasjonen en rekke sakramentalier som harmonisk innordner seg under den hellige offerhandling.

b. Velsignelser og vigslinger. Det fins en lang rekke av dem i Kirkens ritualbok. Alle de ting som tjener mennesket skal jo også tjene Gud, all den stund mennesket selv har Gud som sitt siste endemål. Ved syndefallet og på grunn av sin solidaritet med mennesket kom den fysiske verden under en forbannelse eller en slags trelldom. "Og Gud sa til Adam: fordi du adlød din hustru og åt av det tre som jeg forbød deg å ete av, skal jorden være forbannet for din skyld" (1. Mos. 3, 17). Engang skal den frigjøres igjen, når menneskeheten selv oppnår sin fullkomne frihet og den evige herlighet. "Også skapningen selv skal frigjøres fra forgjengeligheits trelldom til Guds barns herlige frihet. For vi vet at hele skapningen sukker og lider i fødselsrier helt til denne dag" (Rom. 8, 21-22). Ved Kirkens velsignelse blir de lavere skapninger allerede nå på en måte frigjort fra forbannelsen, helliget til Gud, unndratt den profane bruk og bestemt til å tjene det troende gudsøkende menneske. "All Guds skapning er god og ingenting er å vrake som blir mottatt med takksigelse, for det helliges ved Guds ord og bønn" (1. Tim. 4, 4-5). I denne hensikt velsigner Kirken den jord vi dyrker, våre brønner, de nygiftes brudekammer, våre bakeovner, vogner, båter o.s.v.

c. Først og fremst vier og velsigner Kirken de ting som direkte brukes til bønn og gudstjeneste; og da er ikke bare velsignelsen eller innvielsen, men selve de velsignede og vietete ting sakramentalier: kirker og kapeller, krusifikser, rosenkranser, medaljer, vann, voks, lys, orgler, klokker, bilder av Vår Herre og hans helgener osv.

Hovedforskjellen mellom sakramenter og sakramentalier ligger i det at sakramentene virker "ex opere operato", d.v.s. ved en helliggjørende kraft som Kristus har nedlagt i dem og som er uavhengig av mennesket, fordi det er Kristus selv som i sakramentene meddeler sin nåde, når mennesket ikke setter seg imot. I sakramentaliene derimot er det den personlige trosiver som virker. Den er nok også en Guds gave, men den må være gitt på forhånd for at sjelen kan ha nytte av sakramentaliene. Bestenkingen med vievann, f. eks. som foregår på søndagene før høymessen, har en viss likhet med dåpen. Men den sjelelige lutring den gir, er ikke Kristi umiddelbare verk, mens dåpen er det. "Ikke Damaskus renser sjelen, ikke Petrus, ikke Ambrosius, ikke Gregorius; vi utfører tjenesten, men du Herre, virker i sakramentet. For det står ikke i menneskelig makt å meddele Guds nåde, det er ditt verk, og Faderens" (St. Ambrosius). Vievannet er bare et symbol. Det er gagnlig å bruke det, for symbolet minner oss om vår dåp, gjør vår tro og vår tillit til Frelseren mer bevisst og vekker en fornyet iver til å bevare oss fra synd. jo frommere vårt sinnelag er når vi tar vievann, desto virksommere blir symbolet. Slik er det med alle andre innviede ting. Deres verdi ligger

imidlertid ikke bare deri at de er symboler eller bilder, men at de er viet av Kirken. Vielsen betyr nemlig at Kirken forener sin bønn med vår bønn, og Kirkens bønn er Jesu egen bønn, han som lever evig og går i forbønn for oss.

Ser vi sakramentaliene i dette lys, så vil vi nok ikke la oss forvirre, når utenforstående med sin vanlige lettsindighet kaller dem for magi, amuletter og overtro. Så lenge mennesket er menneske har det en naturtrang til å uttrykke det åndelige under synlige bilder og former. All kunst bunner i denne trang, og jo sterkere kunstnerens ånd er grepet av inspirasjonen, med desto større uro leter han etter linjer, farger og toner, desto mer vil dikterens språk fjerne seg fra det abstrakte uttrykk, for å tale i bilder. Derfor eier Kirkens vielsesritual, samtidig som det er besjelet av dyp tro og hellig andakt, en enestående poesi. Ingen dikter vet så levende å fremmane det åndelige, å gi en så dyp intensjon i det guddommelige og i det timelige sammenheng med det evige. Og ennå mindre fins det en dikter eller en kunstner, selv blant de mest religiøse, som forstår å vekke en så gripende følelse av at Kristi frelsende nåde også omfatter den materielle verden, for så vidt den tjener mennesket, og utfrir den fra de onde makter. "Terra, pontus, astra, mundus quo lavantur flumine" synger langfredagsliturgien om Jesu blod: jord og hav, stjernene og hele verden renses av den hellige strøm, Man innvender Jesu ord om at vi skal "tilbe Gud i ånd og sannhet" (Joh. 4, 23). Det er nettopp det vi gjør. Det er sannhetens ånd som lærer oss å føre den materielle verden tilbake til dens opphav ved å bruke materielle ting til vår gudstjeneste. Var det ikke nettopp den Hellige Ånd som gjorde at "Ordet er blitt kjødt", at Guds Sønn ved å bli født som menneske tok den materielle verden som red-, skap til frelsesverket? Hele den såkalte katolske utvorteshet utledes av kristendommens sentrale mysterium, Kristus, Gud i menneskelig skikkelse. "For ved det menneskevordne Ords mysterium er din klarhets nye lys framstrålet for vår sjels øyner, så at vi idet vi erkjenner Gud i synlig skikkelse, ved ham skal bli draget til å elske det usynlige" (prefasjon til jul).

XXV. BØNN OG LITURGI

Ved vårt livssamfunn med Kristus lærer vi å be, d.v.s. å oppløfte vår sjel til Gud for å tilbe, lovprise og takke ham og for å frembære våre ønsker for ham. Han er den allmektige, verdensaltets evige opphav og endemål. Derfor tilber vi ham, d.v.s. vi bøyer oss ydmykt for ham i bevissthet om at vi med alt det vi er og formår, er avhengige av ham og tilhører ham. "Verdig er du, Herre vår Gud til å få pris, ære og makt. For du har skapt alle ting og ved din vilje er de til" (Joh. Åpenb. 4, 11). Han er den grenseløse og uendelige Sannhet, Skjønnhet og Hellighet. Derfor lovpriser vi ham, d.v.s. med glede og jubel anerkjenner vi hans opphøyede fullkommenhet. "Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskaenes Gud. Himler og jord er fulle av din herlighet. Hosianna i det høye!" (messeliturgen). Han er den uendelige Godhet, en evig kilde til glede for oss, ikke bare ved sine vel-, gjerninger, men allerede det at Gud er Gud er vår store lykke. Derfor takker vi ham. "Syng og jubel for Herren i deres hjerter og takk alltid Gud og Faderen for alle ting" (Ef. 5, 19-20). "Vi takker deg for din store herlighet, Herre Gud, himmelske konge, Gud, allmektige Fader" (messeliturgen).

Men hver dag trenger vi på nytt Guds hjelp og nåde. Som fattige, svake, uvitende og syndige mennesker går vi til ham, for han er rik og sterk, og han elsker oss. "Forbarm deg over meg, å Gud, etter din store miskunn" (Salme 50, 1). "Herren er min hyrde, meg fattes intet. Han lar meg ligge i grønne enger, han leder meg til hvilens vann. Han vederkveger min sjel, han fører meg på rettferdighetens stier for sitt navns skyld. Om jeg enn skulle vandre i dødsskyggens dal, frykter jeg ikke for ondt; for du er med meg, din kjepp og din stav, de trøster meg" (Salme 23, 1-4). Denne ydmyke bønn om Guds hjelp i all vår legemlige og åndelige nød er en forargelse for verden. Det fins mennesker som nok kan gå med på at troende tilber sin Gud, all den stund de

tror på ham. Men å bønnfalle ham om hjelp skulle være urimelig, fordi slik som de ser på saken, innbiller den bedende seg at han med sin bønn kan få Guds vilje og verdensplan forandret. En blasfemisk tanke; fordi hvis Gud er Gud, så må han være evig uforanderlig.

Det er sant, Guds verdensplan er evig fastsatt og- evig uforanderlig. Guds verdensplan er det harmoniske samspill av alle skapte årsaker under ledelse av Gud selv som den høyeste årsak til all væren og all virksomhet. Men en av de skapte årsaker som av Gud får makt til å gripe inn i verdens gang er nettopp bønner. Dens virkning er ikke å forandre Guds vilje, men å utføre Guds vilje. Gud beslutter ikke å gi oss sine gaver først når vi ber om dem, men vi ber om dem, fordi Gud vil gi oss dem gjennom bønner som medvirkende årsak. Gud vil hedre sine åndelige skapninger slik at de på en måte har makt over sin egen skjebne.

Andre mener at bønner er unyttig fordi den allvitende Gud kjenner vår nød. Vil han hjelpe oss så behøver vi ikke først å kunngjøre den for ham. Også dette er sant, at Gud kjenner vår nød. Det at vi klager den for ham betyr ikke at vi vil kunngjøre den for ham, men at vi selv vil bli oss vår elendighet mer bevisst og ydmykt anerkjenner vår avhengighet av Gud. Således blir enhver bønn om Guds hjelp samtidig en tilbedelse og en lovprisning.

Atter andre - forkaster bønner som uverdige for mennesket. Å kaste seg i støvet for noen, å tigge og bønnfalle, istedenfor selv å ta vår skjebne i vår hånd og hjelpe oss selv, det skal stå i motsetning til vår natur som åndelige, friske, selvbevisste og ansvarlige vesener. Å tale slik er hovmod, dvs. dårskap. Intet fornædret mennesket mer enn denne åndelige perversitet å ville være uavhengig av Gud. Også i den gamle pakt var bønner uatskillelig fra religionen. De fromme israelitter ba hver dag, gjennom sine hellige bøker ble de stadig oppfordret til bønner, og de fant sin kraft og sin glede i den. "Jeg roper til deg, Herre, og tidlig om morgenen kommer min bønn deg i møte. Hvorfor, Herre, forkaster du min sjel? Hvorfor skjuler du ditt åsyn for meg?" (Salme 87, 14-15). La min bønn være som et røkoffer for ditt åsyn." (Salme 141, 2). "Den ydmykes bønn trenger gjennom skyene, den hviler ikke inntil den når fram, den gir ikke opp inntil den Allerhøyeste ser på den" (Sirak. 35, 21). Mange av Israels bønneformler, i første rekke Davids salmer, brukes stadig i den kristne gudstjeneste. De eier en underfull makt til å oppløfte oss til vår Skaper og Herre.

Men Kristus lærte oss å gå til Gud ikke bare som til vår Skaper og Herre. Gud er Fader, Sønn og Hellig Ånd. I samfunn med Guds Sønn er vi blitt Guds barn. Derfor "har Gud sendt sin Sønnns Ånd i deres hjerter, som roper: Abba, Fader" (Gal. 4, 6). "Ånden kommer vår skrøpeligheit til hjelp. For vi vet ikke hvordan vi skal be. Men Ånden selv ber for oss med usigelige sukk. Og han som ransaker hjertene, vet hva Ånden trår etter, for han tekkes Gud ved å gå i forbønn for de hellige" (Rom. 8, 26-27). Den kristne fromhet er altså besjelet av et sinnelag som er ukjent i alle andre religioner, nemlig den barnlige fromhet. Selv for de mest religiøse israelitter var den fremmed. De kalte nok Gud også Fader. "Herre, du er vår Fader. Vi er leret, og du den som former oss, og et verk av din hånd er vi alle sammen" (Isaias 64, 7). Men for dem var navnet fader det samme som skaper eller som forsyn og vern for folket Israel. Treenighetens mysterium var; ikke blitt kunngjort for dem. Det var Guds Sønn i menneskelig skikkelse som lærte oss å be: Fader vår, du som er i himmelen " og som idet vi uttaler disse ord lærte oss å, kjenne vårt religiøse liv som et fellesskap med ham som er evig "den enbårne i Faderens skjød" (Joh. 1, 18). Således blir vår bønn besjelet av kjærlighet og tillit. La være at Gud ikke alltid gir oss nettopp den gave vi mener å trenge; men når han nekter oss den så er det for å gi oss noe bedre isteden, nemlig en inderligere forening med ham. Ber vi virkelig med Kristus så

sier vi også med ham: "Skje din vilje som i himmelen så og på jorden" og denne tillitsfulle, ydmyke. underkastelse under Guds vilje utdyper vårt vennskap med ham. Og eier vi Gud, så kan vi unnvære alt annet.

All bønn, når den skjer i Jesu navn, har derfor bl. a. den virkning å rense vår sjel fra de daglige skrøpeligheitsfeil, de såkalte tilgivelige synder. "Dåpen er blitt innstiftet for å utslette alle slags synder. Men for å utslette de mindre synder, som vi nok ikke helt kan unngå, har vi fått bønner. For hva sier Herrens bønn? "Forlat oss vår skyld som og vi forlater våre skyldnere". En gang ble vi renset i dåpen; hver dag blir vi renset ved bønner. Men vakt dere for å falle i slike synder som gjør at dere blir løsrevet fra Kristi legeme. For de som dere ser gjøre bot har gjort seg skyldig i forbrytelser, i ekteskapsbrudd eller andre fryktelige ugjerninger. Derfor gjør de bot. For var deres synder bare lettere feil, så var den daglige bønn tilstrekkelig for å utslette dem" (St. Augustin).

Bønner foregår under tre forskjellige former:

a. Den private bønn, når vi går inn i vårt hjertes lønnkammer for å tale til Gud og lytte til hans røst. Ofte forrettes denne bønn etter faste bønneformler som vi finner i våre andaktsbøker. Disse ferdiglagete formler har sin store verdi ' når de leses med andakt. De gjør oss delaktige i de fromme menneskers bønn som har gitt oss disse formler; men først og fremst minner de oss om et eller annet av den kristne tros mysterier, og gjør oss vår fro mer be-, visst. På den måten blir disse bønneformler en veiledning til den betraktende bønn eller meditasjon. Å betrakte vil si oppmerksomt å feste vårt blikk på noe. Den betraktende bønn består deri at vi med andakt tenker på en religiøs sannhet, at vi med vårt indre blikk dveler ved den, for bedre å sette oss inn i den og klarere å oppfatte de motiver den innebærer til å elske Gud og kjempe mot synden. For sjelen i all bønn er kjærligheten til Gud under en av dens mange former: glede i Gud, hengivenhet, tillit, anger forbundet med det faste forsett alltid å gjøre Guds vilje. Under den Hellige Ånds særlig maktfulle impulser utvikler den betrakt, ende bønn seg til den mystiske kontemplasjon eller gudsopplevelse. Da opphører det menneskelige tankearbeid. Sjelen tenker ikke lenger på Gud, men senker seg ned i ham.

b. Den liturgiske bønn, eller Kirkens offentlige gudstjeneste. Den består hovedsakelig av messeliturgen og korbønn, forbundet med symboler og sinnrike seremonier, på helligdager også forbundet med sang og orgelmusikk. Den liturgiske gudstjeneste fremstiller hvert år frelseshistoriens gang for de kristne menigheter. I adventstiden lar den oss oppleve den syndige menneskehets lengsel etter Forløseren. Så kommer minnedagen om Jesu fødsel, julen med sin fred for alle som har den gode vilje, med sin hellige glede over at himmelen har åpnet seg over vår jord. På Herrens åpenbaringsfest viser Frelseren seg for oss som Frelser for alle folkeslag på jorden. Men frelsesverket fullbyrdes ved Jesu lidelse og død. Etter juletidens gleder følger derfor fastetiden med sine alvorlige formaninger til bot og omvendelse, med sin gripende fremstilling av Jesu offerdød, med påskedommunionen som uttrykk for de kristnes fromme hensikt: å være ett med Frelseren. Påskesøndag og hele påsketiden bringer jubel i hjertene. Kristus har overvunnet døden og går inn i Faderens herlighet. Men han lar ikke sine disipler alene. På pinsedagen sender han den Hellige Ånd, som alltid blir hos oss, slik at Kirken på jorden alltid lever forenet med Kristus i himmelen. Kristus selv er også alltid med oss i alterets sakrament, som Offerlam og som Livets brød. Derfor feirer Kirken med den største prakt og jublende glede Kristi Legemsfest og festen til ære for Jesu hellige Hjerte som elsker oss så høyt. Jesu frelsende kjærlighet er årsak til de kristnes religiøse og moralske liv. Mange i alle århundrer har ved sin trofaste medvirking med Guds nåde oppnådd det høyeste trinn av hjerterenhets og kjærlighet. Det er våre helgener, Kirkens store helter og heltinner. Den største blant dem er Jesu hellige mor Maria. Kirken feirer deres fest, som regel på årsdagen for deres død. Alle disse helligdager oppfordrer oss til å beundre Jesu eget hellige liv,

slik som det åpenbarer seg i hans trofaste venner, og til å fatte håp. For helgenene elsker oss våker over oss, ber for oss. Kristi Kirke omfatter imidlertid ikke bare den stridende på jorden og den triumferende i himmelen, men også den lidende i skjærsilden. Det liturgiske år har derfor også en egen minnedag for de avdøde, 2. november.

Ved den liturgiske gudstjeneste opplever vi altså hvert år alle de kristne mysterier og alle de store begivenheter som åpenbarer Guds kjærlighet til menneskeslekten. Hver fest, hver liturgisk tid har sin egen poesi, sin egen stemning, farge og klang. Alle menneskehjertets følelser settes i sving, men især foredles og høynes de ved å få som gjenstand det helligste som tenkes kan, Jesu liv, død, herlighet og Kirkens liv i Gud. Den liturgiske bønn er derfor også kilden til den høyeste kunst. For oss alle er den et gripende uttrykk for vårt felles liv i Gud og samtidig utdyper den, den, kirkelige samfunnsånd. For når vi i fellesskap møtes med Kristus og den guddommelige Treenighet, med Guds engler og helgener, blir vi oss vår jordiske enhet mer levende bevisst og får større kraft til å overvinne egoistiske tilbøyeligheter og til å heve oss over alle de motsetninger som her på jorden skiller menneskene fra hverandre.

c. Populære andaktsøvelser, som f. eks. korsveilandakten, rosenkransbønnen, valfarter o.l. De har dette felles med den liturgiske gudstjeneste at de kan holdes offentlig og i samfunn med andre. Men de er ingen vesentlig bestanddel av det katolske trosliv; der for er ingen forpliktet til å øve dem. Men det ville være sneversynt å ringeakte dem. Korsveien lærer oss med et angerfullt hjerte å betrakte Jesu sonoffer. Rosenkransen fremfører for oss hele frelseshistoriens gang, fra engelens budskap til jomfru Maria, til den endelige forening av alle utvalgte med Frelseren i himmelen og hans hellige mor. Valfarter til de steder som er blitt helliget ved Jesu liv og død, eller til apostelfyrstenes grav i Rom, eller til steder Gud har utkåret til særlige åpenbaringer av hans omsorg for menneskeslekten, er likeledes verdifulle andaktsøvelser. De styrker troen, utvikler bønnens og botens ånd, utvider de kristnes åndelige horisont ved å lære dem Kirken i andre land å kjenne, og gir dem en mer levende fornemmelse av at vårt liv på jorden er en pilegrimsgang.

"Vår vandring går med sang og bønn Til Fader, Helligånd og Sønn".

XXVI. DØDEN OG DET HINSIDIGE

1. Døden.

"Synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden ved synden, og således er døden trengt fram til alle mennesker, fordi alle har syndet" (Rom. 5, 12). Det er nok sant at døden er en naturnødvendighet for oss, all den stund vi ved vårt legeme hører til den materielle verden. Alt legemlig er forkrenkelig. Enhver fysisk organisme går en oppløsning i møte, bortsett fra den voldsomme ødeleggelse den kan være utsatt for, og tiden kommer da foreningen mellom sjel og legeme blir umuliggjort ved legemets forfall. Men før syndefallet var denne naturlov for menneskets vedkommende opphevet ved en særlig nådegave som var forbundet med den opprinnelige uskyld. "Gud har skapt mennesket udødelig, i sitt bilde og sin likhet har han skapt det. Men ved djevelens misunnelse er døden kommet inn i verden" (Visdommens bok 2, 23-24). Sammen med den opprinnelige rettferdighet og lykke mistet mennesket udødelighetens gave. "I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød inntil du vender tilbake til jorden, for av den er du tatt; for støv er du, og til støv

skal du vende tilbake" (1. Mos. 3, 19). Fritatt fra denne dom som overga menneskets legeme til forråttelse var Jesus og hans hellige mor Maria, fordi Adams synd ikke hadde noen makt over dem. Jesus døde frivillig som sonoffer for verdens synd, men overvant døden ved å stå opp i herlighet. Maria døde for å være sin guddommelige Sønn lik; men også hun våknet til livet igjen og gikk med sjel og legeme inn i Guds herlighet. Bibelen taler også om to andre mennesker som på en underfull måte ble fritatt for dødens lov: "Ved troen ble Enok rykket bort, så han ikke skulle se døden. Og han ble ikke funnet igjen, fordi Gud tok ham bort, og før han ble bortrykket, hadde han det vitnesbyrd at han tektes Gud" (Hebr. 11, 5). Om Elias står det skrevet IV Kongebok (2. Krøn.) 2, 11, at han i stormen for opp til himmelen i en gloende vogn. Men begge skal komme ned til jorden igjen ved tidenes ende og lide døden. Ellers er det alle menneskers lodd å bli til støv i graven.

De kristnes legemer, om de enn har del. i synden og står under dødens makt, er allikevel helliget ved dåpen. "Vet de ikke at deres lemmer er et tempel for den Hellige Ånd som bor i dere, og som de har fra Gud, og at de ikke er deres egen eiendom? For de er kjøpt dyrt. Ær derfor Gud og bær ham i deres legeme" (1. Kor. 6, 19-20). Derfor er det en eldgammel skikk i den katolske Kirke å velsigne graven ved denne bønn: "Gud, som i din miskunn gir de troendes sjeler hvile, verdiges å velsigne denne grav og gi den din hellige engel til vokter. De troendes sjeler, hvis legeme hviler her, løse du av alle syndens lenker, for at de alltid og evig med dine hellige må glede seg i deg, ved Kristus vår Herre". - Ut fra det kristne syn på det menneskelige legeme forkaster Kirken kremasjonen, d.v.s. den skikk å brenne de døde, istedenfor å overgi dem til jorden. Bare i tilfeller av massedød, f.eks. under epidemier og i krigen, er likbrenning tillatt, fordi den er nødvendig. Ellers foreligger det ingen fornuftig grunn til den. Det er usant - både erfaringen og vitenskapen bekrefter det - at gravlegningen på kirkegårdene skulle medføre fare for sykdommer. I virkeligheten var det av andre grunner enn hygieniske at likbrenningen ble innført. Den gikk inn som et ledd i det 18. og 19. århundres kamp mot kristendommen. Det var først og fremst hemmelige og kristendomsfiendtlige foreninger som ble forkjempere for denne skikk. Den materialistiske vitenskap så i den en protest mot troen på et liv i det hinsidige, og på de dødes oppstandelse. Den voldsomme tilintetgjørelse av menneskets legeme ble for den likesom et symbol på at alt er slutt med døden. Uten å være materialister talte andre likbrenningens sak under påskudd av framskritt og kultur, men i virkeligheten på vegne av det moderne hedenskap. Det er sant at de hedenske kulturfolk før Kristus brukte likbrenningen. Men også disse folk begravet sine døde i jorden så lenge troen på et liv etter døden var levende hos dem. De egyptiske gravmonumenter vitner om det. Likeledes litteraturen fra Grekenlands beste tid, f. eks. Sofokles' og Aischylos' tragedier.

Kristendommen har gitt menneskene et meget høyere syn på det hinsidige og på mennesket i det hele tatt, og derfor også bannlyst likbrenningen. Sant nok at de grunner som Kirken gjør gjeldende mot den, ikke blir forstått eller vurdert av vantrende eller av dem som på forhånd er inntatt mot Kirken. Men den kristne finfølelse, den kristne sans for det hemmelighetsfulle og overjordiske oppfatter dem lett. Kristus ble gravlagt. Han er vårt forbilde. De kristnes legemer, som har vært organer for et sjeleliv i samfunn med Gud ved den helliggjørende nåde, og som en gang skal gjenforenes med sjelene, fortjener ærefrykt. Den skikk å overgi dem til ilden røper forakt for dem, noe av den forakt for mennesket og for naturen som er et karaktertrekk ved den moderne antikristne kultur. Kristendommen har ærefrykt for menneskets natur, såvel som for dets kall til nådens liv. Likesom legemet ved naturens gang langsomt blir formet, således skal det også ved naturens krefter langsomt oppløses og vende tilbake til jorden som det er tatt fra.

2. Dommen.

Så snart sjelen har forlatt legemet står den for sin dommer og dens evige skjebne blir avgjort: enten den himmelske salighet eller den evige fortapelse. De sjeler som har fortjent den evige salighet, men ikke er fullkomment rene, må først gjennomgå en lutring i skjærsilden. Det er altså et feilsyn når endel ikke-katolske teologer påstår at menneskets sjel skulle ligge i en slags dvale inntil sin gjenforening med legemet, og at hverken de utvalgte eller de fortapte skulle få sin dom før den alminnelige dommedag ved tidenes ende. Den menneskelige sjel trenger ikke noe legeme for å kunne leve og utfolde sin virksomhet som ånd, d.v.s. som vesen med forstand og fri vilje. Vel ligger det i menneskets natur at sjelen råder over en fysisk organisme. Derfor blir den også ved kjødets oppstandelse igjen satt i besittelse av det legeme som døden tok fra den. Men all den stund sjelen er ånd har den også sin egen rent åndelige tilværelse. Allerede på jorden eier den jo et liv som er hevet over den fysiske verden og over det sanselige. Det er nettopp denne rent åndelige region i vår sjel som gjør den så uransakelig dyp for oss selv så lenge vi lever på jorden. Etter døden er det dette, rent åndelige liv som blir dens lodd, og som rent åndelig vesen gleder den seg over den himmelske salighet eller lider helvetes kvaler eller lutres i skjærsilden. "Sønn, kom i hu at du har fått det gode i din levetid, og Lasarus likeså det onde,; men nu trøstes han ber, og du pines. Dessuten er det lagt en stor avgrunn mellom oss, og dere, så at de som vil gå herfra over til dere, ikke kan, og heller ikke noen derfra komme hit" (Luk. 16, 25-26). "Herre, kom meg i hu, når du kommer i ditt rike, ba røveren på korset. Og Jesu sa til ham: Sannelig sier jeg deg, i dag skal du være med meg i paradiset" (Luk. 23, 42-43). At dommen faller straks etter døden var apostelen overbevist om da han skrev: "Vi er derfor alltid frimodige og vet at vi vandrer i utlendighet borte fra Herren så lenge vi er i legemet; for vi vandrer i tro, og ikke i syn. Men vi har godt mot og har den gode vilje heller å dra bort fra legemet og være hjemme hos Herren" (2. Kor. 5, 6-8), og: "Kristus er livet for meg og døden er vinning. Men dersom det å leve i kjødet bærer frukt for min gjerning, så vet jeg ikke hva jeg skal velge. For jeg drages til to kanter: jeg lenges etter å fare herfra og være med Kristus, - det ville være langt bedre; men å bli i legemet er nødvendig for deres skyld" (Filip. 1, 21-24). "Alle sjeler, når de forlater denne verden, får hver sin lønn: De gode får glede; de onde får kvaler. Men etter oppstandelsen blir de godes glede større og de ondes lidelser blir hardere, når legemet lider med" (St. Augustin).

Teosofen og antroposofen er av en annen mening. De hevder læren om reinkarnasjonen, som de har lånt fra buddhismen. Denne lære går ut fra den påstand at sjelen, skjønt den er ånd, er drevet av et sanselig begjær til å forbinde seg med et legeme. Så lenge denne sanselige livstrang varer er sjelen dømt til en legemlig tilværelse. Dør det ene legeme, så går den inn i et annet, mann eller kvinne, og så atter i et annet og om igjen fra legeme til legeme, og denne reinkarnasjonens kretsløp kommer ikke til å stanse, med mindre sjelen ved en streng askese frigjør seg fra alt sanselig livsbegjær og gjenvinner sin rene åndelighet. En liknende lære ble fremsatt av Plotin og den nyplatoniske skole. Etter denne kunne en menneskesjel være nødt til å begynne en ny tilværelse i et dyrisk legeme, som straff for sine synder. Vredaktige mennesker f. eks. ble til tigrer, leoparder eller ulver. De som hadde syndet ved en overdreven kjærlighet til musikk, ble til lerker og nattergaler, o.s.v. Det går gjennom den buddhistiske og den ny-platoniske reinkarnasjonslære likesom en dunkel anelse om syndefallet og om skjærsilden. Men slik som den foreligger, står den i en avgjort motsetning til den kristne tro. Alltid har Kirken holdt fast ved den lære at mennesket bare en gang blir født og bare en gang dør, og at den dom som avgjør dets skjebne for evig, følger straks etter døden. Kirkefedrene fra apostlenes dager av vitner om denne tro. Martyr Ignatius f.eks. skriver i sitt brev til kirken i Rom om sin lengsel etter å dø under de ville dyrs tenner, for å gå inn i himmelen. "Det er godt å sovne fra verden for å våkne i Gud". "La meg bli til dyrenes bytte; for gjennom dem blir det gitt meg å komme til Gud". St. Kyprian trøster de troende med tanken På at vi ved døden blir gjenforenet med våre brødre i himmelen. "Der venter en stor skare av kjære venner på oss La oss med lengsel ile dem imøte for å være med Kristus".

3. Himmelen

"Salige er de rene av hjertet, for de skal se Gud" (Matt. 5, 8). "Høyt elskede, nu er vi Guds barn, og ennå er det ikke åpenbart hva vi skal bli. Men vi vet at når han blir åpenbart, skal vi bli lik ham; for vi skal se ham som han er" (1. Joh. 3, 2). I all evighet å eie Gud ved å se ham åsyn til åsyn, og å finne en grenseløs glede og fred i ham, dette er himmelen. Under vårt jordiske liv eier vi også Gud. Ved den helliggjørende nåde bor Gud i vår sjel som i et hellig tempel. Men vi ser ham ikke; vi eier ham ved troen; Han er det uransakelige mysterium. "Det som øyet ikke så og øret ikke hørte og som ikke er kommet opp i noe-menneskes hjerte, det har Gud bestemt for dem som elsker ham" (1. Kor. 2, 9). "Nu ser vi som i et speil, i en gåte; men da: åsyn til åsyn. Nu kjenner jeg stykkevis, men da skal jeg kjenne fullt ut, som jeg selv er kjent fullt ut" (1. Kor. 13, 12).

Men er ikke Gud i den grad opphøyet over all skapt fatteevne at ingen kan se ham? "Du kan ikke se mitt åsyn, sa Gud til Moses; for intet menneske kan se meg og leve" (3. Mos. 33, 20). Det er sant. Det er bare én fatteevne som er jevnbyrdig med Guds vesen, Gud selv. Så lenge mennesket eller engelen er henvist til sin egen åndskraft er Gud usynlig for dem. Men Gud som vil være sine trofaste venners salighet, kommer vår svakhet til hjelp. Likesom han her på jorden styrker vår ånd med en over, naturlig kraft for å sette -oss i stand til å ta imot åpenbaringsord med en glad og urokkelig overbevisning, slik styrker og høyner han vår sjel i himmelen med gloriens lys, for å gjøre den jevnbyrdig med seg selv. De salige skuer Gud i Guds egen klarhet, ikke "som i et speil", d.v.s. ikke bare gjennom skapningene som røper noe av Guds visdom og skjønnhet; ikke som "i en gåte", dvs. ikke bare i troens mysterier, som framsettes i menneskelige idéer og bilder, men i selve det guddommelige lys som ved sin livgivende makt gjennomstråler de saliges ånd. Våre menneskelige idker, bilder og liknelser er lånt fra den skapte verden; de kan derfor, umulig uttrykke Guds vesen. Men det er en uskapt Idé, Guds evige Ord, Gud fra Gud, Lys fra Lyset. Det er denne Idé som kjærlig senker seg ned i de saliges ånd, slik at de ser Gud i forening med Gud selv. "Og byen - det himmelske Jerusalem trenger hverken sol eller måne til å skinne i seg; for Guds herlig-, het opplyser den og dens lys er Lammet" (Joh. Åpenb. 21, 23). Nu er Gud ikke lenger mysteriet. Nu tror vi ikke på Treenigheten, på frelsesmysteriet, på Kirken; vi ser og fatter hvordan Guds Sønn evig fremgår av Faderen og hvordan den Hellige Ånd utgår fra Faderen og Sønnen. Vi oppfatter hvordan Guds Sønn lever som Gud og menneske og hvordan vår frelse ble fullbyrdet ved Guds evige kjærlighet. Vi ser og fatter det nye, overnaturlige liv, som alle Guds barn er delaktige i og som gjør dem til ett med Guds Sønn og med hverandre. Vi ser og fatter også Gud som Skaper og Forsyn. Tingenes utspring i den evige virkelighet, meningen med lidelsen og alt det vi kalte det onde, Guds plan i verdens, historien, alt det som var ufattelig for oss i verdens gang blir nu åpenbart.

Dette klare syn på Gud fremkaller i de saliges hjerte en kjærlighet uten mål, uten grenser. Også under deres jordliv var "Guds kjærlighet utøst i deres hjerter ved den Hellige Ånd" (Rom. 5, 5). Men den kunne ikke utfolde hele sin makt, fordi de kjente Gud bare innhyllt i mysteriets mørke. Nu ser de hvordan han er det uendelige absolutte gode, innbegrepet av all skjønnhet og sødme. Da blir kjærligheten til en evig ekstase. Nu er det evig umulig at sjelen skiller seg fra Gud, skjønt den bevarer sin frie vilje. Det som på jorden er årsak til at vi fjerner oss fra Gud er den illusjon at vi kan finne en varig glede i skapte goder. Slikt blendverk er umulig i himmelen. For likesom stjernene blekner og blir borte når solen går opp, slik mister de skapte ting sin makt over hjertet, når Guds salighet overstrømmer det. De salige er altså evig salige. De er gått inn i Herrens glede og i den evige fred. "Hvor stor er ikke den salighet, der hvor det ikke fins noe ondt, hvor intet godt mangler; hvor han som ga dyden vil selv være dydens lønn Slik må vi forstå apostelens ord: "Gud vil være alt i alle" (1. Kor. 15, 28). I ham kommer alle våre lengsler til ro, ham som vi vil skue uten ende, elske uten å bli kjed, lovprise uten å bli trette. Der vil vi hvile og se, se og elske, elske og lovsynge" (St. Augustin).

4. Helvetet.

De mennesker som dør i opprør mot Gud er utelukket fra den himmelske salighet. Deres lodd er den evige fortapelse eller helvetet. "Vet de da ikke at urettferdige ikke skal arve Guds rike? Far ikke vill! Hverken utuktige eller avgudsdyrkere eller ekteskapsbrytere eller bløtaktige eller sodomitter eller tyver eller gjerrige eller drankere eller baktalere eller røvere skal arve Guds. rike" (1. Kor. 6, 9-10). "Gå bort fra meg, de forbannede, i den. evige ild, som er holdt rede til djevelen og hans engler" (Matt. 25, 41). "Hvor meget hardere straff synes de da at den fortjener som har trådt Guds Sønn under føtter og aktet paktens blod som han er blitt helliget med, for urent og hånet nådens Ånd? For vi kjenner ham som har sagt! "Hevnen hører meg til. Jeg vil betale". Og atter: "Herren skal dømme sitt folk. Det er fryktelig å falle i hendene på den levende Gud" (Hebr. 10, 29-31). De fordømtes største og vesentlige kval er den at de evig er utelukket fra å se Gud åsyn til åsyn. Selv om de ellers eiet alle goder, så er det å ha mistet det absolutte og høyeste Gode en grenseløs kval. For i det hinsidige blir alle illusjoner borte. Da lykkes det ikke lenger, som på jorden, å bedra seg selv og å innbille seg at sjelens lengsel etter det fullkomne og evige gode kan tilfredsstilles ved timelige og begrensede goder. Med et forferdelig klarsyn står da mennesket og stirrer ned i en avgrunn av intethet som evig er dets lodd, mens det med full klarhet innser at det ble skapt av Gud til å eie Gud. Denne erkjennelse av at livet er forspilt for evig, at ingen vei fører tilbake fra det evige mørkes avgrunn, dette er helvetes redselsfulle ulykke. "Vi dårer, skal de gudløse si til seg selv, vi betraktet de rettferdiges liv som dårskap, og deres endelikt som uten heder. Se, nu regnes de blant Guds barn og deres arvelodd er blant de hellige. Vi fór altså vill og rettferdighetens lys har ikke opplyst oss, og forstandens sol er ikke gått opp for oss Hva gagnet hovmodet oss? hva har det innbragt oss å skryte av vår rikdom? Alt dette er gått forbi som en skygge, likesom en budbringer som skynder seg forbi, likesom et skip som stryker gjennom det bølgende hav og som det ikke er noe spor igjen etter i vannet" (Visdommens bok 5, 4-10). "Å miste Guds rike, å være forvist fra Guds by, utelukket fra Guds liv, berøvet den overstrømmende Guds salighet, dette er en så stor kval at ingen av de kvaler vi kjenner, kan sammenlignes med den" (St. Augustin).

På samme tid som de fordømte pines av denne grenseløse kvide, lider de en straff som Bibelen kaller for ild. Med helvetets ild må vi forstå en legemlig ild, som de fordømtes sjeler - og etter dommedag også deres legemer - er innestengte i som i et fengsel. Men ild betyr også en åndelig smerte, nemlig et redselsfullt samvittighetsnag. "Dersom ditt øye forarger deg, så riv det ut. Det er bedre for deg å gå enøyet inn i Guds rike, enn å ha to øyner og kastes i helvetets ild, hvor deres orm ikke dør og ilden ikke slukkes" (Mark. 9, 47-48). Minnet om deres synder velter seg inn over de fordømtes sjeler uten opphør, men også uten anger, for til tross for deres kvaler framturer de evig i sitt opprør mot Gud. Det er det som er årsak til at helvetets kvaler varer evig. "Alle synder skal menneskenes barn få tilgitt, også spottord som de har spottet Gud med. Men den som taler spottord mot den Hellige Ånd, han skal i all evighet ikke få tilgivelse, men er skyldig i evig synd" (Mark. 3, 28-29).

Dømt til helvetet blir altså bare de som gjør synden mot den Hellige Ånd. Hvorfor blir denne synd aldri tilgitt? Fordi synderen selv nekter å angre og å ta imot Guds nåde. Synden mot den Hellige Ånd er jo nettopp denne hardnakkete ubotferdigheten som gjør at synderen inntil livets siste øyeblikk, ansikt til ansikt med evigheten, vender seg bort fra Gud og velger selv i all evighet å være Guds fiende. "Han blir skyldig i evig synd". Sant nok at vi ikke kan fatte den evige fortapelse. Den er et mysterium. For å forstå synden og helvetet måtte vi forstå Gud. Vi måtte innse hvordan det bevisste og frivillige opprør mot Gud er et uendelig onde; og hvordan den evige barmhjertighet og den evige rett-, ferdighet forenes med hverandre i den guddommelige natur. For selv mot de fortapte, som evig hater ham, opphører den rettferdige Gud ikke å være også den barmhjertige, idet han straffer synden mindre enn den fortjener.

Det innvendes også mot det evige helvete at de salige umulig kunne være helt lykkelige i himmelen, dersom de så sine med, mennesker, kanskje sine egne foreldre eller barn, hjemfalle til den evige død. Slik kan mennesker tale fordi også den himmelske salighet er et mysterium for oss som lever på jorden. Men vi har ikke lov å dømme om glede og sorg i det hinsidige etter inntrykk fra denne verden. Den himmelske salighet gjør oss så fullkommen ett med Gud at vi ikke bare uten mostand, underkaster oss hans vilje, men også innser klart og fryder oss over at også Guds dom over de fortapte er en åpenbaring av hans uendelige visdom og kjærlighet.

Ofte er den mening blitt satt fram at størsteparten av menneskeheten skulle gå evig fortapt. Et bevis på denne påstand ville man se i Herrens ord: "Gå inn gjennom den trange port; for den port er vid og den vei er bred som fører til fortaping, og det er mange som går inn gjennom den. Men smal er den port og trang den vei som fører til livet, og det er få som finner den" (Matt. 7, 13-14). Med disse ord ville Jesus imidlertid ikke uttale seg om de evige avgjørelser. Vel er det sant at flertallet av menneskene slår inn på den brede vei, d.v.s. glemmer det evige og legger ikke stor vekt på å fornekte sine syndige drifter. Bare et fåtall er villig til å underkaste seg en streng moralsk disiplin og overgi seg til Gud uten forbehold. Men dommen om menneskets evige skjebne faller ikke før ved slutten av veien. Mange som har valgt den brede vei, villedet av uvitenhet eller skrøpeligheit eller av andres dårlige eksempel, kommer til innsikt før de er nådd til avgrunnens rand og snur om. Menneskene har fått en Frelser nettopp for å bli utfridd fra syndens trelldom. Når vi husker på at Guds Sønn har tatt den menneskelige natur på seg og på vegne av hele Adams slekt frembåret seg selv som sonoffer, da kan vi ikke ha annet enn håp for menneskeheten. "Dersom du, Herre, ville ihukomme våre misgjerninger, Herre, hvem kunne da bli stående? Men hos deg er det forsoning Hos Herren er miskunnhet og megen forløsning" (Salme 129).

5. Skjærsilden.

Ikke alle som dør i Guds vennskap har i dødens øyeblikk oppnådd en så fullkommen sjelelig renhet at de med engang er verdige til å gå inn i de himmelske boliger. Den fullkomne renhet er den fullkomne kjærlighet til Gud, som gjør at mennesket "elsker Gud av hele sitt hjerte, av hele sin sjel, av hele sitt sinn, av hele sin styrke" (Mark. 12, 30), og således "holder seg usmittet av denne verden" (Jak. 1, 27). Men hvor mange er det ikke hvis kjærlighet til Gud er mer eller mindre blandet med egenkjærlighet, egoisme og overdreven attrå etter skapte goder? Hvor mange har så helt overgitt seg til Gud, at de for ingen ting i verden gjør den minste frivillige feil, og edelmodig underkaster seg Guds vilje i alle prøvelser? "Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så fremt vi lider med ham, så vi også kan bli herliggjort med ham" (Rom. 8, 17). Men hvor mange er det som ved en høysinnet selvfornektelse har lidt med Kristus, slik at Frelserens sonende lidelse allerede i dødens øyeblikk har opphevet alle timelige syndestraffer? Alle de som ikke her på jorden er nådd fram til den fullkomne renhet må gjennomgå en lutring i det hinsidige.

Fra den kristne oldtid av ble denne lære betraktet som en bestanddel av den kristne åpenbaring. Selv i den gamle pakt var den ikke ukjent. "Det er en hellig og hellbringende tanke å be for de avdøde, for at de må bli frigjort fra synden" (2. Makkabeerbok 12, 46). Den nye pakts hellige bøker, om de enn ikke nevner ordet skjærsild, inneholder allikevel troen på en renselse hinsides graven. Jesus taler om en synd som ikke blir tilgitt, "Hverken i denne verden eller i den som kommer" (Matt. 12, 32). Det fins altså synder som først i det hinsidige blir utslettet. Apostelen Paulus erklærer at "dersom noen har bygget slik at hans verk brenner opp, da skal han svi for det; men han selv skal frelses, men som gjennom ild" (1. Kor. 3, 15). Paulus taler om de gjerninger som på "Herrens dag", på dommedagen, viser seg ikke å være noen lønnsverd. De kristne selv,

hvis gjerninger er tomme, skal frelses gjennom de lidelser som kommer over jorden like før dommedagen. En lignende mulighet må altså være til også for dem som dør før verdens ende. De må frelses gjennom ilden. Apostelen ber derfor også for den avdøde Onesiforus (2. Tim. 1, 18). I Johannes Åpenbaring, 21, 27, leser vi at "intet urent skal komme inn i himmelen".

Kirkens lære, Kirkens liturgiske bønn, kirkefedrene, de kristnes andaktsliv, kort sagt den kristne tradisjon, som er det første og fullstendige vitnesbyrd om Kristi åpenbaring har alltid holdt fast ved troen på en rensning etter døden. "Sjelen kan ikke bli delaktig i Gud, med mindre en rensende ild utsletter den plett den bærer på seg" (St. Gregor av Nyssa). "Den som dyrker sin jord og skaffer seg sitt brød om enn med møye, kan være nødt inntil sitt livs ende å tåle denne møye. Men etter dette liv behøver han ikke mer å lide. Den derimot som ikke dyrker sin jord og tillater at den blir overgrodd med torner, har i dette liv i alle sine gjerninger å lide under den forbannelse som hviler på jorden; og etter døden må han tåle enten den evige straff, eller den lutrende ild" (St. Augustin). "Å vente på tilgivelse er ikke det samme som å gå inn i herligheten; å bli kastet i fengsel og ikke slippe ut derfra før siste øre er betalt (Matt. 5, 26) er ikke det samme som med engang å ta imot lønnen for troen og dyden; å lide langvarige pinsler for sine synder og å bli rensset og lutret ved ild er ikke det samme som å ha fått alle synder utslettet ved martyrdøden" (St. Kyprian). Troen på skjærsilden ligger til grunn for den eldgamle kristne skikk å be for de avdøde og å frembære det hellige offer for dem. "Hun ber for sin manns sjel, sier Tertullian om den kristne enke, hun ber om vederkvegelse for den og om samfunn med ham i oppstandelsen, og på årssdagene for hans død lar hun frembære offeret". På mange gravmonumenter i katakombene leser vi innskrifter som vitner om den samme tro: "Lukretia, fred være med deg i Gud". "Timothea, måtte det evige lys skinne for deg i Kristus". "Rufina, måtte Gud gi din ånd vederkvegelse". "Sabinus, måtte du finne livet i Kristus". "jordfest dette legeme hvor det skal være, sa den døende Monika til Augustin og Evodius. Bare dette ber jeg om at de kommer meg i hu ved Herrens alter, hvor de så enn ferdes" (Confess. IX. II). Alle disse fromme bønner og ønsker om vederkvegelse, om lys og fred, og dessuten utallige oppfordringer av kirkefedre og hellige biskoper til bønn for de døde, røper en dyp kristen overbevisning om at det hinsides graven fins et rensningssted for de sjeler som ikke forlot denne verden i en tilstand av fullkommen renhet.

Den lutring sjelen må underkaste seg er smertefull. Derfor kalles den ild. Sant nok at den egentlige foredlende makt som gjør sjelen verdig til å gå inn i Herrens glede er kjærligheten. Den virker rensende fordi den forener med Gud. I Guds frelsesplan har altså skjærsilden den hensikt å føre sjelen til en så fullstendig hengivelse til Gud at den virkelig elsker ham "av alle sine krefter". Men det er nettopp denne sjelelige utvikling som er forbundet med lidelse.

For det første kan sjelen ikke fullkomment overgi seg til Gud, så lenge de bånd ikke er løst som knyttet den til de skapte goder, og så lenge de siste spor på hovmod og egenkjærlighet ikke er utslettet. Det er kjærligheten som gir sjelen denne frihet. Den Hellige Ånd som bor i den, gir den ved forstandens gave et vidunderlig klarsyn, slik at det mer og mer går opp for den hvor uendelig høyt det guddommelige Gode er over alle skapte goder, og hvor ufornuftig og utakknemlig den har handlet ved å søke seg selv isteden for helt å leve for Gud. En grenseløs anger kommer da over sjelen og gjennomtrenger den som en ild. Men denne ild virker rensende. Nu vil sjelen ikke noe annet enn Gud alene. "Hva har jeg i himmelen og hva skulle jeg attrå på jorden foruten deg? Mitt hjertes Gud og min arvelodd er Gud i evighet" (Salme 72, 25-26). - Deretter vekker den samme kjærlighet en kraftfull lengsel i sjelen etter å se Gud åsyn til åsyn. Sjelen vet jo at den er bestemt til himmelen, at den ved Jesu Kristi fortjenester har krav på den himmelske salighet. Så lenge den er utelukket fra himmelen vansmekter den langt borte fra Guds åsyn, som i et smertefullt fangenskap. Også

denne smerte er likesom en rensende ild. For jo inderligere sjelen lenges etter Gud, desto sterkere blir også trangten og viljen til evig å leve for ham alene i en absolutt hengivelse.

Foruten angerens og hjemlengselens kvaler har sjelen å tåle ennå andre lidelser, som vi jordboere ikke kan forestille oss. Den guddommelige rettferdighet sender den det mål og den art av smerte som svarer til dens synder. "Ved synden gir mennesket på en uordnet måte etter for sin egen vilje. Den guddommelige rettferdighets orden krever derfor at det tåler noe som går imot dets naturlige vilje" (St. Tomas). "Denne ild er mer smertefull enn alt hva mennesket kan lide i dette liv" (St. Augustin). Men også her er det kjærligheten som gir smerten dens lutrende kraft. Styrket og drevet av kjærligheten tar sjelen imot sin straff; for den innser at den er rettferdig, og den elsker Gud, også rettferdighetens Gud, som det absolutt Gode. Den innser også at det er Frelserens sonende lidelser som gir dens lidelser deres verdi. Der, for finner den midt under sine kvaler en velsignet trøst i tanken på at den lider med Kristus og at den nettopp ved å lide blir mer og mer ett med "Guds Lam som borttar verdens synd".

Imidlertid kan vi komme de lidende sjeler til hjelp. Vår forbønn, våre frivillige botsøvelser og andre gode gjerninger vi gjør med henblikk på dem, den avlat vi kan vinne og forbønnsvis tilvende dem, men først og fremst det hellige messeoffer vi frembærer for dem, er en vederkvegelse for dem og forkorter deres kvaler. Grunnen til det er de helliges samfunn. For om de enn er gått bort fra denne verden, lever de allikevel forenet med oss som lemmer på Kristi Legeme, i kraft av Kristi kjærlighet. Ber vi for dem, så ser Gud på Kristi kjærlighet, som er drivkraften til vår bønn, og bønnehører oss for hans skyld. Fornekter vi oss selv for dem, så betrakter Gud våre botsøvelser som deres, fordi et hellig fellesskap i Kristus gjør dem til ett med oss. Den renhet, den fullkomne kjærlighet som sjelene ellers må oppnå gjennom skjærsildens kvaler får de således på en bedre måte. Gud oppfyller dem med Kristi ånd, Gud skjenker dem sitt vennskap uten lidelser og åpner himmelen for dem, fordi Kristi kjærlighet går i forbønn for dem. Derfor er den virksomste hjelp vi kan bringe dem det hellige messeoffer. Kilden til all kristen kjærlighet, opphavet til de helliges samfunn er jo nettopp det guddommelige Offerlam, som ved den eukaristiske ritus meddeler Kirken på jorden og Kirken i skjærsilden sin soning og sine fortjenester. Slik må vi vise vår kjærlighet til de avdøde. Det er en edel menneskelig følelse som får oss til å reise vakre gravmonumenter for dem, eller til å smykke deres grav med blomster, eller til å dvele der i kjærlig minne om svunne dager. Men det er ikke nok for kristne. De helliges samfunn skaper en meget dypere enhet mellom oss og alle som døde i Herren, enn det naturlige vennskap med våre slektninger. Den kristne kjærlighet tenker først og fremst på sjelenes hvile i Gud. "Vi må ikke tro at vi engang kan bli gjenforenet med de avdøde, som vi har omsorg for, med mindre vi frembærer for dem med fromt sinnelag alterets hellige offer, eller bønnens og almissetens ofre" (St. Augustin). Derfor ber vi også i hver messe for alle avdøde: "Kom i hu, Herre, dine tjenere som (messeliturgen). De som har lært ved from bønn å legge de avdødes skjebne i Guds hånd, vil ikke la seg friste til å forsøke etter deres livskår i det hinsidige ved spiritistisk praksis. Enda mindre vil de likesom forstyrre evighetens fred ved å fremmane ånder. Spiritistene, som gjennom medier påstår å stå i forbindelse med de henfarne og å få dem til å vise seg, eller å få opplysninger av dem om livet i den andre verden, er enten frekke svindlere, eller enfoldige og overtroiske mennesker, eller ofre for djevlesk bedrageri. I hvert fall handler de mot kristendommens lære og ånd. "Det skal ikke finnes hos deg noen trollmann, ingen som spør en dødningemaner, ingen sannsiger, ingen som gjør spørsmål til de døde" (5. Mos. 18, 11).

XXVII. TIDENES ENDE

1. Kristi gjenkomst. (Parousia)

Førti dager etter sin oppstandelse fra de døde var Jesus fart opp til himmelen. "Mens disiplene stirret mot himmelen da han fór opp, se da sto det to menn i hvite klær hos dem og sa: De menn fra Galilea, hvorfor står de og stirrer opp mot himmelen? Denne Jesus som er tatt fra dere opp til himmelen, han skal komme igjen på samme måte som de så ham fare opp til himmelen" (Ap. gj. 1, 10-11). Kristus selv har forutsagt sin gjenkomst ved tidenes ende. "De skal se Menneskesønnen komme i himmelens skyet med stor kraft og herlighet" (Matt. 24, 30). Først kom Kristus i ydmykhet og fattigdom. Ved sitt hellige liv og sin lære, ved sin fornedrelse og sin sonende død ville han grunnlegge Guds rike på jorden. I årtusener er det "den velbehagelige tid" og "frelsens dag" hvor alle oppfordres til å ta imot "det sanne lys som opplyser hvert menneske som kommer til verden" (Joh. 1, 9). Men så kommer en dag som er den siste. "Menneskesønnen skal komme i sin Faders herlighet med sine engler. og da skal han gjengjelde hver etter hans gjerninger" (Matt. 16. 27).

Ved forskjellige tegn skal menneskene bli gjort oppmerksomme på at tiden for Kristi gjenkomst er nær. For det første skal evangeliet ikke bare forkynnes i hele verden, men få en så stor makt og fremgang at "fylde av hedningene kommer inn" (Rom. 11, 25). Deretter vil Israels folk omvende seg til Kristus. "For en del er kommet blindhet over Israel, til hedningene er kommet fulltallig inn, og da skal hele Israel frelles" (Rom. 11, 26). Jødene hardnakkede motstand mot kristendommen var blitt årsak til at evangeliet ble bragt til andre folk, mens de selv ble Kristi fiender. Men også for dem er Kristus Frelseren. "Etter evangeliet er de vel fiender for deres skyld; men etter utkåringen er de elsket for fedrenes skyld. For Gud angreir ikke sine gaver og sitt kall" (Rom. 11, 28-29). Israel er og blir det utvalgte folk, som i årtusener hadde bevart troen på den sanne Gud midt under den øvrige verdens avguderier. Av Abrahams ætt stammer Frelseren, og det var Israels profeter som vedlikeholdt det store håp i menneskeslekten. Derfor vil Gud at også Israel skal oppnå barmhjertighet, sammen med alle andre folk. "For Gud har gitt alle over til vantro for at han skal kunne vise barmhjertighet mot alle" (Rom. 11, 32).

Men på samme tid som evangeliet feirer store triumfer skal mørkets rike samle resten av sin makt til et siste fortvilet stormløp mot Guds Kirke. Fra begynnelsen av har mørkets makter motarbeidet Kristi verk med vold og løgn. Men i de siste tider "skal det stå opp falske Kristus'er og falske profeter; og de skal gjøre store tegn og undergjerninger, så at endog de utvalgte skal føres vill, om det er mulig" (Matt. 24, 24). Og til slutt vil all gudløshet og ondskap opptre samlet i Antikrist, i en bestemt personlighet, som med det voldsomste hat og med alle helvetets maktmidler vil gå løs på Kirken. "Syndemennesket skal åpenbares, fortapningssønnen som setter seg imot og opphøyer seg over alt som kalles Gud eller gudsdyrking, så han setter seg i Guds tempel og gir seg ut for å være Gud" (2. Tess. 2, 3-4). Mange vil la seg føre vill og fornekte sin tro, og "kjærligheten vil kjølne hos mange". Det store frafall vil være ledsaget av redselsfulle katastrofer på jorden og i hele verdensaltet: "Det skal komme tegn i sol og måne og stjerner, og på jorden skal folkene engstes i forferdelse når havet og bølgene er i opprør, og menneskene skal forgå av redsel og gru for det som kommer over jorderiket; for himmelens krefter skal skakes opp. Og da skal en se Menneskesønnen komme i skyen med stor kraft og herlighet. Men når disse ting tar til å hende, da se opp og løft deres hoder, for deres frelse stunder til" (Luk. 21, 25-28). For de utvalgte kommer Kristus som frelser. Han vil både gjøre ende på de store trengsler de var utsatt for under Antikrists herredømme, og så føre dem inn i den himmelske glede.

Men når skal alt dette skje? I apostlenes dager var mange kristne tilbøyelige til å tro at Kristi gjenkomst var nær forestående. Også i de følgende århundrer var kristenheten flere ganger oppskaket av tanken på at nu er tidenes ende kommet. Romerrikets undergang f. eks. og folkevandringenes redsler, sarasenernes herjinger i den tidlige middelalder, svartedøden og andre store prøvelser som brøt inn over verden var i mange kristnes

øyne de tegn som gikk forut for den siste dag. Uten å bli skremt ved lignende katastrofer, men rolig sittende ved sitt skrivebord med bibelen foran seg har andre prøvet å beregne tiden ved å fundere over profetene, og især over Johannes Åpenbaring. W. Miller f. eks. adventistenes stifter fant ut at det var påskemorgen 1843 at Kristus ville komme i sin herlighet. Russel hadde fastsatt året 1914. Andre mente at det var 1925, andre festet seg ved andre årstall. Alle disse forsøk på å se i framtiden er ørkesløst fantasi. Kristus har nu engang nektet å åpenbare tiden for oss. "Men om denne dag, eller time, vet ingen, hverken englene i himmelen eller Sønnen, bare Faderen. Vær på vakt, våk og be, for de vet ikke når tiden kommer" (Mark. 13, 32-33). Etter dette Herrens ord kan vi være visse på at Gud heller ikke har nedlagt noe i profetenes spådommer som kunne være for oss et utgangspunkt for nysgjerrig forskning. Derfor, advarte apostlene energisk mot slikt. De ville at de kristne skulle legge meget større vekt på alltid å være forberedt. "Men om tid og stund, brødre, trenger vi ikke å skrive til dere. For de vet godt selv at Herrens dag skal komme som en tyv om natten. For når de sier: "Fred og ingen fare", da skal ødeleggelsen med ett komme over dem som riene over den som skal bli mor, og de skal ikke komme unna. Men de, brødre, lever ikke i mørket, så den dag skal komme over dere som en tyv. For de er alle barn av lyset og av dagen; vi hører ikke natten eller mørket til" (1. Tess. 5, 1-5) "Først og fremst må de vite at i de siste dager skal det komme bedragere som spotter og ferdes etter sine lyster, og sier: "Hvor er løftet om hans gjenkomst? Fra den tid av da fedrene sovnet inn, går jo alt videre som fra skapningens opphav" ... Men dette ene må ikke være skjult for dere, mine elskede, at for Herren er en dag som tusen år, og tusen år som en dag. Herren venter ikke med å oppfylle sitt løfte som noen mener; men han handler langmodig for deres skyld, fordi han ikke vil at noen skal gå tapt, men at alle skal omvende seg til bot" (2. Pet. 3, 3-4 ... 8-9).

I Johannes Åpenbaring 20, 4 leser vi at Kristi trofaste vitner skal herske med ham i tusen år. "Dette er den første oppstandelse" (v. 5). Dette "tusenårige rike" blir ofte oppfattet som et tidsrom av stor lykke og fred etter Kristi gjenkomst, og før dommedagen. Det er et feilsyn. Når Kristus kommer, er det for å avgjøre menneskehetens skjebne for evig. De tusen år er altså tiden før Kristus kommer i sin herlighet, tiden fra hans bortgang inntil verdens ende. De "levende" som regjerer med ham i tusen år etter "den, første oppstandelse" er de hellige martyrer og alle trofaste kristne. Om de så ennå er på jorden eller allerede i himmelen, så er de "stått opp med Kristus" (Kol. 3, 1), og Kristus er deres liv. "Når de tusen år er slutt", d.v.s. henimot tidenes ende "løses Satan av sitt fengsel", d.v.s. da får Antikrist makt til å samle Gog og Magog til den siste kamp mot Kirken. Det er de store trengsler som går forut for Kristi gjenkomst. Men "Herren Jesus skal drepe ham med sin munns ånde og ødelegge ham ved den herlige åpenbaring i sin gjenkomst" (2. Tess. 2, 8). "Og djevelen som forførte dem, ble kastet i ild, og svovelsjøen, og der skal også dyret og den falske profet pines dag og natt i all evighet" (Joh. Åp. 20, 10). Når "de tusen år", nemlig den lange rekke av århundrer som går fra Kristi himmelfart til verdens ende, er slutt, først da vil Herren åpenbare seg med makt og herlighet, for å gjenoppvekke de døde og holde dommedag.

2. Kjødets oppstandelse.

"Ved hans komme skal alle mennesker oppstå med sine legemer, og de skal avlegge regnskap for sine gjerninger" (den Athanasianske trosbekjennelse). "Den time kommer da alle de som er i gravene, skal høre Guds Sønnens røst, og de skal gå fram: de som har gjort godt, til livets oppstandelse, men de som har gjort ondt, til dommens oppstandelse" (Joh. 5, 28-29). "Og havet ga tilbake de døde som var i det, og døden og underverdenen ga tilbake sine døde som var der, og de ble dømt, hver etter sine gjerninger" (Joh. Åp. 20, 13). Mot saddukeerne, som nektet å tro på de dødes oppstandelse, erklærer Jesus: "Gud er ikke de dødes Gud, men de levendes" (Matt. 22, 32). Når Kristus kommer igjen ved tidenes ende vil altså hver sjel bli gjenforenet med det samme legeme den ble født med. Sant nok at legemet er blitt til støv i jorden, eller på en

annen måte tilintetgjort. Men de elementer det var sammensatt av er ikke blitt tilintetgjort. Under en eller annen form består de videre i det materielle verdensalt. Og han som skapte legemet av muld og lot det åndelige livsprinsipp besjele og organisere det, vil med den samme allmakt også forbinde det igjen med dets udødelige sjel. "Også kjødet har Gud kalt til oppstandelsen og lover det et evig liv. Når han forkynner frelse for mennesket, forkynner han den også for legemet. For hva er mennesket annet enn et fornuftig vesen sammensatt av legeme og sjel? Er sjelen alene mennesket? Nei, den er menneskets sjel. Er det da legemet som kalles menneske? Heller ikke; legemet er et menneskes legeme. Ingen av de to deler alene er mennesket, men det vesen som oppstår ved begges forening med hverandre. Når Gud altså kaller mennesket til livet og til oppstandelsen, så er det ikke en del av mennesket han kaller, men det hele menneske, d.v.s. legeme og sjel" (Martyr Justinus). Vel kan sjelen som åndelig vesen leve uten legemet. Derfor kunne den også uten det motta sin evige lønn, salighet eller straff. Men det ligger i sjelen en naturtrang til å være livsprinsipp for en fysisk organisme; den ble skapt til det og lenges etter det. Og da sjelen ble kalt til nådens liv, ble også legemet helliget ved dåpen. For legemet med sine lemmer og sine sanser er sjelens redskap til det kristne livs så vel som til det naturlige livs gjerninger. "Vet de ikke at deres lemmer er et tempel for den Hellige Ånd, som bor i dere?" (1. Kor. 6, 19). Og likesom Jesu liv som Guds Sønn i menneskelig skikkelse er opphav til nådens liv i oss og vårt forbilde i alt, således er også Jesu oppstandelse forbildet på og årsak til vår egen. Vår enhet med ham som lemmer på "hans legeme som er Kirken" gir oss krav på oppstandelsen. "Når det er forkynt om Kristus at han er oppstått fra de døde, hvorledes kan da noen av dere si at det ikke er noen oppstandelse fra de døde? For er det ingen oppstandelse fra de døde, så er ikke Kristus heller oppstått. Men er ikke Kristus oppstått, da er jo vår preken forgjeves; forgjeves er da også deres tro" (1. Kor. 15, 12-14). Det er altså i harmonisk overensstemmelse både med naturens og med frelsens orden at Gud vil la de døde stå opp igjen når denne verdens tid er slutt, for at mennesket i sin naturs fullkomne helhet skal gå inn i evigheten.

På samme tid som de reiser seg fra graven vil de rettferdiges legemer gjennomgå en forvandling som svarer til sjelens salige og himmelske tilstand. De blir på en måte delaktig i sjelens åndelighet og forklarte tilværelse, frigjort fra all svakhet og alle feil, hevet over alle jordiske fornødenheter, over alle skadelige påvirkninger fra den fysiske verdens side, og udødelige i evighet. Legemet "blir sådd i forgjengelighet, det står opp i uforgjengelighet. Det blir sådd i vanære, det står opp i herlighet. Det blir sådd i svakhet, det står opp i kraft. Det blir sådd et sanselig legeme, det står opp et åndelig legeme. Så sant som det fins et sanselig legeme, fins det også et åndelig, som det står skrevet ... : For dette forgjengelige må bli ikledd uforgjengelighet, og dette dødelige ikledd udødelighet" (1. Kor. 15, 42-44 ... 53). Også livets forplantning opphører. "I oppstandelsen skal en hverken ta til ekte eller bortgiftes; men de skal være som Guds engler i himmelen" (Matt. 22, 30). Da vil Kristi frelsende nåde feire sin endelige og fullkomne triumf over synden med alle dens følger, og føre oss fram til det ideal vi ble kalt til, å "bli likedannet med hans Sønns bilde, så han skulle bli den førstefødte mellom mange brødre" (Rom. 8, 29 . "Han skal omskape vårt fornedrings legeme til å bli likedannet med hans herlighetslegeme etter den kraft som han kan legge alt under seg med" (Filip. 3, 21).

Også de fordømtes legemer skal stå opp i udødelighet, men i vanære, og for evig å ha andel i den fortapte sjels kvaler.

3. Dommedag.

"Vi må alle åpenbares for Kristi domstol, så hver især kan få det som tilkommer legemet, etter det han har gjort, godt eller ondt" (2. Kor. 5, 10). "Når menneskesønnen kommer i sin herlighet og alle englene med ham, da skal han sitte på sin herlighets kongestol. Og alle folk skal samles for ham, og han skal skille dem fra hverandre, likesom en hyrde skiller fårene fra bukkene. Og han skal stille fårene på sin høyre side, men bukkene på den venstre. Da skal kongen si til dem som er på hans høyre side: "Kom hit, de som min Fader har velsignet og ta det rike i arv som er holdt rede til dere fra verdens grunnvoll ble lagt ... Da skal han også si til dem som står på hans venstre side: "Gå bort fra meg, de forbannede, i den evige ild, som er holdt rede til djevelen og hans engler" (Matt. 25, 31-34 ... 41). Hver enkel sjel får nok sin dom straks etter døden. Men Guds visdom og rettferdig, het krever også en offentlig og alminnelig dom over den samlede menneskehet, når dens tid på jorden er slutt.

Vi mennesker er vel personlige enkeltvesener, men vi er også medlemmer av en stor familie, nemlig av Adams ætt; og ved frelsens nåde er vi blitt eller kalt til å bli lemmer på Kristi legeme som er Kirken. Det er derfor rimelig at vi ikke bare kjenner oss selv med var egen ære eller vanære, men at også våre medmenneskers tilstand blir åpenbar for oss. Og dette ikke for å tilfredsstillen nysgjerrig-, heten eller dømmesyken, men for at sannheten skal komme til sin rett. Hvor mange er det ikke som nyter en ære og en anseelse de ikke fortjener! Hvor mange lovprises ikke som store mennesker, mens de i grunnen bare er store forbrytere. Andre derimot blir foraktet, forhånnet, forfulgt, miskjent, tilsidesatt, mens de for Guds ansikt lever et liv som fortjener all ros! I rettferdighetens navn må hele deres skjulte verdi komme for dagen, likesom de andres skjulte ondskap må avsløres. Men en avgjørende og fullkommen rettferdig dom om det gode såvel som om det onde menneskene har gjort, er det ikke mulig før menneskeslektens utviklingsgang er slutt. Menneskenes handlinger er ikke avsluttet dermed at de er gjort. De gode og de onde gjerninger er likesom en god eller ond sæd som spirer og bærer frukt, og virker videre ned gjennom alle tider til velsignelse eller til forbannelse. En god gjernings fulle verdi og en ond gjernings fulle ondskap kan altså først måles når menneskehetens jordiske livsgang er kommet til å stanse. "Døm derfor ikke før tiden, før Herren kommer, han som både skal føre frem i lyset det som er skjult i mørket, og åpenbare hjertenes råd, og da skal hver og en få sin ros av Gud" (1. Kor. 4, 5).

På de enkelte menneskers skjebne vil dommedagen ikke ha noen innflytelse. Ved den særskilte dom straks etter døden blir de dradd til ansvar for sine synder i den utstrekning de innså deres ondskap og kunne forutse deres dårlige følger, likesom de også får sin lønn for sine gode gjerninger i den utstrekning de kjente og ville dem. Men dommedagen vil for himmel og jord og helvetet åpenbare Guds allmakt og visdom, Guds godhet og langmodighet, og den uendelige rikdom av nåde som frelsesmysteriet var kilden til i den lange rekke av årtusener som gikk siden mennesket ble skapt. Da vil det vise seg med den største klarhet at "alle ting tjener til det gode for dem som elsker Gud" (Rom. 8, 28). De ut, valgte vil med inderligere takknemlighet glede seg over sin evige frelse, mens de fortapte med større skam og fortvilelse vil gå under i den evige død.

4. Den nye himmel og den nye jord.

Verdensaltet ble skapt for menneskets skyld. Jorden er menneskeslektens bosted. Alle naturkrefter medvirker til å skaffe oss de livsvilkår vi trenger til vår legemlige tilværelse, samtidig som universet er en åpenbaring av Skaperens allmakt og visdom og hjelper menneskene til å finne Gud. Når menneskeslekten ved kjødets oppstandelse og den siste -dom har nådd sitt evige endemål, når de salige med udødelige og forklarte legemer er gått inn i himmelen, har også verdensaltet nådd målet for sin utvikling. Dets tjeneste er avsluttet. Legemet trenger ikke føde lenger, og ånden ser Guds allmakt, visdom og skjønnhet i Gud selv. Verden blir

ikke tilintetgjort. Mennesket fortsetter jo også sin legemlige eksistens. Men den vil gjennomgå en forvandling som svarer til den legemlige og sjelelige forvandling som er foregått med mennesket selv. Likesom mennesket blir opphøyet til en tilstand av overjordisk klarhet, renhet, frihet, således vil også det materielle verdensalt ved en hemmelighetsfull lutring bli frigjort fra forkrenkelighetens lov. "Hele skapningen venter med lengsel på Guds åpenbaring. Skapningen er nemlig lagt under forgjengelighet, ikke med sin vilje, men etter hans vilje som la den under (forgjengeligheten) i håp, fordi også skapningen selv skal frigjøres fra forgjengelighetens trell, dom til Guds barns herlige frihet" (Rom. 8, 19-21). "Himmel og jord skal forgå" (Matt. 24, 35). "Og jeg så en ny himmel og en ny jord; for den første himmel og den første jord var forsvunnet, og havet var ikke mer" (Joh. Åp. 21, 1).

Hvorledes må vi tenke oss denne forvandling av verdensaltet? Herren selv kaller den "gjenfødelse" (Matt. 19, 28). Petrus sier at den skal skje gjennom ild. "Herrens dag skal komme som en tyv, og da skal himlene gå rundt med sterk fart; men himmellege, mene skal komme i brann og løses opp, og jorden med alle de verk som er på den, skal bli brent opp. Siden alt dette skal gå under, hvor burde de ikke da være ivrige i hellig ferd og gudsfrykt, de som venter og stunder etter at Herrens dag skal komme, da himlene skal brenne og løses opp, og himmellegemene smelte i ildens hete! Men etter hans løfter venter vi på nye himler og en ny jord hvor rettferd skal bo" (2. Pet. 3, 10-13).

Slik er vår framtid. Naturforskere vil kanskje smile over denne idé om universets utvikling og påstå at intet i naturen berettiger oss til å anse den for mulig eller sannsynlig. Det kan så være hvis en ser på naturen bare med naturforskernes blikk. Men vi bør ikke glemme at den dypeste av alle naturlover er tingenes sammenheng med deres evige urgrunn, Gud. Naturkreftene er hva de er fordi Guds skapende allmakt alltid er virksom i dem. Og så lærer Guds åpenbaring oss at verden er til for menneskets skyld og mennesket for Guds skyld. Menneskets endemål er en overnaturlig og evig varende delaktiggjørelse i Guds eget liv og salighet. For å føre oss fram til målet kom Gud selv til oss i menneskelig skikkelse. Hele den materielle verden fikk da det høye kall og den høye adel gjennom menneskets legemlige natur å være forenet med Guds Sønn. Det er ut fra disse åpenbarte realiteter vår tro lærer oss å dømme om verdensaltet og dets framtid. Mot en vitenskap som bare bygger på hva øyet ser og øret hører og som mener at enden på alt er tilintetgjørelse og død, hevder vi at enden på alt er fornyelse, gjenfødelse, herlighet, og at verdensaltet, som allerede nu forkynner Guds ære, i all evighet vil være et strålende vitnesbyrd på at Gud er "den som er" (2. Mos. 3, 14) og at Gud er kjærlighet (1. Joh. 4, 8). I tanken på den nye himmel og den nye jord finner vi også en inntrengende advarsel mot å feste oss ved de forkrenkelige ting, som om vårt hjem var en verden som forgår. "Derfor sier jeg dere, brødre: tiden er kort. For resten bør de som har hustruer, være som om de ingen hadde, og de som gråter, som om de ikke gråt, og de som er glade, som om de ikke var glade, og de som kjøper, som om de ikke eide noe, og de som bruker denne verden, som om de ikke gjorde bruk av den; for denne verdens skikkelse går til grunne" (1. Kor. 7, 29-31).